

en extra

-de "geheime" bijlage's van
Schengen akkoord

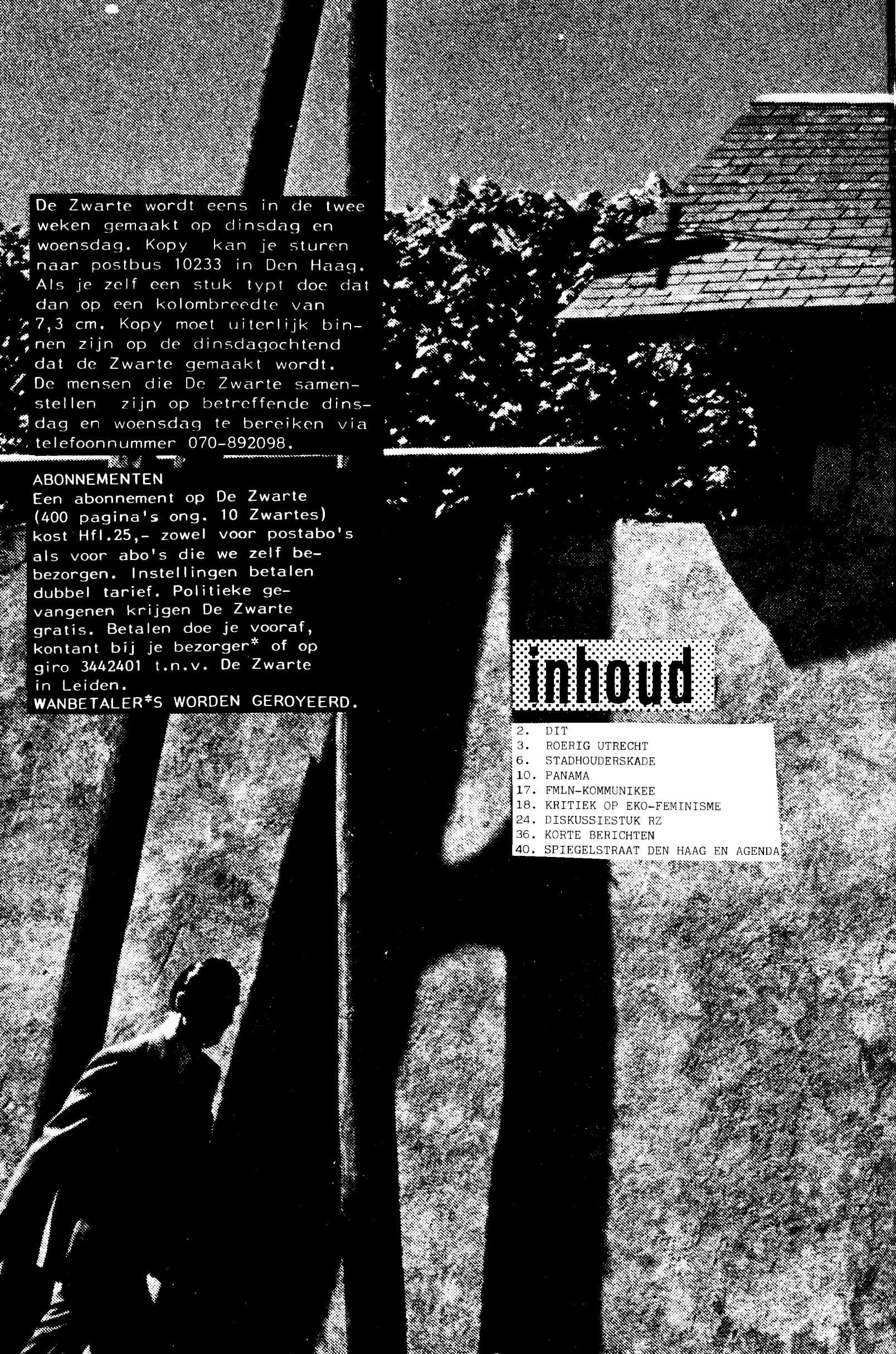
DE ZWARTE

in dit nr. o.a.
-diskuziestuk RZ
-eko-feminisme
-stadhouderskade
-panama

DE ZWARTE

nr. 144 19 januari 1990

kost 4 piek

De Zwarte wordt eens in de twee weken gemaakt op dinsdag en woensdag. Kopy kan je sturen naar postbus 10233 in Den Haag. Als je zelf een stuk typt doe dat dan op een kolombreedte van 7,3 cm. Kopy moet uiterlijk binnen zijn op de dinsdagochtend dat de Zwarte gemaakt wordt. De mensen die De Zwarte samenstellen zijn op betreffende dinsdag en woensdag te bereiken via telefoonnummer 070-892098.

ABONNEMENTEN

Een abonnement op De Zwarte (400 pagina's ong. 10 Zwartes) kost Hfl.25,- zowel voor postabo's als voor abo's die we zelf bezorgen. Instellingen betalen dubbel tarief. Politieke gevangenen krijgen De Zwarte gratis. Betalen doe je vooraf, kontant bij je bezorger* of op giro 3442401 t.n.v. De Zwarte in Leiden.

WANBETALER*S WORDEN GERUYEERD.

Inhoud

2. DIT
3. ROERIG UTRECHT
6. STADHOUDERSKADE
10. PANAMA
17. FMLN-KOMMUNIKEE
18. KRITIEK OP EKO-FEMINISME
24. DISKUSSIESTUK RZ
36. KORTE BERICHTEN
40. SPIEGELSTRAAT DEN HAAG EN AGENDA

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand, wie is.....

Wij, een groep vrouwen uit Utrecht, willen naar aanleiding van een aantal mechanismen die optreden tijdens de samenwerking en discussies tussen vrouwen, wat dieper ingaan op het effect daarvan.

Het zijn volgens ons mechanismen, die ons eerder op subtiele wijze ondersteunen en versterken in stereotyped gedragvormen, dan dat ze ons daarvan bevrijden. Dit samenspel van mechanismen blokkeert eerder vrouwenstrijd en solidariteit, dan dat het zich verdiept en uitbreidt. Dat frustreert ons nogal. Vandaar dit stuk.

Verwarring rondom identifikatie en solidariteit

Waar het om gaat, is dat vrouwen bijelkaar komen vanuit het idee solidair te zijn met elkaar en andere vrouwen, terwijl het soms lijkt alsof vrouwen dan alleen bezig zijn met het creëren van een veilige baarmoederlijke plaats, waarin identifikatie met de slachtofferrol voortdurend plaats kan vinden. Nu is het niet zo erg, dat vrouwen elkaar vinden op de slachtofferrol. Dat is nodig om te zien en te horen, dat je niet de enige bent met een bepaalde ervaring. Daardoor wordt het weer even duidelijk hoe structureel bijv. seksisme is. Er kan kracht ontleend worden aan die verhalen. Het wordt alleen anders, als vrouwen op dit punt blijven hangen. Dat heeft verschillende uitwerkingen.

Vrouwen verschillen in positie, geschiedenis en ervaringen met mannen en vrouwen. De herkenningpunten zijn daarom ook verschillend. Stel er zou een groep vrouwen zijn, waarvan de meerderheid verschrikkelijke seksistische ervaringen met mannen heeft. Vrouwen zonder die ervaringen kunnen voor het grootste gedeelte niet meedelen in verschillende ervaringen. Zo wordt herkenning een uitsluitingsmechanisme. Wij willen echter de verschillende ervaringen gebruiken om ze boven de slachtofferrol uit te tillen zodat we samen verder komen. Anders blijven we allemaal in verdomd kleine groepjes met soortgelijke ervaringen zitten. Dit zou ons ook automaties afsluiten van het samengaan met zwarte vrouwen. Daarnaast ontstaat er soms een normatieve uitwerking. Een voorbeeld: een vrouw krijgt tijdens een vergadering te horen: "Kan jij dat? Knap hoor!". en even later wordt opge-

merkt: "Leuk dat jij dat kan, maar niet alle vrouwen kunnen dat". Wat gebeurt er op zo'n moment? In de eerste plaats wordt er een vrouw opgehemeld. Dit ophemelen bevestigt het beeld dat vrouwen in principe zwak zijn.

In de tweede plaats wordt dit nog eens bevestigd door de opmerking dat niet alle vrouwen dit kunnen. Dit raakt het punt van verwarring. Is dit solidariteit of identifikatie met het leed dat alle vrouwen dragen? Of is het betutteling? Komt het 'niet kunnen van vrouwen' voort uit een gedachte dat vrouwen dit niet hoeven te kunnen, of dat ze niet in de positie zitten om dat te kunnen? Is dit een beschermend moederkloek-gevoel die een arm legt om de schouders van de aanwezige vrouwen die op dat moment iets niet durven zeggen of te doen? Of is het een opmerking die voortkomt uit algehele solidariteit met vrouwen? In de derde plaats wordt de vrouw, die opgehemeld wordt, geïsoleerd van andere vrouwen, die kennelijk niet kunnen wat zij kan. De opgehemelde vrouw is de voorhoede. Zij is het bos al uit, andere vrouwen zijn nog wanhopig in het bos aan het zoeken naar bevrijding van zichzelf en andere vrouwen. Zij is de sterke, bevrijde vrouw, waar de achterliggende vrouwen tegen op kijken, afgunstig van- of misschien jaloers op zijn. Hier sluipstiekum iets normatief in de samenwerkingssfeer. Want de volgende stap is al gauw gemaakt. Een aantal vrouwen zullen zich op zo'n moment ongetwijfeld afvragen of zij dat ook zouden kunnen of durven. En misschien zijn er op dat moment een aantal vrouwen, die dat ook wel durven, maar hun mond houden. Want als ze ook zeggen, dat ze dat kunnen of durven, lopen ze het risico dat ze worden terug gefloten. En wie wil nou in een geïsoleerde positie komen? Vrouwen moeten toch zoveel mogelijk eensgezind tonen? En anders komt de solidariteit toch in het geding?

Kortom, werk je met vrouwen samen, hou dan vooral rekening met datgene wat vrouwen kennelijk niet kunnen. het is ons opgevallen dat daar meer tijd aan wordt besteed dan aan het herkennen en erkennen van onze tegenstrijdigheden, ons verzet en onze creatieve strategieën, die strijd als uitgangspunt heeft.

Individuele vrouwenstrijd

Vrouwenstrijd is volgens ons een strijd, die zich niet alleen richt op van oudsher genoemde vrouwen thema's, zoals seksueel geweld, maar op alle onderdrukkingsmechanismen, die ons insziens hand in hand samengaan met onderdrukking van vrouwen. Die onderdrukkingsmechanismen zijn nog lang niet verdwenen. Daarom vinden we het van belang, dat vrouwen zich organiseren om andere onderdrukkingsverschijnselen dan seksisme te onderzoeken en te analyseren. Dat gebeurt ook. Gedurende deze discussies treden er ook mechanismen op, die vrouwen eerder verdelen, dan verbinden.

Voorbeelden zijn discussies over racisme. Daarin worden vrouwen bijv. vaak aangesproken op schuld- en faalgevoelens als de nadruk ligt op het racisme in jezelf. Het vooral kijken naar de onderdrukkingsmechanismen in jezelf houdt in de praktijk vaak in dat we keurig op onze plaats blijven. Waar zijn we bang voor? Waar zijn we op uit? Om individueel betere mensen te worden of om onze kracht te gebruiken om meer te veranderen dan alleen ons zelf? Mogen we pas te voorschijn komen als we de 'perfekte' mens zijn geworden? Moeten we elkaar tot zolang in de slachtofferrol vastpinnen? Belanden we zo niet in een gedrag, dat stoelt op de vraag wie het meest (is) onderdrukt? Wie is daar in godsnaam mee gediend? Volgens ons niemand.

Nou is het natuurlijk niet erg om krities naar onszelf te kijken. En evenmin om dat van andere vrouwen te eisen. Maar het wordt ons te gortig als voortdurend de aandacht gevestigd wordt op individuele 'tekortkomingen' van vrouwen, zonder dit te verbinden met de een groter politiek kader. Want wie voelen zich altijd snel persoonlijk aangevallen? Wie stellen zich altijd kwetsbaar op? Vrouwen! De samenwerking die wij voorstaan, is dat vrouwen de plek innemen, die ze zelf willen, zonder normatief naar anderen te zijn en zonder het idee te krijgen dat de solidariteit daarmee in gedrang komt. Dat kan wel-es pijn veroorzaken, maar de weg naar verandering is hard en bobbelig. En dat wisten we ook al. Laten we elkaar niet bedonderen. We hebben uiteindelijk niks aan een warme deken van vrouwen onder elkaar, als die alleen maar ondersteuning betekent van het huidige rollenpatroon. Dat is immers precies de valkuil waar ze ons in willen hebben. We ondersteunen elkaar als slachtoffer, zodat we opgekikkerd het systeem kunnen verdragen. We vliegen elkaar in de haren, als we daar onderuit proberen te komen, waardoor we hopeloos verdeeld raken. We bezitten de taaiheid om door te gaan met de strijd. Dit hebben we allang bewezen. Laten we nu onze verantwoordelijkheid weer oppakken en doelgericht verder gaan!!!!

ROERIGE TIJD

Vrijdag 5 januari werden in de vroege uurtjes door zo'n 50 mensen de panden Nieuwegracht 4, 6 & 8 gekraakt. Deze kraak had voor Utrege begrippen een ongewoon staartje. Terwijl de Utrege wouten overal in het land bekend staan om hun deëskalerend beleid, werden nu opeens 38 mensen opgepakt, vielen ze het ACU binnen en waren ze die dag met veel machtsvertoon nadrukkelijk aanwezig. Een uitgebreid verslag van wat er allemaal gebeurd is, is te lezen in de N.N. 48. In vogelvlucht en met sneltreinvaart nog even een verslagje over die dag en verder wat er daarna allemaal gebeurd is.

DE PANDEN

De panden stonden meer als 8 maanden leeg en bevinden zich in het oostelijke deel van het centrum. Een deel van de stad wat nog niet zo verziekt is door cityvorming, maar waar meer kantoorterroristen als bewoners zijn. In deze buurt zijn heel weinig gekraakte panden en er gaan ook theorieën te ronde, dat de gemeente deze buurt graag kraakvrij wil houden. Het was al weer een tijdje geleden dat er een groot pand gekraakt werd. Er stond veel op het spel, omdat de afgelopen drie jaar zo'n dertig panden ontruimd zijn en geen grote kraken gelukt zijn. De bedoeling was dat er niet alleen twee woongroepen in de panden zouden gaan wonen, maar dat ook veel mensen uit verschillende groepen het pand zouden gaan gebruiken. Er is nl. een schreeuwend tekort aan werk- en vergaderruimte. Alles zit zo'n beetje opelkaar gepropt in de twee kraakkroegen; de Skwotter & het AKU.

DE KRAAK

Nadat de voordeur opengebrouwen was, werd onder begeleiding van een loeiend alarmsysteem begonnen met het barrikaderen van de voorkant. Al vrij snel was de boel improviserisch dichtgemaakt maar kort daarop verscheen het eerste woutengolfje. De sfeer onder de mensen was goed & strijdbaar. Een waanzinnig mooi pand. Het moest nu gewoon een keer lukken! De wouten, ondertussen waren het er acht, wilden onze plannen doorkruisen, door te gaan ontruimen, op grond van heterdaad. Een gesprek met een blauwe hoge pief, waarmee hem verteld werd dat de officier van justitie over ontruimen beslist (zo gaat dat in Utrege) en dat hij daar niets

over te zeggen heeft, leverde niks op. De wouten probeerde het pand binnen te dringen, maar dat lukte hun niet vanwege het verzet wat vanuit het pand geboden werd. Met stencilinkt en brandblussers werden ze op afstand gehouden.

DE INVAL

Het ACU was min of meer belegerd, je kon de tent niet verlaten omdat het in de nabije omgeving blauw was van de kit. De alarmlijn gebeld en afwachten maar. Een uur of negen ver-

Het was duidelijk dat ze dit totaal niet verwacht hadden. Ze dropen af met de mededeling dat ze later op de dag terug zouden komen met versterking om alsnog te ontruimen. Na overleg binnen de panden werd besloten ze te verlaten. Het ging ons immers om de panden te behouden en niet om massaal opgepakt te worden door de kit. Daarbij waren de panden moeilijk verdedigbaar. Iedereen ging naar het AKU om te ontbijten en om na te praten. De groep werd gevolgd door de smeris. Ook deze terugtocht was een volslagen verrassing voor de kit.

DE ARRESTATIES

Een uur of acht gingen een aantal mensen hun fietsen ophalen, die in de buurt van de panden gestald waren. De rest dronk nog een bak koffie, toen plotseling iemand, in paniek, het AQ binnenrende. Ze was net ontsnapt aan arrestatie. Een groepje mensen rende naar buiten om drie anderen te bevrijden. Eén iemand was al in een busje geduwd, maar werd door een wout, in paniek vanwege de bestorming, weer uit het busje gezet. De smeris was behoorlijk opgefokt maar ook overonderd en zodoende werden de arrestanten betrekkelijk eenvoudig ontzet. Vrij snel kwam het bericht binnen dat elders in de stad tien mensen opgepakt waren, een aantal wisten te ontkomen, met name ook omdat de wouten maar een beetje improviseerden. Een aantal wisten überhaupt niet waarom ze mensen moesten aanhouden.

zamelde een bende wouten zich in de buurt, even leek het erop dat ze binnen zouden gaan vallen maar al vrij snel bleek dat loos alarm, ze trokken zich terug. De rust keerde een beetje terug, sommigen mensen waagden het erop en wisten thuis te

komen, totdat om een uur of tien drie mensen in een apotheek opgepakt werden. Ondertussen waren er een aantal mensen middels de alarmlijn het AKU binnengekomen. Plotseling kwamen er in zeer korte tijd een aantal berichten binnen, die duidelijk maakten dat de smeris binnen zou gaan vallen. Tijd om te overleggen was er niet; de busjes reden al voor. Deze 'operatie' werd door zo'n 100 wouten uitgevoerd. Binnen werden alle mensen, ook mensen die niets met de kraak te maken hadden, opgepakt en meegenomen. Deze dag zijn in totaal 38 mensen gearresteerd, op grond van art. 141 (openlijke geweldpleging in vereniging) en art. 311

EN IN UTRECHT

(diefstal d.m.v. braak in vereniging) s'Avonds, tijdens een zwaaidemo van 40 mensen, werden 35 mensen vrijgelaten, nadat er foto's en vingerafdrukken gemaakt waren. De resterende drie, verdacht van het jatten van telefoons, werden de volgende middag vrijgelaten. Mogelijk worden deze drie nog vervolgd.

SPULLEN

De wouten hebben 2 uur gezocht naar voor hun interessante informatie en bewijslast, maar uiteindelijk hebben ze niet veel meegenomen, wat ze konden gebruiken voor verdere vervolging. Gereedschap, informatie van het kraakspreekuur (dat is balen!), slaapzakken, een jerrycan waar hongarse biologische wijn in had gezeten, soda, enz., dit alles kregen we een week later al weer terug.

REAGEREN... REAGEREN!!!

De volgende dag is er snel een verklaring gemaakt en deze is rondgedeeld in kroegen in de stad. De reakties waren redelijk positief. Ook zijn later in de buurt op ongeveer 300 adressen stencils uitgedeeld met daarbij een uitnodiging om een kijkje te komen nemen en een bak koffie te komen drinken in het AQ. Een aantal mensen, het waren er niet veel, zijn hier op afgekomen. Posters zijn gemaakt en geplakt, er is een andere verklaring opgesteld, waarbij geprobeerd wordt om veel kroegen, kollektieven en groepen te laten ondertekenen, de P.S.P. heeft inmiddels

vragen gesteld aan het kollege van B & W en vrijdag 12 jan. was er, onder het motto: Val ook eens het ACU binnen, maar dan voor een biertje!, een leuk feest waar veel nieuwe gezichten te zien waren.

POLITIE EN PERS

De politie heeft veel energie gestoken in het bestoken van de pers met hun verhaal. Ze hebben zelf kranten gebeld en zelfs gewacht met de inval tot de NOS-ploeg was gearriveerd. Verder zijn ze lang door blijven zagen over zuren die uit de panden gegooid zouden zijn. Dit is niet gebeurd. Een aantal dagen later

zwakte de smeris deze bewering behoorlijk af. Uiteindelijk hebben ze vanwege een paar gejatte telefoons het hele cirkus op laten draven. Ons verhaal is slecht naar buiten gekomen, er waren van te voren geen contacten gemaakt met de pers, maar ja, niemand had verwacht dat dit alles zou gaan gebeuren.

DISKUSSIES IN DE WANDELGANGEN

Na de inval zijn er veel discussies geweest over het waarom van deze, voor Utrg zo ongewone, 'plotselinge repressiegolf'.

Zo ondertussen zijn er verschillende theorieën ontstaan.

Sommigen denken dat de inval al voorgekookt was en dat de smeris alleen nog maar op een aanleiding moest wachten. Anderen zien de inval als een testcase voor de politie van een toekomstige ontruiming van het ACU-pand (al dertien jaar gekraakt). Ook was in de wandelgangen te horen dat de smeris zo opgetreden heeft vanwege de vele verschillende acties die er de afgelopen jaren gevoerd zijn zonder dat daar mensen voor opgepakt zijn. En omdat er veel 'nieuwe' mensen zich met politieke strijd bezig houden, was het voor de smeris tijd om de kaartenbakken aan te vullen.

LAMGESLAGEN AKTIEBEWEGING?

In de afgelopen weken brak zo op z'n tijd bij sommigen paniek in de tent uit. Het artikel-140-spook zweefde rond in de kraakkroegen. Alles wordt nu anders, moeilijker...

Uiteindelijk is het allemaal nog wel meegevallen met hopeloze toekomstperspektieven, het is alleen jammer dat de paniek zo af en toe overheerste, paniek zet geen zoden aan de dijk

en met stellingen dat we het kraken wel kunnen vergeten schiet ook niemand iets op. Het is nu veel te voorbarig om konklusies te maken van gebeurtenissen van één dag.

Het optreden van de politie valt uiteindelijk dan ook te verklaren, dat we ze die ochtend gewoon te slim zijn geweest. Bij de ontruiming dachten ze wel even makkelijk de panden leeg te halen, een grote taxatiefout. Vervolgens baalden ze dat we de panden verlieten en hadden ze geen zin in een Tesselschadestr.-effect. En gingen al helemaal over

de rooie toen ook nog arrestaties verhinderd werden. Op het verzet waren ze gewoon niet voorbereid en ze konden dit alles blijkbaar niet over hun kant laten gaan.

Van voor hun onvoorzienbare, onoverzichtelijke situaties, raken ze altijd opgefokt. Dat is in het verleden wel vaker gebeurd.

De volgende keer proberen ze het waarschijnlijk weer met praten. Hun pogingen om ons te intimideren hebben uiteindelijk een averechts effect tot gevolg gehad. De klassieke fout van de smeris. Die maken ze wel vaker...

De STADHOUDERSKADE bir

In het volgende stuk willen we uitleggen waarom we het belangrijk vinden om juist met de stadhouderskade bezig te zijn en dat niet alleen van uit het belang van kraken. Voor ons zijn er een aantal belangrijke voorwaarden om in de komende jaren met radicale politiek bezig te zijn, namelijk het inspelen op ontwikkelingen die grotere groepen mensen aangaan. Het niet alleen voor ons zelf bezig zijn maar mensen het gevoel geven dat je ook in hun voordeel bezig bent, we moeten uit ons isolement komen, en actie voeren op punten die juist heel gevoelig liggen, waar juist veel mee duidelijk te maken is en/of succes te behalen is. Volgens ons voldoet juist de Stadhouderskade aan deze voorwaarden.

De Singelgracht

De speculatie rond de Stadhouderskade kunnen we niet los zien van wat er in groter verband aan plannen bestaat voor de Singelgracht waar de Stadhouderskade deel van uit maakt. De Singelgracht kun je zien als de scheiding tussen de oude binnenstad en de 19de eeuwse wijken en loopt in een halve ring van IJ tot IJ. De binnen kant van de Singelgrachtzone (Lijnbaansgracht e.d.) is nu beschermd stadsgebied. De buitenkant echter niet. Het gevolg is dat die kant nu al jaren tussen wal en schip valt: de meeste bestemmingsplannen van de 19de eeuwse wijken reiken tot de Singelgracht en niet tot en met. In het ambtelijke rapport "Singelgracht, tussen structuur en bestemmingsplan" van de ARS (Amsterdamse Raad voor de Stadsontwikkeling) wordt gepleit de Singelgrachtstrook als één geheel te zien en te komen tot een "beeld en kwaliteitsplan", in samenhang met het structuurplan en als richtlijn voor bestemmingsplannen. De Singelgracht wordt gezien als een belangrijk grootschalig structureel stedelijk element. Er wordt veelbetekent gesproken over "het collier van Amsterdam".

Ontwikkelingen in de Singelgrachtstrook

Nadat er zo'n 15 tot 20 jaar geleden een begin is gemaakt met de cityvorming langs de Singelgracht kwam er een voorlopig einde aan zo'n 10 jaar geleden door de zogeheten

economische crisis maar ook waren er in die tijd zeer actieve buurtgroepen zoals "Bouwes es wat anders" op het Leidseplein (bajes en paradijs).

In die jaren zijn bijvoorbeeld de parkeergarage op de Marnix straat, het Marriott hotel en begin jaren 80 het Museum Plaza (Bak-ker) en er tegenover het "Peper en Zout vaatje" gebouwd. De laatste jaren wordt de draad weer opgepakt vooral daar waar de Singelgracht grenst aan de wat duurdere delen van de binnenstad zoals Leidseplein en Museumplein (Rijksmuseum) en nu dus ook aan zeg maar de kop van de Vijzelstraat (Heinekerterrein en Stadhouderskade). Inmiddels is met de bouw van het Casino en het Byzantium begonnen bij het Leidsplein.

Maar ook over de gehele Singelgracht zien we een toename van duurdere woningen en kantoorfuncties. Ook begint de buitenkant van de Singelgracht steeds meer op een snelweg te lijken.

Dat zal nog erger worden als de IJboulevard er is. De Singelgracht sluit namelijk zowel in Oost als West op de IJboulevard aan. Omdat de Singelgracht zo goed bereikbaar is, is zij volgens het rapport interessant voor publiek gerichte functies. Het gaat daarbij vooral om kantoren die niet in de binnenstad kunnen of willen zitten, maar er wel dichtbij. De vraag is groot, de prijs hoog, vooral tussen Overtoom en Roeterseiland. De ontwikkelingen van de laatste jaren zullen zich de komende jaren sterk doorzetten. Vooral de aansluiting op de IJboulevard zal grote gevolgen hebben. De Singelgracht zal nog drukker worden, nog luxer, meer kantoren, parkeergarages, minder woonboten etc. Bovendien is er een plan om het openbaar vervoer van Singelgracht te koppelen aan die langs het IJ door middel van een ringspoorbaan onder de Singelgracht en zijn er plannen voor een metro (tegenwoordig ondergrondse tram genoemd) vanaf het centraalstation tot de Stadhouderskade.

Wat gaat dit nu betekenen voor bijvoorbeeld de Pijp?

- Kantoorbouw op de plaats van het voormalige rioolgemeal (hoek Ruysdaalkade/Stadhouderskade). Er staat nu een horecabedrijf, maar het grondbedrijf wil iets lucratievers. Er hebben zich al geïnteresseerde projectontwikkelaars gemeld bij de

Stadsdeelraad.

- Van Nispenhuis, kantoorgebouwen met parkeerkelder.
- Heineken terrein, luchtkasteel van Joop een goed plan volgens het ARS rapport.
- Stadhouderskade 84 (open plek), kantoren 5400m².
- Waarschijnlijk sloop van de Kunstakademie panden, zodat er weer grote bouwlokaties vrijkomen voor projectontwikkelaars.
- Uitstraling van bovenstaande projecten via Ferdinand Bolstraat de buurt in.
- Sterk toenemende verkeers en parkeeroverlast.

De gevolgen voor het gebied erom heen zijn moeilijk te overzien. Duidelijk is wel dat het neerplempen van kantoren en een musical-theater zware gevolgen heeft voor dat deel van de Pijp, meer verkeersoverlast, grond wordt duurder enz. Het zal leiden tot een vermindering van de woonfunctie aan de Stadhouderskade en een verandering in de straten daar achter (niet onwaarschijnlijk is op langere termijn sloop en vervanging door premiekoopwoningen).

Perspektief?

Het feit dat het hier juist gaat om ontwikkelingen aan (nu nog) de rand van een 19de eeuwse wijk biedt voor ons perspektief: de Pijp is vooral een wijk met veel inwoners op of onder het bestaansminimum. Het zal niet veel moeite kosten uit te leggen dat de ontwikkelingen langs de Stadhouderskade hun niet alleen niets oplevert, maar zelfs op den duur bedreigend is. Cityvorming is voor de Pijp geen abstract begrip meer maar ze krijgt er direkt mee te maken. Er zijn al buurtgroepen bezig met het Heinekerterrein, het is dan ook belangrijk om juist met dit soort groepen contact te zoeken. We zullen duidelijk moeten maken dat we niet alleen voor het behoud van onze eigen panden knokken maar juist ook tegen ontwikkelingen die iedereen aangaan. Dit vergt van ons zelf, dat we veel meer dan nu uit onze eigen subcultuur stappen en ons meer gaan bezig houden met anderen. Juist veel andere buurtgroepen weten ook niet hoe ze verder moeten omdat er konstant over ze heen gelopen wordt en de bestaande vormen van verzet uitgeput zijn. Misschien kunnen wij uit onze eigen aktie ervaring en ideeën in sommige gevallen een nieuwe impuls geven. Het moet iedereen sowieso duidelijk zijn dat

nen het wereld gebeuren

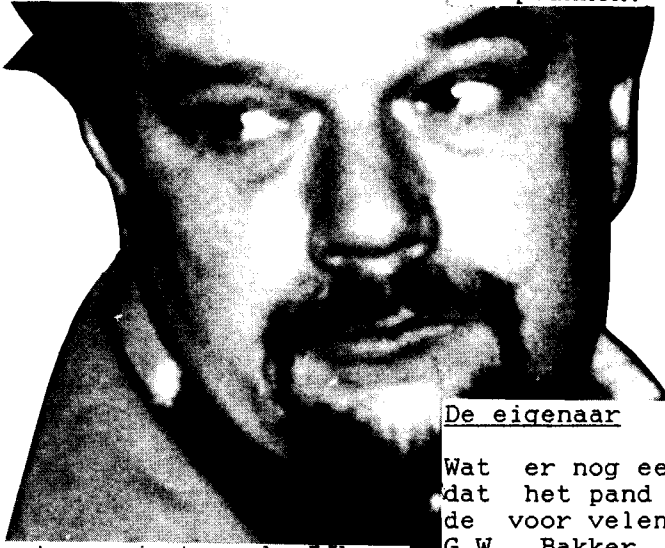
één aktiegroep op zich een ontwikkeling als cityvorming nooit zal tegenhouden, ook de kraakbeweging niet. Het zal belangrijk zijn dat verschillende vormen verzet samenkomen en in z'n totaal gedragen worden door grotere groepen mensen en dat initiatief tot samenwerken zal ook van ons uit moeten komen. Op den duur is het ook belangrijk om kontakten te zoeken tussen buurten onderling wat deze ontwikkelingen aangaat, want terwijl de gemeente zich bezig houdt

voor ons ook moeten betekenen, dat wij de strijd waar mogelijk aangaan en dat we onszelf er toe dwingen te gaan zoeken naar die grotere verbanden door diegenen die het beleid (mee) bepalen wordt alleen nog maar in samenhang gedacht, wij moeten daar onze samenhang tegenover zetten, en van daar uit keuzes maken op welke punten we zo effectief mogelijk bezig kunnen zijn. Zowel wat het uiten van onze ideeën betreft als het frusteren van hun plannen.

we ontwikkelingen in Amsterdam wat cityvorming betreft. Volgens ons vallen er dan ook zozegd "punten te scoren" zowel op buurnivo als daar buiten.

Cityvorming in Amsterdam

Alle bestaande en nieuwe plannen voor Amsterdam staan natuurlijk niet los van hoe de wereldeconomie zich ontwikkeld heeft. Na de Tweede Wereldoorlog is de wereldmarkt steeds meer in de handen gekomen van multinationale ondernemingen die geen belang hebben bij de bestaande landsgrenzen, dit is onder meer een reden geweest om de E.E.G. op te richten en een logisch uitvloeisel daar weer van is het project 1992. Dit betekent voor een stad als Amsterdam dat ze zal moeten gaan concurreren met andere grote steden in Europa om een deel van de taart te krijgen die het bedrijfsleven aanbiedt. Wie dat ten goede komt en wie niet lijkt ons wel duidelijk. Ook is het dan natuurlijk een vereiste dat Amsterdam een nette stad wordt met voorbeeldige burgers. Amsterdam is ten opzichte van andere wereldsteden tot nu toe gespaard gebleven wat enorme projecten in de binnenstad betreft. Dit heeft er onder meer mee te maken dat Amsterdam altijd een "links" gemeente bestuur heeft gehad, dat Amsterdam vrij klein is waardoor mensen zich eerder berokken voelen bij het totale gebeuren in een stad en er is altijd veel buurtverzet geweest, denk maar aan de aanleg van de metro. Inmiddels is wat ooit links was nog rechtser geworden en is het buurtverzet kapot gemaakt door zogenaamde inspraak die geen echte inspraak was, het bekende inkapselen van verzet.

De eigenaar

met grote projecten als IJboulevard en Singelgracht die hun uitwerking op de hele stad hebben, heeft elke buurt nu een stadsdeelraad waar iedereen zich alleen met de eigen buurt bezig dient te houden. Er kan dan ook snel een verdelend en heers taktiek ontstaan.

Wat voor de Pijp geldt, geldt nu nog in mindere mate voor andere buurten in de Pijp staat het meeste te gebeuren en zijn de gevolgen het meest ingrijpend. Binnen enkele jaren zal dezelfde problematiek ook gaan spelen aan de randen van de andere 19de eeuwse wijken. Wijken waar sowieso de komende jaren veel gaat gebeuren, terwijl buurtvoorzieningen steeds verder worden weggezuigd, wordt "om de diversiteit van bewoners in de 19de eeuwse wijken te vergroten" in toenemende mate gebouwd voor mensen met geld. In de jaren '90 zullen premiekoopwoningen verrijzen op de leukste plekken in buurten.

Het pand zelf

Belangrijk voor ons op dit moment is echter dat wij proberen het pand te behouden: natuurlijk als woonruimte, maar vooral ook als de horzel in de pels. Als zij een collier willen, moeten wij de zwakke schakel uit gaan maken. Onze aanwezigheid op die plek zal

Wat er nog eens bijkomt, is dat het pand eigendom is van de voor velen niet onbekende G.W. Bakker. Bakker verstigde in de jaren 70 zijn naam door er in te slagen met speculatie in de Indische Buurt een hele buurt tegenover zich te krijgen. Daarna deed hij van zich spreken bij de Grote Wetering, waar na de ontruiming zo'n 8000 mensen demonstreerden tegen de ontruiming, speculatie en Bakker. Bij Tetterode probeerde hij de gemeente te chanteren en bij de Victoria-bioskoop in de Schinkelbuurt kreeg hij opnieuw de buurt tegen zich door tegen de wil van velen de bouw van koopwoningen door te zetten. Dit alles heeft ertoe geleid dat Bakker niet alleen binnen de kraakbeweging maar juist ook daarbuiten een naam in negatieve zin heeft opgebouwd. Daardoor kun je bijna automaties rekenen op een hoop sympathie bij velen.

Er is een redelijke kans dat het pand na een eventuele ontruiming opnieuw leeg blijft staan: Bakker wil het verkopen, bovendien is het pand verzakt, zal dus opnieuw gefundeerd moeten worden wat veel extra geld kost, of gesloopt, maar daarvoor is het pand niet slecht genoeg. Al met al lijkt het ons dat er reden genoeg is om ons met de Stadhouderskade bezig te houden, niet alleen om het pand zelf maar juist ook om te proberen er een speerpunt van te maken in de strijd tegen nieu-

Doordat er elke keer weer over de wensen van de buurten is heen gelopen ontstaat er een gevoel van machteloosheid. Ook de stadvernieuwing heeft z'n invloed gehad op oude buurtstructuren. Inmiddels is er een no-nonsens beleid bij het gemeente bestuur, en zijn er de meest wilde plannen gemaakt om de achterstand ten opzichte van andere Europese steden in te lopen. Hier is het IJ oever plan er één van. Om een indruk te geven hoe de beleidsmakers over de jaren negentig denken volgen hier wat citaten uit beleidsnota's en adviescommissies:

- "Tussen het lanceren van plannen en het op de markt brengen van concrete uitgifte-mogelijkheden verloopt te veel tijd. Om te voorkomen dat Amsterdam tegenover gegadigden nee verkoopt, moeten deze trajecten worden versneld. Hierbij is prioriteit nodig voor locaties ten behoeve van prestigieuze hoofdkantoren en distributiecentra."

- "Een groep steden. Amsterdam. Hamburg. Dublin. Brussel. Athene. Lissabon. Milaan. Barcelona. inventariseert en wisselt researchresultaten uit op het terrein van de stedelijke samenleving in relatie tot technische innovatie."

- "Het actie plan bevat onder andere het oprichten van een Stichting Amsterdam Financial Gateway. het vestigen van een Europese topopleiding voor het bankwezen in de binnenstad en het vergroten van het aanbod van luxewoningen in Amsterdam."

- "Bestemmingsplannen moeten flexibeler worden ten aanzien van de uitwisseling tussen de woon en werkfunctie en moeten de uitbreiding van de werkfunctie stimuleren."

- "De kwaliteit van de stad als vestigingsplaats. De eerste prioriteit voor het stadsbestuur op het terrein van economische ontwikkeling is ervoor te zorgen, dat in de jaren negentig aan gevestigde en nieuw binnenkomende bedrijven een aansprekend, concurrerende vestigingsomgeving wordt geboden. Een produktiemilieu waarin bedrijven zich thuis en welkom voelen."

PROCES STADHOUDERSKADE 82 EN 83

Rechter Vrakking staat vroeg op die morgen. Hij is goed geluimd. Buiten in de tuin van zijn riante villa fluiten de vogels, en het zonnetje staat aan de nevelige hemel. Het belooft een eenvoudig dagje te worden, die elfde januari. De zaak tussen de staat en de krakers van twee panden aan de Stadhouderskade kan hem niet verontrusten. De staat heeft tenslotte altijd gelijk. Als de officier besluit dat er lokaalvredebreuk gepleegd is omdat de eigenaar gaat bouwen dan is dat zo. Ook al heet die eigenaar Gerard Bakker. De wet is er niet voor niets. Het eigendomsrecht moet gewaarborgd worden. Trouwens, die krakers hebben de laatste weken herhaaldelijk Bakker, zijn advocaat Scheltema en andere relaties lastiggevallenen. Dat moet maar snel afgelopen zijn. Meester Vrakking begeeft zich op weg naar het Paleis van Justitie. Wat schetst zijn verbazing en woede als hij aankomt blijkt dat zijn hele paleis volgeklad is met krakerstekens en leuzen. Hoe durven ze. Tot overmaat van ramp komt er vlak voor aanvang van de zitting een hele horde van dat tuig aanfietsen op bakfietsen en begint daar een partij herrie te maken. Ze delen stencils uit, gaan met spandoeken staan en brengen platen hardboord mee waar ze doodleuk affiesjes op gaan plakken. Midden voor de deur en onder het toezien van de verbaasde agenten. Ongehoord. Net als rechter Vrakking met de zitting wil beginnen stampet een kudde van dat volk de zaal binnen en leest doodleuk een verklaring voor. Het gedreun op de oliedrums blijft de hele zitting door duidelijk te horen. Dan komt die vervelende kraakadvokaat van der Hoek met zijn verhaal. Mr Vrakking kan een geeuw nauwelijks onderdrukken. Nee, gisteravond op de rotary was wel

gezellig. Vervolgens is de beurt aan landsadvokaat Daalder. Die snapt het teminste. Het gaat er helemaal niet om of Bakker wat met het pand doet. Het gaat er om dat het zijn pand is en hij net doet alsof er iets gaat gebeuren. Strafrechtelijk betekent dat lokaalvredebreuk. De hele buurt mag dan wel verklaard hebben dat er niets gebeurde, maar wat hebben die er mee te maken. En die 500 steunverklaringen zijn ook niet van belang. He, wat gebeurt er nu? Rechter Vrakking schrikt wakker. Wordt die Daalder opeens in de hoek geluid. Kan Bakker niet aantonen dat hij gaat bouwen? Is de vorige ontruiming op onterechte gronden tot stand gekomen? Gerard Bakker zit te wippen op zijn stoel. Gelukkig springt zijn advocaat Scheltema snel bij. Krakers zijn irre-ele mensen, daar valt niet mee te praten. Alles wat zij zeggen is onzin, natuurlijk gaat Bakker verbouwen. Verdorie, wat nu weer. Nog een verklaring van het kraaktuig. Wat zeggen ze? Prinsengracht 418 gekraakt om aan te tonen wat spekulatie en stadsvernieling inhouden? Heeft Scheltema destijds uit zijn nek gezwetst toen hij verkondigde dat ook daar verbouwd zou worden? En nu wordt hij, weledelgestrenge meester Vrakking uitgenodigd een kijkje te komen nemen. Het is werkelijk ongehoord. Rechter Vrakking slikt het schuim in zijn mond in. Rustig, denk om je hart. Even denken, het is nu donderdag, dadelijk even de ontruimingsuitspraak inspreken in de diktafoon. Morgen laten uittypen en kopiëren, dan is het maandagmorgen klaar. Mr. Vrakking neemt het woord: uitspraak maandag 15 januari, om 12.00. Het tuig druipt af. Zo, dat was dat. Maar ze gaan nog niet weg. Gerard Bakker durft er niet uit. Pas een half uur later kan hij afgevoerd worden in een politiebuisje. Dat belooft nog wat.

In de nacht van donderdag op vrijdag 5 januari zijn axes gevoerd tegen zakenrelaties van Bakker (eigenaar van Stadhouderskade 82/83) in Noord-Holland. We hebben dit gedaan om onze steun en solidariteit met de bedreigde bewoners van Stadhouderskade 82/83 te betuigen en om de relaties van Bakker erop te wijzen dat ze direct medeplichtig zijn aan de vuile praktijken van Bakker door met hem zaken te doen. Gebruikmakend van de nachtelijke rust hebben we hen dit duidelijk gemaakt met verf en lijn en een enkele steen. Bezocht werden: Pylbouw BV, Verrijn Stuartweg 13, Diemen; Bartels beheer BV, M. Lutherweg 10, Amstelveen; aannemer Hogendorp, Noordeinde 69, Landsmeer; drukkerij Erla, Kruitberg 1 a, A'dam Zuid-Oost.

Autonome fietsers Noord-Holland
Amsterdam Autovrij
Boycot Bakker

Deze nacht (dinsdag 9 op woensdag 10) hebben wij de Fries Groningse Hypotheekbank in A'dam van verf, posters en een leus (geen zaken met G.W. Bakker) voorzien. Deze bank is al jaren thuishaven en dekmantel voor spekulanten en andere rijkaards. In '78 in de Indische buurt en in '80 met de Grote Wetering waren zij al financiers voor Bakkers ploertige plannen. Al 20 jaar verdient meneer Gerard grandioos besmet geld. Verdient aan de woningnood en het commerciële beleid van de gemeente. Ook met Stadhouderskade 82/83 hebben zij zijn vieze plannetjes gedekt. Zo'n bank verdient een streep door de rekening. Geldschietters voor mensvernederende activiteiten dienen aangepakt te worden. Wij doen het.

Commando Hoop Axie Op Stadhouderskade

De citaten spreken voor zich. We willen in de toekomst een paar stukken schrijven waar we de ontwikkelingen naar aanleiding van deze rapporten beschrijven. Als je geïnteresseerd bent in deze rapporten kun je ze in de Harde Kern lezen.

Groetjes de Harde Kern

GERARD BAKKER IS EEN BOEF

Hij slaat geld uit de woningnood. Wie met hem samenspanst is medeplichtig. Dat geldt voor Bakkers Advertentie-buro Amstel Advertising, Prof. Tulpstraat 25; Bouwbedrijf Amstelland Vastgoed BV, de Boelenlaan 7; Notaris Bunk en Brumelhuis, de Cuserstraat 5 en architect Cees Dam, Singel 148.

Dat hebben wij op duidelijke wijze proberen uit te leggen door hun muren van leuzen te voorzien. Geen zaken met spekulanten. Weg met Bakker. Handen af van Stadhouderskade 82/83. Solidair met de Wielingen en Wolters in Groningen.

De woedende waarschuwers
(datum onbekend)

STADHOUDERSKADE 82 EN 83 OP- NIEUW ONTRUIMD?

Spekulant Gerard Bakker mag zijn gang gaan. Dat heeft rechter Vrakking maandag 15 januari besloten. Veertig verklaringen van burens dat Bakker niets positiefs met de panden Stadhouderskade 82 en 83 heeft uitgevoerd zijn van tafel geveegd. Net als 500 steunverklaringen van bewoners en bezoekers van de Pijp. Justitie is net zo eigenwijs als de gemeente. Spekulant krijgen alle ruimte en bewoners moeten weg. Bakker heeft helemaal geen concrete plannen met de panden. Dat bleek in de twee maanden na de ontruiming van de vorige bewoners. Behalve sloop van vloeren, ramen, sanitair, leidingen en plafonds gebeurde er niets. Tot de panden weer gekraakt werden. Dat bleek nog eens tijdens het proces. Bakker kon niet aantonen dat hij aan het werk zou gaan. Hij kon ook niet ontkennen dat hij de panden te koop heeft gezet voor vier keer de aankoopprijs.

Bakker wacht tot het Heineken terrein volstaat met kantoren en winkels. Na ontruiming zal hij Stadhouderskade 82 en 83 nog verder slopen dan de vorige keer. Hij wacht tot de panden gesloopt mogen worden. Dan kan hij nieuwbouwappartementen neerzetten, of zelfs kantoren als hij het voor elkaar krijgt de bestemming te wijzigen.

ZO GAAT DE BUURT NAAR DE KNOP- PEN!

Het wordt er niet beter op in de Pijp. Meer auto's door de

winkels en misschien het teater op het Heineken terrein. Koopwoningen voor de middeninkomens. Sloop van betaalbare woonruimte voor onbetaalbare nieuwbouw. Niets voor de lage inkomens. Zelfs geen huizen.

ER MOET EEN RADIKALE OMMEKEER KOMEN!

Wij willen een ommekeer in de vervuiling van de buurt. Dat gaat niet door de buurt uit te verkopen aan speculanten en projektontwikkelaars. Dat gaat alleen maar door actieve deelname van de buurtbewoners. Het is in ons aller belang dat de leefbaarheid vergroot wordt. Volgens ons kan dat door te zorgen voor goede en betaalbare woningen. Door een halt toe te roepen aan de auto overlast. Door te zorgen voor veel meer groen in de buurt. En door een halt toe te roepen aan speculanten andere asociale profiteurs.

Ideaal zou zijn om een stuk van het Heineken terrein in te richten als park. Door de Stadhouderskade af te sluiten voor doorgaand verkeer en er tuintjes aan te leggen. Door een kinderspeelplaats te maken op het Anton de Komterrein aan de Stadhouderskade.

maken Bakkers luxe plannetjes uit te voeren. Bakker voerde echter niets uit, liet het pand half slopen om het vervolgens met 4 ton winst te willen verkopen. Na de herkraak diende Scheltema namens Bakker een aanklacht in wegens lokaalvredebreuk: er zou gewerkt worden. De aanklacht is inmiddels toegewezen, en eens te meer blijkt aan welke kant "het recht" staat.

Dit alles heeft ons er toe gebracht om een bezoekje te brengen aan Scheltema. Het succes van zijn manier van werken heeft ons er alleen maar van overtuigd, dat de rechtsorde waar hij zich achter verschuilt de onze niet is.

Als zijn werk er voor een deel uit bestaat onze manier van wonen en leven onmogelijk te maken, zal ons leven er voor een deel uit bestaan zijn werk onmogelijk te maken.

- Voor een leefbare stad
- Tegen de stadsvernieling
- Voor behoud van Stadhouderskade 82/83
- Tegen de georganiseerde misdaad van speculanten en degenen die met hen samenwerken

OOG om OOG - PAND om PAND

Als Heineken echt zo sociaal is als ze beweren, laat ze het terrein dan afstaan aan de buurt voor het symbolische bedrag van 1 gulden. Ze hebben tenslotte genoeg winst gemaakt op dat stuk grond. Daarbij hebben ze de buurt een eeuw lang in de stank gezet en hebben ze de Jacob van Campenstraat een halve eeuw lang aan de buurt ontnemen.

GEEF DE BUURT DE RUIMTE OM LEEFBAAR TE ZIJN MEER GROEN EN MINDER AUTO'S STOP SPEKULATIE GEEN ONTRUIMING

Om deze plannen te presenteren aan de buurt is zojuist de tentoonstellingsruimte op het Picoplein gekraakt. In de daar opgestelde bouwkeet staan de desastreuze plannen om het Heineken terrein om te toveren in een winkelcentrum en een luxe teater of een koopwoningenflat. Geen van deze plannen deugt. Ze hebben alle iets weg van de deportatieplannen van Ceaucesku.

Daarom hebben wij er een vierde plan aan toegevoegd. Het leefplan. Een blok betaalbare huurwoningen tussen Quellijnstraat en de Jacob van Campenstraat. Op de hoeken een aantal buurtvoorzieningen als kleine levensmiddelenwinkels, ontmoetingsruimte's en sociaal-culturele voorzieningen voor de buurt. Verder een park op de rest van het Heineken terrein, in aansluiting op het Weteringplantsoen. De Stadhouderskade afgesloten voor doorgaand verkeer. Voortuinen voor de bewoners. Parkeerruimte alleen voor buurtbewoners. Renovatie van Stadhouderskade 82 en 83 als betaalbare huisvesting. Tenslotte een kinderspeelplaats op het Anton de Komterrein.

Zo wordt de buurt leefbaar voor de bewoners. Geen kantorenbuurt, geen parkeerbuurt, maar een gezellige leefbuurt. De tentoonstellingskeet op het Picoplein is in afwachting van realisatie van het leefplan in gebruik genomen als woonruimte voor urgent woningzoekenden. De nijpende woningnood moet met alle beschikbare middelen bestreden worden.

OPROEP VOOR DEMONSTRATIE TEGEN ONTRUIMING VAN STADHOUDERSKADE 82 EN 83 !!

Wij roepen iedereen op, om op de dag van de ontruiming te demonstreren tegen die ontruiming tegen de speculatie door Gerard Bakker en tegen het kwaadwillige beleid waarmee de deelraad dit allemaal laat gebeuren.

VERZAMELEN OP DE DAG VAN ONTRUIMING OM 17.00 uur OP HET GERARD DOUPLEIN, IN DE PIJP, VOOR EEN VREEDZAME DEMONSTRATIE LANGS ENKELE MARKANTE PUNTEN IN DE BUURT. LET OP DE VERDERE AANKONDIGINGEN.

Vannacht, donderdag 4 januari 1990, hebben wij axie gevoerd bij het huis en het kantoor van Scheltema, advocaat van de beruchte spekulant G.W. Bakker.

Scheltema is in amsterdam geen onbekende: hij is gespecialiseerd in het ontruimen van kraakpanden, waarvoor hij in het verleden een heel scala aan mogelijkheden heeft gebruikt. Een daarvan is zelfs door hem uitgevonden: de Huidenstraatruuk, een juridische constructie waarbij de koper of eigenaar een proces aanspant tegen de (vorige) eigenaar van het pand. Geeist wordt dan dat het pand leeg wordt opgeleverd. Bewoners zijn geen partij in het proces.

Bovendien is hij voor verschillende eigenaren opgetreden tegen gekraakte panden met gebruik van anonieme dagvaardingen. Het smerige werk waar hij zijn geld mee verdient heeft in het verleden al geleid tot aries tegen zijn kantoor en zijn persoon. Nu is hij opnieuw bezig voor G.W. Bakker: samen met hem probeert hij het op 19-11-'89 herkraakte Stadhouderskade 82/83 te ontruimen, waarbij betaalbare woonruimte moet wijken voor koopappartementen.

Stadhouderskade 82/83 werd begin september ontruimd om het mogelijk te

PANAMA

HET RECHT VAN DE STERKSTE

De militaire interventie in Panama

Niet geheel onverwacht is Panama het doelwit van V.S.-agressie geworden. Al twee jaar lang was het land en z'n diktator Noriega, het mikpunt van de V.S.. De laatste maanden had Noriega zelfs kolonel Kaddafi van de le plaats van de Amerikaanse "haat-lijst" verdrongen. En in de weken ervoor werd de invasie al aangekondigd, zodat er van een echte verrassing geen sprake kon zijn. Het tijdstip was ook zeer gunstig gekozen, op het moment dat de aandacht in Europa vooral gericht was op de veranderingen in Oost-Europa. De protesten tegen de ingreep kwamen dan ook hoofdzakelijk uit de Derde Wereld, van die landen die deze invasie als een signaal zagen.

Op 15 dec '89 liet generaal Noriega zich, ondanks de anders uitvallende verkiezingsuitslagen, benoemen tot regeringsleider en verklaarde, verwijzend naar de voortdurende provokaties van de V.S., dat Panama zich in staat van oorlog bevond met de V.S. Hoe onverstandig deze uitspraak ook was, hij had de V.S. niet de oorlog verklaard, maar slechts de bestaande toestand beschreven. En dat is een groot verschil! De provokaties gingen gewoon door en in de nacht van 16 dec kwam het tot een treffen, tussen vier Amerikaanse officieren en wachtposten van het panamese leger bij een kazerne in de stad Panama. Het resultaat: een panamese soldaat, een kind en een burger gewond; een Amerikaanse officier wordt gedood. En de dood van deze officier was de aanleiding voor de V.S.-imperialisten, om de militaire invasie te beginnen.

Met de inzet van 24.000 soldaten begon op 20 dec. om 01.00 uur de operatie "Just Cause", operatie "rechtvaardige zaak" (!) - cynisme is altijd het recht van de sterkeren. Het is de grootste militaire interventie van de Verenigde Staten sinds de Vietnam-oorlog. En de 43ste sinds de oprichting van de panamese staat in 1903.

(zie voor een overzicht van de Amerikaanse interventies in Midden-Amerika: Zwarte 143)

Rond middernacht - net voor

de aanvang van de invasie (!) - worden de oppositiekandidaten en de overwinnaars van de verkiezingen in april, Endera (tot president), Calderon en Ford (tot vice-presidenten) beëdigd op een Amerikaanse legerbasis in de Kanaal-zone. De Amerikaanse woordvoerder Marlin Fitzwater maakt bekend, dat Bush had besloten tot de inzet van de VS-strijdkrachten "om het leven van Amerikanen te beschermen, het democratische proces te herstellen, de onschendbaarheid van het Kanaal-verdrag te verzekeren en om Manuel Noriega gevangen te nemen".

De arrestatie van Noriega moest een propagandisties hoogtepunt worden van hun zgn. Anti-Drugs-Campagne, maar de hoofdreden was in feite het terugwinnen van de politieke hegemonie in Latijns-Amerika, een verscherping van het programma voor de opstandbestrijding van de linkse oppositie op het hele kontinent en een sterkere druk op de Europese bondgenoten, onder het voorwendsel van drugsbestrijding. Het scheppen van een nationale consensus tegen de "hoofdvijsand" drugs, moet ervoor zorgen dat de hele natie zich verenigd achter hun president.

Het lijkt wel of de ontkenning van elke menselijke waardigheid bij de VS-regering geen grenzen kent.

Op 27-12 berekent het US-South Command het aantal doden onder de burgerbevolking op "tenminste 230" en op 1 januari worden 314 dode Panamezen en 23 dode Amerikaanse soldaten geteld. Het Pentagon spreekt op 26-12 over 129 gewonde panamese soldaten en begin januari over 5300 gevangenen. Onafhankelijke bronnen melden echter ong. 2000 dode Panamezen - burgers en militairen. De meeste slachtoffers vielen tijdens de bombardementen op de dichtbevolkte armen-wijken.

En naar schatting van de Panamese Kamer van Koophandel is de schade ong. 1 miljard dollar. Washington heeft verklaard dat de handelsblokkade met Panama is beëindigd en dat de bevroren 400 miljoen dollar weer is vrijgegeven en de noord-Amerikaanse bedrijven is de opdracht gegeven om weer belasting te gaan betalen.

En dit alles gebeurde om één man te kunnen arresteren en voor de Amerikaanse rechter

te brengen. (Ze hadden een minimum van het bedrag dat het nu gekost heeft moeten gebruiken om nazi-misdadigers op 'te pakken...)

Het gedoe rond Noriega

Ondertussen zetten de V.S. een losprijs van één miljoen dollar op het hoofd van Noriega en omsingelden de ambassades van Nicaragua, Cuba en Libië, met als argument dat Noriega zich daar verborgen zou houden of zich er zou verborgen. Maar deze belegering wordt niet gestopt toen Noriega op 24 dec om 14.00 uur de Nunitiatuur van het Vaticaan in vluchtte. Wel werd daarna ook deze omsingeld door 200 soldaten en drie pantserwagens.

Op enkele gevechten na was het land toen "bevrijd" en werden de winkels, de banken en het Kanaal weer geopend. Maar op 27 dec veranderd de toon ineens weer. Minister van Buitenlandse Zaken Baker verklaart dat Noriega een "gezochte misdadiger" is en geen "politiek vluchteling". Het Vaticaan neigde ertoe om hem ofwel uit te leveren aan Panamese vertegenwoordigers, of hem een vrijgeleide te geven voor een uitreis om ergens asiël te krijgen. Voor het Vaticaan was de vraag of Noriega als een misdadiger moest worden beschouwd van beslissend belang. Als voormalig staatshoofd was hij zowel internationaal, als door Washington erkend geweest. De nieuwe president Endara, die het stigma heeft, dat hij zijn macht aan de "gringo's heeft te danken, probeert zijn imago wat op te poetsen: er zou geen uitleveringsverdrag zijn met de VS en de burger Noriega had er recht op om door een Panamese rechtbank berecht te worden.

Toen Noriega zichzelf uiteindelijk aan de Amerikanen overgaf, werd weliswaar niet uitgelegd hoe dat tot stand was gekomen, maar het maakte wel duidelijk wie zich nu niet alleen als baas van de wereld kan opstellen, maar dat ook zonder enige beperkingen is.

De internationale reacties

Cuba sprak van een "beestachtige agressie, en ook Nicaragua veroordeelde de agressie als een "schending van het VN-Handvest en van het inter-

ationale recht." El Salvador ondersteunde de invasie zonder enig voorbehoud. De president van Honduras zei dat het "moeilijk" was om de regering van Endara te erkennen en kenschetste het VS-leger als een "bezettingsleger". De regering van Costa Rica be-treunde het gebruik van ge-weld als oplossing van de Pa-namese crisis, maar deze kri-sis was wel de schuld van het "despotiese regime van gene-raal Noriega" en "zijn perma-nente schendingen van de men-senrechten".

De mexicaanse regering sprak een "scherpe veroordeling" uit over het gebruik van wapens om een internationaal konflikt op te lossen en liet door-schemeren er onder deze om-standigheden "onder geen enke-le voorwaarde" voor te voelen om de regering van Endara te erkennen. En Endara zelf wil de diplomatieke betrekkingen met Libië, Cuba en Nicaragua "heroverwegen".

De braziliaanse president Sarney zei dat de Amerikaanse beslissing een "terugval was in de inter-amerikaanse betrekkingen" en pleitte voor het zelfbeschikkingsrecht van alle volken. De president van Vene-zuela, Perez, veroordeelde de interventie, maar bekriti-seerde tegelijk ook het "ge-brek aan bereidheid en de zwakke wil" van de Latijns-Amerikanen om "harde maat-re-gelen te nemen tegen het re-

gime van Noriega".

De argentijnse minister van buitenlandse zaken, Cavallo, was ontzet over de "zwaarwe-gende gebeurtenissen in Pana-ma" en noemde ze "duidelijke schendingen van het interna-tionaal erkende principe van niet-inmenging" en eiste de direkte terugtrekking van de buitenlandse troepen. De peruaanse president Garcia veroordeelde de Amerikaanse interventie scherp, noemde die een "belediging van heel Latijns-Amerika" en weigerde om deel te nemen aan de ge-plande topkonferentie over drugs en samen te werken bij de drugsbestrijding.

In Latijns-Amerika waren de protesten in feite toch vrij zwak, waren ze eerder wat plichtmatig naar de bevolking toe, die een diep gewortelde haat heeft tegen het Yankee-imperialisme. De OAS betreur-de de invasie, maar tot een veroordeling van de latijns-amerikaanse landen kwam het niet. Maar vergeleken met de invasie in de Dominicaanse Republiek, die de VS met steun van Latijns-Amerika kon uitvoeren, en met de invasie in Grenada in 1983, die ook nauwelijks kritiek kreeg, hebben de Amerikanen nu min-der steun in Latijnsamerika.

Japan wil de regering Endara voorlopig niet erkennen, en dit blijft zo tot de amerikaan-se troepen zijn teruggetrok-ken. Minister-president Tos-

hiki Kaifu "betreunde" de interventie, maar kon hem echter wel "begrijpen". De franse regering noemde het ge-bruik van geweld "betreurens-waardig". Dat kon "als zoda-nig" niet goedgekeurd worden, maar Frankrijk ondersteunde wel "volledig de Anti-Drugs-Campagne". Margaret Thatcher ondersteunde de actie volle-dig, net als Canada. De West-Duitse regering zei begrip te hebben voor het inzetten van militairen, maar hoopte dat het geen mensenlevens zou kosten! De spaanse regering daarentegen veroordeelde de interventie en verklaarde dat ze "altijd tegen buitenlandse militaire interventies zijn geweest".

De V.S., Groot-Brittanië en Frankrijk spraken op 23 dec hun veto uit tegen het afwij-zen van de VS-invasie en de eis tot het onmiddellijk te-rugtrekken van de troepen door de Veiligheidsraad.

De Sowjet-Unie en China ver-oordeelden de invasie en eis-ten de onmiddellijke terug-trekking. De vergadering van de VN veroordeelde op 29 dec met 75 tegen 20 stemmen en 39 onthoudingen, de invasie en eiste het vertrek van de ameri-kaanse troepen. Als enige EG-land stemde Spanje voor de resolutie. Griekenland ont-hield zich, de overige tien leden stemden tegen de resolu-tie.

In de Verenigde Staten zelf werd het "avontuur" zonder al te veel problemen gekonsu-meert; in het algemeen was er wel instemming met de "aanval". De middenamerika-expert van de westduitse SPD, H.J. Wischnewski, stelde net als de spaanse sociaaldemokraten dat: de So-ciaal-Demokraten "elke mili-taire interventie in een sou-verein land krachtig moesten afwijzen, onafhankelijk van door wie en waar hij wordt uitgevoerd". Maar in dit geval waren er verzachtende omstan-digheden, omdat het om een diktatuur ging, waar geen vrije verkiezingen mogelijk waren. De houding van de internationale Sociaal-Demokra-ten ten opzichte van de invasie is wel belangrijk, omdat het in Panama ging om een regeren-de zusterpartij, die ook lid was van de Socialistiese Inter-nationale.

Bush en de "Big Stick"

Met deze invasie gebruikt Bush de "Big Stick"-methode van oud president Roosevelt, om zo hun onvoorwaardelijke lei-dersrol in Latijnsamerika te herstellen. Hij kondigde bijv. ook gelijk een militaire zee-en luchtblokkade aan van colom-bia, om zo de smokkelroutes te bestrijden. Marlin Fitzwa-ter bevestigde dat er aan plan-

nen werd gewerkt om de smokkelroutes in "Zuid-Amerika en in delen van Midden-Amerika" aan te pakken.

Er zijn aanwijzingen voor een harde konfrontatie-koers af te leiden uit de konfrontaties met Panama en met Cuba en Nicaragua. Troepen van de V.S. hebben nu al twee keer de ambassadeur van Cuba onder bedreiging met wapens vastgehouden, en werden medewerkers van de ambassade gehinderd door Amerikaanse soldaten bij het binnengaan en verlaten van de ambassade. En in de nacht van 29 op 30 dec werd de onder diplomatieke onschendbaarheid vallende residentie van de Nicaraguaanse ambassadeur in Panama door 80 Amerikaanse soldaten doorzocht. Er zouden wapens verborgen liggen, was de rechtvaardiging - alsof dat de VS wat aangaat.

"Deze aktie van de Verenigde Staten zou zware internationale gevolgen hebben" kondigde de nicaraguaanse ambassadeur in Panama aan. Deze "niet te rechtvaardigen en illegale" aktie van de VS was een schending van de diplomatieke rechten, stelde het nicaraguaanse ministerie van buitenlandse zaken. Daniel Ortega maakte bekend dat 20 van de 39 diplomaten van de VS het land moesten verlaten. En bovendien werd het personeel van de Amerikaanse ambassade in Nicaragua teruggebracht van 320 tot 220. President Bush verklaarde achteraf dat de doorzoeking niet rechtmatig was, maar bleef beweren, zonder dat er bewijzen kwamen, dat er een grote wapenvoorraad was ontdekt - een oude propagandatruuk.

En de uitwijzing van de VS-diplomaten was alleen maar bedoeld, volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, om het aantal diplomaten te verminderen, zodat de controle bij de verkiezingen in februari moeilijker zou zijn. Dat is de zoveelste beschuldiging, dat de Nicaraguaanse regering de verkiezingen in februari wil vervalsen en een legitimatie voor de VS om door te gaan met de moord en de terreur op de nicaraguaanse bevolking, door de steun aan de Contra's.

Terwijl het begrip wereldvrede bij iedereen in de mond ligt, en Gorbatsjov een vreedzame koexistentie tot beleid maakt, begint president Bush weer met een kanoneerboot-politiek, wordt de wild-west-politiek van het recht van de sterkste weer gebruikt in Latijnsamerika.

En de wereld kijkt toe!!

KB-groep Neurenberg
Uit Arbeiterkampf 314 - 8.1.90

PANAMA - VOOR EEUWIG VAZALSTAAT VAN DE V.S.?

Over het ontstaan, de geschiedenis en de betekenis van de VS-aanwezigheid in Panama. Op de aktuele gebeurtenissen wordt elders ingegaan.

Het ontstaan van de staat
Panama was tot 1903 een deel van Columbia. De VS konden met politieke druk het losmaken van de regio Panama niet bereiken; het Columbiaanse parlement had de koncessie voor de bouw van het Kanaal geweigerd. In de schaduw van VS-oorlogsschepen werd de regio, door een door de panamese oligarchie in het leven geroepen onafhankelijkheidsbeweging, van Columbia afgescheiden en een nieuwe staat opgericht. De VS maakten van die fase van onzekerheid gebruik en dwongen de panamese onderhandelingsdelegatie om het Hay Buno Varilla-verdrag te ondertekenen. De republiek Panama wordt hierin t.o.v. de VS verplicht om "voor eeuwig het gebruik, de bezetting en controle over een zone land" en "de bescherming van het genoemde Kanaal over een breedte van 10 mijl" mogelijk te maken. Panama stond een deel van zijn soevereiniteit aan de VS af. Het staat hun vrij om over "al die rechten, bevoegdheden en autoriteit te beschikken en uit te oefenen als ze soeverein aan het territorium zijn". De nieuwe staat wordt dus in twee helften gedeeld. Anderzijds verplichten de VS zich er toe om de onafhankelijkheid van Panama te garanderen. De staat Panama was door de VS, in het kader van de "big-stick"-politiek onder Th. Roosevelt, gekreëerd met het oog op de bouw van het in 1914 in gebruik genomen Panamakanaal.

De afhankelijkheid neemt toe

De jonge staat werd volledig tot VS-vazal gedegradeerd. De plaatselijke konservatieve politici hieven in overeenstemming met de VS in 1904 de panamese strijdkrachten op, de VS-mariniërs intervenueerden in 1906 om de nationale politie te ontwapenen en Panama werd in 1926 in het Kellogg-Alfaro-verdrag "als natuurlijke bondgenoot van de Verenigde Staten" aangeduid. Met de aktieve intrede van de VS in de 2e wereldoorlog, begon een nieuw hoofdstuk van de VS-politiek in Panama. Met de ondertekening van de overeenkomst over militaire bases van de VS op 19.5.1942 werd de militair-strategische rol van Panama, die tot op heden van aanzienlijk belang is, vastgelegd. Naast de al bestaande bases ontstonden nieuwe - in totaal 135. In totaal 24 miljoen ton oorlogsmaterieel passeerde tijdens de 2e wereldoorlog het Kanaal. Tijdens de Korea-oorlog was het Kanaal van beslissende betekenis. Tijdens de Vietnam-oorlog steeg het aantal militaire transporten door het Kanaal zelfs van gemiddeld 1 per week tot

4 per dag. In deze periode werd in Panama geprotesteerd voor hoger loon en een grotere politieke en economische invloed van het volk in de staat. De VS bewapenden in 1943 -zelf aan de 2e wereldoorlog gebonden- de intussen aan hen loyaal gebleken nationale politie voor het neerslaan van de protesten. In 1953 werd deze in de Nationale Garde veranderd die tegelijkertijd politie- en militaire functies moest waarnemen. De Nationale Garde was ideologisch strikt anti-kommunistisch georiënteerd. In 1948 richtten de VS het "Comando del Caribe" op en legden daarmee de basis voor hun later gekreëerde militaire centrum. Het Kanaal en de Kanaalzone waren voor het VS-imperialisme dus van begin af aan van grote geo- en militair-strategische betekenis.

Economies gezien was het Kanaal tijdens de bouwperiode en de 1e jaren van groot belang voor het goedkoper maken van de scheepstransporten tussen de noord Amerikaanse oost- en westkust - het was immers een directe verbinding tussen de Pacific en de Atlantische Oceaan en voor de VS-scheepvaart de kortste weg. De internationale handel en het aardolietransport verhoogden op hun beurt het belang van de waterweg door de landengte. De economische verbondenheid van Panama met het Kanaal liet niet lang op zich wachten. Het nationaal-product van Panama was tot de 2e wereldoorlog voor meer dan de helft nauw verbonden met het Kanaal en zijn economische en militaire uitwerkingen. Na de oorlog vond een verschuiving in de histories op diensten en handel berustende economie plaats. De traditioneel dominerende sectoren oriënteerden zich veel minder op de industriële produktie en landbouw. Onder de regie van het VS-handelsministerie werd een tolvrije overslag- en opslagplaats gekreëerd. De traditio-

nele landbouwstructuur werd vernietigd en fabrieksgoederen werden op grote schaal geïmporteerd. Door deze politiek werden de kleine boeren van hun land beroofd en gedwongen om in de stad in de produktie- en dienstensektor in hun leven te voorzien. De economische groei bedroeg met deze hoge sociale prijs tussen 1952 en '72 ca. 10% per jaar.

De staatsgreep van '68

In de jaren '60 werd de Nationale Garde gemoderniseerd en steeg de deelname van panamese militairen aan kursussen op het in 1949 de VS opgerichte militaire opleidingscentrum "School of the Americas" aanzienlijk. Het doel was de opstandsbestrijding. Aan de andere kant begon in Panama onrust tegen de koloniale bezetting door de VS de kop op te steken. In januari '64 kwam het tot gewelddadige onlusten tegen de bezetter. De VS kwamen weer militair tussenbeide. 20 Panamesen en 4 Amerikanen werden daarbij gedood en 400 mensen raakten gewond. De diplomatieke betrekkingen tussen Panama en de VS waren van 9.1 tot 3.4.64 verbroken. Kort daarna stemde VS-president Lyndon B. Johnson in met nieuwe onderhandelingen over het oude Kanaalverdrag.

Economische problemen en de steeds luider kenbaar gemaakte eisen van de banadeelde klasse waren kenmerkend voor de jaren 67/68 en maakten een nieuwe koers van de economische politiek noodzakelijk. Hierdoor ontbrandde een machtsstrijd binnen de nationale bourgeoisie die in '68 tot een breuk van haar machtsblok leidde. Op 11.10 68 pleegde de Nationale Garde een staatsgreep en bracht de daarvoor nog gesteunde extreem-rechtse president en leider van een sinds de jaren '30 bestaande populistische massabeweging, Arnulfo Arias, ten val. Als hoofddoel werd het vertrek van de VS uit de Kanaalzone geproklameerd. "Niet voor rechts - niet voor links - voor Panama" was het parool. In 1973 konden de VS slechts door het uitspreken van een veto aan een veroordeling van haar politiek door de VN ontkomen. De officieren, waarbij Omar Torrijos al snel als leidende figuur naar voren kwam, hieven de partijen op en streefden er naar de belangrijkste politieke krachten -m.u.v. de middenlaag- voor hun plannen te winnen. Torrijos breidde de begin jaren '60 in het kader van de "Alliantie van de Vooruitgang" begonnen landbouwhervormingen uit en bouwde het onderwijs en de gezondheidszorg uit om de armere bevolkingsgroepen te integreren. In 1970 werd een bankwet aangenomen die het ontstaan van een financieel centrum in Panama-stad toestond. Volgens het tijdschrift "The Banker" die de internationale financiële centra met elkaar vergeleek, leek Panama i.v.m. belastingbepalingen, de registratiekosten voor vennootschappen en tegoeden van bankkapitaal liberaler dan de Bahama's of Hongkong. Verder bestaat de panamese "Balboa" enkel als munt en is deze aan de VS-dollar gebonden die tevens de panamese valuta is. Het aan-

tal vestigingen van banken is van 5 (1960), 15 (1970), 74 (1976) tot over de 100 (1980) toegenomen. Het totale maatschappelijke kapitaal van de banken was met 11 miljard dollar ca. 30 keer zo hoog dan 8 jaar daarvoor. Een ander zwaartepunt van de economische politiek was de uitbreiding van van de vrij-handelszone van Colón, de belangrijkste na Hongkong, waar 700 vnl. multinationale ondernemingen geregistreerd staan. De omvang van de handel is bijna 2 keer zo groot dan die van de gehele middenamerikaanse gemeenschappelijke markt.

Een andere investeringsbron was de zgn "goedkope vlag" van Panama. (noot: schepen die varen onder de panamese vlag en heel goedkoop zijn.) In die zin was Torrijos voor de VS een betrouwbare partner, wiens eisen voor een Panamese soevereiniteit pas serieus genomen werden toen hij in '75/'76, onder druk van de studentenbeweging en oppositiegroepen, tegen de aanwezigheid van de VS stelling nam.

Het verdrag tussen Torrijos en Carter.

Na jarenlange onderhandelingen kwamen er nieuwe afspraken voor een Verdrag - het Torrijos-Carter-Verdrag - dat uit twee deelverdragen bestond. Het Panama-Kanaal-Verdrag (dat geldig was tot 31.12.1999) en een verdrag over de neutraliteit en het beheer van het Panama-Kanaal (het neutraliteitsverdrag: dat onbeperkt geldig was) De belangrijkste afspraken waren deze:

- Het beheer van het Kanaal wordt vanaf 1980 gedaan door

een gezamenlijke Commissie van de VS en Panama;

- Bij een eventueel aan te leggen nieuw kanaal heeft de VS een beslissende rol;
- Vanaf het jaar 2000 heeft Panama de soevereine rechten over de kanaal-zone;
- Het Kanaal wordt tot neutraal gebied verklaard en Amerikaanse en Panamese oorlogschepen hebben er voorrang;
- De Kanaal-tarieven moeten "rechtvaardig" en "redelijk" zijn;
- "Na afloop van het Panama-Kanaal-verdrag zal alleen de Republiek Panama het Kanaal beheren en op eigen nationaal territorium strijdkrachten en verdedigings installaties hebben".
- De VS houdt zich het recht voor, om na het jaar 2000 de "neutraliteit van het Kanaal" te verdedigen.

De toenmalige minister van buitenlandse zaken Vance, wees er nadrukkelijk op: "Binnen het neutraliteitsverdrag hebben de Verenigde Staten het recht, om elke maatregel te nemen, die wij noodzakelijk achten - en daarbij dus ook een eventuele troepeninzet - om elke vorm van bedreiging of agressie tegen het Kanaal, of de doorvaart van een schip ..... het hoofd te bieden". Dit werd nog aangescherpt door een in 1979 door het VS-Kongres aangenomen wet (96-70), waarin het Panama-Kanaal tot een militair gebied van de VS werd verklaard. En sinds 1988 raden rechtse VS-ideologen aan om de militaire basis te be-

houden, of twee bases in de Kanaal-zone aan te houden.

Het verdrag betekende voor Panama dat het Kanaal formeel werd overgenomen, want de feitelijke beslissingen neemt nog steeds de VS. Maar voor deze was er toch het nadeel dat enkele, centraal in Middenamerika gelegen, steunpunten moesten worden opgegeven. Panama zelf had er wel economies voordeel bij - zolang ze met de VS samenwerkten.

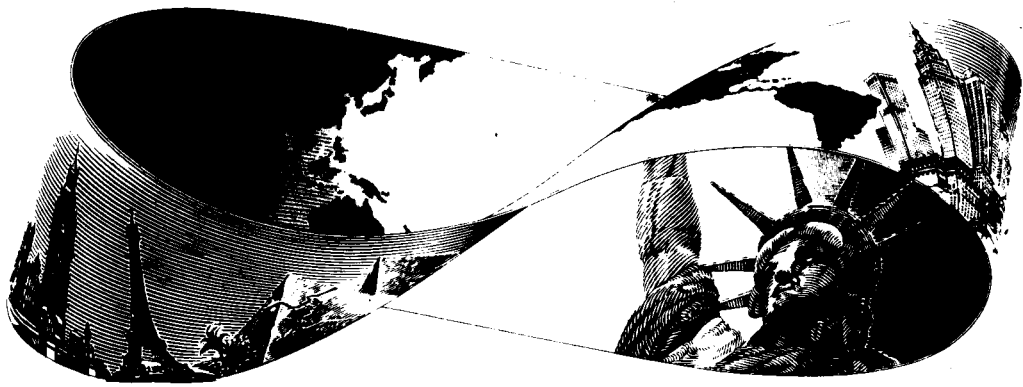
De betekenis van het Kanaal is nog steeds zeer groot.

In 1977 gingen er 11.997 schepen doorheen - dat nog los van lokaal verkeer - In 1982 werd met 14.142 een record geboekt. In 1984 waren dat er 12.023, minder maar nog altijd meer dan in '77. De economiese betekenis voor de VS is gering, als wordt gekeken naar de totale in- en export. In '77 ging 8% door het Kanaal. Ongeveer 25% van de Kanaalvracht bestaat uit kolenexport naar Japan en een zelfde aandeel bestaat uit de invoer van zuidvruchten en andere agrariese produkten naar de VS toe. Door de aanleg van olieleidingen, voor de in Alaska en Ecuador gevonden olie, heeft het Kanaal wat verloren aan economiese betekenis. En supertankers konden er al langer niet meer doorheen. Met andere woorden, de economiese betekenis van het Kanaal zal niet een zwaarwegende reden geweest zijn voor de invasie. Veel belangrijker is de militair-strategiese positie van de Amerikaanse leger-basis in de Kanaal-zone.

De sociaal-demokratisering van het land

In 1978 nam Torrijos het initiatief tot een demokratiese opening. Hij liet weer politieke partijen toe en richtte de regeringsgezinde partij "Partido Revolucionario Democrática" (PRD) op. Daarbij steunde de generaal met name op een vleugel van de kommunistiese partij, op arbeiders en op de middenklasse op het land en in de steden en de bourgeoisie. Een voorbeeld voor deze partij, die uit meerdere klassen bestond, was de Mexicaanse revolutionaire partij PRI. Peetvaders waren de Costa Ricaanse sociaal-demokraat en ex-president Daniel Obduber en de Spaanse PSOE. De PRD kreeg een waarnemersstatus bij de Socialistiese Internationale en werd in 1986 volwaardig lid. In 1978 liet Torrijos zijn vertrouwen Aristides Royo tot president kiezen.

In augustus 1981 kwam Omar Torrijos om het leven bij een tot nu toe niet opgehelderd vliegtuigongeluk. In Panama bestond er nauwelijks enige

twijfel over de betrokkenheid van de CIA bij het ongeluk. Op 30 juli '82 werd Aristides Royo tot aftreden gedwongen door de Chef van de Nationale Garde, Rubén Dario Paredes. De nieuwe president werd de voormalige vice-president en rechtse technokraat, Ricardo de la Espriella. De Nationale Garde werd in 1983 omgevormd tot de Fuerzas de Defensa de Panamá (FDP), en bestond uit drie gewapende eenheden; het leger, de Nationale Garde en de Politie. De gevoerde leus "Volk en Leger" veranderde er niets aan, dat de FDP zich met name specialiseerde in het onderdrukken van demonstraties. In augustus '83 wordt het voormalige hoofd van de militaire inlichtingendienst (G-2) Manuel Antonio Noriega, de opvolger van Paredes als hoofd van de strijdkrachten. De anti-imperialist Jorge Illueca, wordt president en blijft dat tot de verkiezingen van '84. De PRD sloot met de verkiezingen een coalitie met een aantal centrum-rechtse partijen en vormt de UNADE (Unión Nacional Democrática). Als kandidaat kiezen zij de oud-vicepresident van de Wereldbank Nicolas Ardito Barletta, die door de VS wordt gesteund. De oppositie groepeerde zich rond de in 1968 gevallen extreem-rechtse president Arias. De Konrad-Adenauer-Stichting steunt de Christen-Demokratiese Partij van Ricardo Arias Calderon. In mei 1984 wint de regeringskandidaat Barletta op een twijfelachtige manier de verkiezingen. De VS vochten de resultaten toen niet aan (!), want Barletta en Noriega golden als garanties voor de Amerikaanse belangen in Panama.

De economiese crisis die aan het eind van de 70er jaren heerst in heel Latijnsamerika, raakt ook Panama. In de produktieve sektor zit vanaf '78 geen groei meer. Het produktiekapitaal verdwijnt in de financiële sektor en dit leidt tot een stijgende werkloosheid. De schulden van Panama stijgen tussen 1975 en 1981 van 500 miljoen dollar tot 2,3 miljard en in 1979 moet er een lening worden af-

gesloten bij het IMF. En dat moest weer op de bekende IMF-maniër, die het IMF oplegd aan landen met schulden:

- het bevriezen van de lonen en salarissen;
- het loslaten van de prijzen voor grondstoffen en de dienstverlenende sektor (gezondheidszorg, vervoer, etc.);
- het herzien van de onder Torrijos ingevoerde arbeidswetgeving;
- de afbouw van alle sociale voorzieningen.

Nadat Barletta was begonnen met het afschaffen van sociale verworvenheden, kwam het tot massale protesten. En Barletta werd in sept '85 tot aftreden gedwongen. Zijn aftreden was voor de financiële sektor het teken, dat de strijdkrachten niet meer hun belangrijkste bondgenoot waren.

Noriega komt in het schootsveld van de VS

Noriega - zonder twijfel een twijfelachtige persoonlijkheid - komt in dec '85 in het schootsveld van de VS, toen hij weigerde om uit de Contadora-groep te stappen. Hij stond 13 jaar lang aan het hoofd van de Geheime Dienst G-2, en was betrokken bij de moord op de revolutionair Floyd Britton en de bevrijdingstheoloog Hector Gallegos. Hij was CIA-agent en hielp tegelijkertijd Cuba om het embargo van de VS te omzeilen. De VS begonnen in febr '86 een campagne tegen hem: de ambassadeur van de VS, Davis, klaagde in Panama openlijk over de mensenrechten en beschuldigde Noriega van de moord op de voormalige panamese minister in de gezondheidszorg en sandinistiese strijder (!) Spadafora

Beschuldigingen wegens drugs- en wapenhandel -vroeger werd hij wegens zijn nauwe samenwerking met de "Drug Enforcement Agency" (DEA) geprezen-, bedrog bij de verkiezingen (1984) en de moord op Torrijos (!) volgden. Eigenlijk ontbrak alleen nog een aanklacht wegens ontucht met kinderen, schreef "Die Zeit" op 17.9.87. Noriega had de libiese generaal Ghaddafi als haatobject nr.1 afgelost. De bewijzen die er zouden zijn voor deze beschuldigingen zijn door de VS tot op heden niet op tafel gelegd. In het geheime document "Santa Fe

II", opgesteld door invloedrijke republikeinse kringen in de VS, werd Panama als een "autoritair en totalitair regime" gekenmerkt, en het standpunt verkondigd, dat "de val van Noriega en het houden van verkiezingen" niet toereikend is, want de VS willen "op enkele plekken aanwezig blijven (het gaat vooral om het vliegveld Howard en de marinebasis Rodman), om op het westelijk halfroond op gepaste wijze haar sterkte te kunnen laten zien". Korruptie, bedrog bij verkiezingen, drugshandel en schendingen van de mensenrechten zijn tot op heden voor geen enkele VS-regering een oriëntatie t.o.v. een andere staat geweest zolang deze aan haar politieke wensen tegemoet kwam. Hier komt de eigenlijke achtergrond voor de ontmanteling van Noriega naar voren: hegemonie en militair-strategische belangen.

In juli '87 loopt de voormalige chef van de geheime dienst, Roberto Diaz Herrera, over en herhaald de beschuldigingen tegen Noriega. Op 24.11.87 wordt de economie- en militaire steun aan Panama ingetrokken. Deze maatregel werkt een solidariserende met de regering tegen het yankee-imperialisme in de hand maar leidt anderzijds tot het begin van een "nationale kruistocht van de burgers". Aan het hoofd van dit oppositieverbond staat de president van de kamer van koophandel Alberto Barría. Het verbond wordt gedragen door de traditionele financiële- en handelsoligarchie, burgerlijke partijen, partikuliere universiteiten, de voor 't merendeel konservatieve katholieke geestelijkheid, de Rotary- en de Lionsclub e.a.. De leiders van de oppositie reisden naar Washington en namen contact op met de Heritage Foundation (zie o.a. Zwarte 82), het Centrum voor Strategische Studies en de Stg. voor Democratie. Daarna begaven ze zich naar de Filipijnen om daar het "noordamerikaanse model" van de democratie voor de "3e wereld" van dichtbij te bestuderen. De VS voegden aan haar ambassade in Panama eveneens drie functionarissen met filippijnse ervaring toe. De situatie in Panama is echter niet met die op de Filipijnen te vergelijken: noch was Noriega zo ongeliefd als Marcos, noch was er een panamese Corazón Aquino voorhanden. Begin februari openden de strafkamers van Miami en Florida een strafzaak tegen Noriega wegens handel in drugs en het aannemen van steekpenningen. Op 25.2.88 verklaarde de civiele president Eric Arturo Delvalle, na een onderhoud met Elliot Abrams van het ministerie van buitenlandse zaken van de VS, de generaal voor afgezet. Het parlement zette daarop president Devalle en zijn vice-president af en benoemde de minister van opvoeding Manuel Solís Palma tot nieuw staats-hoofd. Deze werd door de VS niet erkend. Integendeel, ze verklaarden de kleine staat de economische oorlog.

De economische oorlog van de VS

De VS bevroren de tegoeden van de panamese regering in de VS, goed voor een bedrag van 58 miljoen dol-

lar. De vaste kosten voor het kanaal (ca. 7 miljoen dollar per maand) en voor de oliepijpleidingen (ca. 70 miljoen dollar per jaar) worden sindsdien overgemaakt op een geblokkeerde rekening in New York. De banken in Panama waren voor 68 dagen gesloten. Het loon werd, aangezien de dollar de nationale valuta is, in cheques uitbetaald, die voordien nergens werden aangenomen. Arbeidersters met zulke cheques werden in de armen van de "kruistocht" gedreven. In april gelaste Reagan de regeringsinstanties, de noord-amerikaanse concerns en de VS-burgers in Panama om de sociale verzekerings-, belasting-, elektriciteits-, water- en telefoonuitgaves aan de panamese regering te staken. Eveneens werd het importquotum voor suiker en krab in de VS geschrapt, net als andere overeenkomsten. Een politikus van de "kruistocht" beschreef de situatie van de staat als volgt: De VS moeten de panamese situatie als de bevrijding van enkele gijzelaars opvatten. Het is net zo belangrijk ze te bevrijden als dat ze in leven blijven. De oligarchie en de middenklasse vreesden voor hun privileges - en niet ten onrechte. 60.000 Arbeidersters werden werkloos, het aantal werklozen steeg tot 150.000 en het aantal armen in Panama steeg tot een miljoen - bijna de helft van de bevolking. Medicijnen en schoolmateriaal waren niet meer voorhanden. Het bouwwezen lag vrijwel stil. In 1987 werd het eerste half-jaar nog voor 100 miljoen uitgegeven, in dezelfde periode een jaar later nog maar 13,7 miljoen. De belastingontvangsten daalden met meer dan 50%. Het internationale financiële centrum ging vrijwel geheel in rook op. Van de 12 aanwezige japanse banken verlieten 10 het land. De opgelegde economische sancties die op 7.4.89 door Bush werden verlengd verruïneerden het lukratieve financiële centrum Panama-stad.

Op 16.3.88 deed politiechef Leónidas Marcías een poging tot staatsgreep die door de "urraca"-eenheid werd neergeslagen. Het Batallón 2000 en de door Noriega opgerichte volksmilities, de "bataljons van de waardigheid" stelden tijdens de coup-poging de strategische punten in de hele stad veilig. Marcías en nog 15 andere putschisten werden gevangen genomen hoewel ze volgens een melding van Radio Latina (16.3.88) logistische hulp van de 82ste VS-luchlandingsdivisie uit de Kanaalzone ontvingen. In Panama concentreerde alles zich nu op de presidentsverkiezingen op 7.7.89. De grootste overkoepelende vakbondsorganisatie stelde zich bijna volledig achter Noriega en tegen de "kruistocht" - ondanks de sociale afbraak en de slechte economische situatie. Tegen demonstraties en uitingen van de oppositie trad de regering gewelddadig op. Uit de "nationale kruistocht van de burgers" formeerde zich de "Civiele Alliantie van de Democratische Oppositie" (ADOC) die zich kandidaat stelde voor de verkiezingen. Ze konden ook delen van de kleinburgerij onder de leiding

van Endara verenigen. Achter Endara stonden 2 kandidaten voor het vice-presidentschap die het eigenlijk voor het zeggen hadden: Guillermo Ford, bankier en verzekeringsmanager en Ricardo Arias Calderon, leider van de christendemokratische partij en VS-advokaat. Calderon bezocht onmiddellijk de broederpartijen in Europa met het verzoek om persoonlijke en financiële ondersteuning. Als eerste reden voor de noodzakelijke verkiezingsnederlaag van Noriega noemde hij het koersverlies van de bankaandelen met 60% in 1988. VS-president Bush hielp zijn partij in de verkiezingsstrijd niet alleen propagandisties maar ook financieel een handje. In februari '89 liet hij de ADOC 10 miljoen dollar toekomen. Noriega vestigde zijn hoop op het verbond van de regeringspartijen, de "Koalitie voor Nationale Bevrijding" (Colina). Zijn basis vond hij vooral bij de campesinos en de onderste lagen van de bevolking in de stad. Al voor de verkiezingen dreigden de VS in het geval van bedrog bij de verkiezingen met een invasie.

Verscherpte VS-provokaties

De verkiezingen zelf eindigden in een chaos. Op verkiezingszondag maakte de VS-goedgezinde radiozender "Radio Impacto" in Costa Rica om 15 uur de overwinning van de oppositie bekend. Het was een, ten minste voor Latijns-amerikaanse begrippen, onwaarschijnlijk snelle uitslag daar het tellen van de stemmen vaak meerdere dagen duurt. Drie dagen na de verkiezingen maakte het hoogste kiescollege een voorlopig resultaat bekend. Regeringskandidaat Duque zou 64,4% en de oppositie slechts 32,8% van de stemmen behaald hebben. Buitenlandse waarnemers zouden echter 70% voor de oppositie geteld hebben. Het kwam tot bloedige straatgevechten waarbij Noriega opnieuw de politie tegen de demonstranten inzette. Bij de verkiezingen beging Noriega een beslissende fout. Ze waren niet zuiver verlopen net zo min als de verkiezingen in '84. Deze keer echter stond Washington niet achter hem. De VS en haar bondgenoten erkenden de verkiezingen dit keer niet. Ze leverden de VS daarentegen een welkom voorwendsel voor nog meer provokaties. Washington voegde aan de 12.000 soldaten in de Kanaalzone nog een divisie van bijna 2000 soldaten toe. Sindsdien provoceren VS-militairen keer op keer in Panama. Zo drong bijv. op 8.8.89 een konvooi VS-troepen met gepantserde voertuigen het territorium van Panama binnen en doorzochten ondanks de aanwezigheid van enige verkeersagenten de aanwezige bevolking onder bedreiging van wapengeweld. Resultaat: 29 gearresteerde panamesen en een afgenomen panamese vlag. Op 1.9.89 werd de voormalige minister van landbouw Francisco Rodriguez door de panamese staatsraad tot staatschef benoemd. Tegelijkertijd werden beide kamers van het parlement opgeheven en -onder geschikte omstandigheden- nieuwe verkiezingen binnen 6 maanden aangekondigd. De VS kondigden

na de ambtsovername van Rodriguez onmiddellijk aan dat ze alle diplomatieke contacten met Noriega's nieuwe marionettenregime zouden verbreken en de sancties zouden verscherpen. Costa Rica's president Oscar Arias sprak van een "droevige en zwarte dag" voor Latijns-Amerika en riep alle regeringen op hun ambassadeurs uit Panama terug te trekken.

Op 3.10 deed de "urraca"-eenheid, die de vorige staatsgreep had neergeslagen, zelf een coup-poging. Ze wist de centrale kazerne van de strijdkrachten en de zender "Radio Nacional" te bemachtigen. Via deze zender verklaarden ze in een kommuniquee Noriega en 5 andere hoge militairen voor afgezet en met pensioen gestuurd. De VS-troepen van het zuidelijk kommando werden in hoogste paraatheid gebracht. A-37 gevechtsvliegtuigen en militaire helikopters cirkelden 's ochtends boven de stad. Het werd ook snel bekend dat het VS-legerkommando over de coup-plannen geïnformeerd

was. Het bleek dat VS-pantsereenheden op verzoek van de rebellen twee straten naar het hoofdkwartier van Noriega geblokkeerd hadden - een derde, waarover tenslotte ondersteuning in de vorm van het Batallón 2000 kwam aanrollen, echter niet. Na gevechten die 6 uur duurden lukte het het hoofdkwartier terug te veroveren en een groot aantal coupplegers gevangen te nemen. De leiding van het zuidelijk kommando van de VS was bovendien gemachtigd om Noriega op te pakken, uit de handen van de rebellen te bevrijden en hem desnoods tegen zijn wil in bewaring te nemen. Waarom het VS-leger niet op dit moment al militair heeft geïnterveneerd is onbekend. Misschien waren ze van de overwinning van de "urraca"-eenheid overtuigd, misschien waren de gevolgen van een invasie destijds niet goed in te schatten. Op 19.12.89 begonnen de VS met een zeer grote hoeveelheid troepen en oorlogstuig hun militaire invasie in het midden-amerikaanse land.

name militairen -vnl. officieren- aan VS-militaire scholen opgeleid. In 1984 moest de "School of the Americas" op grond van het Torrijos-Carter-verdrag worden opgeheven. Voor kursussen sloot het Pentagon echter een verdrag met de hondureense regering over de oprichting van een "school" op hondureens grondgebied.

M.b.t. Latijns-Amerika -in het bijzonder Midden-Amerika- speelt SOUTHCOM een centrale rol in de Low Intensity Warfare. De militaire betekenis van het Kanaal zelf is de laatste tijd afgenomen omdat grote oorlogsschepen, in het bijzonder vliegdekschepen, het Kanaal niet meer kunnen passeren. Als bevoorradingslijn is hij voor de VS en de NAVO echter nog van aanzienlijk belang. Dit blijft voor Panama niet zonder gevolgen.

De Nationale Garde van Panama werd door de VS opgeleid en uitgerust. Ze leverden pantserwagens, lichte infanteriewapens, kleine wapens, voertuigen, communicatie-uitrusting, transportvliegtuigen, helikopters en patrouille- en landingsboten met een totale waarde van 89 miljoen dollar tussen 1950-84. Reagan verzocht in '84 zelfs om een verhoging van de militaire steun van 10 naar 25 miljoen dollar.

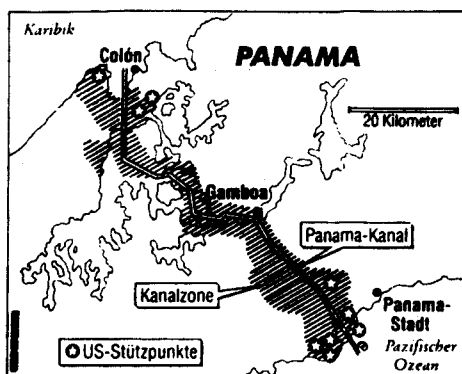
Tot het in werking treden van het Torrijos-Carter-verdrag in '79 is er een hele reeks gezamenlijke militaire oefeningen geweest die ook na '79 zijn voortgezet. Zo werd van 79-86 jaarlijks de manoeuvre "Kindly Liberty" gehouden. Aan VS-zijde namen bijv. de snelle interventietroepen, het Atlanties Kommando (Norfolk, Virginia) en vliegtuigen uit Maryland en Michigan deel; aan panamese zijde het Batallón 2000. In 1985 namen 4700 militairen er aan deel. De manoeuvre "Furia Negra" had als doel een guerilla in de Kanaalzone te liquideren. In 1981 namen 5000 VS-militairen aan "Furia Negra" deel, onder hen een contingent van de Nationale Garde van Costa Rica, 20 Phantom, 2 torpedobootjagers, 100 helikopters, 400 veldkeukens en troepen uit Texas, Fort Bragg, en Arkansas. Aan de manoeuvre "Minute-man II", die aan "Kindly Liberty" en "Blazer Trail" gekoppeld was, namen in 1985 10.000 VS-militairen van de puertoricaanse Nationale Garde, uit Louisiana, Missouri, Alabama, Florida, Texas en 5000 soldaten van verschillende bataljons van de panamese strijdkrachten deel. Ten eerste waren deze manoeuvres van belang voor de opstandsbestrijding in heel Latijns-Amerika, ten tweede verwierven de VS hierdoor gedetailleerde kennis over het panamese grondgebied. Het panamese volk zag zich dus permanent met twee strijdkrachten gekonfronteerd: het panamese en het noordamerikaanse. Naast de genoemde doeleinden moesten de manoeuvres ook iedere bedreiging van VS-eigendom en instellingen van het financiële centrum van Panama afdwenden. Panama werd een sleutelfiguur in de VS-"Doktrine van de Nationale Veiligheid".

HET V.S.- ZUIDELIJK KOMMANDO IN DE KANAALZONE

De Kanaalzone heeft voor het VS-imperialisme een beslissende militaire- en geostrategische functie. Van de 1640 km² omvattende Kanaalzone is slechts 4% van de installaties in gebruik voor de waterweg, 3/4 van het totale oppervlak wordt gebruikt voor militaire doeleinden. Het in 1948 door de VS opgerichte "Comando del Caribe" in Panama werd in 1963 door het "zuidelijk kommando" (SOUTHCOM) vervangen, dat met zijn 10.000 lucht- en landtroepen het grootste militaire steunpunt van de VS in Latijns-Amerika is. 6 Militaire bases en 77 militair-strategische installaties staan ter beschikking ter ondersteuning van de VS-opstandsbestrijding in Midden-Amerika, de Caraïben en andere Zuid-amerikaanse landen. Zo is Fort Clayton, waar zich de belangrijke voor de strijd in de jungle opgeleide 193ste infanteriebrigade bevindt, de logistieke centrale van de VS-luchtmacht in Latijns-Amerika. In Fort Amador en op de eilanden Naos, Perico en Flamenco zijn tot op heden de snelle interventietroepen gestationeerd. Van strategische betekenis is het Caraïbische eiland Galeta. De gegevens van een 24 verkenningssatellieten omvattend inlichtingensysteem gaan hierheen. Militair radioverkeer en de programma's van alle Latijns-amerikaanse radiostations worden hier afgeluisterd, simultaan in het engels vertaald en geselecteerd, zoals bijv. radarinformatie uit Honduras. Het elektronies computersysteem staat met het regionale telekommunikatie-centrum van Guatemala in verbinding. Verder beschikt ze over een snel elektronies identifikatie-systeem met schepen, Phantom A4C, Awacs en RC-135 rondom Nicaragua, om de communicatie daar te registreren en te storen.

SOUTHCOM neemt aan verdeckte acties deel zoals het leggen van mijnen in nicaraguaanse havens, de aan-

slag op Puerto Corinto en operaties van de marine. Informatie over samentellingen van mensen en troepenconcentraties in El Salvador gaat via SOUTHCOM naar het Pentagon en komt via de laatste terecht bij de salvadoriaanse strijdkrachten in Ilopango. Bombardementen op de burgerbevolking zijn het gevolg. In juli '79 vluchtten zo'n 1500 leden van Somoza's Nationale Garde via een luchtbrug tussen Managua en Panama. Nauwelijks waren de Sandinisten aan de macht gekomen of de 1e 500 ex-nationaal-gardisten, die later de keurtroepen van de contra's zouden vormen, werden in de Kanaalzone al getraind.

In 1963 werd voor de opleiding van Latijns-amerikaanse strijdkrachten in opstandsbestrijding het militaire opleidingscentrum "School of the Americas" -al langer in kleinere uitvoering aanwezig onder de naam "School of the Caribbean"- opgericht. De afgelopen decennia zijn daar 46.000 Latijns-amerikanen opgeleid. Zo had bijv. de cursus Q6 "Counterinsurgency Operations" tot doel om noord- en latijns-amerikaanse militairen op te leiden in: binnenlandse verdediging, guerilla-oorlogsvoering, techniek van het luchttransport en voortbewegen in het oerwoud. Sinds 1950 werden 5700 pa-

GRENADA, PANAMA, WHO'S NEXT ?

Na het ondertekenen van het vredesverdrag Esquipulas 2 is de VS ondanks herhaalde oproepen van verschillende kanten toch doorgeslagen met het steunen van de Contra's in Honduras. De VS wilden voorkomen dat de Contra's voor februari ontmanteld zouden zijn en zo de mogelijkheid openhouden de gewapende strijd weer ter hand te nemen als de verkiezingen verkeerd uit mochten vallen. De verkiezingsstrijd is nu al weer een tijdje aan de gang en als belangrijkste tegenstander van het FSLN heeft zich de Unie van Nicaraguaanse Oppositie (UNO) geformeerd. Het is een verbond van verschillende partijen, die ieder op zich niet veel aanhang hebben, maar gezamenlijk een aardig machtsblok vormen. Het is een uiterst vreemde combinatie, variërend van voormalig bondgenoten van de Sandinisten (zoals de kommunistische en socialistische partij), de onafhankelijke liberalen, De sociaal christelijke partij tot teruggekeerde Contra-leiders (zoals Alfredo Cezar) en oude binnenlandse bondgenoten van de Contra's (tot nu toe verenigd in de Democratische Unie). Dat de UNO en de Contra's samenwerken wordt door hen zelf bevestigd: " We hebben de politiek en de militaire strijd nodig om tot democratisering te komen. Het is dan ook niet zo gek dat de VS net als de Contra's ook de UNO geldelijk ondersteunt. Al in september '89 stemde het kongres van de VS in met het toezeggen van 5 milj. \$ voor de UNO, waarvan 2 miljoen niet rechtstreeks maar via de National Endowment for Democracy (zie kader) De steun van de VS voor de UNO houdt natuurlijk niet in dat ze geloven in een overwinning bij de verkiezingen van de UNO. Een veel duidelijkere rol heeft de UNO in het destabiliseren van het verkiezingsproces. De leiders van de UNO en de spreekbuis van de oppositie de krant " La Prensa " houden zich dan ook voornamelijk bezig met het aan de kaak stellen van het ondemokratische karakter van de verkiezingen. Ook de rellen in Masatepe zijn een duidelijk teken van het feit dat de spanning rondom de verkiezingen flink wordt opgebouwd. De rellen ontstonden bij een meeting van de UNO, waarbij aanhangers van de UNO met aanhangers van het FSLN met elkaar op de vuist gingen. De balans was 1 dode, een aantal zwaar gewonden en flinke schade aan auto's en huizen.

Twee opmerkelijke feiten: op de dag van de rellen begint de topontmoeting van Midden Amerikaanse presidenten in San José en bij de rellen was een observatiekommissie van het Center for Democracy.

Een dag na de rellen vertrokken zij ook naar San José om iedereen op de hoogte te brengen van het ondemokratische karakter van de nicaraguaanse verkiezingen. Na afloop van de top reizen ze door naar Bush om hem op de hoogte te stellen van het gebeurde. Maar niet alleen intern zit de VS te wroeten in Nicaragua. Ook op internationaal nivo is de VS aardig bezig om Nicaragua in diskrediet te brengen. In de maanden voorafgaand aan de invasie in Panama werd er steeds meer de nadruk op gelegd op de goede verstandhouding die er zou bestaan tussen Noriega en de Sandinisten.

Tijdens de interventie in Panama was

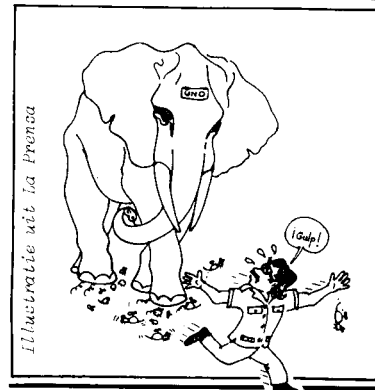
de agressie van de interventiemacht dan ook niet alleen gericht op aanhangers van Noriega, maar ook op alle aanwezige Nicaraguanen in Panama. Zelf Nicaraguanen in dienst van Noord Amerikaanse media werden opgepakt. En wie kent niet het agressieve houding tegen de ambassade en de ambtswoning

Ook werden het aantal spionagevluchten boven Nicaragua sterk opgevoerd, een aantal vluchten drong helemaal door tot aan Managua, waarschijnlijk om de paraatheid van de luchtafweer te testen.

Deze vluchten en het feit dat er zoveel troepen in Panama aanwezig waren deden in Nicaragua de angst doen oplaaien dat de VS wel eens een tweede front zou kunnen gaan openen. Als reactie werd de militaire staat van paraatheid afgeroepen, wat o.a. een totale mobilisatie inhoudt. De reactie van de UNO lag voor de hand : het zou weer een poging zijn van de Sandinisten om de verkiezingen om zeep te helpen.

Ondertussen werkt een deel van de VS strategie dus wel, de verkiezingen vinden plaats in een sfeer van toegenomen spanning en oorlogsdreiging.

Dat de VS voorlopig door zullen gaan met het destabiliseren van de verkiezingen ligt dus voor de hand. Dezelfde strategie heeft in Panama al gewerkt en geleid tot een "rechtvaardige" invasie. Of het in Nicaragua zo ver zal komen is maar de vraag natuurlijk. Internationaal zal een invasie veel problematiser liggen en het verzet van de bevolking zal groter zijn dan in Panama. In Nicaragua zullen de gevolgen van de VS strategie wel goed voelbaar zijn, de toenemende spanning zal grote gevolgen hebben voor de hele samenleving.

NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

Op 25 juni '89 stemt het kongres van de VS in met het ondersteunen van "democratische" activiteiten in Nicaragua. Hiervoor wordt een bedrag van 2 milj. \$ ter beschikking gesteld waar de stichting National Endowment for Democracy de zeggenschap over krijgt. Deze stichting is al in '85 opgericht en ondersteunt al jaren oppositiegroepen zoals de krant " La Prensa".

Het geld dat de M.E.D. had werd via het Center for Democracy dan ook doorgesluisd naar naar oppositiegroepen, vooral die van de Coordinate Democratia. Naast het doorsluisen van dit geld stuurt het Center for Democracy ook regelmatig afgevaardigden naar Nicaragua omte bekijken of de verkiezingen wel democraties verlopen.

Zo was er ook bij de rellen in Masatepe een observatieploeg van het Center aanwezig. Een groot deel van die groep bestond uit mensen met verschillende verbintenissen met extreem rechts en de geheime diensten. Zo was er Peter Kelly, wiens Public Relations buro de Unita leider Jonas Savimbi vertegenwoordigd en dat in het verleden deed met Marcos.. En dan Brent Bozell, de oprichter van de World Freedom Foundation, die bekend staat als een buitenlandse agent van de Contra's. En Allan Weinstein, voormalig directeur van de N.E.D. De groep vertrok onmiddellijk naar de topontmoeting van Midden Amerikaanse presidenten om daar te verklaren dat er sprake is van een internationaal plan van de Sandinisten om de verkiezingen te laten mislukken.

Ook La Prensa kwam uitgebreid met dezelfde konklusies, terwijl de ook aanwezige OAS (Organisatie van Amerikaanse Staten) vertegenwoordigers toch wel iets anders hadden te vertellen. Volgens hun verslag hadden beide partijen deelgenomen aan de geweldadigheden en was het onmogelijk precies aan te geven wat er fout ging

met dank aan FLMN-info, Fuente, div. kranten en de NN

EEN KRITIEK OP

Het volgende artikel komt uit het duitse tijdschrift "Schwarzer Faden" nummer 33 4/89. Het komt oorspronkelijk uit het engels en is geschreven door Janet Biehl. Het was moeilijk om het goed te vertalen omdat we het met enige konklusies de schrijfsters niet eens zijn. Wij vinden het desalniettemin belangrijk dit artikel hier op te nemen, omde discussie over feminisme weer en breder, dat betekend meer mensen, aan te gaan en misschien daarmee tot een tegenmacht te strijd tegen patriërchaat en imperialisme te komen. We hopen reacties en kritiek op dit artikel .

groetjes, de vertaalster

EEN KRITIEK OP HET (EKO-)FEMINISME

Het Noord Amerikaanse ekofeminisme ontstond rond 1974 aan het Instituut voor Sociale Ekologie in Vermont, als een poging om de linkse politieke theorie te verbreden en zo te transformeren dat het zowel feminisme als ekologie omvat.⁽¹⁾

Net zoals de sociale ekologie, waardoor het ekofeminisme sterk beïnvloed is, wilde zij oorspronkelijk ook de linkse sociale en politieke analyse zo verbreden, dat het het vlechtwerk van alle overheersingsstructuren omvat. Reeds in de sociale ekologie is de kritiek op de hiërarchie fundamenteler onderbouwd dan de definitie van het "klasse" begrip. In het eko-feminisme bestond nu de mogelijkheid om feminisme, anarchisme en libertair socialisme te verbinden. En dit in concrete, niet in filosofiese zin van het woord. Het doel waren de politieke oplossingen, niet de individuele. Het potentieel van het ekofeminisme omvatte meer dan het traditionele "links".

Veertien jaar later kan men zeggen dat dit potentieel niet werd omgezet.

Zodra het zich gevestigd had, werd het eko-feminisme in het "kulturele feminisme" opgenomen. Daarbij werd het revolutionaire potentieel volledig geneutraliseerd. Ver van het voornemen verwijderd, de linkse theorie te verbreden, heeft het eko-feminisme in plaats daarvan vrouw en natuur geabstraheerd en zichzelf daarmee beperkingen opgelegd. Het voornemen om een serieuze kritiek te geven op het kapitalisme en de (nationale)staat werd opgegeven. In plaats daarvan werd

persoonlijke verandering benadrukt, waarbij zelfs de godinnen-cultus als bron van sociale verandering werd beschouwd.

Ver ervan verwijderd een concrete politieke analyse te maken, biedt het hoofdzakelijk metaforen (= beeldspraken berustend op vergelijkingen) over een veranderde relatie tussen vrouw en natuur, en schrijft daarmee alle verschillen tussen vrouwen en mannen toe aan deze metafoer.

Langzamerhand zette het eko-feminisme zich niet alleen meer af tegen alles wat links is, het werd zelfs reaktionair.

VROUW EN NATUUR

De konvergentie (het samenkomen op één punt) tussen het feministiese en ekologische denken is niet toevallig. In veel (maar niet alle) perioden van de westerse kultuur en in veel (maar niet in alle) niet-westerse kulturen worden aan vrouwen bepaalde relaties tot de natuur toegedicht, die mannen niet hebben. Langer dan een decennium zijn ekofeministes bezig geweest met de uitwerking van de verschillende interpretaties van weifelende en losse formuleringen van "vrouw en natuur" en "de beheersing van vrouw en natuur". In haar totaliteit kan men hun stellingen onderverdelen in drie principiële benaderingswijzen:

HET EKO-FEMINISME

I "Vrouwen en Natuur" en de "Anderen"

De eerste benaderingswijze was die van twee schrijfsters, die het eko-feminisme sterk beïnvloed hebben, Mary Daly en Susan Griffin. Zij benadrukten de bevestigde relatie tussen vrouw en natuur enerzijds, en de relatie tussen "de anderen" en de door en door slechte patriarchale westerse cultuur anderzijds. Met behulp van een cultureel feministisch perspectief, stelt Mary Daly de "nekrofile leiders van een fallokratische maatschappij" aan de kaak, die "hun programma voor een geplande vergiftiging van alle leven op aarde omzetten" in een "fanatieke onverschilligheid, waarmee zij de vernietiging van de "anderen" bewerkstelligen van de vrouwen en "moeder natuur". "Falliese mythe en taalgebruik, kreeëren, legitimeren en versluieren de materiële besmetting", volgens Daly, "die al het gevoelige leven op deze planeet dreigt uit te doven". Zij roept de vrouwen op om een "sprong" te maken in de leegte van het bewustzijn van de vrouwen-zelf. Een sprong zoals beschreven in Rachel Carson's "Silent Spring", die plaats vindt in de vrouwen-zelf, die "het leven, het bestaan mogelijk maakt" (2).

In Griffin's poëtische werk "Woman and Nature" verkondigt zij een "koorzang over vrouw en natuur", "wij weten dat wij van deze aarde zijn. Wij weten dat deze aarde uit onze lichamen gemaakt is. Want wij zien onszelf. Wij zijn natuur" (3) Ten slotte verklaarde de antropologe Sherry Ortner in haar invloedrijke artikel "Verhoud zich het vrouwlijke tot het manlijke, zoals de natuur zich tot de cultuur verhoudt?", dat het een cultureel algemeen goed is, dat vrouwen een nauwere relatie tot de natuur hebben dan mannen; haar artikel rechtvaardigde daarmee dat het eko-feminisme gebruik maakt van metaforen (4) Slechts in een een griffiniaanse poëzie of in een dalyistische woordspelletje, kan een verbinding van vrouwen en natuur - in contrast met de als mannelijk bestempelde cultuur- weifelend als politieke terminologie worden uitgelegd. Want geen oprechte feministe zou de gehele cultuur aan de man over laten, om daardoor vrouwen met natuur te kunnen identificeren. Vrouwen hebben duidelijk een aandeel in de cultuur; zo is het toch immers een kenmerk wat de mensen van de dieren onderscheid, het zijn culturele wezens. Men met natuur gelijk te stellen, zou niet alleen betekenen dat zij volledig buiten de cultuur en geschiedenis geplaatst worden, maar ook dat zij afstand doet van haar eigen menselijkheid.

Zelf Ortner waarschuwde: "de hele voorstelling is eerder een konstruktie van de cultuur als een feit van de natuur. De vrouw staat "in werkelijkheid" niet dicht bij de natuur dan de man, beide bezitten een bewustzijn, beide zijn sterfelijk". De metafoer "vrouw=natuur", is daarom een definitie van de culturen waarin het patriarchaat centraal staat, die op die wijze de ondergeschiktheid van vrouwen in stand willen houden.

II "Manlijke" en "vrouwlijke natuur", de parallellisering van vrouwen- en natuuronderdrukking
Een tweede benaderingswijze van het begrip "vrouw en natuur" omzeilde deze val en definieerde vrouwen als cultureel wezen. Schrijfsters als Carlene Spetnak vonden en bejubelden culturen, die niet probeerden de natuur te beheersen, die mogelijkerwijze het matriarchaat centraal stelden. Vooral die, die vooraf gingen aan de imperialistische maatschappijen in het westen, zoals in het Neolithicum (5) (=de jongste periode van de steentijd). De schrijfsters zagen een samenhang tussen de beheersing van de natuur in de westerse culturen en de onderdrukking van de culturen waarin het matriarchaat centraal staat. Kort gezegd: vrouw en natuur bleven het "andere", zoals ook al bij Griffin en Daly, alleen met dit verschil dat het "anders zijn" een culturele vorm aannam. Deze richting werd sterk door het "cultureel-feminisme" beïnvloed. Dit "cultureel-feminisme" won steeds meer aan invloed en bracht een enorme ommezwaai teweeg in het feministische denken, kort nadat het

eko-feminisme geformuleerd was (een ontwikkeling, door sociaal-feministes als Alice Echols of Hester Eisenstein fel bekritiseerd). (6) Cultureel-feministes, in tegenstelling tot haar voorgangsters de radikaal-feministes, beschouwen vrouwen niet alleen als biologies verschillend van mannen, zij dichten vrouwen en mannen ook verschillende karaktereigenschappen, waarden, zelfs kosmologische bepalingen toe. Begripsmatig herinnerd het gebruik van "manlijke" en "vrouwlijke natuur", curieus genoeg, aan de voorstelling van "manlijk" en "vrouwlijk" binnen de culturen waarin het patriarchaat centraal staat. Een voorstelling die door radikaal-feministes steeds fel bestreden is.

De door het cultureel-feminisme beïnvloedde eko-feministische schrijfsters neigen er eveneens toe, vrouwen een grotere "betrokkenheid tot de natuur" toe te schrijven, en haar ware aard als oorspronkelijk ekologischer dan de manlijke aard te beschouwen. Zij raden ons aan om van het Neolithicum een levenswijze te leren, die geslachtsneutraal is en tegelijkertijd de natuur niet onderdrukt. Als bijdrage aan de richting tot een ekologiese maatschappij, beschouwen zij het forceren van "vrouwelijke" waarden in de bestaande vrouw- en natuur verachtende cultuur. Waarschijnlijk hebben er culturen bestaan, waar het matriarchaat centraal staat, culturen die aan het ontstaan van imperialistische staten vooraf gingen: in ieder geval waren zij zeker niet gebaseerd op een ideologie waarin de basis lag bij de beheersing van de natuur. Mogelijk schrijven veel vrouwen zich vandaag de dag karak-

tereigenschappen toe, als zorgzaamheid en medeleven, - echter niet alleen uit biologiese, maar ook uit historische en sociale redenen. Karaktereigenschappen die veel mannen uit sociale redenen zijn kwijtgeraakt (hoewel mannen, als menselijke wezens, net zo goed uitgerust zijn met een aanleg voor zorgzaamheid). Deze verschillen nu aan "manlijk" of "vrouwelijke natuur" toe te schrijven betekend de mogelijkheid uitsluiten, dat ook mannen zorgzaam kunnen zijn. Bovendien wordt daarbij aan vrouwen de opgave opgelegd, de maatschappij voor de verwoesting te "redden", die door de mannen in het verleden veroorzaakt is. Daarmee wordt een onderdrukkende kulturele definitie niet alleen gestaafd, maar ook vastgelegd. Daardoor dat het eko-feminisme vrouwen ertoe wil aanzetten, haar eigen aard/natuur boven die van mannen te stellen, wordt het eerder een aanleiding voor individuele veranderingen, dan tot een gemeenschappelijke politieke kracht. Ook negeert deze benaderingswijze de omvang van de sociale oorsprong van biologiese verschillen tussen de geslachten. Opdat op de mannen de verantwoordelijkheid voor oorlog en hiërarchie wordt afgeschoven, blijft voor de vrouwen niets anders dan zich uitsluitend "pacifisties" en "neutraal" op te stellen. Door de analogie (overeenkomst) van vrouw en natuur, zij het in haar kulturele vorm, wordt ook de ekologiese betekenis van de manlijke jachtdomeinen genegeerd, en de niet-menselijke natuur als door en door "goed" gedefinieerd. Daarbij vervalt dit op de voorgrond plaatsen van het Neolithicum en zijn kulturen tot een atavisme (= een wetenschappelijk begrip voor het onkrities overnemen van waarden van primitieve kulturen op het heden) -alsof er sinds het jaar 3000 v. Ch. niets van betekenis gebeurd is (voor vrouwen). De graad van hiërarchie in de kulturen van het Neolithicum, wordt precies zo genegeerd, als zijn speciale bruutheid. Genegeerd wordt ook het probleem van de individualiteit in de gemeenschappen, die geregelt zijn door middel van gebruiken en tradities. Evenals de problemen van een kulture die zich langs biologiese lijnen, van leeftijd en geslacht, organiseert. Verder worden niet alleen de technologiën genegeerd, die sindsdien voor vrouwen veel werk uithanden genomen heeft, en ook de westerse revolutionaire traditie, waar ook vrouwen deel vanuit hebben gemaakt. Een traditie die in het heden in het bezit van vrouwen zowel als van mannen zou moeten zijn. Daarbij worden de anti-kommunistiese tendensen van het kultureel-feminisme, in deze eko-feministiese diskussie, door klagen over de vijandelijke instelling van links ten opzichte van "spiritualiteit" nog verder uitgediept.(7)

Tenslotte voerden deze schrijfsters de verering van een "godin" in in het eko-feminisme, als een metafoer

voor het doorvoeren van een vrouwelijke waarde in de maatschappij, een bizarre invoeging van het bovennatuurlijke in een beweging die ostentatief (met opzettelijk vertoon) op de natuur betrokken wil zijn. Deze richting van het eko-feminisme neigt die richting uit, de niet-rationele menselijke vaardigheden -intuïtie en mythise poëzie- die voor bijgeloof gevoelig zijn, zogenaamd waardevoller te benoemen, dan de "manlijke" rationaliteit.

Daarbij worden de kritiese vragen met betrekking tot de onderdrukkende aard van religie en religieuze hiërarchie vermeden. Met die kritiese vragen, die leiden tot de bevrijding, door verlichting en rationalisering van de mensen, die hen in staat stelde zichzelf te leren de realiteit te begrijpen, zonder terug te vallen op bovennatuurlijke fantasiën. Een traditie waarin priesteressen van een godin de maatschappij regeren, is net zo weinig waard om heringevoerd te worden, als de traditie van de krijgers uit de Bronstijd.

III Vrouw=natuur als strategie

De derde benaderingswijze, en diegene die de feiten het meest verdraait omtrent de vraag over vrouwen en natuur, vermijdt weliswaar het biologistiese van de tweede (hoewel ook hier het atavisme en de indeling van "manlijk" en "vrouwelijk" gehandhaaft wordt), doordat zij betrekking hebben op de sociale structuren. Alhoewel zij de biologie noch vrezen, noch vervloeken staan eko-feministes zoals Ynestra King voor, dat feministes zich van het "vrouw=natuur"-principe moeten bedienen, voor strategiese doeleinden, met als eindresultaat, een mythe waaromheen zich de eko-feministiese aktie organiseert.(9) Maar het blijft de vraag of een patriarchale konstruktie voor vrouwelijke emancipatie tot instrument gemaakt kan worden.

Het "vrouw=natuur" principe, of dat nu biologies of sociaal herleid wordt, heeft voor vrouwen, die een poging doen om zich van kulturele definities te bevrijden, eerder een eenduidig regres-sief potentieel. Voor linkse vrouwen zou het mogelijk moeten zijn, zich in te zetten voor de bevrijding van vrouw en natuur, zonder daarbij voortdurend de last "vrouw=natuur" te moeten meeslepen. Ik stel de feministes uit de ekologiese beweging voor, de interpretatie van een specifieke mystieke samengang tussen vrouwen en natuur naast zich neer te leggen en in plaats daarvan het relatievelechtwerk tussen vrouwen -als ook mannen en de gehele overige sociale struktuur- en natuur ontologies (= de aard overeenkomstig) te benaderen. Daarbij moet de sociale realiteit van al deze relaties in acht genomen worden. Zo kan de oorspronkelijke belofte van het eko-feminisme nagekomen worden, tot de linkse beweging bij te dragen en te verdiepen.

De problematiek "vrouw=natuur" is natuurlijk niet het enige van belang in het eko-feminisme. Andere vragen zijn misschien zelfs veel fundamenteler. Deze zijn echter niet beperkt tot het eko-feminisme, maar begeleiden de gehele ontwikkeling van de feministiese theorie, sinds eind jaren 60. De problemen van het eko-feminisme aan te spreken, houdt dus ook in de ontwikkeling van het feminisme in haar geheel te begrijpen.

RADIKAAL FEMINISME

Om de wortels van een werkelijk links ekologies feminisme bloot te leggen, moeten wij de ontwikkeling van het vroeg radikaal-feminisme in beschouwing nemen, om op de juiste punten weer op te bouwen en de gemaakte fouten te vermijden. Tot de sterke punten van het vroeg radikaal-feminisme: van eind jaren 60 tot 1974/75, ontwikkelde zich een concrete materialistische, sociale feministiese analyse. In de eerste plaats werden pogingen ondernomen om de sociale instituties en structuren aan het licht te brengen, die via ideologische en maatschappelijke structuren, vrouwen proberen te verhinderen, haar gehele potentieel aan humaniteit te ontplooiën -bijvoorbeeld, huwelijk, het gezin, de romantiese liefde, sexuele onderdrukking, maatschappij, staat en religie. Zou een nieuw sociaal eko-feminisme bouwen op deze aspecten van het vroeg radikaal-feminisme, dan zou het zich kunnen concretiseren en het sociale vlechtwerk van overheersing aanvallen, en de godinnen, en ook de religieuze en vereenvoudigde indeling van "manlijke" en "vrouwelijke natuur" overlaten aan de simpelen van geest. (10)

DE MANNEN

Een fundamenteel en alom aanwezig dilemma van de feministiese beweging is, dat geprobeerd moet worden om de hele maatschappij te veranderen om de vrouw te bevrijden. Want vrouwen kunnen niet vrij zijn, totdat niet de maatschappij vrij is. Deze vooropgezette stelling heeft serieuze theoretiese consequenties. Het betekend namelijk, dat het feminisme óf de mannen emancipatie biedt, óf dat het zich in plaats daarvan in een alles overkoepelende linkse theorie moet integreren. Vooral voor een ekologies feminisme, dat zich met het leven in haar geheel bezig houdt, is het belangrijk zich over het mannenvraagstuk te buigen, want mannen zijn nu eenmaal deel van een mens-maatschappij. Precies op deze vraag strandde het vroeg radikaal-feminisme en droeg haar vooropgezette stelling over op het latere feministiese denken, inclusief het eko-feminisme. Vanaf het begin -dat heeft Ellen Willis (een van de oprichsters van de "red stockings") brilliant aangevoerd- stond het vroeg radikaal feminisme onder een door zichzelf geschapen druk, om te bewijzen dat het feminisme een universele theorie zou kunnen zijn. Het radikaal-

feminisme dat zich als gevolg van onderdrukkende voorwaarden ontwikkelde in Nieuw Links, beschuldigde mannen van Nieuw Links van sexismen. De mannen sloegen terug, het feminisme zou een burgerlijke ideologie zijn. Nu moeten de radikaal-feministes bewijzen dat, verstaand van alle "burgerlijkheid", dat vrouwenonderdrukking op een fundamenteeler draagvlak berust, dan de klassenonderdrukking. En dat in het feminisme een fundamentele theorie van allen -mannen of vrouwen- is, die nauwkeuriger analyseert dan iedere andere linkse politieke theorie. (11)

Om dit te bewijzen, namen radikaal feministes zelf de kritiek op de hiërarchie op in hun theorie (voor het eerst door de sociale ekologie ontworpen, een soort van eko-anarchisme), volgens welke de hiërarchie een principiële sociale indeling inhoudt. Radikaal-feministes beweren dat de heerschappij over vrouwen de eerste vorm van hiërarchie was en dat de eerste splitsing in de samenleving die tussen mannen en vrouwen was, alle andere breuken kwamen pas later. Willis schrijft zelfkrities: "radikaal-feministes ontwikkelden in dit spel al vroeg de these, dat de vrouwenonderdrukking niet alleen de oudste en meest universele, maar ook de oorspronkelijkste vorm van overheersing was. Wij beargumenteren dat andere vormen van hiërarchie die zich ontwikkeld hebben op grondslag van de manlijke opperheerschappij en dienovereenkomstige vormen aannamen, in uitwerking dus speciale vormen van manlijke soevereiniteit waren". (12)

Deze uitkomst stond de radikaal-feministes toe -zoals Willis vaststeld- zichzelf als een universele theorie te beschouwen, die uiteindelijk de bestaande linkse theorie vervangt. Wanneer de manlijke opperheerschappij de oorspronkelijke vorm van onderdrukking zou zijn, dan zou de bevrijding van vrouwen, ook de bevrijding van mannen betekenen. Zou ook het sexismen uit de weg geruimd zijn, zouden ook alle andere systemen van overheersing ophouden te bestaan; zou de manlijke opperheerschappij ten val gebracht zijn, zou het kapitalisme onder zijn eigen sexistiese gewicht in elkaar storten. Deze formulering stond het radikaal-feminisme toe zichzelf als een universele emancipatoriese theorie te presenteren.

Nu, inderdaad betekend de bevrijding van vrouwen uit haar sexuele rollenpatroon, ook de bevrijding van mannen uit hun rollen, wat dus de emancipatie van de man zou betekenen. Want, afgezien van de privilégies, die de mannenheerschappij hen verschaft, zitten mannen geketend aan hun manlijkheid, en worden daardoor gehinderd in het ontwikkelen van menselijke be-gaafdheden, als liefde, hulpvaardigheid en vertrouwen en zijn zodoende niet in staat navenante emoties uit te leven.

In deze zin is het feminisme voor mannen daadwerkelijk bevrijdend. Op soortgelijke manier is de bevrijding van potten en flikkers voor te stellen, door emancipatie van onderdrukkende seksuele normen -immers de "moraal" en andere hetrosexuele implicaties die mensen dwingt tot een seksuele praktijk, die mogelijk niet met hun seksuele voorkeur overeenkomt. Maar eveneens zien we ons hier gekonfronteerd met een aantal vragen.

Kan de bevrijding van mannen uit hun "geslachtsrollen", henzelf en ook vrouwen bevrijden van de kapitalistische heerschappij en de (nationale)staat? Kan het feminisme de bevrijding van vrouwen en mannen uit alle systemen van overheersing garanderen? Zijn mannen kapitalisten omdat zij vrouwen haten en emotioneel onderdrukt zijn? En hoe kan zo'n psychologische verklaring bewezen worden of hoop geven op verandering? Bovendien vormen de mannen geen eenheid; mannen onderdrukken ook mannen in hun rol. Als deze vorm van onderdrukking uit vrouwenhaat ontstaat, hoe komt het dan dat niet alle mannen kapitalisten en dirigisten zijn? Nog voordat deze vragen naar bevrijding ingedeeld konden worden, had het "kultureel feminisme" het thema al gebiologiseerd en daarmee de mening van de heerschappij over vrouwen als oorspronkelijke vorm van onderdrukking in het feministische denken verankerd.

Het kulturele feminisme beschouwt het puur manlijke geweld -met name verkrachting- als uitgangspunt van heerschappij over vrouwen, en daarmee alle overheersing.

De vrouwenhaat opzich werd voor de kultureel feministes tot bewust knooppunt waarom zich alles beweegt. Diskussies over de relatie tussen manlijke hegemonie en andere vormen van overheersing, verzanden in akademie socialistische feminisme.

Hoewel het eko-feminisme niet altijd dermate biologisch beïnvloed was, zoals het kultureel feminisme, nam het toch de vooronderstelling over dat de heerschappij over vrouwen de oorspronkelijke vorm van alle onderdrukking zou zijn, en het prototyp voor alle andere overheersingsvormen. Een ingrediënt van het eko-feministische denken, bleef de veronderstelling dat het een universele radicale theorie zou zijn, dat alle overheersings-systemen in "patriarchale" kulturen door het infiltreren met vrouwelijke waarden veranderd zouden kunnen worden.

Over de probleemstelling "man" wordt in eko-feministische kringen niet bepaald veel gediskussieerd. Vrouw vermijdt deze vraag; indien daarop gewezen wordt dat mannen het zelf maar moeten uitzoeken.

Als we de ontwikkeling bekijken kunnen we vaststellen dat de waarneming van vrouwenonderdrukking als oorspronkelijke onderdrukkingsvorm, zwaarwegende problemen oproept.

"De veronderstelling", zo schrijft Willis, "houdt in dat mannen enkel op grond van hun man-zijn dit systeem opbouwen en handhaven, volgens een bijzonder manlijk karakter of een speciaal manlijke prioriteit." (13) Zou de onderdrukking van vrouwen het prototype van alle overheersing zijn, dan volgt daaruit, dat mannen tot kapitalisten zouden worden om uiteindelijk de vrouwen te beheersen. Religieuze priesterschappen, kapitalisme, de (nationale) staat zouden tweederangse uitwassen zijn, van de oorspronkelijke geslachtshierarchie, om in feite langs omwegen de vrouwen te beheersen.

Voor de radicale politieke theorie heeft dit ernstige consequenties. Met de veronderstelling dat het geslacht als primair uitgangspunt voor onderdrukking staat, hoeven de eko-feministes zich niet direct met het bestrijden van kapitalisme en (nationale)staat bezig te houden, en hebben geen reden, het eko-feminisme in een linkse politieke theorie te integreren. Anti-kapitalisme en anarchisme worden als zelfstandig antwoord op onderdrukking, in het eko-feministische uitgangspunt verwaarloosd.

De theorie van de "oorspronkelijke onderdrukking" motiveert het eko-feminisme in geen geval als theorie van de universele bevrijding, maar is de oorzaak voor isolement binnen links.

Nu is echter nog steeds niet bewezen, of de onderdrukking van de vrouw daadwerkelijk de eerste vorm van onderdrukking überhaupt was. Zoals de ontwikkelings geschiedkundige antropologie aangetoond heeft, gaat in veel gevallen de gerontokratie (=heerschappij van de ouden) voor de manlijke dominantie. Even zo min is bewezen dat de mannen hun eigen geslachtsgenoten onderdrukken met als doel de vrouwen te onderdrukken. In feite diende deze onderdrukking gewoonlijk heel concrete doelen, zoals materieel bezit, of het uitbreiden van staatsmacht.

Grof gezegd: vrouwen en natuur zijn niet de enige "anderen". Voor de heersende mannenklok zijn vaak mannen, die "anderen". Mannen zijn geen eenheid. De heerschappij van mannen over andere mannen gebeurt uit eigenbelang, en manifesteert zich in vormen, die niet perse de onderdrukking van vrouwen als voorbeeld moeten hebben, zoals bijvoorbeeld industriële en militaire hiërarchieën.

De daarop gebaseerde overheersingsstructuren hebben een eigen "geschiedenis, logika en strijd", zoals Susan Prentice het formuleert. Volgens Prentice, een kritica van het eko-feminisme "maakt het eko-feminisme politieke en economische systemen tot eenvoudige uitwassen van het manlijk denken, doordat zij de oorspronkelijke heerschappij over vrouw en natuur in het manlijk bewustzijn vestigen". (14)

Deze kijkt op de onderdrukking van vrouwen berooft andere vormen van hiërarchie van zijn autonome wetmatigheid.

Kapitalisme en etatisme zijn echter zelfstandige, bewuste ondernemingen, "De innerlijke logika van het kapitalisme -bijvoorbeeld zijn relaties en werkzame produktiekrachten, goederenverkeer, fetischisme, uitbuiting, overheersing, vervreemding, enz.- maken de uitbuiting van de natuur tot een bewuste aan gelegenheid van het kapitalisme, als wereldwijd systeem. Daarbij gaat het niet om een fout of gebrekig bewustzijn, maar juist het bewustzijn wordt voor dit specifiek doel gedirigeerd en georganiseerd",⁽¹⁵⁾ En dit doel heeft nauwelijks direkt iets te doen met de relatie tussen de geslachten.

Het eko-feminisme moet de lessen van enige radikaal-feministes uit het begin van de jaren 70 bestuderen: dat het verwaarlozen van kapitalisme en etatisme binnen de feministiese theorie, het feminisme als "niet-revolutionair" laat staan. Willis werkte uit, dat liberale vrouwen, als feministe niet geradikaliseerd worden: "zij sprongen gewoon op het idee van vrouwen onderdrukking als primaire onderdrukkingsvorm en interpreterden het aldus, dat linkse politiek "manlijk" is en derhalve met een goed geweten te negeren valt. In plaats daarvan dat feminisme ook andere strijdterreinen inhoudt en aan deze deel zou moeten nemen.⁽¹⁶⁾ Doordat ze kapitalisme en etatisme als sekundaire problematiek waarnemen, was het voor liberale vrouwen mogelijk om feministe te worden. Hetzelfde is van toepassing voor een eko-feminisme, dat zich van links afgrenst, hoe radikaal haar vertegenwoordigsters haar theoriën ook ontworpen hebben:

Het wordt de hoogste tijd dat de eko-feministes de these van de "oorspronkelijke onderdrukking herzien en op deze manier de discussie over de relatie tussen het feminisme en links opnieuw aangaan.

Het benadeelt de feministiese strijd tegen de vrouwenhaat (misogynie) op generlei wijze, wanneer vrouwen zich bewust worden van het feit dat dit niet hun enige strijdterrein tegen de onderdrukking is. Verkrachting en andere vormen van geweld tegen vrouwen worden niet alleen veroorzaakt door misogynie, maar ook door andere onderdrukkings-systemen.

Ook wanneer de aanval op de manlijke overheersings-structuren meer dan noodzakelijk blijft, het eko-feminisme moet toch het isolement in fantasien vol zelfmedelijden over een zogenaamde oorspronkelijke onderdrukking uit de weg ruimen, en tot een anti-kapitalistiese - in anti staat- positie komen. De analyse van een beweging over aard en oorzaak van onderdrukking, wordt ook in haar organisatievormen duidelijk. Noch een seperatistiese vrouwenbeweging, noch het samensmelten met de manlijke eko-anarchisten of socialistiese politieke theorie, beantwoordt aan de analyse van het sociale eko-feminisme. Veel meer uit zich deze verhouding tussen het relatievlechtwerk misogynie en de onderdrukking van vrouwen en mannen -door mannen- in een integratie van een feministiese beweging en analyse, in een "manlijke" beweging, met behoud van haar eigen specifieke autonomie. Inderdaad zijn sommige mannen bondgenoten van vrouwen, ook tegen andere mannen. Een feministiese "ethiek van het zorgen", is anti-theties tot het manlijke heersen. Maar ook tot zulke traditioneel "manlijke" begrippen als vrijheid, individualiteit en de strijd voor gerechtigheid.

Een feminisme, dat niet expliciet anti-kapitalisties en anti-staat is, kan de oorzaak van de manlijke hegemonie niet werkelijk bestrijden. Tegelijkertijd kan ook geen socialisties of anarchistiese theorie, daadwerkelijk links zijn, zonder sexisme te bestrijden, en feministiese doelen te ondersteunen.

Eko-feminisme moet op een overkoepelende linkse politieke theorie gebasseerd zijn, die alle sociale structuren uitdaagt, die de onderdrukking van vrouwen in zich heeft.

Vandaar is de integratie van feminisme in de linkse politiek voor beide -feminisme en linkse theorie en beweging- absoluut dwingend.

Noten

- 1 Op dit tijdstip had niemand op het Instituut ooit gehoord van Françoise d'Eaubonne, aan wie over het algemeen de oorspronkelijke toepassing van het begrip ekofeminisme wordt toegeschreven. Vgl. Murray Boochin, *The Ecology of Freedom*, uit, *Die Okologie der Freiheit*, Beltz Verlag 1985
- 2 Mary Daly : *Gyn/ecology* Pag 9, 10, 12, 21,26: uit *Gynökologie* Verlag Frauenoffensive München Citaat vertaalt uit het orgineel
- 3 Daar het niet duidelijk is of het "wij" op zowel mannen als vrouwen betrekking heeft, mogen de leesters aannemen dat de vrouwen bedoeld worden. Vgl. Susan Griffin: *Woman an Nature: The Roaring* . Inside Her New York '78
- 4 Sherry Ortner: *Is Female to Male as Nature to Culture ?* in: M.Z. Rosaldo and L.Lamphere, eds, *Woman, Culture and Society* pag 226
- 5 Charlene Spretnak: *The politics of Woman's Spirituality*, Garden City N.Y. Anchor Press '82
- 6 Alice Echols: *The New Feminism of Yin and Yang.*, in A.Snitow, C Stansell en S Thompson (uitg.) *Powers of Desire* ,N.Y.:Monthly Review Press '83
- "the taming of the Id: Feminist Sexual Politics 1968-'83, in C.S. Vance(uitg.) Hester Eisenstein: *Contemporary Feminist Thought*, Boston '83
- 7 tendensen van het kultureel feminisme die zich richten tegen links, vgl. Echols, *Yin and Yang* pag 443 ff
- een tegen links gericht eko-feminisme, vgl Charlene Spretnak en Fritjof Capra, *Green Politics* '86
- 8 Voor een verdergaande kritiek op het atavisme en het gebruik van mythen in het eko-feminisme, vgl, het artikel: *Goddess, Mythology in Ecological Politics*, in *New Politios*
- 9 Ynestra King: *Coming of Age with the Greens*, Zeta, jan '88 pag 19
- 10 Het begrip "eko-feminisme" werd volgens de schrijfster van dit artikel voor het eerst gebruikt door Chiah Heller
- 11 Elen Willis: *Radical Feminism and Feminist Radicalism*, in S.Sayer A. Stephansobn (uitg.): *The 60s Without Apology*, Univ. of Minnesota Press '84
- 12 idem pag 96
- 13 idem pag 96
- 14 Susan prentice: *Taking Sides: What's wrong with Eco-Feminism ?* *Woman and Environments*, '88 Pag 9ff
- 15 idem pag 10
- 16 Willis, pag 107

"OVER DE RADIKALE LINKE"

Het zijn merkwaardige bijeenkomsten. Scheldpartijen over bonzen, vrouwen die mannen ervan beschuldigen dat ze 10 jaar hebben geslapen, ouderen die van jongeren eisen dat ze alleen iets moeten zeggen als ze echt iets te melden hebben, mensen die gewoon veel te laat komen, de meeste aanwezigen hebben de stukken gewoon niet gelezen. Een groot deel van de tijd wordt er alleen maar over gesproken dat men niet meer met die andere idioten wil praten, of over waarom er eigenlijk niet wordt gezegd wat men wil zeggen en waarom er niet wordt ingegaan op wat anderen zeggen. Typies! Iedereen heeft een grote hekel aan iedereen en besluiten worden er nauwelijks genomen....

Het bovenstaande "sfeer"-verslag zal velen wel bekend in de oren klinken: de chaos en het onderlinge geruzie. De zoveelste vergadering van linkse groepen waar weer niets uitkomt. Waar alleen de onderlinge tegenstellingen worden bevestigd. Maar toch lijkt het erop dat het in dit geval achteraf mee zal vallen.

De aangehaalde beschrijving is een beschrijving van één van de bijeenkomsten van de "Radikale Linke" in West-Duitsland. Sinds mei '89 zijn er diverse bijeenkomsten geweest en de discussie lijkt daar, ondanks alle geruzie, toch meer vorm te krijgen. De opzet en het doel van de discussie van de "radikale Linke" is het zoeken naar een nieuw perspectief voor radikaal links. In dit nummer van de Zwarte willen we wat aandacht besteden aan die discussie. Een discussie die inhoudelijk interessant is, maar waar het meest verrassen-

de nog is, dat er langzamerhand redelijk veel groepen aan mee doen. Het belangrijkste is dat er door de "Radikale Linke"-diskussie een dialoog is ontstaan tussen vele groepen, die elkaar tot voor kort eigenlijk alleen maar negeerden. Een situatie die we ook in Nederland maar al te goed kennen.

In Zwarte nr.139 plaatsten we een interview met Karl Heinz Roth, "Pleidooi voor een nieuwe linkse cultuur", Aan het slot van het interview wordt een vraag gesteld over zijn betrokkenheid bij de Radikale Linke-diskussie. Hij vertelt daarbij iets over de achtergronden van de Radikale Linke. Dat interview dateerde uit mei '89, op een moment dat het overleg eigenlijk nog nauwelijks was begonnen. Inmiddels is er dus meer vooruitgang geboekt en is het de bedoeling dat er in mei '90 een groot landelijk kongres komt. WAT IS NU DIE RADIKALE LINKE?

De crisis en versplintering van links, die we in Nederland kennen (een onderlinge verdeeldheid in partijtjes, autonome groepjes, anti-imp-clubjes, etc.) bestaat ook in Duitsland. De opkomst van de "Grünen" heeft daar de laatste tien jaar voor een hoop mensen nog wat zicht gegeven op een links perspectief. Bij verkiezingen boekten de Grünen redelijk veel succes en in eerste instantie bleven ze ook redelijk principieel. En in tegenstelling tot Nederland waar Klein-Links de laatste 10 jaar helemaal vervreemd is van elke linkse, politieke realiteit, hadden de Grünen nog wel wat banden met de buiten-parlementaire oppositie. Ze organiseerden bijv. nog demonstraties mee voor Ingrid Strobl of rond de hongerstakingen, iets wat we de kleine

linkse partijtjes in Nederland niet meer zien doen. Die hebben de laatste 10 jaar nog maar 1 doel voor ogen en dat is zo dicht mogelijk aanschuiven bij de PvdA. Deze opstelling van Klein+Links, inmiddels via een naams-truuk omgedoopt in Groen-Links, leidde intern tot een grote leegloop van de partijen, maar van buiten nauwelijks tot enige inhoudelijke kritiek. Buitenparlementair-links hield zich daar niet mee bezig. Op de Grünen was veel meer kritiek. En die kritiek nam in hevigheid steeds meer toe, nadat vertegenwoordigers van de Grünen hier en daar in steden en bondsstaten gingen meeregeren. Toen werd langzamerhand duidelijk dat meeregeren altijd weer onvermijdelijk leidt tot medeverantwoordelijkheid voor beleid dat eerst totaal werd afgewezen. Wat voor velen de deur dicht deed was de deelname in Berlijn aan het bestuur samen met de SPD. Binnen een week werden er bijv. panden ontruimd onder hun verantwoording. De Grünen zijn steeds meer in het parlementaire systeem geïntegreerd en zijn hiermee "medeverantwoordelijk geworden voor een "gemoderniseerd gezicht van het BRD-imperialisme". Zo wordt het omschreven in het kongresstuk van de Radikale Linke. Met de modernisering van het BRD-imperialisme wordt o.a. de ontwikkeling bedoeld, die moet leiden tot een Verenigd Europa.

De ontwikkeling van de Grünen (of van Groen-Links in Ned.) is een ontwikkeling, waarbij grote delen van links zich hebben aangepast binnen het systeem en andere delen van links politiek in een isolement zijn beland en/of bezig zijn elkaar te verketteren. Met als gevolg dat links in West-Europa weinig meer voorstelt. Daarnaast zorgt ook de ontwikkeling in Oost-Europa voor de nodige verwarring.

Als reactie op deze ontwikkelingen ontstond een initiatief en een discussie, waarbij inmiddels vele groepen zijn betrokken: uit kommunistiese hoeken (DKP en KB), autonome en vrouwegroepen, maar ook mensen uit de Grünen-hoek en gevangenen uit het verzet... De opzet is om met deze radikaal linkse groepen te zoeken naar een nieuw, gemeenschappelijk perspectief, een gemeenschappelijke analyse, zodat radikaal links weer wat meer onderlinge eenheid krijgt.

En een antwoord vindt op de ontwikkelingen in West- en Oost-Europa.

"Misschien zullen er in het komende decennium hele nieuwe bewegingen ontstaan, die niemand kent, maar het is zinvol om een linkse oppositie tegen de kapitalistische modernisering nu al voor te bereiden." Dit citaat van Georg Fülberth is als uitgangspunt genomen voor de discussie-nota over "Radikaal-Links".

Een ander uitgangspunt voor deze discussie is "de onderkenning van het feit dat we ons, terwijl er een "revolutionaire" verandering van de verhoudingen van bovenaf wordt doorgevoerd die diepe sporen zal achterlaten, niet de "luxe" kunnen permitteren om niet samen te werken, maar mee moeten helpen een "linkse oppositie" op te bouwen". Een linkse politiek moet proberen om een anti-kapitalistische positie te ontwikkelen, die geïntegreerd is met al die terreinen die nu door de kapitalistische herstructurering worden bedreigd. Of zoals de engelse minister Lord Young het zei: "de Thatcherisering van Europa komt steeds dichterbij".

Door een aantal mensen is aansluitend op een aantal discussie-bijeenkomsten, die er al zijn geweest, een discussiestuk geschreven, dat de laatste maanden o.a. in vele bladen is gepubliceerd, bladen als Interim (Berlijns sceneblad), Arbeiterkampf en Konkret. In deze bladen, en dat zijn dus bladen uit nogal verschillende politieke hoeken, vinden ook discussies plaats over de "Radikale Linke". Het is niet de bedoeling om te komen tot weer een nieuwe partij, wel wordt er geprobeerd om te komen tot regionale of stedelijke samenhangen, die kunnen komen tot gemeenschappelijke politieke stellingnames en kunnen mobiliseren.

De discussies zijn na de publicatie van het stuk doorgegaan. Wij nemen hier een bijdrage aan die discussie op van de Revolutionäre Zellen. In het stuk stelt de RZ, dat volgens hen de aanzet voor de Radikale Linke een van de belangrijkste ontwikkelingen is van de laatste tijd, maar spreken ze de vrees uit dat als er niet wordt uitgekeken, het teveel een theoretische initiatief blijft. In hun

eigen stuk beschrijven ze de ontwikkelingen van links en militant links, die ook in hun opvatting op dit moment geen antwoord hebben op de huidige kapitalistische ontwikkelingen. In een lange analyse beschrijven ze de ontwikkeling van de post-fordistische maatschappij. En aan het eind proberen ze aan te geven hoe volgens hen links zich de komende jaren zou moeten ontwikkelen.

In latere nummers van de Zwarte wellicht nog andere bijdrages, aan de Radikale Linke-diskussie, en geven we eventueel ook nog een vertaling van het kongresstuk. Wie nu al meer wil lezen kan o.a. terecht in Arbeiterkampf nr. 309 (p/a Hamburger Satz und Verlagskooperative, Lindenallee 4, 2000 Hamburg 20).

Ik ben benieuwd of we in Nederland dit jaar in staat zullen zijn om deze discussie ook hier te voeren en of er ruimte ontstaat voor de opzet van nieuwe radikaal-linkse structuren, als antwoord op de ontwikkelingen in Europa. Want ook hier geldt dat vele oude structuren zijn vastgelopen.

hdb.

REVOLUTIONAIRE ZELLEN

TWEE HONDERD JAAR IS NIET GENOEG REVOLUTIONAIRE ZELLEN IN HET POSTFORDISTIESE TIJDPERK

Woord vooraf bij een zware bevalling
Het schrijven van dit stuk heeft ons veel hoofdbrekens gekost. Binnen een jaar is dit de vierde poging, nadat de eerste drie in de prullenbak zijn verdwenen.

Sinds zo'n twee jaar, na de ondergang van de AKB/anti-Wackersdorfbeweging en de 1e mei in Kreuzberg (waar toen enorm heftige rellen waren, typ.), buigen wij, net als andere groepen, ons opnieuw het hoofd over de vraag, wat de voorwaarden en de ontwikkelingen van linkse politiek in de BRD en West-Berlijn zijn, en wat ons aandeel daarin is.

Bij de vraag naar de oorzaken van de huidige perspectiefloosheid, zijn we echter een beetje huiverig geworden. Wanneer we de huidige discussies vergelijken met die van de laatste 10-15 jaar, is er haast geen verschil te zien. Bij ons rijst het vermoeden, dat de symptomen vaak als oorzaken worden gezien, waarbij de inbedding van links in de politiek-ekonomiese verhoudingen enigszins onder tafel verdwijnt, waardoor linkse politiek haast dwangmatig vrijblijvend wordt.

In ieder geval zien we ons in toenemende mate gekonfronteerd met

een opgave, waarvan de dimensies ons eerst boven het hoofd groeiden. Bij de poging, niet alleen een militair (cellen) perspectief te ontwikkelen, maar daarbij ook een theoretische onontgonnen gebied te betrekken, hadden we de pretenties zo hoog opgeschroefd, dat we daardoor op onze bek gingen. Dezelfde omstandigheden die de crisis van links bepalen, bepalen ook degenen die wegen uit de crisis zoeken. Belangrijk daarbij is het gebrek aan continuïteit in discussie-meer nog eigenlijk het feit, dat er haast geen structuren meer voorhanden zijn, waarin zo'n discussie werkelijk zou kunnen plaatsvinden en ook plaatsvindt. Het aantal radikale tijdschriften is net zozeer afgenomen, als het aantal tijdschriften dat überhaupt bereid is en/of in staat is, discussies af te drukken, waaraan een art. 129a-luchtje zit. De repressie van de laatste jaren tegen linkse publikaties blijkt in de praktijk te werken, en dat is niet de huidige redacteurs/trices aan te rekenen, maar komt meer door het feit dat, op een zeldzame uitzondering na, er geen kollektieve verantwoordelijkheid bestaat voor de verspreiding van de tijdschriften.

De kriminalisering van militante

ideeën ligt weliswaar in ieders (linkse) mond bestorven; tegelijkertijd is het daadwerkelijk publiceren van militante stukken flink afgenomen. Als concreet voorbeeld: handleidingen voor het praktische verzet. Op dit gebied is de afgelopen jaren heel wat afgerotzood. De fetisjering en de net zo gevaarlijke onzorgvuldigheid van vele handleidingen (b.v. stroommastenzagen) heeft veel politieke en persoonlijke schade aangericht. Toch blijven de discussies over betere verzetsmiddelen noodzakelijk, want prakties verzet mag geen mythe of geheime wetenschap worden.

De kampanje rond het proces tegen Ingrid Strobl b.v. heeft, met brede werking, de inhoudelijke kant zoals genentech, sextourisme en vluchtelingenpolitiek naar voren gehaald. Wat dat betreft is de repressie in haar tegendeel omgeslagen. En toch heeft de repressie haar doel bereikt: prakties verzet is sinds de huiszoekingen van 18-12'87 haast tot het nulpunt gedaald. Maar hoe zou het dan ook moeten? Als er dan een groep op het idee komt, nog een keer een bom bij Luft-hansa achter te laten, moeten ze zich verlaten op handleidingen die al jaren oud zijn, als ze daar al de

hand op weten te leggen. En daarin beveelt b.v. de RZ ons het gebruik van industriële- of militaire springstof aan. Maar wie van ons beschikt reeds over contacten met wapenhandelaren, of breekt in militaire depots in? Blijft nog over de goede oude onkruidbestrijdingsmiddelen als springstof. We weten niet of het iemand al is opgevallen, maar dat spul is haast niet meer te krijgen; op z'n hoogst nog in een afgelegen dorpje, waar nog niet wordt gefluisterd dat mensen daar bommen van maken. En waar je nog niet door de verkoper diep in de ogen wordt gekeken en wordt toegevoegd 'maar geen domme dingen er mee doen, ja?!'.

Behalve de Radikal, wiens verspreiding nog heel wat te wensen overlaat, kunnen we ons geen tijdschrift voorstellen, die zulke handleidingen en tips kunnen afdrucken, zonder daarmee hun eigen ondergang te provoceren. Nog afgezien van de vraag, of er überhaupt nog groepen zijn, die zich bezighouden met het ontwikkelen van nieuwe methoden en technieken.

En daarmee zijn we gekomen op het tweede grote probleem, waarvoor we ons geplaatst zien bij de ontwikkeling van illegaal militant verzet. Het is tegenwoordig niet (meer) vanzelfsprekend, dat dergelijke akties worden gezien als iets wat ook heel dicht bij jezelf komt, en waar gezamenlijk links politiek de verantwoordelijkheid voor neemt.. Groepen bijten zich vast in een bepaald thema, werken een half jaar aan theorievorming, om dan vast te stellen, dat er geen mogelijkheden zijn om het prakties om te zetten in massale militantie; ze heffen zichzelf op, vinden elkaar weer in nieuwe of oude groepjes om bij het volgende thema weer in dezelfde fouten te vervallen.

Als ideaalbeeld staat ons voor ogen, dat een beweging via een kollektief diskussieproces bepaald, wanneer en waar militante akties van kleine groepen zinvol zijn, en ze vorm geven aan de noodzakelijke structuren om dergelijke akties ook daadwerkelijk te kunnen voeren. Nog tijdens de anti-kernbeweging in '86 was het steeds zo, dat op een bepaald moment uit klandestiene akties een gemeenschappelijke politieke vanzelfsprekendheid sprak, ook wanneer er geen structuren bestonden, om dit in alle duidelijkheid naar buiten te brengen, en er bij de uitvoering van de akties gegokt werd op de beschikbaarheid van al bekwaamere groepen (wat uitgerend op het moment dat het BUKO (= samenwerkingsverband van aktiegroepen)

in Neurenberg zich daar achter schaarde, nauwelijks meer het geval was). Het is natuurlijk de vraag, of een

dergelijk klandestineringsproces, dat bij behoefte weer terug te halen is; onder de gegeven repressieverhoudingen mogelijk is. Het is in ieder geval de moeite van het proberen waard. Toendertijd ontbrak in de verklaringen van de afzonderlijke groepen vaak, of en hoe je een dergelijke aktie uitvoert. Alleen wanneer ze erg goed geslaagd waren 'Adler') of- vermeend- mislukt ('Kübel') (= aktie waarbij stront in een dure tent werd gegooid) werden de afzonderlijke akties achteraf bediskussierd, bejubeld of verguisd. Maar als het besluit, om militante akties als noodzakelijk te zien en uit te voeren, verwordt tot een puur individuele beslissingen, zijn de omstandigheden en voorwaarden voor de ontwikkeling van massaal verzet middels kleine groepen, niet goed. Sterker nog: waar individualisering om zich heen grijpt, wordt de beslissing tot verzet een individuele kwestie, die alleen met 'ja' beantwoordt kan worden door mensen die kunnen teruggrijpen op overeenkomstige ervaringen, diskussies en verbanden, en die mensen moeten dan ook de konsekventies van hun keuze individueel zien te dragen.

Hoe het ook mag zijn: in ieder geval zijn de laatste tijd tenminste enige boeken en artikelen verschenen, waar we ons op konden oriënteren en mee werken, die ons tijd bespaarden

en vele formulerings-problemen beter oplossen dan we zelf hadden kunnen doen.. Te noemen daarbij zijn voor alles 'De nieuwe geschiedenis van het kapitalisme' van Joachim Hirsch/Roland Roth, dat ondertussen in elke goede woongroep is te vinden en daar de politieke gevolgen afwacht; de 'Ganz von Unten' bijdrage van Karl-Heinz Roth in Konkret 6/89 de 'Kübel'-diskussie; het 'van rel naar revolutie' stuk (1. mei-doku '89); de Freiburger bijdrage 'uit het isolement, de wijken in?!' in de laatste 'Unzertrennlich'; en tenslotte een aantal oudere RZ-teksten, vooral 'In gevaar en hoogste nood, brengt de middelweg de dood'.

Veel van wat we hier aansnijden, is op zich niet nieuw. Nieuw is het verband, waarin wij de uit verschillende hoeken komende stellingen plaatsen, en de konsekventies die we daaruit trekken. Aan de ene kant b.v. vinden wij in tegenstelling tot de 'Radikale Linke', het niet voldoende om voorlopig alleen te werken aan theoriën over de kapitalistische modernisatie. Aan de andere kant vinden we in tegenstelling tot de autonomen, de huidige, min of meer open militante structuren niet sterk genoeg om beslissend verzet tegen de herstrukturering te kunnen bieden. Ook geloven we niet, dat de poging tot het opbouwen van betere structuren van binnenuit, tot meer zal leiden dan het ronddraaien

in een kringetje en persoonlijke slijtage. Waar geen structuren zijn, die permanent in staat zijn zichzelf verder te ontwikkelen, vallen die ook niet te verbeteren.

Wij horen zelf niet tot het traditionele gedeelte van de RZ. Als we hier de mogelijkheden van illegaal verzet verduidelijken, verkopen we niet slechts ons eigen oude-mogelijkerwijze doodgelopen- concept met nieuwe argumenten. Zoals voor alle andere vormen, geldt ook voor de illegale en gewapende strijd, dat haar toepassing van de situatie afhangt en geen enkele eenmaal genomen beslissing voor altijd zou gelden.

Inzoverre is deze bijdrage ook bedoeld voor de diskussie over de 'Radikale Linke', en als onze aanzet op de vergaderingen en het kongres niet persoonlijk gepresenteerd kan worden, hopen we dat-ie toch in de hoofden aanwezig is.

Het projekt 'Radikale Linke' is zoals bekend niet aan onze eigen kracht te danken, maar aan het feit, dat de gezamenlijke linkse aanzetten van de laatste jaren mislukt zijn, zich in ieder geval niet kunnen beroepen op aanzetten tot een succesvol massa-perspektief. Dat geldt ook voor de RZ en de autonomen, ook al leidden vele autonomen van het feit dat zij als enige nog in staat zijn te mobiliseren foutief af, dat ze ook een politiek perspektief zijn. Ook een uit zwakte geboren projekt is op zich een stap vooruit, want meestal liet links zich in moeilijke tijden kenmerken door onderlinge grenzen en de strijd van allen tegen elkaar.

(Daarbij is de naam 'Radikale Linke' nog in tweërlei opzicht arbitrair. Ten eerste kun je je afvragen hoe een groep, waarvan de voorbereidingsvergaderingen zich geheimzinnig in elitaire kringen afspeelden, kan opeisen voor verzameld radikaal links te spreken. Ten tweede impliceert de term 'radikale linke', dat er ook een links zou kunnen zijn die zich niet op de wortels van dit systeem richt. In een tijd van begripsverwarring is het moeilijk, maar belangrijk hier weer duidelijkheid in te krijgen. Daarnaast moeten we die talloze, zich subjektief links voelende Realistische Grünen en SPD-ers niet in hun geloof bevestigen, dat ze iets anders als liberaal zouden zijn) Toch hebben we onze twijfels, of en wat er prakties zal voortkomen uit het projekt. Natuurlijk is het belangrijk, om na jaren van ontbrekende, of puur praktijkgerichte gezamenlijke diskussies, het hoofd weer te buigen over de verschillende theoretiese posities. Maar de vrees blijft, dat het projekt op de vraag van praktiese militantie stukloont, of alleen door diegenen verder gedragen kan worden,

die de praktische militantie over kunnen en willen laten aan anderen delen van links.

Rainer Trompert en Thomas Ebermann schrijven in hun 'Ontwerp van enige politieke fundamenten voor 'Radikale Linke': "We willen met een aantal gemeenschappelijke stellingnames in de alledaagse politiek interveniëren, en ook voor de relevante gebeurtenissen mobiliseren, omdat we weten dat theoretische uiteenzettingen zonder interventivistische praktijk hol zal blijven". Dus: de theoretische discussie wordt niet gebruikt voor de ontwikkeling van een eigen praktijk, maar met de theoretische inzichten wordt geïntervenieerd. Het valt te vrezen, dat dat vooral een interventie in de praktijk van andere groepen en bewegingen zal worden. Wij stellen ons bij een ontwerp van 'Radikale Linke' eerder voor, dat groepen uit de praktijk bij elkaar komen en er een zo groot mogelijke consensus ontstaat, om b.v. in momenten van tijdelijke crises, zoals na de startbaansloten, gezamenlijk politiek werkbaar te kunnen blijven, in plaats van zich in de gegeven groepen terug te moeten trekken. De in de Arbeiterkampf van oktober afgedrukte stellingen laten echter een andere richting zien: dat het projekt een speeltje wordt van al diegenen die elkaar zo graag met theoretische posities om de oren slaan en daaruit hun maatschappelijke relevantie af leiden.

Het is nu belangrijk, niet alleen aan de verschillende politieke aanzetten van de laatste jaren te bespreken, maar ook de individuele bijdragen aan het verzet. De al bestaande scheiding tussen theoretici en de mensen van de praktijk en de daarmee verbonden hiërarchische tendenzen, is de laatste jaren zelfs nog sterker geworden. Tegenover theoretische radikaliteit zonder praktische militantie staat maar al te vaak praktische militantie zonder theoretische discussie. "Het schijnt zo te zijn, dat het wapen van de kritiek en de kritiek van de wapens elkaar wederzijds uitsluiten, in ieder geval als je kijkt naar de huidige acteurs/trices" (Ingrid Strobl). De militante nietszeggheden van 1 mei '89 in Kreuzberg, en de welbespraaktheid zonder enige politieke werking van de laatste eko-socialisten en fundi's in de Grünen, tonen aan dat beide zijden verder uit elkaar liggen dan ooit. De verklaring hiervoor moet niet gezocht worden in de zucht naar profilering versus militantiefetijisme, ook al tref je beide vaak genoeg aan. Verschillen in socialisatie en verschillend ontwikkelde vrees voeren tot verschillende posities, ook binnen links: "Praten, verklaren en beleren zijn

vaardigheden, die de leden van de 'nieuwe middenklasse' over het algemeen geleerd hebben. Tegelijkertijd zijn het vaardigheden, waaraan bij het werk in politieke groepen behoefte bestaat, niet in de laatste plaats omdat de meeste mensen daarover niet zonder meer beschikken. Een andere aangeleerde vaardigheid is die van het 'in bedwang houden van driften'. D.w.z. het ontwikkelen van denk- en gedragpatronen, die de persoonlijke inzet niet oriënteren op op korte termijn bereikbare en zichtbare resultaten, maar die op lange termijn berekend en naar een doel toewerken" (RZ-aug. '83) Daarbij gaat het niet zozeer om individuele verwijtbaarheid: "De tegenstrijdigheden, waar mannen en vrouwen die de strijd aangegaan zijn tegen de heersende maatschappij, mee te maken hebben, zijn taai en talrijk. Om daarnaast nog even de tegenstrijdigheid tussen veer en geweer op te lossen, kunnen ze alleen van zichzelf verlangen" (Ingrid Strobl). Het moet er dan ook niet omgaan, Thomas Ebermann in een bivakmuts te krijgen, of autonomen in de studiezalen te krijgen. Het gaat erom, dat als die arbeidsdeling nu niet op te heffen is, de beide zijden er in ieder geval van bewust moeten zijn, en daarmee ook de beperkingen van hun activiteiten inzien.

(misschien hebben we nu wat teveel

gekankerd, omdat het links altijd beter afgaat, de vliegen in de soep te vinden en wij het 'positieve denken' graag aan de esoterici overlaten. Het projekt 'Radikale Linke' is ondanks alles één van de belangrijkste initiatieven, te belangrijk om links te laten liggen). Het gaat onszelf erom, de arbeidsdeling zover mogelijk op te heffen en dat in de praktijk vorm te geven en dat alles met onze subjektieve inschattingen en ervaringen in overeenstemming zien te brengen.

POST-FORDISME

In het volgende stuk zal het gaan om de politiek-ekonomiese veranderingen van de laatste jaren. Daarbij beperken we ons tot een korte samenvatting- beter als Hirsch/Roth kunnen we het toch niet zeggen. Ook de vraag, of we te doen hebben met het 'post-fordisme' (Hirsch/Roth) of met een 'geïntensiveerd fordisme' (Karl Heinz Roth) kunnen we beter aan hen overlaten als aan de vrijetijd ekonomen die wij zijn. Voor alles gaat het ons om de **vraag**, wat voor konsekwenties de veranderende politiek-ekonomiese verhoudingen hebben voor verandering van de linkse politiek.

Volgens Hirsch en Roth heeft de crisis, die aan het eind van de jaren '70 zorgde voor dalende kapitalistische winsten, twee oorzaken: aan de ene kant bereikte het 'tayloristische arbeidsproces' haar produk-

tiviteitsgrenzen, haar geringe flexibiliteit en storingsgevoelige technische uitrusting maakten een snelle omschakeling bij veranderende vraag onmogelijk. Ook pogingen om d.m.v. rationalisering, dus ontslagen, de winsten te herstellen, mislukten.

Aan de andere kant schiep de lopende band een nieuw type arbeider, die zich met individuele verzetsvormen, verweerde tegen de monotonie en vervreemding van zijn arbeid. Ziekteverzuim, sabotage, nonchalance en een lage arbeidsmoraal schadden het arbeidsverloop, dat rimpelloos moest verlopen. Het bevochten net van sociale zekerheid zorgde voor een drastiese verhoging van de loonkosten, die niet snel verlaagd konden worden vanwege de cao-afspraken. Zo draaide het fordisme zichzelf dol.

Een belangrijke pijler ter stabilisering van het fordisme, de intensieve vervlechting van staat en bedrijfsleven, bleek in tijden van crises relatief onflexibel te zijn. Daarnaast stelde de toenemende interdependentie van de wereldeconomie grenzen aan nationale initiatieven ter bestrijding van de crisis. Wat de wereldeconomie verder nog destabiliseerde was en is enerzijds de zich verscherpende concurrentie tussen de industriestaten onderling, anderzijds het binnendringen van bepaalde snel groeiende nieuwe industriestaten in talrijke productiegebieden 'van scheepsbouw tot chips) en de veel besproken schuldencrisis.

Ook werden de ideologische problemen rond het nut van massaconsumptie steeds groter. De auto, hét paradepaardje van het fordisme, als symbool voor massa-welvaart, wees zich grof gezegd uit als veroorzaker van verstopte straten, miljoenen verkeersslachtoffers en stervende bossen. Een nieuw milieubewustzijn en een daaruit voortgekomen sterke beweging dwongen de staat te handelen en dat stelde haar voor enorme opgaven en problemen. (b.v. de reductie van het kernenergieprogramma, de mislukking van Kalckar). Er wordt niet meer klakkeloos geconsumeerd, consumentenorganisaties geven informatie over haast alle producten, van wasmiddelen tot schadelijke stoffen in het voedsel".

Op verschillende vlakken lagen mogelijkheden om de crisis het hoofd te bieden:

Technologies: mikro-elektronica en bio- en genetechnologie zijn niet alleen de groei-sektoren van het post-fordisme, maar bieden ook betere mogelijkheden voor arbeidsorganisatie en sociale controle (hierover hoeven we verder niets te zeggen, daar zijn al boekenplanken vol over geschreven; we bevelen wel de verklaring van het 'revolutionaire

virus 'Thomas Müntzer' aan in Radikal 135). In dit vlak valt ook de milieutechnologie te noemen.

De flexibilisering van de arbeidsmarkt en de arbeidersters bij hoge werkeloosheid: de strijd van de jaren '60/'70 was door het gebrek aan arbeidskracht moeilijker te onderdrukken als nu. Een hoge werkeloosheid dus niet alleen als gevolg van computerisering, maar als bewust doel.

Maar ook de bestaande arbeidsverhoudingen worden omgegooid, waar mogelijk van garanties ontdaan, en geflexibiliseerd. Konden tijdelijke arbeidskrachten onder het fordisme nog de uitdrukking zijn van de weigering een vaste baan te willen hebben, in het post-fordisme worden ze de ideale arbeidsvorm: zonder sociale zekerheid, ongekwalificeerd (dus lage lonen), flexibel en toch afhankelijk.

Tegelijkertijd werd het in vergelijking met andere landen goed uitgebouwde sociale netwerk in de BRD gesnoeid: kortingen op uitkeringen en bijstand, lagere beurs en reorganisatie van de gezondheidszorg zijn daarin een aantal trefwoorden. Het is niet langer mogelijk elke vorm van arbeid te weigeren en met een uitkering - zo goed en kwaad als het kan - het hoofd boven water te houden. Dat betekent, dat een, gedeeltelijk vrijwillig, gedesintegreerd gedeelte van de bevolking weer in de loonarbeid en daarmee in het systeem wordt gedwongen.

Ook de rol van de vakbeweging veranderd: was ze onder het fordisme nog onderdeel van het concept van sociale partners (wat niet betekent, dat individuele ondernemers ze ook aardig moesten vinden), nu worden haar rechten steeds meer beknot. Op een moment, dat de vakbeweging door haar jarenlange koöperatieve en loyale houding tegenover de staat, nauwelijks de dimensie van de tegen haar gerichte aanval kan doorgronden, en tegelijkertijd nauwelijks tot strijd in staat is, doordat ze zich vrijwillig zelf getemd heeft, wordt haar toekomstige rol van buitenaf fundamenteel veranderd. De uiterlijke vormen blijven bestaan (zoals het stakingsrecht), de praktische mogelijkheden ertoe worden echter ingeperkt. En voor het geval, dat vakbonden onder de druk van de herstructurering van de samenleving zouden radicaliseren, zijn de voorzorgsmaatregelen al getroffen. De politieke radicalisering van de DGB (duitse FNV) is al nauwelijks voor te stellen, laat staan dat ze illegale aktiemiddelen zullen gaan propageren. En het ordinaire financieringsvraagstuk (stakingsgeld in geval van uitsluiting) doet daar nog eens een schepje bovenop.

De nagestreefde gedeelde maatschappij zal echter geen statiese zijn, waarin individuele rollen en posities zijn vastgelegd. Het zal een maatschappij zijn waarin iedereen voortdurend van hoog naar laag geslingerd kan worden, en daardoor verlamd van angst zal zijn.

Ideologies: "Tegenover de massa van slecht betaalde, flexibele en onzekere arbeiders staat een klein aantal geprivilegeerde employes en nieuwe zelfstandigen. Daarbij is in tegenstelling tot vroeger, het middenveld, gekenmerkt door de doorsnee-vakarbeider met een vaste baan en inkomen, aan het verdwijnen. Op deze ondergrond ontstaan twee verschillende consumptiepatronen". (Freiburger papier in Unzertrennlich 11/12).

Discountshops en goedkope warenhuizen voor het éne deel, boutiques en luxe warenhuizen voor de yuppies. Daarbij gaat het om meer dan een verzameling dure winkels en kafé's. Veel meer is er een specifieke yuppie-cultuur gevormd, die een duidelijke hegemonie bezit en een voorhoede-functie in brede maatschappelijke kringen. De uitvinding van het yuppie-woord 'tijdgeest' betekent feitelijk, dat haar cultuur de tijdgeest is en daarmee de traditionele kulturele avantgarde functie van links sinds 1968 heeft overgenomen. Het is belang-

rijk onderscheid te maken tussen de verschijningsvormen van de yuppiecultuur en haar sociale context. Problematies is niet zozeer, dat deze cultuur zowel het duitse bloementjesbehang als de alternatief-autonome IKEA- en matrassencultuur achter zich laat. Net zo min als de ontwikkeling van een eetcultuur tegenover de wiener schnitzel en spaghetti met tomatensaus. Problematies is, dat deze stijl slechts aan weinigen voorbehouden is en gebaseerd is op de uitbuiting van anderen en de verstoring van sociale structuren, en dat haar psychologische succes ligt in de sublimatie van innerlijke en politieke nederlagen door bewuste concurrentie. Het toont aan, hoe fataal het is, de strijd om cultuur (zowel bedoeld in de zin van kunst als ook als manier van leven) in het aangezicht van de noodzakelijke strijd om het overleven, te verwaarlozen.

De verschijningsvormen van linkse cultuur zijn in de afgelopen jaren nauwelijks veranderd. Hun immanente problemen (woongroepen, relaties) zijn niet opgelost of kollektief aangegaan, en er zijn geen nieuwe kulturele vormen tot stand gekomen. Ook daarom heeft de linkse politiek haar aantrekkingskracht verloren. De trend naar linkse uniformiteit (en de dwang daartoe) staat tegenover de individuele overname van de yuppie-stijl en daarmee vaak tegelijkertijd haar ideologie.

Yuppie-ideologie betekent de oude afgod van geld, carrière en macht in een nieuw jasje gestoken. De oude versie: de koude, saai bureaukraat, getrouwd en kinderen, niet flexibel, konservatief. Dat is niet voldoende om de kinderen van het post-fordisme als potentiële leidende klasse voor zich te winnen. Kreativiteit, schijnbare autonomie, systeem-immanente vaardigheid in het leveren van kritiek en de overname van de sinds '68 gewonnen kulturele vrijheid maken het mogelijk, dat de uitstraling van de yuppiecultuur tot diep in het linkse kamp doordringt.

Tegelijkertijd zijn deze eigenschappen nodig, om in het post-fordisme te kunnen functioneren. Juist het krities vermogen heeft de omschakeling naar winstgevende investeringen op milieugebied mogelijk gemaakt, en is nodig om in de zowel intern als extern geïntensiveerde concurrentie-slag op tijd fouten te kunnen corrigeren. Kreativiteit helpt gaten in de markt te vinden en technologieën verder te ontwikkelen. Autonomie is dan de uitdrukking van individualisering en concurrentie; kulturele vrijheden kompenseren de onderdrukking op de werkvloer. Deze linkse eigenschappen: krities, autonoom en creatief, zijn gebleven; verdwenen zijn: solidariteit, duidelijkheid en aanval. Wat daar uit voortkomt laat zich raden. De poging om maatschappelijk geleden nederlagen te kompenseren door op zoek te gaan naar individueel geluk, moet wel de mist ingaan. Tegelijkertijd verdwijnt daarmee ook het instrumentarium om de eigen leegte en ontevredenheid te kunnen verklaren- en dan komt dus de esoterie binnenlopen.

Dit aansluiten bij de linkse traditie, heeft niet alleen inhoudelijke gevolgen, maar ook ruimtelijke. Trokken de leden van de 'oude' leidende klasse zich nog terug in hun villa's buiten de stad, de 'nieuwe' trekt naar wijken als Kreuzberg en Schöneberg en maken daar een mix van woon-werk-vrije tijd- en consumptiegebied van. Hoe dat eruit ziet, is bekend. Duurder wordende huizen, dure winkels en kafe's, sanering voor luxere, dus duurdere woningen en daarmee samenhangend het verdrijven van de oorspronkelijke bewoners en winkels/bedrijfjes. Is de armoede in 1e instantie nog een pittoreske facade ('smullen in de Bronx van Hamburg') en nodig, om de eigen vooruitgang zichtbaar te maken en te kunnen koketteren met het wonen in 'gevaarlijke wijken', later wordt het vervelend, onverdraaglijk en groeit de behoefte aan sanering en verdrijving. Uit de, ideologies verkocht als 'bonte wijken', ontstaat dan snel een stadsdeel, waarin financieel zwakkeren geen poot meer aan de

grond krijgen en waar de verzets-structuren opgedroogd zijn. Zo worden de steden geherstrukturerd, en onderling gerangschikt. In de BRD verloopt dat langs een noord-zuid lijn, dus de high-tech centra in Baden-Württemberg en in de regio München, het bankencentrum Frankfurt en de kleinere centra, daaronder het weer sterke en gesubsidieerde west-berlijn. Daartegenover staan de ooit economies welvarende regio's in het noorden (Hamburg, Bremen, Kiel met haar scheepsbouwindustrie) en westen (Ruhrgebied met staal- en kolenindustrie). Maar ook binnen de steden wordt de polarisatie versterkt tussen de binnenstad, de gerenoveerde stadsdelen en de buitenwijken, hoog opgetrokken nieuwbouwhet-ghetto's en vervallen oudbouw, waar tenminste nog een structurele opwaardering mogelijk is als in andere oude stadsdelen.

De yuppificering is dus niet allee een materieel probleem voor links, maar ook een ideologisch. Juist omdat de grenzen en overgangen vloeiend zijn, autonomen in de ban van de computer raken, drukke burgerinitiatieven met hun oproepen tot kalmte vaak onbewust een dubieuze rol spelen en ALers (AL= Alternative Liste) met hun 'realistische' politiek de band tussen keiharde yuppies en zichzelf als links-denkende, ge-settelde mede-partijleden herstellen.

Als vierde en laatste punt willen we hier de terugwinning van de landen van het reëel bestaande socialisme in de kapitalistische markt noemen. Momenteel het proces met de grootste dynamiek en de grootst mogelijke verrassingen. Daarom zullen we ons niet wagen aan precieze prognoses. Veel is mogelijk. Naast de rekapitalisering van Hongarije en Polen misschien ook de DDR, de SU, en misschien spoedig ook de CSSR, bulgarije en als laatste staat Roemenië, het afbrokkelen van sovjetrepublieken evenzeer als een langdurige socialistiese weg in enige staten.

De BRD zelf, hetzij herenigd of met de DDR als kolonie, zal in staat zijn haar politiek-economiese hegemonie (ook via de europese eenwording) over grote delen van zuid-midden en oosteuropa uit te spreiden. Zeker oost-europa is een vruchtbaar gebied voor investeringen, noodzakelijk gezien de overzadigde markten in de metropolen en mislukte ontwikkelingsmodellen in de drie continenten. Sinds de opening van de grenzen loopt ook west-berlijn het gevaar, niet langer een toevluchtsoord te kunnen zijn voor de slachtoffers van Duitsland. De hier als nergens anders ontwikkelde subcultuur kan door verhoogde investeringen en de herstrukturering

tot een economiese metropool, sneller dan verwacht kapot worden gemaakt. Alles bijelkaar kan dit een proces worden, die de omstandigheden voor links in de BRD diepgravend veranderen en waarin het tot nu toe alleen in een langdurig proces veranderbare Duitsland een ongehoorde dynamiek zou kunnen ontwikkelen.

Ook al waren de staten van het reële socialisme in de laatste jaren geen oriëntatiepunt meer voor links hier, ze waren wel ondersteuners van de bevrijdingsbewegingen in de drie continenten, en verminderde door hun bestaan het geloof in de almacht van het kapitalisme. In een fase van politieke perspectiefloosheid en reformistische illusies, verscherpt de uitverkoop van het reële socialisme de linkse crisis. Erger nog dan de economiese inbreuk van het kapitalisme in het socialistiese gebied is het feit, dat aan die inbreuk tegelijkertijd een politiek-ideologische verbonden is. Samen met het mislukken van de in de drie continentale bevrijdingsbewegingen gestelde verwachtingen (militair mislukte revoluties in el Salvador en Chili, omslag naar diktatuur, stalinisme en volkerenmoord in Cambodja, Iran en China; politiek mislukte revoluties als in Portugal) draagt deze ontwik-

keling bij tot het verlies van hoop en utopie bij links en leidt tot nog meer brandweer- en dag tot dag-politiek. Een situatie waarin onze minderheidspositie onoverzienbaar is geworden, en dat laat zich niet toedekken met geprojecteerde verwachtingen bij proletariëse massa's, noch met de 'we zijn met miljoenen en het worden er steeds meer' beelden van de vredes- en milieubeweging, of de geprojecteerde hoop op buitenlandse bevrijdingsbewegingen. Dat betekent te beseffen, dat je een minderheid bent, een minderheid die zelf doordrongen is van de maatschappelijke structuren, wiens bevrijdingsstrijd dus zowel binnen als buiten zal moeten plaatsvinden.

Waar politieke verwachtingen ongegrond blijken te zijn, en duidelijk wordt, hoe weinig er bereikt is, en tegelijkertijd de eigen economiese situatie verslechterd en de dwang tot arbeid sterker wordt, gebruikt links haar kennis over het functioneren van het Duitse systeem niet meer in de strijd ertegen, maar gebruiken het voor zichzelf in de onderlinge konkurrentieslag. Voormalige linksen zijn juist op grond van deze kennis voorbestemd leidende posities te bekleden. Een nieuwe politieke en economiese elite zal worden gevormd, en die zal nog heel vaak roet in het eten van links gooien. De konfrontatie met hen zal dan ook één van de cen-

trale aangrijpingspunten van linkse politiek in de komende jaren moeten zijn, zal fronten ophelderen maar ook open breken en zal voor alles er op moeten letten, zich door de konfrontatie niet te laten isoleren. (Kreuzberg 1 mei), maar de breuk juist in het vijandelijke kamp te bewerkstelligen.

APOKALYPSE- NIET NU ?

Waarom werd links zo overdonderd door de politieke processen in het reële socialisme ? De gewenning aan het statiese blok in het oosten, en het verdwijnen van het siesteem daar als wenkend perspectief voor veranderingen hier, kunnen daarvoor een verklaring bieden. Daarnaast kunnen zelfs de beste profeten het tijdstip, waarop overleefde en slechts door repressie in stand gehouden verhoudingen een plotselinge dynamiek ontwikkelen, moeilijk voorspellen.

Een andere mogelijke verklaring ligt in de 'perspektieven', zoals die sinds de jaren '80 breed aanwezig waren bij links. "Het geplande aanvalsgebied is het midden-oosten, maar kan ook westduitsland of oost-europa worden, aangezien al lang een oorlog tegen de Sovjet-Unie overwogen, ingekalkuleerd wordt; na de pershings en de cruise missies, na vele infrastructurale maatregelen etc, gaan de voorbereidingen voor de geplande oorlog hier, respectievelijk voor de wereldwijd al gevoerde, steeds maar door" (verklaring bij aanslag op oefenplaats van de Green Berets bij Bad Tölz, mei '86, Radikal 132/1). Van de burgerlijke delen van de vredesbeweging, via de autonomen tot aan de RAF, ze verwachtten allemaal hetzelfde: de grote oorlog, de Apokalypse. Daar was ook veel voor te zeggen: de enorme bewapening, het verbale militarisme van zeker de USA-regering, de militaire interventies in Grenada, Libanon, Iran, Libië, de oorlog tussen Iran en Irak. Vandaag, slechts drie en een half jaar na de hierboven geciteerde verklaring, 6 jaar na de plaatsing, lijkt alles anders te zijn: haast alle militaire conflicten worden door de supermachten gedeëskaleerd (Afghanistan, Angola, Nicaragua), met bevrijdingsbewegingen wordt onderhandeld of ze worden gedeeltelijk geduld (Z-afrika, el Salvador), de oorlog tussen Iran en Irak is beëindigd, pershings en kruisraketten worden ontmanteld, de 'havikken' sluiten verdragen. Links staat er met open mond naar te kijken en herhalen verveeld, en zonder er zelf in te geloven, wat ze al in '83 hebben gezegd. Ook links heeft het geïnterpreteerd als een zelfstandig doel, als de aktie van een oorlogszuchtig systeem of haar heersers, maar niet als berekend middel voor het doel

(waarmee niet bestreden wordt, dat een systeem dat op onwetendheid en uitbuiting en onderdrukking is gebaseerd, door irrationaliteit op sleeptouw wordt genomen, en ook oorlogen provoceert, die haar objectief meer schaden dan goed doen) Tot de weinige stukken, waarin het gelukt is, de bewapening van de jaren '80 te verklaren uit de dynamiek van crisis en oorlog, behoort zoals bekend (?) "In gevaar en grote nood, brengt de middenweg de dood" van een RZ in '83 (Nee, wij waren dat niet): "De veelbeklaagde eskalatie van het oost-westconflict wordt foutief als een breuk en kontrapunt van het voorafgaande tijdperk van ontspanning gedefinieerd; bij wat scherper kijken blijkt het echter de logiese konsekwentie en voortzetting ervan met andere middelen te zijn. Het doel van de huidige imperialistische opmars is in eerste plaats de schaamteloze penetratie van het oostblok, juist ook om de kosten van de crisis en de herstructurering op hen af te wentelen, en niet haar militaire vernietiging "

Deze politiek heeft vandaag de dag haar doel in grote lijnen bereikt: de kapitalistische penetratie en het ideologische verval van het oostblok is flink op weg. In die zin is het huidige klimaat van ontspanning te verklaren; een ontspanning die slechts zo lang zal duren als het oostblok en de drie-kontinenten zich vrijwillig blijven onderwerpen en/of de huidige kapitalistische bloei voortduurt.

Links echter, dat zich altijd heeft verzet tegen wapenwedloop, wapensystemen en militaire operaties in plaats van tegen het kapitalisme, dat in tijden van crisis juist de oorzaak van oorlog is, heeft nu natuurlijk geen antwoord op deze 'vreedzame' onderwerping.

Ook de keerzijde van het bewapeningsproces, namelijk het economische effect ter overwinning van een economische crisis, is nauwelijks in beschouwing genomen. "Gelegitimeerd door de toename van de internationale spannings- en konflikthaarden als gevolg van de crisis in de productiesector zal de positie van de bewapeningsindustrie in het economische reproductieproces van de ontwikkelde kapitalistische landen (dus ook van de BRD) alleen maar sterker worden. Hierbij speelt de VS een doorslaggevende rol: het zogenaamde 'rechts-keynesiaanse' (*) concept van gigantische vergroting van de staatsschuld door enorme defensie-uitgaven is het kernstuk van het economies beleid van de Reagan-regering. Op kosten van een enorm hoge staatsschuld, samen met scherpe koersstijgingen van de dollar en een heel groot tekort op de handelsbalans bracht deze politiek aan het begin van de jaren '80 de

gewenste stabilisering van de VS-ekonomie, terwijl tegelijkertijd de destabilisering van de wereldekonomie toenam. Maar ondertussen heeft de Amerikaanse wapenindustrie weer een verder gelegen doel voor ogen; namelijk de grootschalige overheidssteun voor high-tech bedrijven, waarvan het technologische concurrentievermogen van de Amerikaanse industrie moeten worden versterkt en verloren gegane posities op de wereldmarkt heroverd moeten worden. Voor dit soort industrie-politiek moet echter wél een hoge prijs worden betaald. Voor een potentiële spinn-off van de bewapeningsindustrie (= neven-effecten van de bewapeningsindustrie voor de consumptiegoederenproductie) moeten veel meer financiële middelen worden uitgegeven dan voor de vergelijkbare civiel-technologische industrie. En de totale economische neven-effecten tellen behoorlijk zwaar.... In zijn totaliteit beschouwd is het nog maar de vraag of de intensivering van de wapenproductie en de bewapeningstechnologie wel de weg bij uitstek is- zelfs onder kapitalistische verhoudingen- om de technologische vooruitgang te stimuleren. De technologische opmars van Japan, in het licht van de betrekkelijke achteruitgang in de VS, laat in ieder geval eerder het tegendeel vermoeden "(Hirsch/Roth)

In ieder geval is de wapenindustrie tegenwoordig een dermate belangrijke economische faktor, dat die ondanks de mondiale ontwapeningsprocessen op een heel hoog nivo zal blijven, zelfs wanneer hier en daar kortingen op militaire uitgaven worden voorgenomen (b.v. snoeien in het SDI-programma vanwege de hoge staatsschuld). En aan de andere kant ontbreekt het aan pressie vanuit de vredesbeweging en anti-oorlogsbeweging, die parallel met het afnemen van de angst voor de totale ondergang is ingezakt, om vermindering van militair onderzoek en produktie te bewerkstelligen. Ook dit moet dus een taak voor anti-modernisties links worden.

Ook binnen de AKB en milieubeweging leefde dit apokalyptische-gevoel (wanneer we terugkijken op de AKB, zien we daar het uitzonderlijke fenomeen, dat de radikale vleugel zich heel lang heeft weten te definiëren aan de hand van dreiging van de apokalyptische). Want terwijl aanvankelijk de burgerlijke vleugel alleen het argument van het stralingsgevaar hanteerde, was voor de radikale vleugel de mogelijkheid om atoombommen te bouwen en de daarmee verbonden dreiging naar het oosten al voldoende om tegen kernenergie te zijn. En tot op de dag van vandaag is men binnen radikale kringen verbaasd over het feit, dat hun argumenten zonder veel problemen door de burgerlijke vleugel werden overgenomen.

Die moesten daarmee wél afstappen van het gevoel van 'wij zijn allemaal het slachtoffer', maar ze hoefde nog eenszins een analiese van het siestem te maken. Ze konden net als de burgerlijke vleugel redeneren: dat de bouw van atoomwapens simpel een plan was van wat doorge draaide revanchisten, wat zich niet uit de dynamiek van crisis en oorlog laat verklaren.)

Het huidige gebrek aan belangstelling binnen links voor het ekologie-vraagstuk is vermoedelijk te wijten aan het feit dat de geprojecteerde voorstelling van een wereld vol beton, totaal ontbost en doorstraling vergiftigd, niet werkelijkheid is geworden (althans tot nu toe niet) en dat de katastrofe onderdeel van het alledaagse leven is geworden. Gevolgen op het terrein van de volksgezondheid treden heel onopvallend op, heel langzaam en geindividualiseerd: in de gelijdelijke toename van kankergevallen, allergiën en aandoeningen. Bovendien is het milieu het politieke stokpaardje in nieuwe, groene managementkringen die de wereld het liefst tot een ekologies probleem zouden willen reduceren., die voor hun plan van een ekologies kapitalisme de steun en de dynamiek van een radikale vleugel heel goed zouden kunnen gebruiken. Het zal er inderdaad om gaan spannen of het ver vooruitblikkende kapitalisme van iemand als Joschka Fischer (Van de Grün-alternative liste) zich kan doorzetten tegen de korte termijn deelbelangen van afzonderlijke industrietakken. Vermoedelijk zal dat alleen maar lukken, als de Fischer-typen genoeg vervangingsmogelijkheden kunnen 'presenteren' voor de onontkoombare afslankingen in bepaalde industrie-takken.

Voor links echter moet vanuit het inzicht dat het kapitalisme voor zijn voortbestaan heeft gezorgd, niet de konklusie worden getrokken, dat milieu-politiek dus een typies thema voor de middenklasse is geworden. Juist daarom kan het weliswaar geen speerpunt worden, maar aangezien het nog lang geen uitgemaakte zaak is, of een nieuw eco-kapitalisme überhaupt kan bestaan, en aangezien de ontwikkeling in west-berlijn veel meer in tegenovergestelde richting wijzen, moet links dit thema niet als afgeschreven beschouwen. Met name hier in west-berlijn zijn er de afgelopen maanden voldoende mogelijkheden geweest om tegenstrijdigheden in het rood-groene stadsbestuur aan de kaak te stellen: de kwestie van het electriciteitsnet, de zaak Schering (in samenhang met genentech en drie-kontinentengroepen), grensovergang Schikauweg, auto-vrije binnenstad, enz.

De fixatie op de Apokalyptische is voor links een belemmering geweest om de economische omwenteling die de afge-

lopen jaren in gang is gezet, überhaupt waar te nemen; ze hield haar blik strak gericht op het einde van de wereld, of op zijn minst heel specifiek op de militaire kant van het siesteem, terwijl intussen de realiteit van het doodgewone dagelijkse leven geheel nieuw is geregeld. Deze fatale fout, namelijk je eigen politiek niet vanuit de dagelijkse realiteit ontwikkelen, maar aan de hand van de militaire kant van de vijand, dat bovendien nog een persoonlijk vijandsbeeld moest opleveren, wordt nu zelfs nog steeds gemaakt.

Afgezien van de Hafenstrasse en de 1 mei viering in Kreuzberg zijn tegenwoordig partij-dagen en manifestaties van neo-nazi's de primaire aanleiding om militante tegenmacht op touw te zetten. Wanneer anti-fa groepen verlangen dat er anti-kapitalisties verzet moet worden geboden tegen woningnood, huren en sociale tweedeling, blijft het bij woorden en wordt er konkreet niets gedaan. Wanneer fascistiese organisaties echter alleen maar militaristies worden aangepakt, in plaats van hen politiek droog te leggen, kan het door die klups ook heel handig worden gebruikt om zich als slachtoffer te presenteren. Nazi's en hun potentiële symphatisanten zijn namelijk menselijke wezens, dus moet je ze anders aanpakken dan een kerncentrale. Als militant anti-fascisme er ALLEEN MAAR zo uitziet, klopt het verwijt van het burgerlijke anti-fascisme, namelijk dat militant verzet alleen maar rechts in de kaart speelt, helaas maar al te zeer.

Om nog een voorbeeld te geven: Nog steeds hebben we hier in berlijn geen effectieve tegenmacht tegen de ontzuimingstango van het roze-groene stadsbestuur kunnen ontwikkelen, maar wél zitten er nu al een paar rijkhalzend uit te kijken naar het bezoek van Bush (ofwel naar de aanstaande 1 mei, maar dat is een ander verhaal). Ook hier geldt weer: een vasthouden aan symbolen die overigens niet meer zo aanspreken, omdat Bush aan het hoofd staat van de Amerikaanse regering met een economiese in plaats van een militaire expansiedrift, in plaats van een konsekwente praktijk tegen de kapitalistiese normaliteit.

Resteert de vraag: waarom dat geloof in de Apokalypse bij links, waarom steeds weer die poging om de vijand onkwetsbaarder af te schilderen dan-ie is? Dit zou een apart onderzoek waard zijn, want wij hebben geen pasklaar antwoord.

We moeten konstateren, dat voor de beargumentering van militante politiek maar al te vaak een burgerlijke opvatting van verzet wordt gehanteerd, ook al wordt het dan wel in een anti-kapitalisties jasje gestoken: het bestaat daarin, dat

slechts op dat punt wordt aangevalen, waar de staat overduidelijk de door haar zelf vertegenwoordigde ethiese normen van humaniteit en vrijheid minacht; het dagelijkse structurele geweld is in dat geval niet voldoende legitimatie voor militant verzet. Bovendien bekruipet ons het gevoel, dat de uitgesproken angst voor de Apokalypse eigenlijk een verkapt verlangen ernaar is: wanneer de machtsverhoudingen dan toch al zó vastliggen, dan moet het geindividualiseerd lijden en sterven tot kollektief gebeuren verklaard worden.

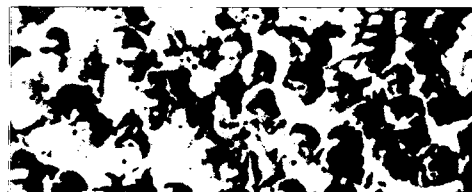
LINKS ALS (EX) KATEGORIES IMPERATIEF ?

Wanneer we achter de facade van de nog steeds dezelfde leuzen op linkse pamfletten en bij demonstraties gaan kijken, moeten we vaak konstateren, dat het ons al heel lang niet meer zo slecht is gegaan als tegenwoordig. De individualisering van niet alleen maar de beslissing om in verzet te komen, maar van ons hele dagelijkse leven is enorm toegenomen. Het najagen van geluk is geprivatiseerd en verzet dient er slechts toe, om de materiële voorwaarden hiervoor te garanderen. Hieruit valt te verklaren, waarom zoveel groepen en structuren steeds weer uiteenvallen. Want de verwachtingen en

behoeften die in deze groepen worden gesteld, kloppen niet met de uitgedragen verwachtingen. Veel van deze groepen lopen gevaar om slechts voorwerp van behoeftebevrediging van anderen te worden. Voldoen ze hier niet aan, worden ze botweg gedumt in plaats van dat er geprobeerd wordt een kollektieve bevrediging van de eigen verwachtingen onder de bestaande maatschappelijke verhoudingen te realiseren. Het toch blijven hangen in linkse scenes komt eigenlijk meer voort uit het inzicht, dat het juist en noodzakelijk is dan dat het meer bevrediging geeft. Links als categorie imperatief? Natuurlijk kunnen we bij deze bewering uitsluitend afgaan op onze eigen ervaringen en op het tam-tam binnen links (of is dat misschien rascisties?), maar alleen dat al is een teken van regressie. De stelling 'iedereen is de smid van haar/zijn eigen geluk' is ook al binnen links geaccepteerd; behalve de belangrijke uitzondering, dat patriarchale structuren en gedragspatronen openlijk bespreekbaar, met uitzicht op wijziging, moeten zijn, worden individuele conflicten niet langer meer in een bredere context geplaatst.

Ook daarover zou al lang een discussiestuk geschreven moeten worden. Wijzelf hebben er nog altijd moeite mee, de grote leegte van kapot gemaakte of in het geheel ont-

brekende kollektiviteit in woorden uit te drukken. Tevens is de kwestie van de situatie binnen linkse groepen (individueel en politiek) van doorslaggevende betekenis voor de vraag naar het perspectief voor een militant, illegaal initiatief in tijden waarin het met links slecht gaat. Anders gezegd: is ons initiatief niet alleen maar een gewijzigde versie van hetzelfde militante subjektivisme, dat we precies bij het autonomen-initiatief bekritisieren? Die eeuwige opstand om het hier en nu in plaats van gedragen te worden door de analyse van de objektieve machtsverhoudingen?

Ten eerste staat natuurlijk vast: "alleen in de strijd bestaat het moment van overeenstemming" (zie 'Kamalatta'). (De omkering hiervan, namelijk dat overeenstemming noodzakelijk het resultaat is van de strijd, is al zo vaak onjuist gebleken); dat wil zeggen, dat iedere poging om eerst intern orde op zaken te stellen en vervolgens zonder al die problemen de strijd aan te gaan, onzin is.

Ten tweede komt dan: de verhouding tussen theorie en praktijk is niet lineair maar dialekties. Dat wil zeggen: vrezet ontstaat niet wanneer de hele linkse beweging samen ooit eens tot een gezamenlijke strategie is gekomen, die dan alleen nog maar even in praktijk gebracht moet worden, of wanneer ooit eens het histories ogenblik aanbreekt, waarop de opstand als vanzelf uitbreekt. We kunnen niet gaan zitten wachten tot het ogenblik, dat de hele linkse beweging massief aan een anti-modernistiese politiek gaat werken (hiervoor ontbreekt iedere vorm van structuur, om zo'n discussieproces te laten plaatsvinden.

Wel kunnen we met akties zo'n discussie stimuleren.

Hierbij is van doorslaggevende betekenis de vraag of de akties provokatief of kontra-productief zijn. Als voorbeeld de Kübel aktie: deze aktie zou niet het initiatief van de autonome scene zelf hebben kunnen zijn (de eensgezindheid zou nooit groot genoeg zijn geweest, en ook zou de graad van strijdbaarheid nooit groot genoeg zijn geweest, om het 'Maxwell' tot sluiting te dwingen), maar naast het feit, dat de tent z'n poorten moest sluiten, heeft de aktie een hoop belangrijke discussies los gemaakt.

Ten derde: militant links, dat geen militante praktijk realiseert, is niet militant. Altijd heeft militante aktie haar legitimatie niet alleen uit het feit gehaald, dat staat en kapitaal niet uit vrije wil en door mooie woorden zullen opstappen, militantie is ook als

afbevestiging, als doorbreking van

de geïnternaliseerde machtsverhoudingen, noodzakelijk. "Wie geen wetten schendt, wordt door de wet geschonden". Daarom is het van belang, dat we een politiek ontwikkelen, die ook in politiek rustige tijden leidt tot zinnige militante acties. Doen we dit niet, dan zal deze behoefte—die zich als een onuitgesproken noodzaak en gemeenschappelijk punt bij links aanbiedt—ofwel op politiek kontraproductieve punten bevredigd worden ofwel uiterst agressief binnen linkse kringen zelf een uitweg zoeken. Ten vierde: wanneer de analiese klopt, dat het post-fordisme zich via toenemende individualisering breed maakt, zal het steeds moeilijker worden om een massabeweging in gang te zetten.

In de produktiesfeer wordt het klassieke model van de massafabriek door huisvrouwisering, rationalisering, verhoogde controle mogelijkheden en voortdurende vervanging van het personeel, geredimensioneerd of zal totaal verdwijnen. Voorwaarden kwa omvang (ook ruimtelijk gezien) om verzet te organiseren zoals bij de gevechten in de fabrieken in Italië en Frankrijk of bij die paar wilde stakingen in de BRD, verdwijnen. Bovendien groeit voor iedereen afzonderlijk de afhankelijkheid van een baan en groeit het risico bij tegenspraak, naarmate de zekerheid van je arbeidsplaats afneemt. Maar ook in de reproductiesfeer wordt het steeds moeilijker om verzet te organiseren. De herschikking van bewonerssamenstelling in de buurten maakt zowel ruimtelijke structuren als tastbare geschiedenis kapot. Bovendien wordt de reproductie-sfeer, die kwa tijd de enige mogelijkheid biedt om verzet van de grond te krijgen, versmald door toenemende werkdruk en werkdwang.

Wanneer de organisatorische voorwaarden voor verzet veranderen, kan je niet blijven aankomen met de oude concepten. Als de geflexibiliseerde werknemer al in het leven is geroepen om iedere vorm van verzet onmogelijk te maken, zijn juist die mensen niet zonder meer in staat zich te organiseren om dit plan te vrijdelen.

Wanneer de sociale herstructurering van buurten er door gedrukt is, zullen de yuppies niet te motiveren zijn voor buurtstrijd en is verzet van de hele buurt dus niet mogelijk. De haarden van militant verzet, die paar plekken, waar links politiek gezien nog een machtsfactor is, bevinden zich niet voor niets

in buurten die zich nog midden in het herstrukturingsproces bevinden, plekken die een beladen politieke erfenis uit tijden van de vroegere beweging voor de machthebbers betekenen; plekken die deze herstructurering juist probeerden te verhinderen: Berlijn (Kreuzberg) en Hamburg. Zelfs zo'n voormalig centrum van de beweging als het Rhein-Main gebied (Frankfurt) ligt totaal op z'n gat (o.a. sinds de herstructurering richting van een tweederangs Bank-Mainhattan een flink stuk is opgeschoten). En over de zuidoost high-tech metropool zullen we het maar helemaal niet hebben. Het stuk uit Freiburg in 'Unzertrennlich' bevat een perfecte analyse van het veranderingsproces van het revolutionairste stadje tot regionaal centrum van de high-tech industrie, maar raakt precies daar het spoor bijster, waar het gaat over het organiseren van verzet: "Het punt waar we kunnen aanvallen om tot verbreding van het verzet te komen, is ons insziens de kwetsbaarheid en crisisgevoeligheid van het huidige herstrukturingsproces". Ten eerste is wat hier met 'krisis' wordt aangeduid, te weten het kappen in het sociale netwerk, geen crisis, maar is een onderdeel van

het post-fordistische systeem; ten tweede is het gokken op een crisis voor het begin van de strijd herhaaldelijk mislukt, en bovendien wordt hiermee de kwestie van het kommunisme/anarchisme teruggebracht tot een kwestie van hoe je uit de economische misère weer boven komt. "Ook in Freiburg zal het tot breekpunten, tegenstellingen en tot verzet tegen de huidige politiek komen" (zou de laagste van de drie maatschappelijke groepen misschien ook wel met een resignatoir perspectief (= met het vooruitzicht van tevredenheid met wat je nog hebt) en met een verdringingsproces rustig gehouden kunnen worden?) "We nemen daarbij afscheid van het idee van een revolutionaire omwenteling vanuit een verenigd links en vestigen daarentegen onze notoire verwachting op een zelfstandige, vanuit haar maatschappelijke belang strijdende beweging, waarbij links haar plaats naast de beweging moet en kan vinden"

De vraag waar het op aankomt, wordt zo 'hoop' versluisd: namelijk, hoe kan ooit een massa-perspectief tegen het postfordisme ontstaan, wanneer de afzonderlijke mensen, die deel uitmaken van die massa, geïndividualiseerd zijn, wanneer het weten over de linkse geschiedenis, over de mogelijkheden en kansen van verzet

vernietigd is, en wanneer de repressie de laatste resten van verzet zonder veel ophef in de kiem kan smoren?

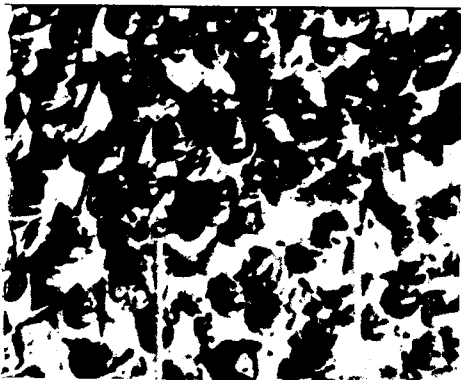
Links kan er dus niet van uitgaan, dat een dergelijk verzet politiek relevante omvang zal krijgen. De huidige onsamenhangende kraakacties in west-berlijn en ook in de steden in de BRD gaan veeleer in die richting, dat tegelijk met de economische marginalisering steeds meer ook een marginalisering kwa vorm van politiek (bedrijven) plaats vindt. (of hebben we hier weer eens met een banaal generatieconflict te doen, waarbij de aanwezige kennis en ervaring noch doorgegeven wordt, noch overgenomen wordt?)

Ten vijfde: het postfordisme bevindt zich nog steeds in de maatschappelijke konsolidatie-fase, d.w.z. dat zijn ideologische, economische en repressieve onderdelen nog heel wat gevoeliger zijn voor storingen, dan de jarenlange getrainde beheersing van kleine storingen (het heeft weinig zin om over het verleden te spekuleren, maar het heeft tóch wel wat om je voor te stellen of en hoe het fordisme zich zou hebben kunnen doorzetten, wanneer er massaal verzet zou zijn geweest bij de invoering van de allereerste lopende band in de Ford-fabrieken).

Het spreekt vanzelf, dat het postfordisme natuurlijk geen uiteindelijke oplossing voor de kapitalistische tegenstellingen kan zijn. Om maar een paar voorbeelden te noemen: ook nadat het oostblok economisch afhankelijk is gemaakt zal het imperialisme ooit haar natuurlijke grenzen bereiken; de verzadiging van de markt zal ook ooit bereikt worden in de huidige expansie-sektoren van de high-tech en de genetechnologie; de tegenstellingen tussen het dalend loonnivo en de uitkeringen enerzijds en de noodzakelijke koopkracht anderzijds kan slechts tijdelijk opgelost worden.

Maar een post-fordisme, dat zich heeft gestabiliseerd, zal in staat blijken te zijn, tegenstellingen te bevrizen en/of door middel van een geïnstitutionaliseerd systeem van konfliktbeheersing in de hand te houden. En het is ook daarom, dat links niet kan blijven toekijken en alleen maar z'n hoop kan richten op het ontstaan van een tegenmacht op lange termijn en kan gaan zitten wachten tot z'n theoreties kader, dat op het ogenblik steeds een paar jaar achterloopt bij de reële ontwikkelingen, in staat zal zijn, het proces in volle omvang te interpreteren.

Opkomend fascisme en postfordisme - een tegenstelling ?

Een van de tegenstellingen die een rustige sociaal-democratische konsolidering van het postfordisme in de weg staan, is het opkomend fascisme. Binnen het tijdsbestek van 1 jaar zijn de 'republikeinen' tot iets vanzelfsprekends geworden in het partijenlandschap van de BRD; het geklets over de hereniging krijgt voor de eerste keer een reële basis; en de scènes bij de berlijnse muur deden sterk denken aan het verleden, omdat de mensen die daar de muur aan het neerhalen waren, geen partijen (meer) kenden, alleen nog maar Duits.

De vraag of het fascisme in tegenstelling staat met de kapitalistische ontwikkeling, is een geliefd en traditioneel links twistpunt. Wij geloven dat de huidige ontwikkeling van het kapitaal objectief noodzakelijk is, zelfs wanneer die ontwikkeling gedeeltelijk het kapitaal schaadt. "het kapitalistische systeem van het 'vrije westen' heeft zich ongeacht zijn goederenaanbod, in de afgelopen 40 jaar niet hoeven te rechtvaardigen. Nu echter heeft het een rechtvaardiging nodig en omdat die er niet is, moet op ideologische gebied en op sociaal-organisatorische gebied alles in het werk worden gesteld om de dreigende conflicten, revoltes, verwoestingen en rellen te kanaliseren. De enige radicale strijd-ideologie, waarover het imperialisme beschikt, is de ideologie van het fascisme, sexismen, racisme en het nationalisme-syndroom" (RZ). Derhalve is het toenemend fascisme dus noodzakelijk, omdat de laagste van de drie maatschappelijke zich niet rustig genoeg houdt om het konflikt op sociaal-democratische of oranje-groene manier in de hand te houden. Desondanks zou deze fascistiese groei wel eens een economiese tijdbom kunnen blijken te zijn. Een DDR, die in voortzetting van de herenigingspropaganda ingelijfd wordt, zou vanwege de daaruit resulterende noodzakelijke stroom van subsidiegelden wel eens heel wat duurder kunnen uitvallen dan een DDR, dat in koloniale afhankelijkheid gehouden wordt; en ook gekanaliseerde conflicten zijn slechter dan geen conflicten en laten bovendien de kans op een hernieuwde linkse macht open.

Het is moeilijk precies aan te geven, tot op welke hoogte de strijd tegen de fascistien en tegen het fascisme, de hoogste prioriteit heeft gekregen, slechts de normale gang van het kapitalisme garandeert. Dit zou

zeker het geval zijn, wanneer de strijd op hoofdpunten slechts tegen maatschappelijk vrij geïsoleerde fascistiese groepjes gericht zou worden. Momenteel is de strijd tegen de fascistiese, sexistiese, racistiese en nationalistiese ideologie van groter belang, juist omdat dat gedachtengoed tot maatschappelijk algemeengoed dreigt te worden. Maar desondanks moet bij deze strijd het inzicht, dat 'achter het fascisme het kapitaal staat' in de praktijk worden omgezet.

RZ: NOG STEEDS: MYTHES SLOPEN !!

Aan het eind van dit artikel staat een Duits merkartikel. Ook al is het niet bij de wet beschermd, is het toch een merk van een linkse instelling, waaraan bepaalde verwachtingen zijn verbonden. We hebben het zorgvuldig uitgekozen: het staat voor een politiek die z'n militante, illegale acties relateert aan de stand van de beweging zonder zich door de ups en downs van de beweging iets te laten voorschrijven, het staat voor een politiek, die theorie en praktijk met elkaar in verband zet en die continuïteit ontwikkelt. Alhoewel het voor ons vanuit dit perspectief wel duidelijk was, dat we onszelf niet rekenen tot de 'gue-

rilla diffuse' van autonome actiegroepen, heeft het toch even geduurd, totdat we besloten dit merk te gebruiken.

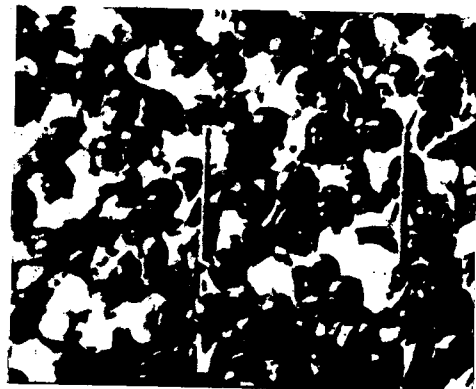
Dat heeft niet alleen te maken met de daarmee verbonden verhoogde opsporingsdruk maar ook met de werkelijk bestaande mythe 'RZ'. Deze mythevorming kan verklaard worden uit de bereidheid van linkse mensen, om zichzelf niet te betrekken in een vorm van strijd die persoonlijke risico's bevat; waarom dan ook de mythevorming plaatsvindt, want dat sluit hen zelf uit. De strijdende mensen worden tot een soort übermensch en opgevaardigd en de methode wordt voor niet navolgbaar gehouden. Andere RZ's hebben zich er herhaaldelijk mee bezig gehouden, maar het ziet er naar uit, dat de behoefte om de kwestie van gewapende strijd niet bij zichzelf te stellen, groter is dan grote verspreiding van de verklaringen.

Maar de RZ zelf dreigt tot een mythe te worden, wanneer ze haar acties alleen maar ten uitvoering brengt, zonder op de politieke uitwerking te letten. Dit lijkt in ieder geval voor een deel het geval te zijn bij de campagne tegen de buitenlanders- en vluchtelingenpolitiek. Afgezien van de reële schade, die vooral werd veroorzaakt door de vernietiging van bestanden

bij het berlijnse asyloburo en het keulse buro voor registratie van buitenlanders, heeft de serie aanslagen politiek gezien niet veel uitgehaald. Toen een RZ naar aanleiding van de recente aanslagen (9-5'89) op de rechtbanken in Münster en Düsseldorf opnieuw benadrukte dat haar campagne bedoeld was voor de hele autonome en sociaal-revolutionaire beweging, rees de vraag of op dat moment niet al te voorzien was dat deze beweging er niet op zou reageren. En als jullie beweren, "wij hebben nooit de illusie gekoesterd, dat delen van de proletariëse jongeren, vrouwen, werklözen en andere groepen in de samenleving heel snel gemeenschappelijke belangen met vluchtelingen en immigranten zouden gaan ontwikkelen, want daarvoor slaan sexismen en racisme veel te goed aan. Anti-imperialisme moet echter precies daar beginnen en deze knoop doorhakken", dan is dit geen antwoord op de vraag: hoe? en daarmee wordt de campagne vrijblijvend.

Het zou zeker de moeite waard zijn hier nog dieper op in te gaan. Op dit ogenblik willen we er echter niet meer over schrijven, omdat de discussie over de aanslagen die plaats gevonden hebben, primair de taak van hen is, die eraan hebben meegewerkt. Het gaat ons er hier ook niet om, ons in te laten met het geliefde linkse spelletje; dat handjevol mensen, die continue militante politiek bedrijven ok nog te verwijten, dat ze er geen rekening mee hebben gehouden, dat de rest van de mensen zo'n slap zootje is, dat niet mee gaat (en wel erover in de kroeg zich te buiten gaat aan analiserende zelfkickerij); Integendeel, ons is er het vooral om te doen, de discussies binnen de Cellen opener - d.w.z. in linkse kringen - te voeren en de interne tegenstellingen niet pas na afloop van de campagne bekend te maken (zie hiervoor het 'startbaandiskusstuk'). De Cellen zouden een flink stuk van de hen omringende mythe verliezen en daarmee een bijdrage leveren aan verbreding, wanneer hun interne politieke overwegingen begrijpbaarder zouden worden.

Toch heeft de mythe wel iets positiefs. De hoge verwachtingen bij een RZ-projekt wat betreft de theoretiese inleiding, de praktische uitvoering en de continuïteit hebben ons ervan weerhouden ons (revolutionair) ongeduld in acties om te zetten. We komen dus pas op een

tijdstip naar buiten, waarop we menen de bovengenoemde punten enigszins aan te kunnen. Bij andere projecten is het vermoedelijk net zo gegaan; misschien hebben ze het in dit stadium laten zitten. Een continue open discussie zou ertoe kunnen bijdragen dat zowel een hoog discussie- als aktienivo gehandhaaft blijft als ook dat andere projecten niet stuklopen in een fase, waarin op dit ogenblik de verschillende groepen ook in de theoretische ontwikkeling totaal op zichzelf zijn aangewezen.

Op nog twee andere punten zijn wij lang blijven steken, toen we eenmaal zelf besloten hadden onderdeel van de RZ te worden.

Het ene punt is, dat het voor ons tot nu toe nog steeds niet duidelijk is, hoe de verschillende Cellen onderling ten opzichte van elkaar staan, d.w.z. hoe een gezamenlijke politiek wordt bepaald. Natuurlijk is iedere Cel autonoom en kunnen niet alleen de 'oer-cellen' aanspraak maken op het merk. Desalniettemin is het onderscheid, dat justitie voor een deel hanteert, tussen de 'oer-cellen' en de zogenaamde 'resonantie-cellen', niet helemaal uit de lucht gegrepen. Want feitelijk is het voor de relatief grote Cel-structuren een stuk makkelijker om een theoretische voorstelling van zaken te formuleren, daar praktische uitvoering aan te geven en zodoende het politieke voortouw te nemen, waarop kleine cel-structuren zich alleen nog maar bij kunnen aansluiten.

We zouden graag zien, dat groepen uit de oude RZ in staat zouden zijn om hun eigen verleden zelfkritiek te gaan onderzoeken (bijv. op de vraag, waarom het RZ-koncept tegenwoordig niet op grote schaal verspreid is) en tevens voorstellen voor een democratisering tussen de verschillende zouden doen, voor zover de repressie dat toelaat.

Het tweede punt is, dat we met een paar akties uit de RZ geschiedenis moeite hebben; en daarbij gaat het vooral over de betrokkenheid bij de vliegtuigkaping naar entebbe. Gegarandeerd zijn de tijden voorbij, dat vliegtuigkapingen een instrument van militant links waren en voor herhaling hoeven we niet

bang te zijn. Toch geeft het te denken, dat het enige hierover in het boek '200 jaar RZ' een groet is aan de bij deze aktie omgekomen RZ-leden is. Zover we weten bestaat er ook geen enkele andere RZ-tekst, die zich kritiek uitzet met deze aktie.

Op de loodzwaar drukkende leegte moeten daden volgen. Het laatste deel is gewijd aan ons conceptueel plan. Nogmaals kort samengevat: met links is het momenteel slecht gesteld, en ook met de militante vleugel. Waaraan het ontbreekt is zowel aan massabeweging als aan militantie. Wanneer in een militante massa de oplossing wordt gezocht, ontstaat al heel gauw een vicieuze cirkel redenering; er wordt niets ondernomen, omdat er geen daadwerkelijke massa's bestaan, en deze massa's bestaan er weer niet, omdat er geen daadwerkelijke perspectieven bestaan. Hierbij komt nog de post-fordistische inkapseling door politieke integratie (d.m.v. de groen-alternatieve lijst en door het inpakken van vormen van linkse politiek en linkse eisen in een kapitalistische jasje) en door het proces van toenemende individualisering (verhoogde werkdruk, mikro-electronica, gedecentraliseerde fabriek, ('fleurige' jobs).

Het herwinnen van politieke definitie vermogen (d.w.z. het feit, dat andere maatschappelijke groeperingen zich aan links moeten herdefinieren) en het herwinnen van strijdbaarheid die nodig is om zich door te zetten wordt niet bereikt met theoretische discussies en ook niet met 'spontaan' opgekomen momenten van massa-militantie. Vanuit een zwakke positie groeien, kan alleen, wanneer met een mengsel van provokatieve akties en theoretische onderbouwing de vinger op de ideologische tegenstellingen van de vijand wordt gelegd en wanneer we ons hierbij van aktievormen bedienen, die noch onopgemerkt blijven, noch ons in diskrediet brengen bij hen, die we willen bereiken.

Hierbij kwamen we op een historisch voorbeeld: het hoogtepunt van de 68-er beweging was niet zozeer het gevolg van theoretische discussies of plotseling ontstane afschuw en woede na de schoten op Rudi Dutschke. Hieraan vooraf ging bijvoorbeeld de poster-aktie, waarbij illegale posters tegen de vietnam-oorlog in heel west-berlijn werden geplakt. Een aktie die ons nu een beetje belachelijk overkomt en die niemand nu zou wakker houden, trof toen precies in de politieke roos:

binnen de SDS kwam naar aanleiding van de aktie een proces van verdere ontwikkeling en politisering op gang, zonder dat daarmee een principieel samengaan verhinderd werd. De burgerlijke publieke mening veroorzaakt met haar uiting van afschuw precies die aandacht die een enorme toeloop bij de tot dan toe uiterst kleine discussiegroepjes bewerkte. Hetzelfde geldt ook voor de bekogeling van het Amerika-huis met eieren. Ons plan gaat zo'n beetje in dezelfde richting, ook al is het natuurlijk op een ander nivo, aangepast aan een ruim 20-jarige geschiedenis van militante strijd in de BRD/west-berlijn. Ons gaat het daarom de boom-sektoren van het post-fordisme en zijn ideologische protagonisten aan te vallen, en dus flink materiële schade aan te richten.

Wij verwachten er de volgende uitwerkingen van:

1. De vanzelfsprekendheid en de politieke kritiekloosheid, waarmee mikro-electronica en yuppiecultuur tot ver binnen links is binnen gedrongen, te doorbreken; het met moeite verdrongen slechte geweten van links bij het gebruik ervan weer boven te laten komen.
2. gezien de decentralisering in een groot aantal kleine ondernemingen is het vrij makkelijk om afzonderlijke ondernemingen stil te leggen. Ook reeds gevestigde bedrijven in de high-tech branche zijn heel wat flexibeler om te verhuizen dan ondernemingen in traditionele branches. Op lange termijn beschouwd zouden we graag een bijdrage willen leveren aan het afzwakken van het investeringsklimaat van west-berlijn dat nu in opgaande lijn is.
3. het gebrek aan perspectief en aktiebereidheid bij links een stuk tegengaan.

Onze eigen kracht hierbij is natuurlijk beperkt; wat in het vermogen van een cel ligt, is niet meer dan een paar akties per jaar. Maar desondanks menen we ermee een bepaald effect te bereiken. De politieke mogelijkheden van illegale akties worden hierbij vaak door de aktievoerdersters overschat en door tegenstanders vaak onderschat. Wij willen een nuchtere kijk erop ont-

wikkelen. Illegale akties kunnen een continuïteit bewerken, processen in gang zetten en de vijand onzeker maken. Wat ze niet kunnen is, politieke dynamiek of discussies van een massabeweging vervangen. En ook kunnen ze geen bijdragen aan een eigen cultuur leveren. Wat ze wél kunnen is: steeds iets verder gaan dan de bewegingen en/of links in z'n geheel kan gaan. Blijft het beperkt tot Kiez, dan kunnen we altijd nog naar Grünewald gaan; komen er ondanks jarenlange discussies te weinig mensen op een demo tegen genetechnologie, kunnen we nog altijd wat aanpakken; kunnen krakers niets niets tegen hun spekulanten ondernemen omdat ze voortdurend in de gaten worden gehouden, is het voor ons wél mogelijk.

Als probleem blijft staan, dat we ons de realisering van dit concept voorlopig alleen maar in de linkse bastions als west-berlijn en Hamburg, dus precies daar waar illegale akties geen geïsoleerde akties van een enkeling zijn, maar breeduit bediscussieerd worden, potentieel massaler te maken zijn en daarmee ook tot politiek drukmiddel kunnen worden. Het is maar de vraag of dit concept ook daar, waar de post-fordistiese herstructurering al in een vergevorderd stadium is, met name in steden als Stuttgart en München of in steden met een traditioneel kleine scene realiseerbaar is.

Maar het is wel duidelijk dat het huidige wijd verbreide woelen in je eigen rotzooi, het wachten op initiatieven van buitenaf en het genoeg nemen met mini-akties geen zoden aan de dijk zet. Misschien biedt hier de poging een oplossing, om tegen een regionaal opgezette herstructurering landelijk en heel openlijk in aktie te komen en dit samen te laten gaan met illegale akties. Maar hierover kunnen we niet

aan deze tafel beslissen, dat moet uit de discussie voortvloeien. En die discussie moet hoognodig gevoerd worden.

Kwa concept is dit precies het tegendeel van de beperking van de revolutie tot Kiez (diskussiestuk 'van rel naar revolutie').

Het is belangrijk om structuren van 'tegenmacht' in de eigen buurten op te bouwen en een mogelijke sociale herstructurering van de buurt te verhinderen. Problematies wordt het al bij de kwestie of iedere kleine kapitalist zijn baan riskeert, vooral wanneer er geen tegenstructuren

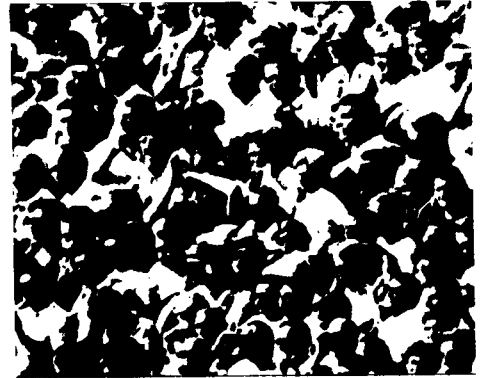

aanwezig zijn. Waar kunnen we dan nog inkopen gaan doen/gaan jatten, wanneer Kaiser's en zo er buiten liggen?

Op dat punt wordt al duidelijk, dat de ontwikkeling van achterstands-buurten niet los staat van de ontwikkeling van de rijke buurten. Een aanval op Benny in Kiez jaagt de high-tech bedrijven in Charlottenburg en Wilmsdorf geen stuipen op het lijf, het verbouwen van een speelhal in Kreuzberg raakt de dure tenten in Schöneberg niet. Wat in So 36 te zien is, is restverwerking en symptomen, oorzaak is de economische ontwikkeling, die vooral in de stads-centra plaatsvindt. Yuppies en de opmars van speelhallen komt trouwens voort uit 2 verschillende concepten: 'opwaardering' respectievelijk 'restverwerking', waarvan zich slechts één zal doorzetten.

Voor ons ziet het er dan zo uit, dat we voor iedere afzonderlijke aktie weer een uitgebreid stuk zullen schrijven, waarin we alles willen verwerken, wat we in het bovenstaande slechts kort aangestipt hebben, en waar we rekening houden met actuele ontwikkelingen. Bovendien rekenen we op reacties op dit stuk, waarbij we ons nu al bewust zijn van de manko's in de beschreven zwakke

strukuren, die vaak al uit pure tijdsnood geen reacties toelaten en die pas dan reageren, wanneer akties

tot stellingname dwingen. Noodgedwongen is het laatste deel wat vaag gebleven. Wat hierin ontbreekt, zal de praktijk moeten uit-

wijzen. We rekenen op een vruchtbare discussie, die ons het vermoeden van een ander leven weer een stukje dichterbij zal brengen

REVOLUTIONARE ZELLEN, NOVEMBER '89

* Als 'keynesiaans' concept geldt, dat daar waar het kapitalistische systeem van vraag en aanbod niet meer werkt (= crisis), door overheidsuitgaven (b.v. publieke werken) in de markt moet worden ingegrepen om zó het evenwicht weer te herstellen; het gevolg is wél een hogere staatsschuld.

STADSVERNIELERS VERSCHIETEN VAN KLEUR

In de nacht van 14 januari hebben de winterschilders op twee plaatsen in de Haagse binnenstad met verfbommen gegooid uit protest tegen de absurde plannen van gemeente en bedrijfsleven met betrekking tot de cityvorming.

Er werden verfbommen gegooid tegen:

-de raadszaal op de Groenmarkt, waar de meeste besluiten omtrent "stadsvernieuwing" genomen worden.

-voor de tweede keer, het infobord over de bouw van het nieuwe stadhuis aan het Spui, waarmee de schoonmaakkosten voor dit karakteristiek oerlelijke gevaarte (naar een ontwerp van de stadhuis-architect himself) nu al opgelopen zijn tot f1000,-

Niet alleen in Den Haag maar ook in andere steden moeten leefbaarheid, betaalbare woningen en buurtstructuren wijken voor de prestigieuze plannen van gemeente en bedrijfsleven die de binnenstad om moeten toveren tot "economische en culturele centra",

Veel kantoren, luxueuze winkelcentra, zéér luxueuze hotels en nog luxere appartementen, parkeergarages en wegverbredingen moeten de binnenstad "verlevendigen".

In feite is er dan in de centra enkel nog plaats voor mensen met een goed gevulde portemonnee.

Stadsvernieuwing? Stadsvernieuwing!

"De Kern Gezond"? De Kern gewond!

Levendig? ONLEEFBAAR!

WIJ EISEN:

-een leefbare binnenstad zonder hoogbouw, zonder vrouwonvriendelijke plaatsen en met betaalbare woonruimte.

-goede sociale structuren.

-alle binnensteden, pardon,

alle steden autovrij én

Geén ontruiming van het WNC in Groningen!

Geén ontruiming van De Wielingen in A'dam!

Geén ontruiming van de Spiegelstraat in Den Haag!

en GEEN ontruiming van alle andere bedreigde panden die zullen moeten wijken voor cityvorming!!!!

KRAKEN GAAT DOOR!!!!!!!!!!!!

DE WINTERSCHILDERS

DE PRAKTIJK IN DE V/D HOEVEKLINIEK

3 weken geleden oordeelde de beklachtkommissie over een klacht van Huib. Ter sprake kwam g.a. dat de bezoeken die wij aan hem brachten begeleid zijn, de bewakers/sters interumperen en opmerkingen maakten, en proberen onze gesprekken te sturen.

De beklachtkommissie oordeelde dat de bezoeken welliswaar 'onder toezicht' plaats mogen vinden, maar dat het moet zijn afgelopen met interrumperen enz. Prakties houdt dit in dat wij nu met Huib om een tafel zitten en dat de bewaker/ster in een hoek zit.

Voor ons een hele verademing na 4 maanden bezoeken met bewakers/sters op onze lip, die ook nog eens probeert ons gesprek te bepalen. Voor ons was het een kleine overwinning, iets waar de v.d. Hoevekliniek totaal niet blij mee was.

Vorige week dinsdag bij 't aanvragen van het bezoek voor die week werd het ons medegedeeld. Vanaf nu mogen wij (de steungroep) niet meer gezamenlijk op bezoek. De nieuwe regeling is 'per bezoeker één bezoeker/ster'.

Als reden werd de 'overzichtelijkheid en hanteerbaarheid' van 't bezoek aangehaald. Op onze vraag over wat er dan verandert was in onze hanteerbaarheid en/of overzichtelijkheid, werd geantwoord dat er zowiso geen sprake was van 'de normale gang van zaken' rond bezoeken. Dat werd gemotiveert met het feit dat Huib advocaat en beklachtkommissie inschakelt om zijn rechten te halen.

Los van het feit dat dit kulargumenten zijn (het is gewoonweg een botte wraakactie), is deze situatie voor ons erg vervelend. Sinds 2 weken hebben we elkaar niet meer kunnen zien, de toegang tot de v.d. Hoevekliniek wordt ons geweigerd. Wij (Huib + steungroep) beschouwen de stap van de v.d. Hoevekliniek als poging de wederzijdse steun en vriendschap, dat wat wij gedurende de afgelopen 10 maanden tijdens dat spaarzame uurtje bezoek hebben opgebouwd, onmogelijk te maken. Wij beschouwen deze verandering in het reglement niet als beleidsverandering maar als bezoeksverbod.

Voor Huib is dit weer reden om naar de beklachtkommissie te stappen. De plaats/functie van deze kommissie roept bij ons zowiso veel vragen op. Wat nu gebeurt is, is dat Huib rechten zijn toegekent door de beklachtkommissie, die vervolgens door de v.d. Hoevekliniek naast zich neergelegt worden door ons bezoek zowiso maar te verbieden.

Bij de volgende beklachzaak moet het maar eens duidelijk worden of er iets te klachen is, of dat het bij de beklachtkommissie gaat om één grote poppenkast die de weinige

rechten die TBS-gestelden sinds november '88 toegekent zijn uitholt en daarmee het verlengstuk van de tbs-kliniek wordt.

Steungroep Huib Speyer.

NIEUWE ADRES STEUNGROEP.

*****

STEUNGROEP HUIB SPEYER
POSTBUS 3762
1001 AN AMSTERDAM
tel:020-381618

*****

ADRES VAN HUIB

*****

HUIB SPEYER
P/A V. D. HOEVEKLINIEK
WILLEM DREESLAAN 2
3515 GB UTRECHT

*****

***** MEDEDELING LINKSE BOEKHANDEL SLAGERZICHT

*****
Sinds 1 januari '90 is linkse boekhandel Slagerzicht niet meer gevestigd op de Albert Cuypstraat. Het pand waar we in zaten wordt gesloopt. Een andere ruimte is nog niet gevonden. Zelf zijn we hard op zoek naar een geschikte ruimte. Als iemand een ruimte weet die als winkel geschikt zou kunnen zijn, neem dan z.s.m. contact met ons op. We zijn nog steeds bereikbaar, dat wel. Op telefoonnummer 020-381618. Per post is het een postbusnummer geworden, Postbus 3762, 1001 AN Amsterdam.

Verder staan we de komende tijd, 2x per week in Wicca, de Wittenstraat 73 Amsterdam. Dit op dinsdag en vrijdagmiddag van 12 tot 6 uur. Voornaamste materiaal dat daar komt te liggen zijn de nieuwe tijdschriften, brochures en boeken. Naast 2x per week een uitgebreide stand/ ingekrompen winkel, willen we meer met een stand op manifestaties aanwezig zijn. Organiseer je iets, en zoek je ondersteunend leesvoer, laat het dan vroegtijdig weten.

Eind februari/begin maart hopen we weer open te gaan in een nieuwe winkelruimte en natuurlijk met een fikse dosis energie en nieuwe frisse ideeën. Wat dat betreft zijn we ook nog op zoek naar mensen die zouden willen meedraaien binnen het slagerzicht kollektief.

LINKSE BOEKHANDEL SLAGERZICHT
POSTBUS 3762

1001 AN AMSTERDAM
TEL; 020-381618

*****

!! NIEUW ADRES !!

*****

REVOLUTIONAIR overLEG

REVOLEG - Revolutionair Overleg
Postbus 483
6700 AL Wageningen

UITNODIGING VOOR EEN BIJEENKOMST VAN HET REVOLEG

Op 10 december 1989 is in Utrecht het Revoleg opgericht. Het betreft een aanspreekbare organisatie die op basis van een revolutionaire visie een politieke tegenmacht tracht te zijn.

Dit houdt in het omverwerpen van de staat, vanuit het besef dat efficiënt verzet tegen KAPITALISME, SEKSISME, RACISME en NATUURVERNIETIGING niet mogelijk is binnen dit systeem. Deze tegenstellingen zijn namelijk inherent aan het systeem met al zijn facetten, marges en zogenaamd democratische spelregels.

Het revolutionair verzet zal, door zijn kollektiviteit, het systeem en zichzelf overtreffen. Deze kollektiviteit komt natuurlijk niet uit de lucht vallen, maar zal gerealiseerd worden in een continue wisselwerking van denken en voelen, praten en doen.

Overlegstructuren zijn een onmisbaar middel in het verzet; het Revoleg wil hier vorm aan geven, concreet door middel van de volgende doelstellingen:

-Het regelmatig uitwisselen van informatie en ervaringen tussen verschillende revolutionaire groepen en individuen.

-Het opzetten van een discussie platform, onder andere om tot theorievorming te komen en te werken aan het bundelen van de deelstrijden om ze in een revolutionair verband en perspektief te plaatsen.

-Zelf acties organiseren en het ondersteunen van acties die ons ter ore komen en aanspreken.

-Het voeren van propaganda. We willen er een bijdrage aan leveren dat kritische en opruiende informatie beter verspreid wordt als tot nu toe het geval is. Bekendheid geven aan het Revoleg is dan een bijkomstig doel.

Een poging tot het geven van een eerste aanzet voor het oprichten van zo'n organisatie of structuur is geweest tijdens de tegenfestiviteiten in Den Haag (september '89). Een concreet voorstel is verschenen in de bundel voor het discussie we-

REVOLUTIONAIR VERZET

tegen : Kapitalisme,
seksisme, racisme
en natuurvernietiging

ORGANISEREN!

kend in Brummen. (november '89) Dit, en de discussie hierover, heeft uiteindelijk geresulteerd in de oprichting van het Revoleg.

De eerste bijeenkomst is gepland op zaterdag 10 februari '90 om 13.00 uur. De plaats is de Skwotter, Otterstraat 82 in Utrecht.

Middels deze uitnodiging willen wij alle groepen en individuen die bezig zijn met verzet op het gebied van bovengenoemde thema's uitnodigen voor dit overleg. De reiskosten worden genivelleerd. De voorstelteksten die geleid hebben tot de oprichting van het Revoleg, en die een weerslag zijn van de discussies zijn aan te vragen door een briefje naar bovengenoemde postbus.

Groeten en tot ziens op 10 februari.

het REVOLEG

DEMONSTRATIEVE PICKET-LINE OP HET BINNENHOF TEGEN WAPENLEVERANTIES AAN TURKIJE

Deze zal plaatsvinden van 22 januari (10 uur) t/m 30 januari. Aanleiding hiervoor zijn de begrotingsdebatten in de kamer over 'defensie' en buitenlandse zaken op 23, 24 en 25 januari. Ook de wapenleveranties aan Turkije komen dan ter sprake. De picket is dag en nacht. Er wordt info verspreid, er is een tentoonstelling van tekeningen die uit de militaire gevangenis van Diyarbakir zijn gesmokkeld en een fotopaneel over de gifgasmoord op het koerdiese stadje Halabja. Diverse muzikanten en artiesten werken aan de picket mee. De picket is een vervolg op eerder gevoerde acties tegen de leveranties.

Kees Koning zit daarvoor al sinds 17 juli vorig jaar vast en heeft nog een straf voor de boeg.

Co van Melle zit vast sinds 7.1 jl. en komt in juni vrij. Zijn adres is:

Gevangenis Westlinge,
Van Noortwijklaan 2,
1701 BP Heerhugowaard.

De picket wordt georganiseerd door een scala van vredes-, turkse- en koerdiese organisaties. Informatie: 070-3658533.

NATIONALE PROTESTDAG VOOR HET BEHOUD VAN HET NEDERLANDS DRUGSBELEID

Dit n.a.v. de ondertekening van het Schengen-akkoord die binnen een half jaar valt te verwachten. Ondertekening van het akkoord door Nederland betekent dat Nederland verplicht is de verkoop van softdrugs streng aan te pakken. "Verlicht Nederland, verminder dat onze leefbaarheid ten prooi gaat aan de steeds groter wordende afhankelijkheid onzer politici t.o.v. de zich uitbreidende koorts van een op hol geslagen wereldcrise in economische machtsblokvorming". "Als soft geen soft meer kan zijn wordt het hard!" Alle koffieshophouders, klanten, muzikanten, sympathisanten en artiesten worden opgeroepen om "onafhankelijk van elkaar, naar eigen inzicht, idee en initiatief hun hoofd te redden door in aantal, voor dat aantal, deze hopelijk luisterrijke dag een van ongekende hoogte te maken".

Plaats: Dam en omgeving, Amsterdam
Datum: 20 januari 1990. (hele dag)

*****

PREMIERE NEDERLANDSE VERSIE "HIDDEN CRIMES"

Vrijdag 19 januari a.s. presenteert de Stichting voor de Afschaffing van Dierproeven (SAD) voor de eerste maal de Nederlandse versie van de film "Hidden Crimes" van Javier Burgos. Deze film geeft een indringend beeld van dierproeven zoals deze in de gehele wereld thans plaatsvinden. In de film staat de onbetrouwbaarheid van dierproeven centraal. Er wordt een link gelegd tussen ongewenste bijwerkingen van moderne medicijnen enerzijds en dierproeven anderzijds. De beelden worden ondersteund door verklaringen van enkele Amerikaanse artsen.

Javier Burgos schuwt niet enkele zeer aangrijpende dierproeven te tonen. Daarnaast zijn in de film opnames te zien die het Amerikaanse Animal Liberation Front nam in de "City of Hope", de University of California en de University of Pennsylvania.

De SAD heeft de Nederlandse versie van de film gefinancierd en zal deze ook distribueren. De Stichting stelt zich ten doel de onmiddellijke en totale afschaffing van alle dierproeven zowel op ethische als op medisch wetenschappelijke gronden te bewerkstelligen.

Voor meer info: Mw Marion Bienes, voorzitter SAD, tel.: 020-764004

Postbus 70202
1007 KE Amsterdam
Telefoon 020 - 764004
Giro 433573
Bank ABN 544900456
KvK Amsterdam nr. 208.637

SAD

DE ZWARTE 37

KOMMUNIKEE TEGEN DE ECONOMISCHE EENWORDING VAN EUROPA

Vandaag hebben wij een Mercedes-Benz vestiging in Alphen aan den Rijn aangevallen. Een bedrijf dat behoort tot Mercedes-Benz Nederland BV- een volledige dochteronderneming van Daimler Benz AG. Wij hebben boerzuur naar binnen gegooid. Dit moet gezien worden als een solidariteitsverklaring aan de politieke gevangenen en uitverzet tegen de Europese eenwording en de -militaire- ontwikkelingen die daarmee gepaard gaan.

De W-Europese staten proberen door éénheid hun economische macht te versterken. Voor de belangen van het kapitaal worden de W-Europese staten tot een blok gesmeed. Een economische macht die wereldwijd de uitbuiting en onderdrukking in stand houdt. Om ons daartegen te verzetten moeten wij een eenheid opbouwen tussen gewapende politiek, militante acties en buitenparlementaire organisaties. Wij willen hun macht aanvallen waar de machtsverhoudingen bepaald worden. Daartoe vallen wij de bedrijven, banken, laboratoria...aan, die de dienst uitmaken met de politici aan hun kant, zodat alles naar wens verloopt. Mercedes-Benz is één van deze machten van het kapitalisme, zij is een volledige dochter van -het militaire productie bedrijf- Daimler Benz. Mercedes-Benz produceert legervoertuigen, welke zij verkoopt aan een ieder die ze wil hebben. Zo werkte Mercedes-Benz in de 2de Wereldoorlog mee aan de opbouw van het Duitse leger. Zij verkoopt legervoertuigen aan in oorlog verkerende landen zoals Iran, Irak en Zuid-Afrika. Daimler-Benz waardeert hoge winsten meer dan het oplossen van uitbuiting en onderdrukking. Haar dochterondernemingen in diktaturen - zoals Zuid-Afrika, Chili en Iran - spreken wat dat betreft voor zich. MTU (Motoren- en Turbinen-Union), een andere volledige dochteronderneming van Daimler-Benz, levert de motoren van tanks, duikboten en vliegtuigen. Dornier, een dochteronderneming waarin Daimler-Benz een meerderheidsbelang heeft, levert militaire vliegtuigen, helpt met de productie van satellieten en radars voor het leger. Dornier werkt mee aan Awacs, een vliegend radarsysteem van de Navo. Awacs seint gegevens over troepenbewegingen door en registreert deze. Awacs krijgt een functie binnen SDI en het inzetten van kernwapens. AEG, waar Daimler-Benz in 1986 een meerderheidsbelang in

kocht, rust het leger met de nodige elektronika uit. Ze produceert onder andere de elektronika voor torpedos, mijnen, mijnnevigers, radar- en radiosystemen en satellieten. Messerschmitt-Bölkow-Blohm, onlangs gefuseerd met Daimler-Benz, produceert onder andere militaire vliegtuigen, helicoters (PAH-II) en raketten (Milan en Roland).

Deze militaire productie, die de westerse wereldeconomie in stand houdt en beschermt, is een belangrijk onderdeel binnen de Europese eenwording. De Europese eenwording begint de laatste tijd duidelijk te worden; de bouw van nieuwe bases, de inzet van artikel 140, legitimatieplicht, de diverse commissies om het strafrecht te hervormen....

De BRD - als leidende imperialistische staat in W-Europa - fungeert als exporteur van diverse zgn. 'anti-terreur' maatregelen naar andere landen in Europa.

BAJES

Zo is isolatiefolter een exportartikel, dat inmiddels in vrijwel geheel Europa tot regel is geworden als wapen tegen politieke gevangenen. Gevangenen van Action Directe in Frankrijk, het Ierse republikeinse leger (IRA) in N-Ierland, de Strijdende communistische cellen (CCC) in België, ... tegen allen wordt isolatiefolter gebruikt om hun politiek te breken. De strijd tegen isolatiefolter is dus een strijd voor het behoud van hun politieke identiteit. Vele hongerstakingen zijn gevoerd, waarbij telkens weer bleek dat het staats apparaat liever de gevangenen liet sterven dan de beperkte eisen in te willigen. Verschillende gevangenen zijn door deze harde houding van de staat vermoord.

Nederland is medeverantwoordelijk voor isolatiefolter in de BRD - door de uitlevering destijds van Knut Folkerts en onlangs nog van Frank Hoffmann. In Nederland worden bajessen gebouwd - naar het model Stammheim - inclusief uitgebreide isolatievleugels, om zo de isolatiefolter ook internationaal toe te kunnen passen.

ARTIKEL 140

Een ander exportartikel van de BRD is par. 129a, het ondersteunen een terroristische vereniging. In de BRD wordt dit artikel veelvuldig uit de kast gehaald om het links-radikale verzet aan te kunnen pakken. Wegens een manifestatie in 1986 voor de samenvoeging van de politieke gevangenen en de vrijlating van Günter Sonnenberg -

hij heeft een hersentrauma en epilepsie - waaraan zij hadden meegewerkt, werden 2 mensen vorig jaar op grond van par. 129a tot 18 maanden bajes veroordeeld. 9 juni jl werd Ingrid Strobl tot 5 jaar bajes veroordeeld wegens ondersteuning van een terroristische vereniging en medeplichtigheid aan een bomaanslag. Dit alles omdat Ingrid een wekker gekocht zou hebben die door Revolutionaire Zelle (RZ) als tijdmechanisme was gebruikt bij een aanslag op een Lufthansa-gebouw. In Nederland bestaat artikel 140 - een soortgelijk artikel. Artikel 140 is de afgelopen jaren twee keer gebruikt tegen links-radikale groepen in Nederland. In maart 1987 werden 8 krakers in Nijmegen gearresteerd op dit artikel. In november 1988 werden 41 anti-militaristen en vredesactivisten van het vredeskamp op de Veluwe op gepakt. De arrestanten waren allen deelnemers aan een misdadige rechtspersoon cq. organisatie. Mensen die niets strafbaars gedaan hadden - bv gekocht, EHBO - werden ook vervolgd op dit artikel. In de BRD is het voorbereiden van misdaden strafbaar. In Nederland is een commissie in gesteld om dit in Nederland ook strafbaar te maken. Met deze wetgeving weet je niet wanneer je iets strafbaars doet en het is in strijd met de beginselen van een rechtsstaat. De bevolking wordt overspoeld met allerhande nieuwe technologieën en wetten, die het dagelijks leven tot in alle details beheersen. De legitimatieplicht zal worden ingevoerd, genetechnologie wordt ontwikkeld, de geur van arrestanten wordt opgeslagen - zoals in Rotterdam al gebeurd - het sociaal-fiscaal (SOFI) nummer zal worden ingevoerd.... zodat de bevolking gemakkelijk controleerbaar is.

VLUCHTELINGEN

Binnen W-Europa neemt Nederland het kleinste aantal vluchtelingen op. Het Nederlandse asielbeleid staat model voor Europa omdat dit de economische belangen het best behartigt. Het Nederlandse asielbeleid is erop gericht om zo min mogelijk vluchtelingen toe te laten. Voor mensen uit landen waar op het moment veel vluchtelingen vandaan komen is een visumplicht ingevoerd. Luchtvaartmaatschappijen die passagiers zonder geldige papieren en visum vervoeren kunnen daarvoor een boete krijgen. Van de vluchtelingen die ondanks deze maatregelen Nederland nog bereiken werd in '87 nog eens 96% meteen afgewezen. Door de armoede in Afrika, Zuid-Amerika en Azië - die voor een groot deel de EG veroorzaakt wordt - door de machts-

vervolg hiernaast

politiek van de EG en hun steun aan akties tegen bevrijdingsbewegingen (zoals bv. in El Salvador) komen vluchtelingenstromen op gang. Daarom moeten we ons niet alleen verzetten tegen de verscherping van de vluchtelingenpolitiek van de EG, maar de EG-politiek in z'n geheel aanvallen.

Geen pasjeswet
Geen asielbeleid, maar vrijheid voor verdrukten
Voor het leven: Tegen genetechnologie, dierproeven en bioindustrie
De vrijheid van de gevangenen moet bevochten worden!
Solidariteit met de bevrijdingsstrijd wereldwijd!
Solidariteit met de gevangenen hongerstakers van GRAPO

GELD STINKT

In de nacht van 10 op 11 januari heeft de aktiegroep "De Nertzen" een steen met klokdor het raam van de bontwinkel in de Burchtstraat (Nijmegen) gegooid. Een klok omdat het tijd wordt dat het vermoorden van dieren stopt.
-bont is enkel statusverhogend voor de rijken ten koste van vele dierenlevens

PERSVERKLARING

-bont kan vervangen worden door nepbont zonder enig verschil
-fokdieren hebben een mensonaardig bestaan
-de akties tegen het vermoorden van dieren voor hun huid zijn sterk verminderd. Met deze aktie willen wij een aanzet geven tot meer akties

"De Nertzen"

HET DIERENBEVRIJDINGSFRONT

Oudegracht 36, 3511 AP Utrecht

PERSBERICHT

Utrecht, 9/1/ 90

HONDEN UIT RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN STERK VERWAARLOOSD.

De honden die in de nacht van 19 op 20 december 1989 door het Dierenbevrijdingsfront (DBF) bevrijd werden uit de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) waren sterk verwaarloosd. Destijds werden 15 beagles en 8 honden van grotere rassen bevrijd. Acht grotere honden waren sterk ondervoed, terwijl de beagles bewust op een overgewicht gebracht waren. Deze beagles waren bewust vetgemest in belang van het onderzoek. De ondervoeding bij de acht andere honden is door onafhankelijke dierenartsen geconstateerd. Deze honden waren 10 tot 12 kilo te licht. Tevens werden bij een aantal honden kankergezwellen en hartafwijkingen vastgesteld. Bij tenminste twee honden was de alveesklier verwijderd, om kunstmatig suikerziekte op te wekken. De verzorging heeft ernstig te wensen overgelaten. Alle honden hadden oormijt, ernstige tandsteen, eczeem aan de voetkussentjes en de eigen ontlasting zat vastgekleefd aan hun vacht. De pleeggezinnen waar de honden zijn ondergebracht laten de dieren behandelen bij betrouwbare dierenartsen.

PARTICULIERE DIERENHANDEL

In tegenstelling tot de verklaring van de RUG zijn de 8 grotere honden echte huishonden geweest. Ze waren vrijwel zindelijk en kenden diverse commando's als "zit", "lig" en "geef poot". Deze honden zijn verkregen uit de particuliere dierenhandel, de herkomst van de honden is twijfelachtig.

Foto gemaakt twee weken na bevrijding!

DE WET SCHIET TEKORT

Het DBF ging tot actie over omdat bronnen binnen de universiteit meldden dat de situatie waarin de honden zich bevonden erbarmelijk was. Zelfs in een rijksinstelling blijkt de behandeling van de dieren sterk te wensen over te laten. De bestaande marginale bepalingen schieten te kort. Voor het DBF is opnieuw aangetoond dat wettelijk toegestane situaties dieronaardig zijn en vragen om actie.

DE SPIEGELSTRAAT: GEEN ONTRUIMING VOOR SPEKULATIE EN LEEGSTAND ! ! ! !

De Kraak

In Oktober '87 kraakten wij het pand op de hoek van de Spiegelstraat en de hoek van de Van Speijkstraat. Op dat moment stond het gebouw al drie jaar leeg, nadat de laatste gebruik-

er, het ministerie van Sociale zaken eruit was gegaan. De eigenaar van het pand was op dat moment de bekende spekulant Hilders. Hilders was na 30 jaar speculatiepraktijken in feite failliet en zijn, meestal verwaarloosde eigendommen in beheer genomen door de Fries-Groningse Hypotheek (FGH). Deze FGH was op dat moment zelf ook bijna failliet door vele mislukte speculatie-praktijken (vaak met kraakpanden) en werd begin '88 net gered door een opzienbarende financiële transactie van de Postbank en Aegon, waarbij de eerste ook zwaar verlies leed !

Op 10 december '87 was er een eerste kort geding; maar de ontruiming werd afgewezen, o.a. omdat het pand al zo lang leeg stond en er daarom geen sprake kon zijn van een spoedeisend belang.

Wij hebben het pand de afgelopen jaren ondertussen zelf opgeknapt, achterstalling onderhoud verricht en onderhouden. En het pand werd naast bewoning gebruikt voor ateliers en oefenruimtes.

VAN BUREN EN DE FGH

In januari '89 volgde er bijna een nieuw kort geding. Een projektontwikkelaar uit amsterdam, de POG, zou het pand gekocht hebben, maar zonder opgaaf van redenen wordt de dagvaarding weer ingetrokken.

Op 24 oktober krijgen we echter ineens een nieuwe dagvaarding. Het gebouw zou nu gekocht zijn door Bureco Vastgoed uit Den Haag. De eigenaar hiervan is ene Van Buren, die directeur is en enige aandeelhouder. Hij houdt zich sinds enkele jaren bezig met het opkopen van (en speculatie met) kleine woningen en winkels, waarbij hij altijd voor 100% wordt gefinancierd door de FGH !

De Spiegelstraat koopt hij voor f 975.000,- met geld van FGH. Deze moet het pand leeg opleveren aan Bureco, anders lopen ze 8% rente mis (?). Een duidelijke juridische constructie dus, om ons eruit te krijgen. Van Buren is een kleine spekulant, die al twee keer failliet is gegaan, en nu als stroman werkt voor de FGH. Van Buren beweert er kantooruimte van te gaan maken. Bij de rechter beweert hij eerst nog dat het gebouw gebruikt zou gaan worden door Blijf van mijn Lijf, wat ook niet waar is. Redenen genoeg voor de rechter om de eis af te wijzen, maar rechter Holtrop, die al vaker heeft bewezen erg soepel te zijn bij ontruiming,

wijst de eis toch toe. We verliezen het kort geding en kunnen vanaf 8 januari ontruimd worden.

SPEKULATIE EN GEMEENTE

De feitelijke reden voor de 'schijnkoop' is speculatie. Begin vorig jaar kwam de gemeente met een plan om diverse panden aan te kopen voor

jongerenhuisvesting. Hierbij werd o.a. de Spiegelstraat genoemd ! Kort daarna begint de FGH met het opzetten van een constructie om het pand leeg te krijgen, waardoor de koopprijs zal stijgen voor de gemeente Den Haag ! En met ontruiming werkt de gemeente dus zelf mee aan prijsopdrijving en speculatie. Inmiddels heeft de gemeente de plannen weer ingetrokken vanwege geldgebrek !. Ze hadden het pand kunnen vorderen, om het daarna te gebruiken voor huisvesting, maar ze steken de laatste jaren veel liever geld en energie in de ontwikkeling van grootse, prestigieuze projecten als een nieuw stadhuis en luxe kantorenbouw in het centrum. De ontruiming gaat echter wel door ! We worden dus ontruimd zonder dat er een nieuwe (en zinvolle) bestemming voor het gebouw is. Na ruim 2 jaar bewoning komt de Spiegelstraat dus weer leeg te staan, vrij voor speculatie, en staan wij op straat.

WONEN IS EEN RECHT- GEEN ONTRUIMING VAN DE SPIEGELSTRAAT

A g e n d a

HET DOEL VAN DE INVAL IN HET ACUL WAS VANZELFSPREKEND HET INSTALLEREN VAN VERNUFTIGE AFLUISTERAPPARATUUR....

ZODOENDE KRIJGEN DIE ZWIJNEN EEN NOG BETER BEELD VAN DE UTRECHTSE AKTIEBEWEGING !

NR. 124B IS GEEN VEGANIST MEER!

DEN HAAG
vanaf 22 januari tot en met 30 januari
Demonstratieve picketline tegen de wapenleveranties aan Turkije
Binnenhof

20 januari
Ask Dr. Ruth (hardcore)
Iets Vrijers, Spui 41-43

24 januari
Short stories about killing
(Kieslowski)

25 Januari
Thema avond over illegale confectie- ateliers; met spreker.

27 Januari
Arabiese filmavond
18.00 eten
19.30 begin programma, met o.a. video over Libanon
Kraakbios 'Eisenstein', Buitenom 214

WAGENINGEN
20 januari, 20.00 uur:
Info-avond over kernenergie en de nieuwste ontwikkelingen! Met een spreker van stichting LAKA (Landelijk anti-kernenergie archief) over acties tegen COVRA (Centrale organisatie van radioactief afval)
WRAC, herenstraat 11

UTRECHT
23 januari, 22.00 uur
Video over de aktiedagen in berlijn tegen IMF/Wereldbank
AKU, voorstraat 71

30 Januari, 22.00 uur
Video over de studentenopstand in Praag '88.
AKU, Voorstraat 71

GRONINGEN
20 januari, 14.00 uur
Landelijke solidariteitsdemonstratie voor het WNC en andere bedreigde panden. Verzamelen op het Broerplein (achterkant WNC)

**OVEREENKOMST TER UITVOERING VAN HET TUSSEN DE REGERINGEN VAN
DE STATEN VAN DE BENELUX ECONOMISCHE UNIE, DE BONDSREPUBLIEK DUITSLAND,
EN DE FRANSE REPUBLIEK OP 14 JUNI 1985 TE SCHENGEN GESLOTEN AKKOORD
BETREFFENDE DE GELEIDELIJKE AFSCHAFFING VAN
DE CONTROLES AAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GRENZEN**

[DEFINITIEVE TEKST]

TITEL I

BEGRIPOMSCHRIFVINGEN

Artikel 1

In deze Overeenkomst wordt verstaan onder :

- Binnengrenzen :** de gemeenschappelijke landgrenzen van de Overeenkomstsluitende Partijen, alsmede hun luchthavens voor wat betreft de intra-vluchten en hun zeehavens voor wat betreft de regelmatige veerverbindingen uitsluitend van en naar andere havens op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen, waarbij geen havens buiten dit gebied worden aangedaan ;
- Buitengrenzen :** de land- en zee grenzen alsmede de lucht- en zeehavens van de Overeenkomstsluitende Partijen, voor zover zij geen binnengrenzen zijn ;
- Intra-vlucht :** een vlucht uitsluitend van en naar het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen, waarbij geen tussenlanding wordt gemaakt op het grondgebied van een derde Staat ;
- Derde Staat :** een Staat die geen Overeenkomstsluitende Partij is ;
- Vreemdeling :** een persoon die geen onderdaan is van één der Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen ;
- Ter fine van weigering van toegang
gesignaleerde
vreemdeling :** een vreemdeling die overeenkomstig het bepaalde in artikel 97 ter fine van weigering van toegang gesignaleerd staat in het Schengen-informatiesysteem ;
- Grensdorlaatpost :** een door de bevoegde autoriteiten voor grensoverschrijding aangewezen doorlaatpost aan de buitengrenzen ;
- Grenscontrole :** de controle aan de grenzen welke, onafhankelijk van enige andere aanleiding, uitsluitend op grond van de beoogde grensoverschrijding, wordt uitgeoefend ;
- Vervoerder :** een natuurlijke of rechtspersoon die het beroepsmatige vervoer van personen door de lucht, over zee of over land verricht ;

- Verblijfstitel : een door een Overeenkomstsluitende Partij afgegeven vergunning, ongeacht van welke aard, welke recht geeft op verblijf op het grondgebied van die Partij. Onder deze omschrijving valt niet de tijdelijke toelating met het oog op het in behandeling nemen van een asielerzoek of van een verzoek om een verblijfstitel ;
- Asielerzoek : een aan de buitengrens of op het grondgebied van een Overeenkomstsluitende Partij door een vreemdeling schriftelijk, mondeling of op enige andere wijze te kennen gegeven wens om in de zin van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967, als vluchteling te worden erkend en als zodanig een verblijfstitel te verkrijgen ;
- Asielerzoeker : een vreemdeling die een asielerzoek als bedoeld in deze Overeenkomst heeft ingediend waartrent nog geen onherroepelijke beslissing is genomen ;
- Behandeling van een asielerzoek : geheel van de beoordelings- en beslissingsprocedures terzake van een asielerzoek, alsmede van de ter uitvoering van onherroepelijke beslissingen getroffen maatregelen, met uitzondering van het vaststellen van de Overeenkomstsluitende Partij welke krachtens de bepalingen van deze Overeenkomst voor de behandeling van het asielerzoek verantwoordelijk is.

TITEL II

AFSCHAFFING VAN DE CONTROLES AAN DE BINNENGRENZEN EN PERSONENVERKEER

Hoofdstuk 1

Overschrijding van de binnengrenzen

Artikel 2

1. De binnengrenzen mogen op iedere plaats, zonder dat personencontrole wordt uitgeoefend, worden overschreden.

2. Wanneer evenwel de openbare orde of de nationale veiligheid daartoe noopt, kan een Overeenkomstsluitende Partij, na raadpleging van de overige Overeenkomstsluitende Partijen, besluiten dat gedurende een beperkte periode aan de binnengrenzen aan de situatie aangepaste nationale grenscontroles worden uitgeoefend. Vergen de openbare orde of de nationale veiligheid dat onverwijld wordt opgetreden, dan treft de betrokken Overeenkomstsluitende Partij de nodige maatregelen, en stelt zij de overige Overeenkomstsluitende Partijen hiervan zo spoedig mogelijk in kennis.

3. De afschaffing van de personencontroles aan de binnengrenzen doet geen afbreuk aan de uitoefening van politiebevoegdheden door de ingevolge de nationale wetgeving daartoe bevoegde autoriteiten van een Overeenkomstsluitende Partij binnen haar gehele grondgebied, noch aan krachtens de wetgeving van die Partij geldende verplichtingen houder te zijn van titels en documenten of om deze bij zich te hebben en te tonen.

4. De goederencontroles worden verricht overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van deze Overeenkomst.

Hoofdstuk 2

Overschrijding van de buitengrenzen

Artikel 3

1. De buitengrenzen mogen in beginsel slechts via de grensdoorlaatposten en gedurende de vastgestelde openingstijden worden overschreden. Nadere regelingen alsmede de uitzonderingen en de voorwaarden met betrekking tot het kleine grensverkeer, alsook de regels die van toepassing zijn op bijzondere categorieën van zeeverkeer, zoals de pleziervaart en de kustvisvangst, worden door het Uitvoerend Comité bepaald.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe sancties te stellen op het onbevoegd overschrijden van de buitengrenzen buiten de grensdoorlaatposten en de vastgestelde openingstijden.

Artikel 4

1. De Overeenkomstsluitende Partijen waarborgen dat vanaf 1993 reizigers van vluchten uit derde Staten die op intra-vluchten overstappen vooraf, bij binnenkomst op de luchthaven van aankomst van de buitenvlucht, een personencontrole alsmede een controle op de door hen medegevoerde handbagage dienen te ondergaan. Reizigers van een intra-vlucht die op een vlucht naar derde Staten overstappen dienen vooraf op de luchthaven van vertrek van de buitenvlucht dezelfde controles te ondergaan.
2. De Overeenkomstsluitende Partijen treffen de nodige maatregelen opdat de controles overeenkomstig het bepaalde in lid 1 kunnen worden uitgeoefend.
3. Het bepaalde in de leden 1 en 2 heeft geen betrekking op de controle op de afgegeven ruimbagage ; deze controle wordt op de luchthaven van eindbestemming dan wel op de luchthaven van oorspronkelijk vertrek uitgeoefend.
4. Tot het in lid 1 genoemde tijdstip dienen de luchthavens , in afwijking van de omschrijving van binnengrenzen, voor intra-vluchten als buitengrenzen te worden aangemerkt.

Artikel 5

1. Aan een vreemdeling die aan onderstaande voorwaarden voldoet, kan toegang worden verleend tot het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen voor een verblijf van ten hoogste drie maanden :
  - a. in het bezit zijn van een geldig grensoverschrijdingsdocument of van de geldige grensoverschrijdingsdocumenten, aangewezen door het Uitvoerend Comité;
  - b. indien vereist, in het bezit zijn van een geldig visum;
  - c. het, zo nodig, overleggen van documenten ter staving van het doel van het voorgenomen verblijf en de verblijfsomstandigheden alsmede het beschikken over voldoende middelen van bestaan, zowel voor de duur van het voorgenomen verblijf als voor de terugreis naar het land van oorsprong of voor de doorreis naar een derde Staat, waar de toelating is gewaarborgd, dan wel in staat zijn deze middelen rechtmatig te verwerven ;
  - d. niet ter fine van weigering van toegang gesignaleerd staan ;
  - e. niet worden beschouwd als een gevaar voor de openbare orde, de nationale veiligheid of de internationale betrekkingen van één der Overeenkomstsluitende Partijen.
2. Aan een vreemdeling die niet voldoet aan het geheel van deze voorwaarden, moet de toegang tot het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen worden geweigerd, tenzij een Overeenkomstsluitende Partij op grond van humanitaire overwegingen, om redenen van nationaal belang of wegens internationale verplichtingen een afwijking daarvan noodzakelijk acht. In dat geval dient de toegang te worden beperkt tot het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partij die de overige Overeenkomstsluitende Partijen daarvan in kennis moet stellen.

Dé bijzondere bepalingen inzake het asielrecht en het bepaalde in artikel 18 blijven onverlet.

3. De vreemdeling die houder is van een door een Overeenkomstsluitende Partij afgegeven verblijfstitel of terugkeervisum, dan wel zo nodig van beide documenten, dient doorreis te worden verleend, tenzij hij gesignaleerd staat op de nationale signaleringslijst van de Overeenkomstsluitende Partij wier buitengrens hij becoeft te overschrijden.

Artikel 6

1. Het grensoverschrijdend verkeer aan de buitengrenzen is aan de controle van de bevoegde autoriteiten onderworpen. Deze controle wordt uitgeoefend volgens eenvormige beginselen, op grond van nationale bevoegdheden en overeenkomstig het nationale recht, met inachtneming van de belangen van alle Overeenkomstsluitende Partijen voor het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen.

2. De eenvormige beginselen als bedoeld in lid 1 zijn de volgende:

- a. de personencontrole behelst, naast de controle op de aanwezigheid en de geldigheid van grensoverschrijdingsdocumenten en de toetsing of aan de andere voorwaarden voor binnenkomst, verblijf, het verrichten van arbeid en uitreis is voldaan, tevens onderzoek naar en het voorkomen van gevaar voor de openbare orde en de nationale veiligheid van de Overeenkomstsluitende Partijen. Deze controles hebben ook betrekking op de voertuigen en de in het bezit van de grenspassanten zijnde voorwerpen. Zij worden door iedere Overeenkomstsluitende Partij verricht overeenkomstig de nationale wetgeving, in het bijzonder voor wat betreft de wijze van onderzoek;
- b. alle personen dienen tenminste een zodanige controle te ondergaan, dat aan de hand van de overgelegde of getoonde reisdocumenten hun identiteit kan worden vastgesteld;
- c. bij binnenkomst dienen vreemdelingen een grondige controle als bedoeld onder a. te ondergaan overeenkomstig de beginselen;
- d. bij uitreis vinden de controles plaats die in het belang van alle Overeenkomstsluitende Partijen ingevolge het vreemdelingenrecht en ten behoeve van het onderzoek naar en het voorkomen van gevaar voor de openbare orde en de nationale veiligheid van de Overeenkomstsluitende Partijen noodzakelijk zijn. Deze controle wordt ten aanzien van vreemdelingen in ieder geval verricht;
- e. wanneer wegens bijzondere omstandigheden dergelijke controles niet kunnen worden uitgeoefend, dienen prioriteiten te worden gesteld. In dat geval dient in beginsel voorrang te worden gegeven aan de controle op het binnenkomend verkeer boven de controle op het uitgaand verkeer.

3. De bevoegde autoriteiten bewaken de buitengrenzen buiten de grensdoorlaatposten door middel van patrouilles ; hetzelfde geldt voor de grensdoorlaatposten buiten de vastgestelde openingstijden. Deze bewaking dient zodanig te worden uitgeoefend, dat er voor het zich onttrekken aan de controles aan de grensdoorlaatposten geen aansporing ontstaat. De wijze van inrichting van de bewaking wordt in voorkomend geval door het Uitvoerend Comité vastgesteld.

4. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe voor de uitoefening van de grenscontroles en de grensbewaking voldoende, gekwalificeerd personeel ter beschikking te stellen.

5. Aan de buitengrenzen wordt een gelijkwaardig niveau van controle in acht genomen.

Artikel 7

De Overeenkomstsluitende Partijen verlenen elkaar bijstand met het oog op een doelmatige uitvoering van de controle- en bewakingstaken en werken daartoe voortdurend nauw samen. Zij wisselen in het bijzonder alle relevante en belangrijke relevante informatie uit, met uitzondering van gegevens betreffende individuele personen, harmoniseren voor zover mogelijk de aan de uitvoerende diensten gerichte instructies en streven naar een uniforme opleiding en bijscholing van het met de controle belaste personeel. Deze samenwerking kan de uitwisseling van contactambtenaren inhouden.

Artikel 8

Het Uitvoerend Comité neemt de nodige beslissingen met betrekking tot de praktische details van de grenscontrole en de grensbewaking.

Hoofdstuk 3

Visa

Afdeling 1

Visa voor kort verblijf

Artikel 9

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe een gemeenschappelijk beleid te voeren met betrekking tot het personenverkeer en in het bijzonder met betrekking tot de visumregeling. Zij verlenen elkaar daartoe wederzijdse bijstand. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe in onderling overleg hun visumbeleid verder te harmoniseren.

2. Tegenover derde Staten voor wier onderdanen alle Overeenkomstsluitende Partijen op het tijdstip van ondertekening van deze Overeenkomst een gemeenschappelijke visumregeling hebben of op een later tijdstip in onderling overleg invoeren, kan deze visumregeling slechts in onderling overleg tussen alle Overeenkomstsluitende Partijen worden gewijzigd. Wanneer buitengewone nationale beleidsoverwegingen tot een dringende beslissing nopen, kan een Overeenkomstsluitende Partij, bij wijze van uitzondering, van de gemeenschappelijke visumregeling tegenover een derde Staat afwijken. Zij dient met de overige Overeenkomstsluitende Partijen vooraf in overleg te treden en bij haar beslissing en de daaruit voortvloeiende gevolgen rekening te houden met de belangen van de overige Overeenkomstsluitende Partijen.

Artikel 10

1. Er wordt een eenvormig visum ingesteld dat geldig is voor het grondgebied van alle Overeenkomstsluitende Partijen. Dit visum, waarvan de geldigheidsduur is geregeld in artikel 11, kan voor een periode van ten hoogste drie maanden worden verleend.

2. Tot op het tijdstip van invoering van een dergelijk visum zullen de Overeenkomstsluitende Partijen elkaars nationaal visum erkennen, voor zover de afgifte daarvan geschiedt met inachtneming van de gemeenschappelijke voorwaarden en criteria, welke bij of krachtens de relevante bepalingen van dit Hoofdstuk zijn vastgesteld.

3. In afwijking van het bepaalde in de leden 1 en 2 behoudt iedere Overeenkomstsluitende Partij zich het recht voor de geldigheid van het visum territoriaal te beperken met inachtneming van de nadere gemeenschappelijke regels, welke bij of krachtens de relevante bepalingen van dit Hoofdstuk zijn vastgesteld.

Artikel 11

1. Het ingevolge artikel 10 ingestelde visum kan zijn :
  - a. een voor één of meer binnenkomsten geldig reisvisum, waarbij, te rekenen vanaf de datum van eerste binnenkomst, noch de duur van een ononderbroken verblijf, noch de totale duur van de achtereenvolgende verblijven meer dan drie maanden per zes maanden mag bedragen ;
  - b. een doorreisvisum op grond waarvan de houder één, twee of bij wijze van uitzondering verscheidene keren door het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen mag reizen om zich naar een derde Staat te begeven, zonder dat de duur van de doorreis meer dan vijf dagen mag bedragen.
2. Het bepaalde in lid 1 laat onverlet dat een Overeenkomstsluitende Partij in voorkomend geval in de loop van de desbetreffende periode van zes maanden een ander visum verleent waarvan de geldigheid is beperkt tot haar grondgebied.

Artikel 12

1. Het ingevolge artikel 10, lid 1, ingestelde eenvormige visum wordt afgegeven door de diplomatieke en consulaire autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partijen, en, in voorkomend geval, door de bij of krachtens het bepaalde in artikel 17 aangewezen autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partijen.
2. De voor afgifte van dit visum bevoegde Overeenkomstsluitende Partij is in beginsel de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied het hoofdreisdoel is gelegen. Kan dit doel niet worden bepaald, dan is in beginsel de diplomatieke of consulaire post van de Overeenkomstsluitende Partij van eerste binnenkomst voor de visumafgifte bevoegd.
3. Het Uitvoerend Comité stelt de wijze van toepassing en in het bijzonder de criteria ter bepaling van het hoofdreisdoel vast.

Artikel 13

1. Geen enkel visum mag worden aangebracht in een reisdocument waarvan de geldigheidsduur is verstreken.
2. De geldigheidsduur van het reisdocument moet langer zijn dan die van het visum, rekening houdend met de gebruikstermijn daarvan. Op grond daarvan moet de vreemdeling naar zijn land van oorsprong kunnen terugkeren of zich naar een derde Staat kunnen begeven.

Artikel 14

1. Er mag geen visum worden aangebracht in een reisdocument indien dit voor geen der Overeenkomstsluitende Partijen geldig is. Is het reisdocument slechts voor één of meer Overeenkomstsluitende Partijen geldig, dan dient de geldigheid van het aan te brengen visum tot deze Overeenkomstsluitende Partij of Partijen te worden beperkt.

2. Indien het reisdocument door één of meer Overeenkomstsluitende Partijen niet als "geldig reisdocument" is erkend, kan het visum worden afgegeven in de vorm van een visumverklaring.

Artikel 15

De visa als bedoeld in artikel 10 mogen in beginsel slechts worden afgegeven, voor zover de vreemdeling aan de in artikel 5, lid 1, onder a., c., d. en e., gestelde voorwaarden voor binnenkomst voldoet.

Artikel 16

Indien een Overeenkomstsluitende Partij het om één van de in artikel 5, lid 2, genoemde redenen noodzakelijk acht om af te wijken van het in artikel 15 neergelegde beginsel en aan een vreemdeling die niet aan alle in artikel 5, lid 1, genoemde voorwaarden voor binnenkomst voldoet, een visum te verlenen, wordt de geldigheid van dit visum territoriaal beperkt tot het grondgebied van deze Partij, die de overige Overeenkomstsluitende Partijen hiervan in kennis dient te stellen.

Artikel 17

1. Het Uitvoerend Comité stelt gemeenschappelijke regels vast voor de behandeling van visumaanvragen, ziet toe op een juiste toepassing van deze regels en past deze aan gewijzigde situaties en omstandigheden aan.

2. Het Uitvoerend Comité bepaalt voorts de gevallen waarin de afgifte van een visum afhankelijk is van raadpleging van de centrale autoriteit van de betrokken Overeenkomstsluitende Partij en, in voorkomend geval, van de raadpleging van de centrale autoriteiten van de overige Overeenkomstsluitende Partijen.

3. Het Uitvoerend Comité neemt daarenboven de nodige beslissingen betreffende onderstaande punten :

- a. de reisdocumenten waarin een visum kan worden aangebracht ;
- b. de met de visumverlening belaste instanties ;
- c. de voorwaarden voor visumverlening aan de grens ;
- d. de vorm, de inhoud, de geldigheidsduur van de visa en de aan de verlening daarvan ;
- e. de voorwaarden voor verlenging en weigering van de onder c. en d. bedoelde visa, met inachtneming van de belangen van alle Overeenkomstsluitende Partijen;

- f. de wijzen waarop de geldigheid van de visa territoriaal wordt beperkt ;
- g. de beginselen, welke ten grondslag liggen aan de opstelling van een gemeenschappelijke lijst van ter fine van weigering van toegang gesignaleerde vreemdelingen, onverminderd het bepaalde in artikel 97.

Afdeling 2

Visa voor verblijf van langere duur

Artikel 18

De visa voor een verblijf van langer dan drie maanden zijn nationale visa welke door iedere Overeenkomstsluitende Partij overeenkomstig de eigen wetgeving worden afgegeven. Een dergelijk visum geeft de houder daarvan het recht over het grondgebied van de overige Overeenkomstsluitende Partijen door te reizen, ten einde zich te begeven naar het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partij die het visum heeft verleend, tenzij hij niet kan voldoen aan de in artikel 5, lid 1, onder a., d. en e. bedoelde voorwaarden voor binnenkomst, of gesignaleerd staat op de nationale signaleringslijst van de Overeenkomstsluitende Partij over wier grondgebied hij wenst door te reizen.

Hoofdstuk 4

Voorwaarden voor reisverkeer van vreemdelingen

Artikel 19

1. Vreemdelingen die houder zijn van een eenvormig visum en die het grondgebied van één der Overeenkomstsluitende Partijen op regelmatige wijze zijn binnengekomen, mogen zich, zolang het visum geldig is en voor zover zij aan de in artikel 5, lid 1, onder a., c., d. en e., bedoelde voorwaarden voor binnenkomst voldoen, op het grondgebied van alle Overeenkomstsluitende Partijen vrij verplaatsen.
2. Tot op het tijdstip van instelling van het eenvormige visum mogen vreemdelingen die houder zijn van een door één van deze Partijen verleend visum en die het grondgebied van één van deze Partijen op regelmatige wijze zijn binnengekomen, zolang het visum geldig is en voor ten hoogste drie maanden te rekenen vanaf de datum van de eerste binnenkomst, zich op het grondgebied van alle Overeenkomstsluitende Partijen vrij verplaatsen, voor zover zij voldoen aan de in artikel 5, lid 1, onder a., c., d. en e., bedoelde voorwaarden voor binnenkomst.
3. Het bepaalde in de leden 1 en 2 is niet van toepassing op visa waarvan de territoriale geldigheid is beperkt overeenkomstig de bepalingen van Hoofdstuk 3 van deze Titel.
4. Het bepaalde in dit artikel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 22.

Artikel 20

1. Vreemdelingen die niet aan de visumplicht zijn onderworpen, mogen zich voor de duur van ten hoogste drie maanden binnen een periode van zes maanden, gerekend vanaf de datum van eerste binnenkomst, op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen vrij verplaatsen, voor zover zij voldoen aan de in artikel 5, lid 1, onder a., c., d. en e., bedoelde voorwaarden voor binnenkomst.
2. Het bepaalde in lid 1 doet geen afbreuk aan het recht van iedere Overeenkomstsluitende Partij om in bijzondere omstandigheden of krachtens de bepalingen van een vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst gesloten bilaterale overeenkomst de verblijfstermijn van drie maanden van een vreemdeling op haar grondgebied te verlengen.
3. Het bepaalde in dit artikel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 22.

Artikel 21

1. Vreemdelingen die houder zijn van een geldige, door één der Overeenkomstsluitende Partijen afgegeven verblijfstitel, mogen zich gedurende een periode van ten hoogste drie maanden op grond van deze titel en van een geldig reisdocument, vrij verplaatsen op het grondgebied van de overige Overeenkomstsluitende Partijen, voor zover zij voldoen aan de in artikel 5, lid 1, onder a., c. en e., bedoelde voorwaarden voor binnenkomst, en niet gesignaleerd staan op de nationale signaleringslijst van de betrokken Overeenkomstsluitende Partij.
2. Het bepaalde in lid 1 is eveneens van toepassing op vreemdelingen die houder zijn van een door één der Overeenkomstsluitende Partijen afgegeven tijdelijke verblijfsinstemming en van een door die Partij afgegeven reisdocument.
3. De Overeenkomstsluitende Partijen doen het Uitvoerend Comité mededeling van de lijst van documenten, welke zij als verblijfstitel of tijdelijke verblijfsinstemming, dan wel als reisdocument in de zin van dit artikel afgeven.
4. Het bepaalde in dit artikel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 22.

Artikel 22

1. Vreemdelingen die op regelmatige wijze op het grondgebied van een Overeenkomstsluitende Partij zijn binnengereisd, dienen zich onder de door ieder van de Overeenkomstsluitende Partijen vastgestelde voorwaarden aan te melden bij de bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij binnenkomen. Deze aarmelding kan naar keuze van elke Overeenkomstsluitende Partij hetzij bij binnenkomst, hetzij binnen drie werkdagen te rekenen vanaf de datum van binnenkomst, in het binnenland geschieden.
2. Vreemdelingen die op het grondgebied van één der Overeenkomstsluitende Partijen verblijven en zich naar het grondgebied van één der overige Overeenkomstsluitende Partijen begeven, dienen aan de in lid 1 neergelegde verplichting te voldoen.
3. Uitzonderingen op het bepaalde in de leden 1 en 2 worden door iedere Overeenkomstsluitende Partij vastgesteld en ter kennis gebracht van het Uitvoerend Comité.

Artikel 23

1. De vreemdeling die niet of niet meer voldoet aan de op het grondgebied van één der Overeenkomstsluitende Partijen geldende voorwaarden inzake kort verblijf voldoet, dient in beginsel het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen onverwijld te verlaten.
2. Wanneer een vreemdeling over een geldige verblijfstitel of tijdelijke verblijfsinstemming van een andere Overeenkomstsluitende Partij beschikt, diert hij zich onverwijld naar het grondgebied van die Overeenkomstsluitende Partij te begeven.

3. Indien het vrijwillige vertrek van de vreemdeling niet plaatsvindt of indien een vermoeden bestaat dat dit vertrek niet zal plaatsvinden, of indien het onmiddellijke vertrek van de vreemdeling om redenen van openbare orde of nationale veiligheid geboden is, dient de vreemdeling overeenkomstig de in de nationale wetgeving van die Partij neergelegde voorwaarden te worden verwijderd van het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partij waar hij werd aangehouden. Indien verwijdering ingevolge de wet niet is toegestaan, kan die Partij de betrokken vreemdeling verblijf toestaan.

4. Deze verwijdering kan geschieden naar het land van herkomst van de vreemdeling of naar enig ander land waar diens toelating mogelijk is, in het bijzonder ingevolge de relevante bepalingen van de door de Overeenkomstsluitende Partijen gesloten terugname-overeenkomsten.

5. Het bepaalde in lid 4 doet geen afbreuk aan de nationale bepalingen inzake het asielrecht, de bepalingen van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967, alsmede het bepaalde in lid 2 en in artikel 33, lid 1, van deze Overeenkomst.

Artikel 24

Onder voorbehoud van de door het Uitvoerend Comité te bepalen passende criteria en praktische regelingen, compenseren de Overeenkomstsluitende Partijen onderling het financiële oneverwicht dat uit de in artikel 23 bedoelde verplichte verwijdering voortvloeit, wanneer deze verwijdering niet op kosten van de vreemdeling kan geschieden.

Hoofdstuk 5

Verblijfstitels en signalering ter fine van weigering

Artikel 25

1. Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij overweegt een verblijfstitel af te geven aan een ter fine van weigering gesignaleerde vreemdeling, treedt zij vooraf in overleg met de signalerende Overeenkomstsluitende Partij en houdt zij rekening met de belangen van deze Partij; de verblijfstitel wordt slechts om ernstige redenen, in het bijzonder uit humanitaire overwegingen of ingevolge internationale verplichtingen, afgegeven.

• Wanneer de verblijfstitel wordt afgegeven, gaat de signalerende Overeenkomstsluitende Partij over tot intrekking van de signalering, doch kan zij de vreemdeling op haar nationale signaleringslijst opnemen.

2. Wanneer blijkt dat een vreemdeling die houder is van een door één der Overeenkomstsluitende Partijen afgegeven geldige verblijfstitel, ter fine van weigering is gesignaleerd, treedt de signalerende Overeenkomstsluitende Partij in overleg met de Overeenkomstsluitende Partij die de verblijfstitel heeft afgegeven ten einde na te gaan of er voldoende grond is voor intrekking van de verblijfstitel.

Wanneer de verblijfstitel niet wordt ingetrokken, gaat de signalerende Overeenkomstsluitende Partij over tot intrekking van de signalering, doch kan zij de vreemdeling op haar nationale signaleringslijst opnemen.

Begeleidende maatregelen

Artikel 26

1. Onverminderd de verplichtingen ingevolge hun toetreding tot het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967, verbinden de Overeenkomstsluitende Partijen zich ertoe in hun nationale wetgeving onderstaande regelingen op te nemen :

- a. wanneer een vreemdeling de toegang tot het grondgebied van één van de Overeenkomstsluitende Partijen wordt geweigerd, is de vervoerder die hem door de lucht, over zee of over land tot aan de buitengrens heeft gebracht, verplicht hem onverwijld terug te nemen. Op verzoek van de grensbewakingsautoriteiten dient de vervoerder de vreemdeling terug te brengen naar de derde Staat van waaruit hij werd vervoerd, naar de derde Staat die het reisdocument waarmee de vreemdeling heeft gereisd, heeft afgegeven of naar iedere andere derde Staat waar zijn toelating is gewaarborgd ;
- b. de vervoerder is verplicht de nodige maatregelen te treffen om zich ervan te vergewissen dat de per luchtvaartuig of per schip vervoerde vreemdeling in het bezit is van de voor binnenkomst op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen vereiste reisdocumenten.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe, onverminderd de verplichtingen ingevolge het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967, in overeenstemming met hun grondwettelijk recht, ten aanzien van vervoerders die vreemdelingen uit derde Staten door de lucht of over zee naar haar grondgebied vervoeren, zonder dat dezen in het bezit zijn van de vereiste reisdocumenten, sancties in te voeren.

3. Het bepaalde in lid 1, onder b., en in lid 2 is van toepassing op de vervoerders die internationaal vervoer van groepen van personen per autobus verrichten, met uitzondering van het grensverkeer.

Artikel 27

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe te voorzien in passende sancties jegens eenieder die een vreemdeling uit winstbejag helpt of poogt te helpen het grondgebied van één der Overeenkomstsluitende Partijen binnen te komen of aldaar te verblijven, zulks in strijd met de wetgeving van deze Partij betreffende de binnenkomst en het verblijf van vreemdelingen.

2. Krijgt een Overeenkomstsluitende Partij kennis van feiten als bedoeld in lid 1 waardoor het recht van een andere Overeenkomstsluitende Partij wordt geschonden, dan informeert zij laatstgenoemde Partij daarover.

3. De Overeenkomstsluitende Partij die om reden van een schending van haar recht een andere Overeenkomstsluitende Partij verzoekt feiten als bedoeld in lid 1 te vervolgen, dient door middel van een officiële aangifte of door een verklaring van de bevoegde autoriteiten te verklaren welke wettelijke bepalingen werden overtreden.

Verantwoordelijkheid voor de
behandeling van asielverzoeken

Artikel 28

De Overeenkomstsluitende Partijen bevestigen plechtig het belang dat zij hechten aan het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967, zonder enige geografische beperking van het toepassingsgebied van dit Verdrag.

Artikel 29

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe elk door een vreemdeling op het grondgebied van één der Overeenkomstsluitende Partijen ingediend asielverzoek in behandeling te nemen.

2. Deze verplichting leidt er niet toe dat in alle gevallen die Overeenkomstsluitende Partij de asielzoeker de binnenkomst of het verblijf op haar grondgebied moet toestaan.

Iedere Overeenkomstsluitende Partij behoudt het recht om asielzoekers, op grond van haar nationaal recht en met inachtneming van haar internationale verplichtingen, de toegang te weigeren of hen te verwijderen naar een derde Staat.

3. Voor het in behandeling nemen van een asielverzoek is uitsluitend één Overeenkomstsluitende Partij verantwoordelijk, ongeacht de Overeenkomstsluitende Partij tot wie de vreemdeling zijn asielverzoek richt. De verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij wordt op grond van de in artikel 30 neergelegde criteria bepaald.

4. Onverminderd het bepaalde in lid 3 blijft iedere Overeenkomstsluitende Partij bevoegd om ingeval van bijzondere redenen, in het bijzonder die ontleend aan het nationale recht een asielverzoek in behandeling te nemen, zelfs wanneer de verantwoordelijkheid, in de zin van deze Overeenkomst, op een andere Overeenkomstsluitende Partij rust.

Artikel 30

1. De voor het in behandeling nemen van een asielverzoek verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij wordt als volgt bepaald :

a. Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij aan de asielzoeker een visum, ongeacht van welke aard, of een verblijfstitel heeft verleend, is zij verantwoordelijk voor het in behandeling nemen van het asielverzoek. Wanneer het visum is afgegeven op grond van een machtiging van een andere Overeenkomstsluitende Partij is de Overeenkomstsluitende Partij die de machtiging heeft verleend, verantwoordelijk.

b. Wanneer verscheidene Overeenkomstsluitende Partijen de asielzoeker een visum, ongeacht van welke aard, of een verblijfstitel hebben verleend, is de Overeenkomstsluitende Partij van wier visum of verblijfstitel de geldigheidsduur het laatst verstrijkt, verantwoordelijk.

- c. Zolang de asielzoeker het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen niet heeft verlaten, blijft de overeenkomstig a. en b., vastgestelde verantwoordelijkheid bestaan, ook wanneer de geldigheidsduur van het visum, ongeacht van welke aard, of van de verblijfstitel is verstreken. Wanneer de asielzoeker na verlening van het visum of de verblijfstitel het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen verlaat, vestigen deze de verantwoordelijkheid overeenkomstig het bepaalde onder a. en b. tenzij zij inmiddels volgens de nationale wetgeving niet meer geldig zijn.
- d. Wanneer de asielzoeker door de Overeenkomstsluitende Partijen van de visumplicht is vrijgesteld, is de Overeenkomstsluitende Partij, via wier buitengrens de asielzoeker het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen is binnengekomen, verantwoordelijk.

Zolang de harmonisatie van het visumbeleid niet volledig is verwezenlijkt en de asielzoeker slechts door bepaalde Overeenkomstsluitende Partijen van de visumplicht is vrijgesteld, is de Overeenkomstsluitende Partij via wier buitengrens de asielzoeker het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen op grond van visumvrijstelling is binnengekomen, onverminderd het bepaalde onder a., b. en c., verantwoordelijk.

Wanneer het asielverzoek wordt ingediend bij een Overeenkomstsluitende Partij die de asielzoeker een doorreisvisum heeft verstrekt - daargelaten of de asielzoeker de paspoortcontrole gepasseerd heeft - en wanneer dit doorreisvisum is verstrekt nadat de Overeenkomstsluitende Partij van doorreis zich bij de diplomatieke of consulaire autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij van bestemming ervan heeft vergewist of de asielzoeker voldoet aan de voorwaarden voor binnenkomst op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partij van bestemming, is de Overeenkomstsluitende Partij van bestemming verantwoordelijk voor de behandeling van het verzoek.

- e. Wanneer de asielzoeker het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen is binnengekomen zonder in het bezit te zijn van één of meer geldige, door het Uitvoerend Comité aangewezen grensoverschrijdingsdocumenten, is de Overeenkomstsluitende Partij via wier buitengrens de asielzoeker het grondgebied is binnengekomen, verantwoordelijk.
- f. Wanneer een vreemdeling wiens asielverzoek reeds in behandeling is genomen door één der Overeenkomstsluitende Partijen, een nieuw verzoek indient, is de Overeenkomstsluitende Partij die het asielverzoek in behandeling heeft, verantwoordelijk.
- g. Wanneer een vreemdeling wiens eerder asielverzoek door één der Overeenkomstsluitende Partijen reeds is afgehandeld, een nieuw asielverzoek indient, is de Overeenkomstsluitende Partij waar het eerdere asielverzoek in behandeling werd genomen, verantwoordelijk, indien de asielzoeker het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen niet heeft verlaten.
2. Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij een asielverzoek op grond van artikel 29, lid 4, in behandeling heeft genomen, is de krachtens het bepaalde in lid 1 verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij van haar verplichting ontheven.
3. Wanneer de verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij niet op grond van de in de leden 1 en 2 genoemde criteria kan worden bepaald, is de Overeenkomstsluitende Partij bij welke het asielverzoek werd ingediend, verantwoordelijk.

Artikel 31

1. De Overeenkomstsluitende Partijen streven ernaar zo spoedig mogelijk vast te stellen wie van hen verantwoordelijk is voor het in behandeling nemen van een asielverzoek.
2. Wordt een asielverzoek gericht aan een Overeenkomstsluitende Partij die op grond van artikel 30 niet verantwoordelijk is voor de inbehandelingsneming daarvan, dan kan de Overeenkomstsluitende Partij, wanneer de vreemdeling zich op haar grondgebied bevindt, de verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij verzoeken de asielzoeker, ter behandeling van diens asielverzoek, over te nemen.
3. De verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij is verplicht de in lid 2 bedoelde asielzoeker over te nemen, indien het verzoek is gedaan binnen een termijn van zes maanden, te rekenen vanaf de datum van indiening van het asielverzoek. Indien het verzoek niet binnen deze termijn is gediend, is de Overeenkomstsluitende Partij, bij welke het asielverzoek is ingediend, verantwoordelijk voor het in behandeling nemen van het verzoek.

Artikel 32

De voor het in behandeling nemen van een asielverzoek verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij behandelt dit overeenkomstig haar nationale recht.

Artikel 33

1. Wanneer de asielzoeker zich gedurende de asielprocedure op onregelmatige wijze op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij bevindt, is de verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij verplicht hem terug te nemen.
2. Het bepaalde in lid 1 is niet van toepassing wanneer de andere Overeenkomstsluitende Partij de asielzoeker een verblijfstitel met een geldigheidsduur van één jaar of meer heeft verleend. In dit geval gaat de verantwoordelijkheid voor de behandeling van het asielverzoek op de andere Overeenkomstsluitende Partij over.

Artikel 34

1. De verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij is verplicht tot terugneming van de vreemdeling wiens asielverzoek definitief is afgewezen en die zich naar het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij heeft begeven zonder tot verblijf aldaar gemachtigd te zijn.
2. Het bepaalde in lid 1 vindt geen toepassing wanneer de verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij de vreemdeling uit het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen had verwijderd.

Artikel 35

1. De Overeenkomstsluitende Partij die een vreemdeling de vluchtelingenstatus heeft verleend en hem verblijf heeft toegestaan, dient de verantwoordelijkheid voor het in behandeling nemen van een asiolverzoek van een lid van diens gezin te dragen, voor zover betrokkenen daarmee instemmen.
2. Het in lid 1 bedoelde gezinslid mag slechts zijn de echtgenoot van de vluchteling, het ongehuwde kind van de vluchteling beneden de achttien jaar of, indien de vluchteling een ongehuwd kind beneden de achttien jaar is, diens vader of moeder.

Artikel 36

Iedere voor de behandeling van het asiolverzoek verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij kan in geval van bijzondere redenen een andere Overeenkomstsluitende Partij verzoeken de verantwoordelijkheid over te nemen, voor zover betrokkene zulks wenst. De aangezochte Overeenkomstsluitende Partij beoordeelt of aan dat verzoek gevolg kan worden gegeven.

Artikel 37

1. De bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partijen lichten elkaar wederzijds zo spoedig mogelijk in omtrent :
  - a. nieuwe regelingen of maatregelen terzake van het asielrecht of de behandeling van asielzoekers, en wel uiterlijk op het tijdstip van inwerkingtreding daarvan ;
  - b. de statistische gegevens aangaande het aantal binnenkomende asielzoekers per maand met opgave van de belangrijkste landen van herkomst en de beslissingen op asiolverzoeken, voor zover deze beschikbaar zijn;
  - c. het ontstaan van nieuwe groepen asielzoekers of een aanzienlijke toeneming van bepaalde groepen asielzoekers, alsmede de dienaangaande beschikbare gegevens ;
  - d. essentiële beslissingen op het gebied van het asielrecht.
2. Met het oog op een gemeenschappelijke beoordeling werken de Overeenkomstsluitende Partijen bovendien nauw samen ten aanzien van het inwinnen van informatie omtrent de situatie in het land van herkomst van de asielzoekers.
3. Aanwijzigingen van een Overeenkomstsluitende Partij om vertrouwelijke behandeling van de door haar verstrekte informatie dienen door alle Overeenkomstsluitende Partijen te worden opgevolgd.

Artikel 38

1. Iedere Overeenkomstsluitende Partij licht een andere Overeenkomstsluitende Partij desgevraagd in omtrent beschikbare gegevens betreffende de individuele asielzoeker. Deze informatie-uitwisseling zal uitsluitend plaatsvinden door tussenkomst van de door iedere Overeenkomstsluitende Partij daartoe aangewezen autoriteiten, welke ter kennis van het Uitvoerend Comité worden gebracht.

Deze gegevens kunnen betrekking hebben op :

- a. de identiteit (naam, voornaam, eventueel meisjesnaam, bijnaam of alias, geboortedatum, geboorteplaats, nationaliteit) van de asielzoeker en diens gezinsleden ;
- b. de legitimatiebewijzen (aard en nummer van de legitimatiedocumenten, geldigheidsduur, datum van afgifte, afgevende autoriteit) ;
- c. de voor identificatie dienstige elementen;
- d. de verblijven en reisroutes ;
- e. de datum van een asielverzoek, de stand van de procedure, de strekking van de genomen beslissingen.

2. Een Overeenkomstsluitende Partij kan een andere Overeenkomstsluitende Partij verzoeken haar mededeling te doen van de door de asielzoeker opgegeven redenen en, in voorkomend geval, van de motieven van de hem betreffende beslissing. De aangezochte Overeenkomstsluitende Partij beoordeelt of zij aan het haar gerichte verzoek gevolg kan geven. Doorgeleiding van deze gegevens wordt in ieder geval afhankelijk gesteld van een akkoordverklaring van de asielzoeker.

3. Aanwijzingen van een Overeenkomstsluitende Partij om vertrouwelijke behandeling van de door deze Partij overeenkomstig het bepaalde in dit artikel verstrekte informatie dienen door alle Overeenkomstsluitende Partijen te worden opgevolgd.

Voor de verstrekte informatie geldt tenminste dezelfde bescherming van vertrouwelijkheid als die waarin het recht van de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij voor soortgelijke informatie voorziet. Zij mag slechts worden medegedeeld aan de met de behandeling van het asielverzoek belaste autoriteiten en rechterlijke instanties en slechts ten behoeve van deze procedure of voor het vaststellen van de verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij worden benut.

POLITIE EN VEILIGHEID

Hoofdstuk 1

Politiële samenwerking

Artikel 39

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe dat hun politie-diensten elkaar, met inachtneming van het nationale recht binnen de grenzen van hun bevoegdheden, wederzijds bijstand verlenen ten behoeve van de voorkoming en opsporing van strafbare feiten, voor zover het doen of behandelen van een verzoek naar nationaal recht niet aan de justitiële autoriteiten is voorbehouden en voor het inwilligen van het verzoek door de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij geen dwangmiddelen behoeven te worden toegepast. Wanneer de aangezochte politie-autoriteiten tot de afdoening van een verzoek niet bevoegd zijn, zenden zij dit aan de bevoegde autoriteiten door.

2. Schriftelijke informatie die krachtens het bepaalde in lid 1 door de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij wordt verstrekt, kan door de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij slechts met toestemming van de bevoegde justitiële autoriteiten van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij als bewijsmiddel voor het ten laste gelegde feit worden aangewend.

3. De in lid 1 bedoelde verzoeken om bijstand en reacties daarop kunnen tussen de centrale nationale bureaus van de Internationale Politie-organisatie (Interpol) worden uitgewisseld. In gevallen waarin het verzoek langs bovengenoemde weg niet tijdig kan worden gedaan, kunnen verzoeken door de politie-autoriteiten van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij rechtstreeks aan de bevoegde politie-autoriteiten van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij worden toegezonden en door deze rechtstreeks worden beantwoord. In deze gevallen stelt de verzoekende politie-autoriteit zo spoedig mogelijk het centrale nationale bureau van de Internationale Politie-organisatie (Interpol) in de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij van haar rechtstreekse verzoek in kennis.

4. De samenwerking in grensgebieden kan nader worden geregeld in afspraken tussen de bevoegde Ministers van de Overeenkomstsluitende Partijen.

5. De politiële samenwerking als bedoeld in dit artikel doet geen afbreuk aan verdergaande, bestaande en toekomstige bilaterale akkoorden tussen aan elkaar grenzende Overeenkomstsluitende Partijen. De Overeenkomstsluitende Partijen doen elkaar mededeling van deze akkoorden.

Artikel 40

1. Ambtenaren van een Overeenkomstsluitende Partij die in hun eigen land een persoon observeren te wiens aanzien er een redelijk vermoeden bestaat dat hij is betrokken bij het plegen van een strafbaar feit dat tot uitlevering aanleiding kan geven, zijn bevoegd deze observatie op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij voort te zetten, wanneer laatstgenoemde Partij daartoe toestemming heeft gegeven op basis van een van te voren ingediend rechtshulpverzoek. De toestemming kan onder bijzondere voorwaarden worden verleend.

Desgevraagd dient de observatie te worden overgedragen aan de ambtenaren van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de observatie plaatsvindt.

Het rechtshulpverzoek als bedoeld in de eerste alinea dient te worden gericht aan de door elk der Overeenkomstsluitende Partijen daartoe aangewezen autoriteit, die bevoegd is op het verzoek te beslissen of dit door te zenden.

2. Wanneer wegens het bijzonder spoedeisende karakter van het optreden geen voorafgaande toestemming van de andere Overeenkomstsluitende Partij kan worden verkregen, mogen de ambtenaren de observatie van een persoon te wiens aanzien er een redelijk vermoeden bestaat dat hij bij het plegen van een in lid 7 genoemd strafbaar feit is betrokken, onder de navolgende voorwaarden tot over het grondgebied van die Partij voortzetten :

- a. de in lid 5 genoemde autoriteit van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de observatie wordt voortgezet, dient nog tijdens de observatie onverwijld van de grensoverschrijding in kennis te worden gesteld ;
- b. een rechtshulpverzoek als bedoeld in lid 1, waarin tevens de redenen zijn aangegeven waarom zonder voorafgaande toestemming tot grensoverschrijding is overgegaan, dient zo spoedig mogelijk alsnog te worden ingediend.

De observatie dient te worden afgebroken zodra de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de observatie plaatsvindt, na ontvangst van de hierboven onder a. bedoelde kennisgeving of het onder b. bedoelde verzoek zulks te verstaan geeft, of indien de toestemming vijf uren na de grensoverschrijding nog niet is verleend.

3. De observatie als bedoeld in de leden 1 en 2 mag slechts onder de volgende algemene voorwaarden worden uitgeoefend :

- a. de observerende ambtenaren zijn gebonden aan het bepaalde in dit artikel en aan het recht van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij optreden ; bovendien dienen zij de aanwijzingen van de bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij optreden, op te volgen ;
- b. behoudens in de gevallen als bedoeld in lid 2 dienen de ambtenaren tijdens de observatie te zijn voorzien van een document waaruit blijkt dat de toestemming is verleend ;
- c. de observerende ambtenaren dienen te allen tijde in staat te zijn hun officiële functie aan te tonen ;
- d. de observerende ambtenaren mogen tijdens de observatie hun dienstwapen meevoeren, tenzij de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij daartegen uitdrukkelijk bezwaar heeft gemaakt ; het gebruik ervan is uitsluitend in geval van noodweer toegestaan ;
- e. het binnentreden van woningen en het betreden van andere niet voor het publiek toegankelijke plaatsen is niet toegestaan ;
- f. de observerende ambtenaren zijn niet bevoegd de te observeren persoon staande te houden of aan te houden ;
- g. de autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de observatie plaatsvindt, zijn gerechtigd te verlangen dat van elk optreden verslag wordt gedaan ; de persoonlijke verschijning van de observerende ambtenaren kan worden verlangd ;
- h. de autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij van wier grondgebied de observerende ambtenaren afkomstig zijn, verlenen desgevraagd medewerking aan nader onderzoek van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied werd opgetreden, met inbegrip van gerechtelijke procedures.

4. De in de leden 1 en 2 bedoelde ambtenaren zijn :

- voor het Koninkrijk België : de leden van de Gerechtelijke Politie bij de Parketten, de Rijkswacht en de Gemeentepolitie, alsmede, onder de voorwaarden die zijn vastgesteld bij passende bilaterale akkoorden als bedoeld in lid 6 voor wat betreft hun bevoegdheden aangaande de sluikehandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, de sluikehandel in wapens en explosieven, en het illegale vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen, de douane-ambtenaren ;
- voor de Bondsrepubliek Duitsland : de ambtenaren van de "Polizeien des Bundes und der Länder" , alsmede, voor het illegale verkeer van verdovende middelen en de illegale handel in wapens, de ambtenaren van de "Zollfahndungsdienst" als hulpambtenaren van het openbaar ministerie ;
- voor de Franse Republiek: de ambtenaren en hulpambtenaren van de gerechtelijke afdelingen van de "Police nationale" en van de "Gendarmerie nationale", alsmede, onder de voorwaarden die zijn vastgesteld bij passende bilaterale akkoorden als bedoeld in lid 6, voor wat betreft hun bevoegdheden aangaande de sluikehandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, de sluikehandel in wapens en explosieven, en het illegale vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen, de douane-ambtenaren ;
- voor het Groothertogdom Luxemburg : de ambtenaren van de "Gendarmerie" en de "Police" ;
- voor het Koninkrijk der Nederlanden : de ambtenaren van de Rijkspolitie en de Gemeentepolitie.

5. De in de leden 1 en 2 bedoelde autoriteit is :

- voor het Koninkrijk België : het Commissariaat-Generaal van de Gerechtelijke Politie ;
- voor de Bondsrepubliek Duitsland : het "Bundeskriminalamt";
- voor de Franse Republiek: de "Direction centrale de la Police judiciaire" ;
- voor het Groothertogdom Luxemburg : de "Procureur général d'Etat" ;
- voor het Koninkrijk der Nederlanden : de Landelijk Officier van Justitie voor grensoverschrijdende observatie.

6. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen bilateraal het toepassingsbereik van het bepaalde in dit artikel uitbreiden en nadere regelingen ter uitvoering daarvan treffen.

7. Observatie als bedoeld in lid 2 is slechts toegestaan wanneer één der onderstaande strafbare feiten daaraan ten grondslag ligt:

- moord,
- doodslag,
- verkrachting,
- opzettelijke brandstichting,
- valsmunterij,
- gewallificeerde diefstal en heling,
- afpersing,
- ontvoering en gijzeling,
- mensenhandel,
- sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen,
- vergripen tegen de voorschriften aangaande vuurwapens en explosieven,
- het teweegbrengen van een ontploffing,
- illegaal vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen.

Artikel 41

1. Ambtenaren van een Overeenkomstsluitende Partij die in hun eigen land een persoon achtervolgen die op heterdaad is betrapt bij het plegen van of deelneming aan één der in lid 4 genoemde strafbare feiten, zijn bevoegd de achtervolging op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij zonder voorafgaande toestemming van laatstgenoemde Partij voort te zetten, wanneer de bevoegde autoriteiten van de andere Overeenkomstsluitende Partij wegens het spoedeisende karakter van het optreden niet vooraf door middel van één der in artikel 44 bedoelde communicatiemiddelen kunnen worden gewaarschuwd of deze niet tijdig ter plaatse kunnen zijn om de achtervolging over te nemen.

Hetzelfde geldt wanneer de achtervolgde persoon zich in voorlopige hechtenis bevond of een gevangenisstraf onderging en zich door ontvluchting aan de verdere tenuitvoerlegging daarvan heeft onttrokken.

De achtervolgende ambtenaren treden uiterlijk bij grensoverschrijding in contact met de bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij wier grondgebied zij hebben betreden. De achtervolging dient te worden afgebroken zodra de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de achtervolging wordt voortgezet, zulks te verstaan geeft. De plaatselijk bevoegde autoriteiten houden op verzoek van de achtervolgende ambtenaren de achtervolgde persoon staande om zijn identiteit vast te stellen of zijn aanhouding te bewerkstelligen.

2. Het achtervolgingsrecht wordt uitgeoefend volgens één van onderstaande vormen neergelegd in een verklaring als bedoeld in lid 9:

- a. aan de achtervolgende ambtenaren komt geen aanhoudingsbevoegdheid toe ;
- b. indien niet te verstaan wordt gegeven, dat de achtervolging dient te worden afgebroken en de plaatselijke autoriteiten niet tijdig ter plaatse kunnen zijn, mogen de achtervolgende ambtenaren de achtervolgde persoon aanhouden totdat de terstond te waarschuwen ambtenaren van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij optreden, tot de vaststelling van de identiteit, dan wel de aanhouding overgaan.

3. Het achtervolgingsrecht als bedoeld in de leden 1 en 2 wordt uitgeoefend volgens één van onderstaande vormen neergelegd in een verklaring als bedoeld in lid 9:

- a. binnen een in de verklaring vast te stellen zone of tijdsbestek te rekenen vanaf de plaats, respectievelijk het tijdstip van grensoverschrijding;
- b. zonder enige in afstand, noch in tijd uitgedrukte beperking.

4. In een verklaring als bedoeld in lid 9 duiden de Overeenkomstsluitende Partijen volgens één van onderstaande vormen de in lid 1 bedoelde strafbare feiten aan als:

a. de volgende strafbare feiten

- moord,
- doodslag,
- verkrachting,
- opzettelijke brandstichting,
- valsmunterij,
- gekwalificeerde diefstal en heling,
- afpersing,
- ontvoering en gijzeling,
- mensenhandel,
- sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen,
- vergrijpen tegen de voorschriften aangaande vuurwapens en explosieven,
- het teweegbrengen van een ontploffing,
- illegaal vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen,
- doorrijden na ongeval, de dood of zwaar lichamelijk letsel tot gevolg hebbend ;

b. de strafbare feiten die aanleiding kunnen geven tot uitlevering.

5. Het achtervolgingsrecht mag alleen worden uitgeoefend onder de volgende algemene voorwaarden :

- α
- a. de achtervolgende ambtenaren zijn gebonden aan het bepaalde in dit artikel en aan het recht van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij optreden ; zij dienen de aanwijzingen van de plaatselijk bevoegde autoriteiten op te volgen ;
  - b. de achtervolging vindt alleen over de landgrenzen plaats ;
  - c. het binnentreden van woningen, alsmede het betreden van andere niet voor het publiek toegankelijke plaatsen en van openbare gebouwen is niet toegestaan ;
  - d. de achtervolgende ambtenaren dienen als zodanig uiterlijk direct herkenbaar te zijn, hetzij door middel van het dragen van een uniform of een armband, hetzij door middel van aan het voertuig aangebrachte voorzieningen ; het is hun niet toegestaan in burgerkleding met gebruikmaking van een niet als zodanig herkenbaar politievoertuig op te treden; de achtervolgende ambtenaren dienen te allen tijde in staat te zijn hun officiële functie aan te tonen ;
  - e. de achtervolgende ambtenaren mogen hun dienstwapen meevoeren ; het gebruik ervan is uitsluitend in geval van noodweer toegestaan ;
  - f. na de aanhouding als bedoeld in lid 2, onder b., mag ten aanzien van de achtervolgde persoon ten behoeve van diens voorgeleiding aan de plaatselijk bevoegde autoriteiten uitsluitend een veiligheidsfouillering worden verricht en mogen tijdens diens overbrenging handboeien worden gebruikt ; de door de achtervolgde persoon meegevoerde voorwerpen mogen in beslag worden genomen ;
  - g. de achtervolgende ambtenaren dienen zich na elk optreden als bedoeld in de leden 1, 2 en 3 te melden bij de plaatselijk bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied zij zijn opgetreden, en doen verslag van hun handelen ; op verzoek van deze autoriteiten zijn zij verplicht zich beschikbaar te houden totdat omtrent de toedracht van hun optreden duidelijkheid is verkregen ; deze voorwaarde geldt ook in die gevallen waarin de achtervolging niet tot de aanhouding van de achtervolgde persoon heeft geleid ;

h. de autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij van wier grondgebied de achtervolgende ambtenaren afkomstig zijn, verlenen desgevraagd medewerking aan nader onderzoek van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied werd opgetreden, met inbegrip van gerechtelijke procedures.

6. Een persoon die na een optreden als bedoeld in lid 2 werd aangehouden, kan ongeacht zijn nationaliteit door de plaatselijk bevoegde autoriteiten voor verhoor worden opgehouden. De terzake geldende regels van nationaal recht zijn van overeenkomstige toepassing.

Indien deze persoon niet de nationaliteit heeft van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied hij is aangehouden, wordt hij uiterlijk zes uren na zijn aanhouding - de uren tussen middernacht en negen uur niet meegeteld - in vrijheid gesteld, tenzij de plaatselijk bevoegde autoriteiten voordien een verzoek tot voorlopige aanhouding ter fine van uitlevering hebben ontvangen, in ongeacht welke vorm.

7. De in de leden 1 tot en met 6 genoemde ambtenaren zijn :

- voor het Koninkrijk België : de leden van de Gerechtelijke Politie bij de Parketten, de Rijkswacht en de Gemeentepolitie, alsmede, onder de voorwaarden die zijn vastgesteld bij passende bilaterale akkoorden als bedoeld in lid 10 voor wat betreft hun bevoegdheden aangaande de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, de sluikhandel in wapens en explosieven, en het illegale vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen, de douane-ambtenaren ;

- voor de Bondsrepubliek Duitsland : de ambtenaren van de "Polizeien des Bundes und der Länder", alsmede, voor het illegale verkeer van verdovende middelen en de illegale handel in wapens, de ambtenaren van de "Zollfahndungsdienst" als hulpambtenaren van het Openbaar Ministerie ;

- voor de Franse Republiek: de ambtenaren en hulpambtenaren van de gerechtelijke afdelingen van de "Police nationale" en van de "Gendarmerie nationale", alsmede, onder de voorwaarden die zijn vastgesteld bij passende bilaterale akkoorden als bedoeld in lid 10 voor wat betreft hun bevoegdheden aangaande de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, de sluikhandel in wapens en explosieven, en het illegale vervoer van giftige en schadelijke afvalstoffen, de douane-ambtenaren ;

- voor het Groothertogdom Luxemburg : de ambtenaren van de "Gendarmerie" en de "Police" ;

- voor het Koninkrijk der Nederlanden : de ambtenaren van Rijkspolitie en Gemeentepolitie.

8. Voor de betrokken Overeenkomstsluitende Partijen blijft artikel 27 van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974, onverlet.

9. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen legt bij ondertekening van deze Overeenkomst een verklaring af waarin zij aan de hand van het bepaalde in de leden 2, 3 en 4 aangeeft, hoe aan uitoefening van het achtervolgingsrecht op haar grondgebied door elk der aangrenzende Overeenkomstsluitende Partijen toepassing dient te worden gegeven.

Elk der Overeenkomstsluitende Partijen kan haar verklaring op ieder tijdstip door een andere vervangen, mits de latere verklaring de strekking van de eerdere niet inperkt.

Het afleggen van verklaringen als boven bedoeld geschiedt na overleg met elk der betrokken Overeenkomstsluitende Partijen in een streven naar gelijkwaardigheid van aan beide zijden van de binnengrenzen geldende regimes.

10. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen bilateraal het toepassingsbereik van het bepaalde in lid 1 uitbreiden en nadere regelingen ter uitvoering van dit artikel treffen.

Artikel 42

Tijdens een optreden als bedoeld in de artikelen 40 en 41 worden de ambtenaren die op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij een taak vervullen, met ambtenaren van die Overeenkomstsluitende Partij gelijkgesteld, voor wat betreft de strafbare feiten die tegen of door hen mochten worden begaan.

Artikel 43

1. Wanneer ambtenaren van een Overeenkomstsluitende Partij overeenkomstig de artikelen 40 en 41 van deze Overeenkomst op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij optreden, is de eerstgenoemde Partij overeenkomstig het recht van de laatstgenoemde Partij aansprakelijk voor de schade die zij aldaar tijdens hun optreden veroorzaken.

2. De Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de schade als bedoeld in lid 1 wordt veroorzaakt, neemt op zich deze schade te vergoeden op de wijze waarop zij daartoe gehouden zou zijn, indien de schade door haar eigen ambtenaren zou zijn toegebracht.

3. De Overeenkomstsluitende Partij wier ambtenaren op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij enige schade hebben veroorzaakt, betaalt laatstgenoemde Partij het volledige bedrag terug dat deze aan de slachtoffers of hun rechthebbenden heeft uitgekeerd.

4. Onder voorbehoud van de uitoefening van haar rechten tegenover derden en met uitzondering van het bepaalde in lid 3 ziet elk der Overeenkomstsluitende Partijen, in het geval als bedoeld in lid 1 ervan af het bedrag van de door haar geleden schade op een andere Overeenkomstsluitende Partij te verhalen.

Artikel 44

1. De Overeenkomstsluitende Partijen brengen, met inachtneming van de desbetreffende internationale overeenkomsten en rekening houdende met de plaatselijke omstandigheden en de technische mogelijkheden, in het bijzonder in de grensgebieden, rechtstreekse telefoon-, radio-, telex- en andere verbindingen tot stand teneinde de politie- en douanesamenwerking te vergemakkelijken, in het bijzonder met het oog op het tijdig doorgeleiden van informatie ter zake van de grensoverschrijdende observatie en achtervolging.

2. Afgezien van de bovenstaande, op korte termijn te treffen maatregelen zullen zij met name de volgende mogelijkheden onderzoeken :

a. uitwisseling van materiaal of detachering van contactambtenaren die zijn uitgerust met passende radio-apparatuur;

- b. uitbreiding van de in de grensgebieden gebruikte frekwentie-banden;
- c. de inwerkingstelling van één gemeenschappelijke verbinding voor de in deze gebieden optredende politiediensten;
- d. coördinatie van hun aankoopprogramma's voor communicatie-apparatuur teneinde tot genormaliseerde en compatibele systemen te komen.

Artikel 45

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe de nodige maatregelen te nemen om te verzekeren dat:

- a. de hoofden van logiesverstreckende bedrijven of hun gemachtigden erop toe zien dat vreemdelingen, met inbegrip van onderdanen van andere Overeenkomstsluitende Partijen en van andere Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, aan wie zij logies verstrekken - afgezien van meereizende echtgenoten en minderjarige kinderen en van leden van reisgezelschappen - eigenhandig de hotelfiches invullen en ondertekenen en daarbij voldoen aan de verplichting zich jegens hen te identificeren door overlegging van een geldig identiteitsdocument;
- b. de aldus ingevulde hotelfiches de bevoegde autoriteiten ter beschikking worden gehouden of worden toegezonden, voor zover deze autoriteiten dit ter voorkoming van gevaar, ten behoeve van opsporingsonderzoek, dan wel ter opheldering van het lot van vermiste personen of slachtoffers van ongevallen noodzakelijk achten, voor zover door het nationale recht niet anders is bepaald.

2. Het bepaalde in lid 1 is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van personen die overnachten op plaatsen die beroeps- of bedrijfsmatig ter beschikking worden gesteld, in het bijzonder in tenten, in caravans en op schepen.

Artikel 46

1. Iedere Overeenkomstsluitende Partij kan met inachtneming van haar nationale recht in individuele gevallen, zonder een daartoe strekkend verzoek, de andere betrokken Overeenkomstsluitende Partij informatie mededelen die voor de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij ter verlening van bijstand bij de bestrijding van toekomstige strafbare feiten, ter voorkoming van strafbare feiten of ter afwending van gevaar voor de openbare orde en veiligheid van belang kunnen zijn.

2. Onverminderd de samenwerking in de grensgebieden als bedoeld in artikel 39, lid 4, geschiedt de informatie-uitwisseling door de tussenkomst van een aan te wijzen centrale instantie. In bijzonder spoedeisende gevallen kan, onder voorbehoud van afwijkende bepalingen van het nationale recht, de informatie-uitwisseling in de zin van dit artikel rechtstreeks tussen de betrokken politiediensten geschieden. ~~De centrale instantie wordt zo spoedig mogelijk hiervan in kennis gesteld.~~

3. Voor zover ook persoonsgegevens worden verstrekt, dienen de beginselen die zijn neergelegd in het Verdrag van de Raad van Europa van 28 januari 1981 tot bescherming van het individu in verband met de geautomatiseerde registratie van persoonsgegevens en van Aanbeveling R (87) 15 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 17 september 1987 tot regeling van het gebruik van persoonsgegevens op politieel gebied, en het nationale recht in acht te worden genomen. Dit geldt eveneens voor de bepalingen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, waarin voor het Schengen-informatiesysteem (Titel IV, Hoofdstuk 3) is voorzien, voor zover deze op de in dit artikel bedoelde informatie-uitwisseling kunnen worden toegepast. Daarbij zijn de onderstaande bepalingen van toepassing :

a. de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij mag de verstrekte gegevens uitsluitend voor de door de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij bepaalde doeleinden, met inachtneming van de door de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij gestelde voorwaarden, gebruiken;

b. de informatie mag uitsluitend aan politiediensten en -autoriteiten worden verstrekt. Doorgeleiding van de verstrekte informatie aan andere diensten vindt niet plaats dan na voorafgaande toestemming van de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij;

c. de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij informeert de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij desgevraagd over het gebruik van de verstrekte informatie en het op grond daarvan bereikte resultaat;

d. de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij dient toe te zien op de juistheid van de verstrekte gegevens. Wanneer blijkt dat onjuiste of te vernietigen gegevens zijn verstrekt, dan dient dit onverwijld aan de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij te worden medegedeeld. Deze laatste is verplicht tot verbetering of vernietiging over te gaan;

e. lijdt een persoon op onrechtmatige wijze schade tengevolge van verstrekking van informatie krachtens dit artikel, dan is de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij hiervoor aansprakelijk overeenkomstig haar nationale recht. Zij kan zich van de aansprakelijkheid jegens de benadeelde persoon niet ontdoen op grond van het feit dat de schade haar oorzaak vindt in toedoen van de verstrekkende Overeenkomstsluitende Partij ;

f. elk der Overeenkomstsluitende Partijen is verplicht de verstrekking en de ontvangst van persoonsgegevens schriftelijk vast te leggen.

Samenwerking tussen de veiligheidsdiensten

Artikel 48

De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe dat haar nationale veiligheidsdiensten elkaar, met inachtneming van de nationale wetgeving en binnen de grenzen van hun bevoegdheden, wederzijds bijstand verlenen ter voorkoming van gevaar voor de veiligheid van de Staat.

Artikel 47

1. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen bilateraal tot afspraken komen omtrent detachering voor bepaalde of onbepaalde duur van contactambtenaren van de ene Overeenkomstsluitende Partij bij politiediensten van de andere Overeenkomstsluitende Partij.

2. Detachering voor bepaalde of onbepaalde duur van contactambtenaren heeft ten doel de samenwerking tussen de Overeenkomstsluitende Partijen te bevorderen en te bespoedigen, in het bijzonder door het verlenen van bijstand :

- a. in de vorm van informatie-uitwisseling met het oog op zowel preventieve als repressieve misdaadbestrijding ;
- b. bij de uitvoering van verzoeken om politieke en justitiële rechtshulp in strafzaken ;
- c. ten behoeve van de taakuitoefening van de autoriteiten belast met de grensbewaking aan de buitengrenzen.

3. De contactambtenaren hebben een adviserende en assisterende taak. Zij zijn niet bevoegd tot het zelfstandig uitvoeren van politieke maatregelen. Zij verstrekken inlichtingen en voeren hun opdrachten uit in het kader van de instructies die aan hen zijn gegeven door de Overeenkomstsluitende Partij waarvandaan zij afkomstig zijn en door de Overeenkomstsluitende Partij waar zij zijn gedetacheerd. Zij rapporteren regelmatig aan het hoofd van de politiedienst waarbij zij zijn gedetacheerd.

4. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen bilateraal of multilateraal overeenkomen dat de in derde Staten gedetacheerde contactambtenaren van een Overeenkomstsluitende Partij tevens de belangen behartigen van één of meer andere Overeenkomstsluitende Partijen. Ingevolge dergelijke afspraken verstrekken de in derde Staten gedetacheerde contactambtenaren desgevraagd of uit eigen beweging inlichtingen aan de andere Overeenkomstsluitende Partijen en vervullen zij, binnen de grenzen van hun bevoegdheden, opdrachten ten behoeve van deze Partijen. De Overeenkomstsluitende Partijen informeren elkaar omtrent hun voornemens tot detachering van contactambtenaren in derde Staten.

Wederzijdse rechtshulp in strafzaken

Artikel 49

1. De bepalingen van dit Hoofdstuk strekken ter aanvulling en vergemakkelijking van de toepassing van het Europees Verdrag van 20 april 1959 aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, onderscheidenlijk - in de relaties tussen de Overeenkomstsluitende Partijen die behoren tot de Benelux Economische Unie - Hoofdstuk II van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974.

2. Het bepaalde in lid 1 doet niet af aan de toepasselijkheid van verdergaande bepalingen van bestaande bilaterale Verdragen, van kracht tussen de Overeenkomstsluitende Partijen.

Artikel 50

Wederzijdse rechtshulp wordt ook verleend ten behoeve van :

- a. procedures wegens feiten die volgens het nationale recht van één van beide of beide Overeenkomstsluitende Partijen als vergrijpen tegen voorschriften betreffende de orde door bestuurlijke autoriteiten worden bestraft, mits van hun beslissingen beroep openstaat op een ook in strafzaken bevoegde rechter ;
- b. procedures inzake aanspraken op schadevergoeding wegens maatregelen die verband houden met een strafvervolgning en wegens ongerechtvaardigde veroordelingen;
- c. de behandeling van gratieverzoeken;
- d. burgerlijke rechtsvorderingen welke in een strafrechtelijke procedure zijn ingesteld, zolang de strafrechter nog niet onherroepelijk in de strafzaak heeft beslist;
- e. de betekening van gerechtelijke mededelingen inzake de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, de inning van een geldboete of de betaling van proceskosten;
- f. de opschorting van de uitspraak of de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, de voorwaardelijke invrijheidstelling, het uitstel van de tenuitvoerlegging of de schorsing van de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel.

Artikel 52

De Overeenkomstsluitende Partijen onderwerpen de inwilligbaarheid van rogatoire commissies strekkende tot huiszoeking en inbeslagname niet aan verdergaande voorwaarden dan dat :

- a. het aan de rogatoire commissie ten grondslag liggende feit naar het recht van beide Overeenkomstsluitende Partijen strafbaar is gesteld met een vrijheidsstraf of een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel met een maximum van tenminste zes maanden, dan wel naar het recht van één van beide

Overeenkomstsluitende Partijen strafbaar gesteld met een sanctie met een zelfde maximum en naar het recht van de andere Overeenkomstsluitende Partij als een vergrijp tegen voorschriften betreffende de orde door de bestuurlijke autoriteiten wordt bestraft, mits van hun beslissingen beroep openstaat op een ook in strafzaken bevoegde rechter ;

- b. de uitvoering van de rogatoire commissie overigens verenigbaar is met het recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij.

Artikel 51

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe, overeenkomstig de in artikel 49 genoemde Verdragen, elkaar wederzijds rechtshulp te verlenen bij overtredingen van wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften betreffende de accijnzen, de belasting over de toegevoegde waarde en de douane. Als douanevoorschriften geldt het bepaalde in artikel 2 van de Overeenkomst van 7 september 1967 tussen België, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland inzake de wederzijdse bijstand tussen de onderscheiden douane-administraties, alsmede van het bepaalde in artikel 2 van Verordening nr. (EEG) 1468/81 van de Raad van Ministers van 1981.

2. Verzoeken om rechtshulp in wegens ontduiking van accijnzen ingestelde procedures kunnen niet worden afgewezen op grond van het feit, dat in de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij geen accijnzen op de in het rechtshulpverzoek genoemde goederen worden geheven.

3. De verzoekende Overeenkomstsluitende Partij mag de van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij verkregen informatie of bewijsmiddelen slechts voor andere dan in de rogatoire commissie vermelde onderzoeken, strafvervolgning of procedures mededelen of gebruiken, voor zover de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij daartoe voorafgaande toestemming heeft gegeven.

4. Rechtshulp als bedoeld in dit artikel kan worden geweigerd wanneer het vermoedelijke verminderde of ontrokken bedrag een lagere waarde vertegenwoordigt dan 25.000 ECU, of de vermoedelijke waarde van de op onregelmatige wijze in- of uitgevoerde goederen minder bedraagt dan 100.000 ECU, tenzij de feiten wegens hun aard of de persoon van de dader door de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij als zeer ernstig wordt beschouwd.

5. Het bepaalde in dit artikel is eveneens van toepassing wanneer de gevraagde rechtshulp betrekking heeft op feiten, die met een administratieve boete ("Ordnungswidrigkeiten") worden bedreigt en het verzoek door een justitiële autoriteit wordt gedaan.

Artikel 53

1. Iedere Overeenkomstsluitende Partij kan personen die zich op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij bevinden, gerechtelijke stukken rechtstreeks over de post toezenden. De Overeenkomstsluitende Partijen doen het Uitvoerend Comité mededeling van de lijst van gerechtelijke stukken die aldus kunnen worden verzonden.

2. Wanneer aannemelijk is dat de geadresseerde niet de taal beheerst waarin het desbetreffende stuk is gesteld, dient dit - althans de essentie daarvan - te worden vertaald in de taal of één der talen van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de geadresseerde verblijft. Indien de toezendende autoriteit weet dat de geadresseerde slechts een andere taal machtig is, dient het stuk - althans de essentie daarvan - te worden vertaald in die andere taal.

3. De getuige of deskundige die geen gevolg heeft gegeven aan een over de post betekende dagvaarding of oproeping, kan aan geen enkele sanctie of dwangmaatregel worden onderworpen, zelfs niet indien in de dagvaarding of oproeping een verplichting om te verschijnen is vermeld, tenzij de betrokkene zich daarna uit vrije wil op het grondgebied van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij begeeft en hij daar op wettige wijze opnieuw wordt gedagvaard of opgeroepen. Onverminderd het bepaalde in artikel 34 van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974, ziet de toezendende autoriteit erop toe dat in de over de post verzonden dagvaardingen of oproepingen geen verplichting om te verschijnen is vermeld.

4. Wanneer aan het rechtshulpverzoek een feit ten grondslag ligt dat zowel naar het recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij als naar het recht van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij als een vergriep tegen voorschriften betreffende de orde door de bestuurlijke autoriteiten wordt bestraft, mits van hun beslissingen beroep openstaat op een ook in strafzaken bevoegde rechter, dient bij toezending van gerechtelijke stukken in beginsel overeenkomstig het bepaalde in lid 1 te worden gehandeld.

5. Onverminderd het bepaalde in lid 1 kan toezending van gerechtelijke stukken door bemiddeling van de justitiële autoriteiten van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij plaatsvinden, wanneer het adres van de persoon voor wie het bestemd is, onbekend is of de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij een betekening in persoon verlangt.

Artikel 54

1. Verzoeken om rechtshulp kunnen rechtstreeks tussen de rechterlijke autoriteiten worden gedaan en beantwoord.

2. Het bepaalde in lid 1 sluit niet uit dat verzoeken tussen de Ministeries van Justitie dan wel door tussenkomst van de nationale centrale bureaus van de Internationale Politie-organisatie (Interpol) worden gedaan en beantwoord.

3. Verzoeken om tijdelijke overbrenging of doortocht van personen die zich in voorlopige hechtenis bevinden of een vrijheidsstraf ondergaan, dan wel onderworpen zijn aan een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel, alsmede de periodieke of incidentele uitwisseling van gegevens uit de justitiële documentatie behoeven de tussenkomst van de Ministeries van Justitie.

4. Voor de Bondsrepubliek Duitsland wordt overeenkomstig het Europees Verdrag van 20 april 1959 aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken onder Ministerie van Justitie de Bondsminister van Justitie en de Ministers of Senatoren van Justitie van de deelstaten verstaan.

5. Aangiften tot het uitlokken van strafvervolgning overeenkomstig het bepaalde in artikel 21 van het Europees Verdrag van 20 april 1959 aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, onderscheidenlijk het bepaalde in artikel 42 van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974, wegens overtredingen van de rijtijdenwetgeving kunnen door de justitiële autoriteiten van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij rechtstreeks tot de justitiële autoriteiten van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij worden gericht.

Toepassing van het beginsel ne bis in idem

Artikel 55

Een persoon die bij onherroepelijk vonnis door een Overeenkomstsluitende Partij is berecht kan door een andere Overeenkomstsluitende Partij niet worden vervolgd ter zake van dezelfde feiten, op voorwaarde dat ingeval een straf of maatregel is opgelegd, deze reeds is ondergaan of daadwerkelijk ten uitvoer wordt geleegd, dan wel op grond van de wetten van de veroordelende Overeenkomstsluitende Partij niet meer ten uitvoer geleegd kan worden.

Artikel 56

1. Een Overeenkomstsluitende Partij kan op het tijdstip van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van deze Overeenkomst verklaren dat zij in één of meer van de volgende gevallen niet door artikel 55 is gebonden :
  - a. indien de feiten op grond waarvan in het buitenland vonnis werd gewezen zich geheel of gedeeltelijk op haar eigen grondgebied hebben afgespeeld; in het laatste geval is deze uitzondering niet van toepassing indien de feiten zich gedeeltelijk hebben afgespeeld op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partij waarin het vonnis werd gewezen ;
  - b. indien de feiten op grond waarvan in het buitenland vonnis werd gewezen een inbreuk vormen op de veiligheid of andere even wezenlijke belangen van deze Overeenkomstsluitende Partij ;
  - c. indien de feiten op grond waarvan in het buitenland vonnis werd gewezen, zijn begaan door een ambtenaar van deze Overeenkomstsluitende Partij in strijd met zijn ambtsplichten.
2. Een Overeenkomstsluitende Partij die een dergelijke verklaring aflegt met betrekking tot één van de in lid 1, onder b., genoemde uitzonderingen, dient de soort van inbreuken aan te geven waarop dergelijke uitzonderingen van toepassing kunnen zijn.
3. Een Overeenkomstsluitende Partij kan te allen tijde een dergelijke verklaring met betrekking tot één of meer van de in lid 1 genoemde uitzonderingen intrekken.
4. Uitzonderingen ten aanzien waarvan een verklaring uit hoofde van lid 1 is afgelegd, zijn niet van toepassing wanneer de betrokken Overeenkomstsluitende Partij ter zake van dezelfde feiten de andere Overeenkomstsluitende Partij om vervolging heeft verzocht of heeft ingestemd met de uitlevering van de betrokken persoon.

Artikel 57

Indien door een Overeenkomstsluitende Partij een nieuwe vervolging wordt ingesteld tegen een persoon die ter zake van dezelfde feiten bij onherroepelijk vonnis door een andere Overeenkomstsluitende Partij is berecht, dient iedere periode van vrijheidsbeneming die wegens deze feiten op het grondgebied van laatstgenoemde Partij werd ondergaan op de eventueel op te leggen straf of maatregel in mindering te worden gebracht. Voor zover de nationale wetgeving dit toelaat, wordt tevens rekening gehouden met andere reeds ondergane straffen of maatregelen dan vrijheidsbeneming.

1. Indien door een Overeenkomstsluitende Partij iemand een strafbaar feit ten laste wordt gelegd en de bevoegde autoriteiten van deze Overeenkomstsluitende Partij redenen hebben om aan te nemen dat de tenlastelegging dezelfde feiten betreft als die ter zake waarvan deze persoon reeds bij onherroepelijk vonnis is berecht door een andere Overeenkomstsluitende Partij, verzoeken deze autoriteiten, indien zij zulks nodig achten, de bevoegde autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied reeds vonnis werd gewezen om de nodige inlichtingen in dezen.

2. De aldus gevraagde inlichtingen worden zo spoedig mogelijk verstrekt en worden in overweging genomen bij de beslissing of de vervolging dient te worden voortgezet.

3. Iedere Overeenkomstsluitende Partij wijst op het tijdstip van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van deze Overeenkomst de autoriteiten aan die bevoegd zijn de in dit artikel bedoelde inlichtingen te vragen en te ontvangen.

Artikel 59

Bovenstaande bepalingen vormen geen beletsel voor de toepassing van verdergaande nationale bepalingen inzake de regel ne bis in idem in geval van buitenlandse rechterlijke beslissingen.

1. De bepalingen van dit Hoofdstuk strekken ter aanvulling en vergemakkelijking van de toepassing van het Europees Verdrag van 13 september 1957 betreffende uitlevering, onderscheidenlijk - in de relaties tussen de Overeenkomstsluitende Partijen die behoren tot de Benelux Economische Unie - Hoofdstuk I van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974.

2. Het bepaalde in lid 1 doet niet af aan de toepasselijkheid van verdergaande bepalingen van bilaterale Verdragen, van kracht tussen de Overeenkomstsluitende Partijen.

Artikel 61

In de verhouding tussen twee Overeenkomstsluitende Partijen, waarvan er één geen Partij is bij het Europees Verdrag van 13 september 1957 betreffende uitlevering, zijn de bepalingen van dat Verdrag toepasselijk, rekening houdend met voorbehouden en verklaringen die zijn afgelegd, hetzij bij de bekrachtiging van dat Verdrag, hetzij - voor Overeenkomstsluitende Partijen die geen Partij zijn bij dat Verdrag - bij de bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van deze Overeenkomst.

Artikel 62

De Franse Republiek verbindt zich ertoe op verzoek van één der Overeenkomstsluitende Partijen ter fine van strafvervolgning uitlevering toe te staan voor feiten die volgens de Franse wetgeving met een vrijheidsstraf of een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel met een maximum van tenminste twee jaren en naar het recht van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij met een vrijheidsstraf of een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel met een maximum van tenminste één jaar zijn strafbaar gesteld.

Artikel 63

1. Op stuiting van de verjaring zijn uitsluitend de voorschriften van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij van toepassing.

2. Een door de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij verleende amnestie vormt geen beletsel voor uitlevering, tenzij het strafbare feit onder de rechtsmacht van deze Partij valt.

3. Het ontbreken van een klacht of een machtiging tot instelling van strafvordering, welke uitsluitend naar het recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij vereist is, laat de verplichting tot uitlevering onverlet.

Artikel 64

De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe, overeenkomstig de in artikel 60 genoemde Verdragen, elkaar de personen uit te leveren die door de rechterlijke autoriteiten van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij vervolgd worden wegens de in artikel 51, lid 1, bedoelde feiten, of worden gezocht ter fine van tenuitvoerlegging van een ter zake opgelegde straf of maatregel.

Een signalering in het Schengen-informatiesysteem als bedoeld in artikel 96 heeft dezelfde kracht als een verzoek tot voorlopige aanhouding als bedoeld in artikel 16 van het Europees Verdrag van 13 september 1957 betreffende de uitlevering, onderscheidenlijk artikel 15 van het Benelux-Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, zoals gewijzigd bij het Protocol van 11 mei 1974.

Artikel 66

1. Orverminderd de mogelijkheid tot gebruik van de diplomatieke weg worden verzoeken om uitlevering en om doortocht door het bevoegde Ministerie van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij gericht tot het bevoegde Ministerie van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij.
2. De bevoegde Ministeries zijn :
  - voor het Koninkrijk België : het Ministerie van Justitie ;
  - voor de Bondsrepubliek Duitsland : de Bondsminister van Justitie en de Ministers of Senatoren van Justitie van de deelstaten ;
  - voor de Franse Republiek : het Ministerie van Buitenlandse Zaken ;
  - voor het Groothertogdom Luxemburg : het Ministerie van Justitie ;
  - voor het Koninkrijk der Nederlanden : het Ministerie van Justitie.

Artikel 67

1. Indien de uitlevering van een opgeëiste persoon niet kennelijk naar het recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij is uitgesloten, kan deze Partij de uitlevering toestaan zonder dat een formele uitleveringsprocedure plaatsvindt, mits de opgeëiste persoon met zijn uitlevering instemt blijkens een door een lid van de rechterlijke macht opgemaakt proces-verbaal en na een verhoor door deze, waarin hij is voorgelicht over zijn recht op een formele uitleveringsprocedure en waarin hij zich heeft kunnen doen bijstaan door een advocaat.
2. In geval van uitlevering ingevolge lid 1 kan de opgeëiste persoon die uitdrukkelijk heeft verklaard geen aanspraak te maken op bescherming door het specialiteitsbeginsel, op die verklaring niet terugkomen.

Overdracht van tenuitvoerlegging van strafvonnissen

Artikel 68

Tussen de Overeenkomstsluitende Partijen die Partij zijn bij het Verdrag van de Raad van Europa van 21 maart 1983 inzake de overbrenging van gevonnisde personen geldt, ter aanvulling van dat Verdrag, de navolgende regeling.

Artikel 69

1. Een Overeenkomstsluitende Partij binnen wier grondgebied bij onherroepelijke uitspraak een vrijheidsstraf of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel is opgelegd aan een onderdaan van een andere Overeenkomstsluitende Partij, die zich door ontvluchting naar zijn eigen land aan de tenuitvoerlegging of verdere tenuitvoerlegging van die straf of maatregel heeft onttrokken, kan aan laatstgenoemde Partij verzoeken om, wanneer de voortvluchtige op haar grondgebied is of wordt aangetroffen, de tenuitvoerlegging van de straf of maatregel of het restant daarvan over te nemen.

2. De aangezochte Overeenkomstsluitende Partij kan op verzoek van de verzøkende Overeenkomstsluitende Partij, in afwachting van de stukken die het verzoek om overname van de tenuitvoerlegging van de straf of maatregel of het restant daarvan ondersteunen en van de daarop te nemen beslissing, de veroordeelde in bewaring nemen of andere maatregelen treffen ter verzekering van zijn aanwezigheid binnen het grondgebied van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij.

Artikel 70

Overdracht van de tenuitvoerlegging op grond van artikel 69 is niet afhankelijk van de instemming van degene aan wie de straf of maatregel is opgelegd. De overige bepalingen van het Verdrag van de Raad van Europa van 21 maart 1983 inzake de overbrenging van gevonnisde personen zijn van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk 7

Verdovende middelen

Artikel 71

1. De Overeenkomstsluitende Partijen stellen een permanente werkgroep in die tot taak heeft gemeenschappelijke vraagstukken met betrekking tot de bestrijding van de verdovende-middelencriminaliteit te bestuderen en in voorkomend geval voorstellen te doen met het oog op noodzakelijke verbetering van de praktische en technische aspecten van de samenwerking tussen de Overeenkomstsluitende Partijen. Deze werkgroep legt haar voorstellen aan het Uitvoerend Comité voor.
2. De werkgroep als bedoeld in lid 1 waarvan de leden door de bevoegde nationale instanties worden aangewezen, is in hoofdzaak samengesteld uit vertegenwoordigers van autoriteiten die voor de uitoefening van politie- en douanetaken bevoegd zijn.

Artikel 72

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe met betrekking tot de onmiddellijke en middellijke aflevering van verdovende middelen en psychotrope stoffen van enige aard, cannabis inbegrepen, alsmede met betrekking tot het bezit van deze middelen of stoffen ter fine van aflevering of uitvoer, met inachtneming van de bestaande Verdragen van de Verenigde Naties ^{*)}, alle noodzakelijke maatregelen te treffen welke met het oog op het tegengaan van de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen vereist zijn.
2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe de illegale uitvoer van verdovende middelen en psychotrope stoffen van enige aard, cannabis inbegrepen, alsmede de verkoop, verstrekking en aflevering van die middelen en stoffen, bestuurlijk en strafrechtelijk tegen te gaan, onverminderd het bepaalde in de artikelen 75 tot en met 77.
3. Ter bestrijding van de illegale invoer van verdovende middelen en psychotrope stoffen van enige aard, cannabis inbegrepen, verscherpen de Overeenkomstsluitende Partijen de buitengrenscontroles op het personen- en goederenverkeer en op vervoermiddelen. De nadere uitwerking hiervan geschiedt door de in artikel 71 genoemde werkgroep. Hierbij dient deze in het bijzonder de overplaatsing van een deel van het aan de binnengrenzen vrijkomende politie- en douanepersoneel, alsmede het gebruik van moderne drugsopsporingsmethoden en narcotica-honden in overweging te nemen.
4. De Overeenkomstsluitende Partijen zullen ter naleving van het bepaalde in dit artikel toezicht houden op in het bijzonder die plaatsen, waarvan algemeen bekend is dat aldaar verdovende middelen worden verhandeld.

5. Ter betuigeling van de illegale vraag naar verdovende middelen en psychotrope stoffen van enige aard, cannabis inbegrepen, zullen de Overeenkomstsluitende Partijen al het mogelijke doen om de nadelige effecten van de illegale vraag te voorkomen en tegen te gaan. De maatregelen daartoe ressorteren onder de eigen verantwoordelijkheid van elk der Overeenkomstsluitende Partijen.

^{*)} Het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen van 1961, zoals gewijzigd door het Protocol van 1972 tot wijziging van het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen van 1961, het Verdrag van 1971 inzake psychotrope stoffen en het Verdrag van de Verenigde Naties van 20 december 1988 tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen.

Artikel 73

Overeenkomstig hun Grondwet en hun nationale rechtsorde dragen de Overeenkomstsluitende Partijen er zorg voor nationale wettelijke voorzieningen te treffen die inbeslagname en ontneming van uit illegale handel in verdovende middelen en psychotrope stoffen verkregen vermogenswinsten mogelijk maken.

Artikel 74

1. Overeenkomstig hun Grondwet en hun nationale rechtsorde verbinden de Overeenkomstsluitende Partijen zich ertoe, dat de gecontroleerde aflevering bij illegale handel in verdovende middelen en psychotrope stoffen kan worden toegepast.

2. De beslissing om gecontroleerde aflevering te doen plaatsvinden wordt voor ieder geval afzonderlijk genomen op grond van voorafgaande toestemming van elk der betrokken Overeenkomstsluitende Partijen.

3. De leiding en de bevoegdheid tot ingrijpen berust bij de autoriteiten van de Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied de actie plaatsvindt.

Artikel 75

De Overeenkomstsluitende Partijen komen overeen de controles op het legale verkeer van verdovende middelen en psychotrope stoffen op grond van de verplichtingen neergelegd in de Verdragen van de Verenigde Naties, opgesomd in artikel 72, die aan de binnengrenzen worden uitgevoerd, zoveel mogelijk naar het binnenland te verleggen.

Artikel 76

1. In het reizigersverkeer naar of binnen het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen mogen personen de ten behoeve van een medische behandeling benodigde verdovende middelen en psychotrope stoffen met zich meevoeren, indien zij bij controle een door een bevoegde autoriteit van de Staat van hun ingezetenschap afgegeven of gewaarmerkte verklaring overleggen.

2. Vorm en inhoud van de in lid 1 bedoelde verklaring, voor zover afgegeven door één der Overeenkomstsluitende Partijen, en in het bijzonder de gegevens aangaande de aard, hoeveelheid en reisduur, worden door het Uitvoerend Comité vastgesteld.

3. De Overeenkomstsluitende Partijen stellen elkaar in kennis van de autoriteiten die tot afgifte of waarmaking van de in lid 2 bedoelde verklaring bevoegd zijn.

1. De Overeenkomstsluitende Partijen treffen in voorkomend geval, met inachtneming van hun medisch, ethisch en praktisch gebruikelijk handelen, passende maatregelen met betrekking tot de controle op verdovende middelen en psychotrope stoffen, welke op het grondgebied van één of meer Overeenkomstsluitende Partijen aan strengere controles dan op het eigen grondgebied zijn onderworpen, opdat aan de doelmatigheid van deze strengere controles geen afbreuk wordt gedaan.

2. Het bepaalde in lid 1 geldt eveneens voor stoffen welke veelvuldig bij de vervaardiging van verdovende middelen of psychotrope stoffen worden gebruikt.

3. De Overeenkomstsluitende Partijen wisselen wederzijds informatie uit omtrent de maatregelen welke zij ter uitvoering van het toezicht op het legale verkeer van de in de leden 1 en 2 genoemde middelen en stoffen treffen.

4. Het Uitvoerend Comité pleegt regelmatig overleg omtrent de zich hierbij voordoende problemen.

Hoofdstuk 8

Vuurwapens en munitie

Artikel 78

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe de nationale wettelijke en bestuurlijke bepalingen aangaande het verwerven, het voorhanden hebben, de verkoop en de overdracht van vuurwapens en munitie aan de bepalingen van dit Hoofdstuk aan te passen.

2. Dit Hoofdstuk geldt voor het verwerven, het voorhanden hebben, de verkoop en de overdracht van vuurwapens en munitie door natuurlijke en rechtspersonen; het geldt niet voor de levering aan, de verwerving en het voorhanden hebben door de centrale en territoriale overheden, de strijdkrachten en de politie en evenmin voor de fabricage van vuurwapens en munitie door overheidsbedrijven.

Artikel 79

1. De vuurwapens worden voor de toepassing van dit Hoofdstuk als volgt onderverdeeld:

- a. verboden wapens ;
- b. vergunningplichtige wapens ;
- c. aangifteplichtige wapens.

2. Ten aanzien van het afsluitmechanisme, het magazijn en de loop van de vuurwapens vinden de voorschriften die gelden voor het voorwerp waarvan zij een bestanddeel vormen of zullen vormen, op overeenkomstige wijze toepassing.

3. In de zin van dit Hoofdstuk worden onder korte wapens verstaan de vuurwapens waarvan de loop niet langer is dan dertig centimeter of waarvan de totale lengte niet meer dan zestig centimeter bedraagt. Onder lange wapens worden alle andere vuurwapens verstaan.

Artikel 80

1. De lijst van verboden vuurwapens en munitie omvat onderstaande voorwerpen :

- a. de gewoonlijk als oorlogswapens gebruikte vuurwapens ;
- b. automatische vuurwapens, ook indien het geen oorlogsvuurwapens zijn;
- c. camouflage-vuurwapens ;
- d. munitie waarmee een pantserplaat kan worden doorboord, munitie met springlading of brandsas, alsmede de kogels voor deze munitie ;
- e. munitie voor pistolen en revolvers met dummkogels of hollepuntkogels, alsmede de kogels voor deze munitie.

2. De bevoegde autoriteiten kunnen in individuele gevallen vergunning verlenen voor de in lid 1 genoemde vuurwapens en munitie voor zover zulks niet in strijd is met overwegingen van openbare orde en veiligheid.

Artikel 81

1. De lijst van vuurwapens voor het verwerven en voorhanden hebben waarvan een vergunning vereist is, omvat ten minste onderstaande vuurwapens, voor zover deze niet verboden zijn :

- a. korte semi-automatische of korte repeetervuurwapens ;
- b. korte enkelschotsvuurwapens met centrale ontsteking ;
- c. korte enkelschotsvuurwapens met randvuurontsteking met een totale lengte van minder dan achtentwintig centimeter;
- d. lange semi-automatische vuurwapens waarvan het magazijn en de kamer meer dan drie patronen kunnen bevatten ;
- e. lange repeet- en semi-automatische vuurwapens met een gladde loop, welke ten hoogste zestig centimeter lang is ;
- f. civiele semi-automatische vuurwapens die het uiterlijk hebben van automatische oorlogsvuurwapens.

2. Onderstaande vuurwapens behoren niet tot de lijst van vergunningplichtige vuurwapens :

- a. alarm-, gas- en signaalwapens voor zover hierbij door middel van technische voorzieningen gegarandeerd is dat zij met algemeen gangbare werktuigen niet kunnen worden omgebouwd tot wapens waarmee scherpe munitie kan worden verschoten en het verschieten van een prikkelende stof geen blijvend lichamenlijk letsel kan veroorzaken;
- b. lange semi-automatische vuurwapens waarvan het magazijn en de kamer niet meer dan drie patronen kunnen bevatten zonder dat zij opnieuw geladen worden, voor zover het magazijn niet verwisselbaar is of kan worden gegarandeerd dat zij met algemeen gangbare werktuigen niet kunnen worden omgebouwd tot wapens waarvan het magazijn en de kamer meer dan drie patronen kunnen bevatten.

Artikel 82

De lijst van aangifteplichtige vuurwapens omvat onderstaande wapens, voor zover deze niet verboden, noch onderworpen aan een vergunning zijn :

- a. lange repeetervuurwapens ;
- b. lange enkelschotsvuurwapens met getrokken loop of lopen ;
- c. korte enkelschotsvuurwapens met randvuurontsteking met een totale lengte van meer dan achtentwintig centimeter;
- d. de in artikel 81, lid 2, onder b., genoemde wapens.

Artikel 83

De lijsten van de in de artikelen 80, 81 en 82 genoemde wapens omvatten niet:

- a. de vuurwapens waarvan het model of het fabricagejaar, behoudens uitzondering, van vóór 1 januari 1870 dateren, op voorwaarde dat zij niet geschikt zijn voor het verschieten van munitie, welke bestemd is voor verboden of vergunningplichtige vuurwapens;

- b. de reproducties van de onder a. genoemde vuurwapens, op voorwaarde dat hiermee geen patronen met een metalen huls kunnen worden verschoten;
- c. de vuurwapens die voor het verschieten van ongeacht welke munitie ongeschikt zijn gemaakt door toepassing van technische voorzieningen die door middel van het kermerk van een officiële instantie zijn gegarandeerd, dan wel door een dergelijke instantie zijn erkend.

Artikel 84

Een vergunning voor het verwerven en voorhanden hebben van een in artikel 81 bedoeld vuurwapen mag slechts worden verleend op voorwaarde dat :

- a. betrokkene ten minste achttien jaar oud is, behoudens uitzonderingen voor jacht- of sportdoeleinden ;
- b. betrokkene niet wegens geestesziekte of wegens andere mentale of lichamelijke stoornissen ongeschikt is een vuurwapen te verwerven of voorhanden te hebben ;
- c. betrokkene niet wegens een strafbaar feit werd veroordeeld of geacht kan worden op grond van andere aanwijzingen een gevaar voor de openbare orde of veiligheid op te leveren;
- d. door betrokkene opgegeven redenen voor het verwerven of voorhanden hebben van vuurwapens als gegrond aangemerkt kan worden.

Artikel 85

- 1. Aangifte van de in artikel 82 bedoelde vuurwapens wordt ingeschreven in een register, dat door de in artikel 86 bedoelde personen wordt bijgehouden.
- 2. Wanneer een wapen door een niet in artikel 86 bedoelde persoon wordt overgedragen, dient volgens door iedere Overeenkomstsluitende Partij vast te stellen regels hiervan aangifte te worden gedaan.
- 3. De in dit artikel bedoelde aangifte dient de gegevens te behelzen die voor identificatie van de betrokken personen en wapens noodzakelijk zijn.

Artikel 86

- 1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe de fabrikanten en handelaars van vergunningplichtige vuurwapens en de fabrikanten en handelaars van aangifteplichtige vuurwapens aan een vergunningplicht, onderscheidenlijk aangifteplicht te onderwerpen. De vergunning voor de vergunningplichtige vuurwapens is eveneens geldig voor de aangifteplichtige vuurwapens. De Overeenkomstsluitende Partijen onderwerpen de wapenfabrikanten en wapenhandelaars aan een zodanig toezicht dat een afdoende controle is gewaarborgd.
- 2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe voorschriften vast te stellen op grond waarvan alle vuurwapens duurzaam van ten minste een identificerend serienummer, alsmede van het merk van de fabrikant moeten zijn voorzien.
- 3. De Overeenkomstsluitende Partijen verplichten de fabrikanten en handelaars tot registratie van alle vergunning- en aangifteplichtige vuurwapens. Aan de hand van deze registers moeten de aard, de herkomst en de kopers van de vuurwapens snel kunnen worden getraceerd.

4. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe met betrekking tot de in de artikelen 80 en 81 bedoelde vergunningen voor te schrijven dat het identificerend nummer en het merk van het vuurwapen in de aan de houder verleende vergunning worden vermeld.

Artikel 87

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe bepalingen vast te stellen op grond waarvan het de rechtmatige bezitters van aan vergunning- of aangifteplicht onderworpen vuurwapens verboden is deze over te dragen aan personen die niet tot het verwerven gemachtigd zijn of niet over een aangiftebewijs beschikken.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen het tijdelijk ter hand stellen van deze vuurwapens volgens door hen vast te stellen regels toestaan.

Artikel 88

1. De Overeenkomstsluitende Partijen voeren in hun nationale wetgeving een regeling in op grond waarvan de vergunningen kunnen worden ingetrokken voor personen die niet meer aan de in artikel 84 bedoelde voorwaarden voor het verlenen van een vergunning voldoen.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe nationaal passende maatregelen, met inbegrip van inbeslagneming van het vuurwapen en de intrekking van de vergunning, te treffen, alsmede de overtreding van de wettelijke en andere bepalingen aangaande vuurwapens op passende wijze strafbaar te stellen. Verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van de vuurwapens kan hierbij als sanctie in aanmerking worden genomen.

Artikel 89

1. De personen die houder zijn van een vergunning voor het verwerven van een vuurwapen, behoeven geen houder te zijn van een vergunning voor het verwerven van de voor deze wapens bestemde munitie.

2. Voor het verwerven van munitie door personen die geen houder zijn van een vergunning voor het verwerven van wapens, geldt een overeenkomstige regeling als voor het wapen waarvoor deze munitie is bestemd. De vergunning kan worden verleend voor één enkele soort of voor alle soorten munitie.

Artikel 91

De Overeenkomstsluitende Partijen hebben het recht strengere wetten of voorschriften betreffende vuurwapens en munitie vast te stellen.

Artikel 92

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe, op de grondslag van de Europese Overeenkomst van 28 juni 1978 betreffende de controle aangaande het verwerven en voorhanden hebben van vuurwapens door particulieren, om, met inachtneming van de nationale wetgeving, een informatie-uitwisseling tot stand te brengen omtrent het verwerven van vuurwapens door personen - particulieren of detailwapenhandelaars - die hun normale verblijfplaats of zetel op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Partij hebben. Onder detailwapenhandelaar wordt verstaan iedere persoon wiens beroepswerkzaamheden geheel of ten dele bestaan uit de detailhandel van vuurwapens.

2. De informatie-uitwisseling omvat :

- a. tussen twee Overeenkomstsluitende Partijen die de in lid 1 genoemde Overeenkomst hebben bekrachtigd, de vuurwapens die opgenomen zijn in bijlage 1, onderdeel A nr. 1, letters a tot en met h van de bedoelde Overeenkomst ;
- b. tussen twee Overeenkomstsluitende Partijen waarvan tenminste één de in lid 1 genoemde Overeenkomst niet heeft bekrachtigd, de wapens die in elk der Overeenkomstsluitende Partijen zijn onderworpen aan een vergunning- of aangifteplicht.

3. De informatie omtrent het verwerven van vuurwapens zal zo spoedig mogelijk worden doorgegeven en de navolgende gegevens omvatten :

- a. de datum van verwerving en de identiteit van de persoon die het vuurwapen verwerft, en wel :
  - wanneer het een natuurlijke persoon betreft : naam, voornamen, geboorteplaats en -datum, adres, nummer van zijn paspoort of identiteitskaart, alsmede datum van afgifte en aanduiding van de autoriteit die deze heeft afgegeven, wapenhandelaar of niet ;
  - wanneer het een rechtspersoon betreft : de naam of handelsnaam en de zetel alsmede de naam, voornamen, geboorteplaats en -datum, adres en nummer van het paspoort of de identiteitskaart van de persoon die bevoegd is de rechtspersoon te vertegenwoordigen.
- b. model, fabricagenummer, kaliber en andere identificerende kenmerken van het desbetreffende vuurwapen, alsmede het identificatienummer.

4. Iedere Overeenkomstsluitende Partij wijst een nationale autoriteit aan die de in de leden 2 en 3 bedoelde informatie verzendt en ontvangt, en stelt onverwijld de overige Overeenkomstsluitende Partijen in kennis van iedere wijziging terzake van de aangewezen autoriteit.

5. De door iedere Overeenkomstsluitende Partij aangewezen autoriteit is bevoegd de aan haar toegezonden informatie door te geleiden aan de bevoegde plaatselijke politie-autoriteiten en grensbewakingsautoriteiten met het oog op het voorkomen of vervolgen van strafbare feiten en administratieve delicten.

De ontvangende instantie mag de ontvangen gegevens slechts gebruiken voor doeleinden, voor de verwezenlijking waarvan deze haar werden verstrekt. De nationale voorschriften inzake bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ontvangende Overeenkomstsluitende Partij zijn op de ontvangen informatie van toepassing.

SCHENGEN-INFORMATIESYSTEEM

Hoofdstuk 1

Instelling van het Schengen-informatiesysteem

Artikel 93

1. De Overeenkomstsluitende Partijen richten in en onderhouden een gemeenschappelijk informatiesysteem, hierna te noemen Schengen-informatiesysteem, dat bestaat uit een nationaal deel bij elk der Overeenkomstsluitende Partijen en een technisch ondersteunende functie. Door middel van het Schengen-informatiesysteem staan signaleringen van personen en voorwerpen via geautomatiseerde bevraging ter beschikking van de door de Overeenkomstsluitende Partijen aangewezen autoriteiten bij de uitoefening, naar nationaal recht, van grenscontroles aan de buitengrens en andere politie- en douanecontroles in het binnenland, alsmede, voor zover het uitsluitend de in artikel 97 bedoelde categorie van signaleringen betreft, ten behoeve van de visumverleningsprocedure, de afgifte van verblijfstitels en de toepassing van het vreemdelingenrecht uit hoofde van de bepalingen van deze Overeenkomst inzake het personenverkeer.

2. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen richt in en onderhoudt, voor haar rekening en risico, haar nationale deel van het Schengen-informatiesysteem waarvan het gegevensbestand door gebruikmaking van de technisch ondersteunende functie inhoudelijk identiek is aan het gegevensbestand van het nationale deel van elke andere Overeenkomstsluitende Partij. Ten einde de in lid 3 van dit artikel bedoelde overdracht van informatie op snelle en efficiënte wijze te doen plaatsvinden, conformeert elke Overeenkomstsluitende Partij zich bij de inrichting van haar nationale deel aan de door de Overeenkomstsluitende Partijen gemeenschappelijk vastgestelde protocollen en procedures ten aanzien van de technisch ondersteunende functie. Het gegevensbestand van elk nationaal deel strekt, binnen het grondgebied van de onderscheiden Overeenkomstsluitende Partijen, tot geautomatiseerde bevraging. Bevraging van het gegevensbestand van het nationale deel van andere Overeenkomstsluitende Partijen wordt uitgesloten.

3. De Overeenkomstsluitende Partijen richten in en onderhouden, voor gemeenschappelijke rekening en risico, de technisch ondersteunende functie van het Schengen-informatiesysteem. De Franse Republiek is verantwoordelijk voor de technisch ondersteunende functie; deze wordt ingericht in (Straatsburg). De technisch ondersteunende functie omvat een gegevensbestand waarmee de gegevensbestanden van de nationale delen door de on-line overdracht van informatie identiek gehouden worden. In het gegevensbestand van de technisch ondersteunende functie worden signaleringen van personen en voorwerpen opgenomen, voor zover deze tot alle Overeenkomstsluitende Partijen zijn gericht. Het bestand van het technisch ondersteunende deel bevat, afgezien van het bepaalde in dit artikel en het bepaalde in artikel 114, lid 2, geen verdere gegevens.

Functioneren en gebruik van het Schengen-informatiesysteem

Artikel 94

Het Schengen-informatiesysteem heeft tot doel, in overeenstemming met het bepaalde in deze Overeenkomst, binnen het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen met behulp van de via dit systeem verstrekte informatie de openbare orde en veiligheid, met inbegrip van de veiligheid van de Staat en de toepassing van de bepalingen inzake het personenverkeer van deze Overeenkomst, te doen handhaven.

Artikel 95

1. Het Schengen-informatiesysteem bevat uitsluitend de door elk der Overeenkomstsluitende Partijen aangeleverde categorieën van gegevens die voor de in de artikelen 96 tot en met 101 genoemde doeleinden noodzakelijk zijn. De signalerende Overeenkomstsluitende Partij gaat na, of het belang van de zaak opnemng van de signalering in het Schengen-informatiesysteem rechtvaardigt.

2. De categorieën van gegevens zijn:

- a. de gesignaleerde personen ;
  - b. de in artikel 101 genoemde voorwerpen en de in artikel 100 genoemde voertuigen.
3. Voor personen worden hooguit onderstaande gegevens opgenomen :
- a. naam en voornaam, in voorkomend geval een alias afzonderlijk ;
  - b. bijzondere onveranderlijke en objectieve fysieke kenmerken ;
  - c. voorletter van de tweede voornaam ;
  - d. geboorteplaats en -datum ;
  - e. geslacht ;
  - f. nationaliteit ;
  - g. bejegeningsgegevens "gewapend" ;
  - h. bejegeningsgegevens "gewelddadig" ;
  - i. reden van signalering ;
  - j. de te nemen actie.

Andere gegevens, in het bijzonder de gegevens die zijn genoemd in artikel 6, eerste volzin van het Verdrag van de Raad van Europa van 28 januari 1981 tot bescherming van het individu in verband met de geautomatiseerde registratie van persoonsgegevens, mogen niet worden opgenomen.

4. Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij een signalering overeenkomstig de artikelen 96, 98 of 100 in strijd acht met haar nationale recht, internationale verplichtingen of wezenlijke belangen van de Staat, kan zij alsnog de signalering in haar nationaal bestand doen markeren, zodat de gevraagde actie op haar grondgebied niet wordt uitgevoerd op grond van signalering. Met de overige Overeenkomstsluitende Partijen dient hierover overleg te worden gepleegd.

1. Gegevens over personen om wier aanhouding ter fine van uitlevering wordt verzocht, worden op verzoek van de justitiële autoriteiten van de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij opgenomen.

2. Vóór de signalering gaat de signalerende Overeenkomstsluitende Partij na of aanhouding op grond van het nationale recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partijen is toegestaan. Wanneer de signalerende Overeenkomstsluitende Partij twijfel heeft, is zij verplicht de betrokken Overeenkomstsluitende Partijen vooraf te raadplegen. Gelijkzeitig met de signalering doet de signalerende Overeenkomstsluitende Partij de aangezochte Overeenkomstsluitende Partijen zo spoedig mogelijk mededeling van onderstaande informatie, welke voor de ten grondslag liggende feiten van wezenlijk belang is:

- a. de om aanhouding verzoekende autoriteit;
- b. het bestaan van een bevel tot aanhouding of van een akte die dezelfde kracht heeft, of van een voor tenuitvoerlegging vatbaar vonnis;
- c. de aard en de wettelijke omschrijving van het strafbaar feit;
- d. een omschrijving van de omstandigheden waaronder het strafbaar feit is begaan, met inbegrip van tijd, plaats en de mate van betrokkenheid van de gesignaleerde persoon bij het strafbaar feit;
- e. voor zover mogelijk de gevolgen van het strafbaar feit.

3. Een aangezochte Overeenkomstsluitende Partij kan de signalering in haar nationale bestand doen markeren, zodat tot op het tijdstip van verwijdering van de markering niet op grond van de signalering tot aanhouding wordt overgegaan. De markering dient uiterlijk vierentwintig uren na opneming van de signalering te worden verwijderd, tenzij de desbetreffende Partij de gevraagde aanhouding om juridische of bijzondere opportuniteitsredenen afwijst. Bij hoge uitzondering kan wegens het complexe karakter van de aan de signalering ten grondslag liggende feiten deze termijn tot een week worden uitgebreid. Ongeacht een markering of afwijzende beslissing blijven de overige Overeenkomstsluitende Partijen bevoegd de door middel van de signalering gevraagde aanhouding te verrichten.

4. Wanneer een Overeenkomstsluitende Partij wegens bijzondere spoed om onmiddellijke opsporing verzoekt, gaat de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij na of zij van markering kan afzien. De aangezochte Overeenkomstsluitende Partij treft de nodige voorzieningen, opdat in geval van instemming met de signalering aan de gevraagde aanhouding onverwijld uitvoering kan worden gegeven.

5. Wanneer aanhouding wegens een nog niet-beëindigde toetsing of wegens een afwijzende beslissing door een aangezochte Overeenkomstsluitende Partij niet mogelijk is, dient deze de signalering als een signalering ter fine van mededeling van de verblijfplaats te behandelen.

6. De aangezochte Overeenkomstsluitende Partijen geven uitvoering aan de op grond van de signalering gevraagde actie overeenkomstig de geldende uitleveringsverdragen en met inachtneming van het nationale recht. Zij zijn niet tot uitvoering van de gevraagde actie verplicht wanneer de gesignaleerde persoon een eigen onderdaan is, daargelaten de mogelijkheid om naar nationaal recht zelf tot aanhouding over te gaan.

Artikel 97

1. Gegevens over vreemdelingen die ter fine van weigering van toegang worden gesignaleerd, worden opgenomen op grond van een nationale signalering ingevolge een door de bevoegde administratieve of strafrechtelijke autoriteiten met inachtneming van de nationale wettelijke procedurevoorschriften genomen beslissing.

2. De beslissingen kunnen zijn gegrond op het gevaar voor de openbare orde en veiligheid of de nationale veiligheid dat de aanwezigheid van een vreemdeling op het nationale grondgebied kan opleveren.

Dit kan in het bijzonder het geval zijn bij :

- a. een vreemdeling die is veroordeeld wegens een strafbaar feit dat met een vrijheidsstraf van ten minste één jaar is strafbaar gesteld;
  - b. een vreemdeling te wiens aanzien er een ernstig vermoeden bestaat dat hij zware misdrijven, met name die bedoeld in artikel 72 heeft gepleegd, of te wiens aanzien er concrete aanwijzingen zijn dat hij voornemens is dergelijke misdrijven of feiten op het grondgebied van een Overeenkomstsluitende Partij te plegen.
3. De beslissingen kunnen eveneens zijn gegrond op het feit dat ten aanzien van de vreemdeling een niet-opgeschorte of niet-ingetrokken maatregel tot verwijdering, terugwijzing of uitwijzing is genomen die een verbod op binnenkomst, of in voorkomend geval, een verbod op verblijf behelst of daarvan vergezeld gaat, om reden van overtreding van de nationale bepalingen inzake de binnenkomst en het verblijf van vreemdelingen.

Artikel 98

Gegevens over vermiste personen of personen die ter bescherming van zichzelf of ter voorkoming van gevaar op last van de bevoegde autoriteit of van de bevoegde rechter van de signalerende Overeenkomstsluitende Partij voorlopig in bewaring moeten worden gesteld, worden opgenomen, opdat de politie-autoriteiten aan de signalerende Overeenkomstsluitende Partij de verblijfplaats mededelen, dan wel de persoon in bewaring kunnen stellen, ten einde verdere doorreis te beletten, voor zover dit op grond van het nationale recht is toegestaan. Dit geldt in het bijzonder voor minderjarigen en voor personen die op last van een bevoegde autoriteit tegen hun wil in een inrichting moeten worden opgenomen. Bij vermiste meerderjarigen is voor mededeling de instemming van de betrokken persoon vereist.

Artikel 99

1. Gegevens over getuigen, alsmede over personen die door de justitiële autoriteiten in het kader van een strafprocedure zijn opgeroepen wegens feiten waarvoor zij worden vervolgd, dan wel personen aan wie een vonnis of een oproep tot het ondergaan van een vrijheidsstraf dient te worden betekend, worden op verzoek van de bevoegde justitiële autoriteiten opgenomen ter fine van mededeling van de woon- of verblijfplaats.

2. De verzochte informatie wordt aan de verzoekende Overeenkomstsluitende Partij volgens het nationale recht of de geldende verdragen inzake rechtshulp in strafzaken medegedeeld.

1. Gegevens over personen of voertuigen worden met inachtneming van het nationale recht van de signalerende Overeenkomstsluitende Partij hetzij ter fine van onopvallende, hetzij ter fine van gerichte controle overeenkomstig het bepaalde in lid 5 opgenomen.

2. Een dergelijke signalering is toegestaan met het oog op het beletten van strafbare feiten en ter voorkoming van gevaar voor de openbare veiligheid, indien

a. er concrete aanwijzingen zijn, op grond waarvan kan worden aangenomen dat de betrokken persoon in aanzienlijke mate bijzonder ernstige misdrijven beraamt of pleegt,

dan wel

b. de algemene beoordeling van de betrokken persoon, vooral op grond van de door hem gepleegde strafbare feiten, doet verwachten dat hij bijzonder ernstige misdrijven zal blijven plegen.

3. Voorts is signalering, voor zover dat krachtens het nationale recht is toegestaan, op verzoek van de voor de veiligheid van de Staat bevoegde diensten mogelijk, indien er concrete aanwijzingen voor bestaan dat de in lid 4 genoemde gegevens met het oog op de voorkoming van een ernstige, van de desbetreffende persoon uitgaande bedreiging, dan wel van andere ernstige gevaren voor de interne of externe veiligheid van de Staat noodzakelijk zijn. De signalerende Overeenkomstsluitende Partij is verplicht de overige Overeenkomstsluitende Partijen vooraf te raadplegen.

4. Op basis van de onopvallende controle kunnen bij grenscontroles of andere politie- en douanecontroles in het binnenland de onderstaande gegevens of een deel daarvan worden verzameld en aan de signalerende autoriteit worden medege-deeld :

- a. aantreffen van de gesignaleerde persoon of van het gesignaleerde voertuig;
- b. plaats, tijd van of aanleiding voor de controle ;
- c. reisroute en bestemming ;
- d. begeleidende personen of inzittenden ;
- e. gebruikt voertuig ;
- f. meegenomen voorwerpen ;
- g. omstandigheden waaronder de persoon of het voertuig zijn aangetroffen.

Bij het verzamelen van deze gegevens dient er op te worden toegezien dat het onopvallende karakter van de controle niet in het gedrang komt.

5. Bij de in lid 1 genoemde gerichte controle kunnen met inachtneming van de nationale wetgeving voor het bereiken van de in de leden 2 en 3 genoemde doelstellingen de personen, voertuigen of meegenomen voorwerpen worden onderzocht. Voor zover gerichte controle naar het recht van een Overeenkomstsluitende Partij niet is toegestaan, wordt deze vorm van controle door deze Partij automatisch in een verzoek tot onopvallende controle omgezet.

6. Een aangezochte Overeenkomstsluitende Partij kan de signalering in haar nationale bestand doen markeren, zodat tot op het tijdstip van verwijdering van de markering niet op grond van de signalering ter fine van onopvallende of gerichte controle tot actie wordt overgegaan. De markering dient uiterlijk vierentwintig uren na opneming van de signalering te worden verwijderd, tenzij de desbetreffende Partij de gevraagde actie om juridische of bijzondere opportuniteitsredenen afwijst. Ongeacht een markering of afwijzende beslissing blijven de overige Overeenkomstsluitende Partijen bevoegd om de door middel van de signalering gevraagde actie te verrichten.

Artikel 101

1. Gegevens over voorwerpen die met het oog op inbeslagname of als bewijsmiddel in een strafprocedure worden gezocht, worden in het Schengen-informatiesysteem opgenomen.

2. Blijkt uit een bevraging dat er met betrekking tot een aangetroffen voorwerp een signalering bestaat, dan neemt de autoriteit die zulks heeft geconstateerd, contact op met de signalerende autoriteit, ten einde de nodige maatregelen overeen te komen. Daartoe mogen overeenkomstig deze Overeenkomst eveneens persoonsgegevens worden verstrekt. De Overeenkomstsluitende Partij op wier grondgebied het voorwerp is aangetroffen, neemt de nodige maatregelen overeenkomstig het nationaal recht.

3. Onderstaande categorieën van voorwerpen worden opgenomen :

- a. gestolen, verduisterde of anderszins vermiste motorvoertuigen met een cilinderinhoud van meer dan 50 cc ;
- b. gestolen, verduisterde of anderszins vermiste aanhangers en caravans met een ledig gewicht van meer dan 750 kg ;
- c. gestolen, verduisterde of anderszins vermiste vuurwapens ;
- d. gestolen, verduisterde of anderszins vermiste blanco documenten ;
- e. gestolen, verduisterde of anderszins vermiste op naam gestelde identiteitsdocumenten (paspoorten, identiteitskaarten, rijbewijzen) ;
- f. identificeerbare bankbiljetten.

Artikel 102

1. Uitsluitend de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor

- a. grenscontroles,
- b. andere politie- en douanecontroles in het binnenland, en de uitoefening van coördinerende functies terzake,

verkrijgen toegang tot de in het Schengen-informatiesysteem opgenomen gegevens en zijn tot directe bevraging bevoegd.

2. Bovendien komt de toegang tot directe bevraging van de gegevens bedoeld in artikel 97 toe aan de voor de visumverlening bevoegde autoriteiten, de voor de behandeling van de visumaanvragen verantwoordelijke centrale autoriteiten, de voor afgifte van verblijfstitels bevoegde autoriteiten, alsmede aan de vreemdelingendiensten ten behoeve van de toepassing van de bepalingen van deze Overeenkomst inzake het personenverkeer. De toegang tot de gegevens wordt overeenkomstig het nationaal recht van iedere Overeenkomstsluitende Partij geregeld.

3. De gebruikers mogen slechts de gegevens bevragen die voor het vervullen van hun taak noodzakelijk zijn.

4. Iedere Overeenkomstsluitende Partij doet het Uitvoerend Comité mededeling van de lijst van bevoegde autoriteiten die tot directe bevraging van de in het Schengen-informatiesysteem opgenomen gegevens gemachtigd zijn ; hierbij worden voor elk der autoriteiten de gegevens vermeld welke voor de uitoefening van haar taak voor bevraging toegankelijk zijn.

Hoofdstuk 3

Bescherming van de persoonlijke levenssfeer en gegevensbeveiliging

II

Artikel 103

1. De Overeenkomstsluitende Partijen mogen de in de artikelen 96 tot en met 101 voorziene gegevens slechts gebruiken voor het doel waarvoor de daarin bedoelde signaleringen zijn gedaan.

2. De gegevens mogen slechts voor technische doeleinden worden verveelvoudigd, voor zover dit voor directe bevraging door de autoriteiten als bedoeld in artikel 102 noodzakelijk is. Signaleringen van andere Overeenkomstsluitende Partijen mogen niet uit het nationale bestand van het Schengen-informatiesysteem in andere nationale gegevensbestanden worden overgenomen.

3. Afwijking van het bepaalde in lid 1 is slechts toegestaan, voor zover de door middel van een bepaalde signalering verstrekte gegevens worden gebruikt voor doelstellingen welke met signalering uit hoofde van één der artikelen 96 tot en met 101 kunnen worden beoogd en indien dit voor het voorkomen van een ernstig en onmiddellijk dreigend gevaar voor de openbare orde en veiligheid of om ernstige redenen verband houdende met de veiligheid van de Staat, dan wel ter voorkoming van een ernstig strafbaar feit noodzakelijk is. Daartoe dient vooraf de toestemming van de signalerende Overeenkomstsluitende Partij te worden verkregen.

4. De gegevens mogen in geen geval voor administratieve doeleinden worden gebruikt. In afwijking daarvan mogen de overeenkomstig artikel 97 opgenomen gegevens naar het nationale recht van iedere Overeenkomstsluitende Partij slechts voor de uit artikel 102, lid 2, voortvloeiende doeleinden worden gebruikt.

5. Gebruik dat in strijd is met het bepaalde in de leden 1 tot en met 4 wordt naar nationaal recht aangemerkt als afwijking van doelbinding.

Artikel 104

Elk der Overeenkomstsluitende Partijen waarborgt, dat gemiddeld iedere tiende verstrekking van persoonsgegevens door de bewerker in het nationale bestand wordt vastgelegd met het oog op controle op de toelaatbaarheid van de bevraging. Vastlegging mag alleen voor dit doel geschieden en wordt na zes maanden verwijderd.

Artikel 105

1. Het nationale recht van de signalerende Overeenkomstsluitende Partij is op de signalering van toepassing, voor zover in deze Overeenkomst niet anders is voorzien.

2. Voor zover in deze Overeenkomst niet in een bijzondere regeling is voorzien, is het recht van de onderscheiden Overeenkomstsluitende Partijen op de in haar nationale bestand opgenomen gegevens van toepassing.

3. Voor zover in deze Overeenkomst niet in een bijzondere regeling voor de uitvoering van de in de signalering gevraagde actie is voorzien, is het recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij die de actie uitvoert, van toepassing. Voor zover in deze Overeenkomst in bijzondere regelingen voor de uitvoering van de in de signalering gevraagde actie is voorzien, worden de desbetreffende bevoegdheden door het nationale recht van de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij afgebakend. Wanneer de gevraagde actie niet kan worden uitgevoerd, doet de aangezochte Overeenkomstsluitende Partij onverwijld daarvan mededeling aan de signalerende Overeenkomstsluitende Partij.

Artikel 106

De signalerende Overeenkomstsluitende Partij is verantwoordelijk voor de juistheid en actualiteit van de gegevens, alsmede voor de rechtmatige opneming van de gegevens in het Schengen-informatiesysteem.

Artikel 107

1. Alleen de signalerende Overeenkomstsluitende Partij is bevoegd de door haar ingevoerde gegevens te wijzigen, aan te vullen, te verbeteren of te verwijderen.

2. Wanneer één der Overeenkomstsluitende Partijen die niet de signalering heeft aangeleverd, aanwijzingen heeft dat gegevens onjuist zijn of onrechtmatig werden opgenomen, doet zij daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de signalerende Overeenkomstsluitende Partij, die verplicht is de mededeling onverwijld te toetsen en, zo nodig, de gegevens onverwijld te verbeteren of te verwijderen.

3. Indien de Overeenkomstsluitende Partijen geen overeenstemming kunnen bereiken, wordt het geval door de Overeenkomstsluitende Partij die niet de signalering heeft aangeleverd, voor advies aan de gemeenschappelijke controleautoriteit als bedoeld in artikel 116, lid 1, voorgelegd.

Artikel 108

Wanneer van een persoon reeds een signalering in het Schengen-informatiesysteem is opgenomen, treft de Overeenkomstsluitende Partij die een nieuwe signalering opneemt, met de Overeenkomstsluitende Partij die de eerste signalering heeft opgenomen, een regeling omtrent de opneming van de signaleringen. De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen hieromtrent ook algemene regelingen treffen.

Artikel 109

1. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen wijst een instantie aan die voor het nationale bestand van het Schengen-informatiesysteem centraal is.

2. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen verricht haar signaleringen door tussenkomst van deze instantie.

3. Deze instantie is verantwoordelijk voor de goede werking van het nationale bestand van het Schengen-informatiesysteem en treft de nodige maatregelen ten behoeve van de naleving van de bepalingen van deze Overeenkomst.

4. De Overeenkomstsluitende Partijen doen elkaar door tussenkomst van de depositaris mededeling van de in lid 1 bedoelde instantie.

Artikel 110

1. Het recht van eenieder om van de hem betreffende in het Schengen-informatiesysteem opgenomen gegevens kennis te nemen, wordt uitgeoefend overeenkomstig het recht van de Overeenkomstsluitende Partij bij welke de kennisneming wordt verlangd. Voor zover het nationale recht daarin voorziet, beslist de nationale controle-autoriteit als bedoeld in artikel 115, lid 1, of en op welke wijze kennisneming kan worden verleend. Een Overeenkomstsluitende Partij die de signalering niet zelf heeft aangeleverd, mag slechts kennisneming van gegevens toestaan, voor zover zij de signalerende Overeenkomstsluitende Partij vooraf de gelegenheid heeft geboden dienaangaande een standpunt te bepalen.

2. De kennisneming wordt de betrokkene geweigerd, wanneer dit voor een rechtmatige, uit de signalering voortvloeiende taakuitoefening of ter bescherming van de rechten en vrijheden van derden onontbeerlijk is. Zij wordt steeds geweigerd hangende een signalering ter fine van onopvallende controle.

Artikel 111

Eenieder heeft het recht hem betreffende onjuiste gegevens te doen verbeteren of onrechtmatig opgenomen gegevens te doen verwijderen.

Artikel 112

1. Eenieder heeft het recht op het grondgebied van elk der Overeenkomstsluitende Partijen bij de naar nationaal recht bevoegde rechter of instantie een beroep in te stellen wegens een hem betreffende signalering, in het bijzonder met het oog op verbetering, verwijdering, kennisneming of schadevergoeding.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe wederzijds de onherroepelijke beslissingen van de in lid 1 bedoelde rechters of instanties ten uitvoer te leggen. Het bepaalde in artikel 117 blijft onverlet.

Artikel 113

1. De in het Schengen-informatiesysteem voor de signalering van personen opgenomen persoonsgegevens worden niet langer bewaard dan nodig is voor het nagestreefde doel. Uiterlijk drie jaren na het tijdstip van opneming dient de signalerende Overeenkomstsluitende Partij de noodzaak van verdere bewaring te toetsen. Voor de in artikel 100 bedoelde signaleringen belooft deze termijn één jaar.

2. Elk der signalerende Overeenkomstsluitende Partijen kan kortere toetsings-termijnen naar nationaal recht vaststellen.

3. Vanuit de technisch ondersteunende functie van het Schengen-informatiesysteem wordt de signalerende Overeenkomstsluitende Partij één maand op voorhand automatisch mededeling gedaan van de in het systeem geprogrammeerde verwijdering.

4. De signalerende Overeenkomstsluitende Partij kan vóór het verstrijken van de toetsingstermijn tot handhaving van de signalering besluiten, indien dit voor het met de signalering nagestreefde doel vereist is. Verlenging van de signalering dient met behulp van de technisch ondersteunende functie te geschieden. Het bepaalde in lid 1 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 114

1. Andere gegevens dan die bedoeld in artikel 113 worden niet langer dan tien jaren bewaard. Gegevens over afgegeven identiteitsdocumenten en identificeerbare bankbiljetten worden niet langer dan vijf jaren bewaard. Gegevens over motorvoertuigen, aanhangers en caravans worden niet langer dan drie jaren bewaard.

2. De uit het bestand van de technisch ondersteunende functie verwijderde gegevens worden nog één jaar in het centrale bestand bewaard. Zij kunnen tijdens deze periode slechts voor controle achteraf op de juistheid daarvan of de rechtmatigheid van de opneming worden gebruikt. Na deze periode dienen de gegevens te worden vernietigd.

Artikel 115

1. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen voorziet in een onafhankelijke controle-autoriteit, die tot taak heeft overeenkomstig het nationale recht toezicht te houden op het nationale bestand en na te gaan of door registratie en gebruik van de in het Schengen-informatiesysteem opgenomen gegevens de rechten van de geregistreerde personen niet worden geschaad. De controle-autoriteit heeft hiertoe toegang tot het nationale bestand.

2. Eenieder heeft het recht bij de controle-autoriteiten een verzoek in te dienen ter toetsing van de hem betreffende in het Schengen-informatiesysteem opgenomen gegevens, alsmede van het gebruik daarvan. Dit recht wordt uitgeoefend overeenkomstig het nationale recht van de Overeenkomstsluitende Partij bij welke het verzoek is ingediend. Wanneer de gegevens door een andere Overeenkomstsluitende Partij zijn aangeleverd, geschiedt de controle in nauw overleg met de controle-autoriteit van die Overeenkomstsluitende Partij.

Artikel 116

1. Voor het toezicht op de technisch ondersteunende functie van het Schengen-informatiesysteem is er een gemeenschappelijke controle-autoriteit, waarin de onderscheiden nationale controle-autoriteiten ieder door twee personen zijn vertegenwoordigd. Iedere Overeenkomstsluitende Partij heeft bij stemming één stem. De controle geschiedt overeenkomstig de bepalingen van deze Overeenkomst, van het Verdrag van de Raad van Europa van 28 januari 1981 tot bescherming van het individu in verband met de geautomatiseerde registratie van persoonsgegevens en met inachtneming van Aanbeveling R (87) 15 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 17 september 1987 tot regeling van het gebruik van persoonsgegevens op politieel gebied en met inachtneming van het nationale recht van de voor de technisch ondersteunende functie verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij.

2. Met betrekking tot de technisch ondersteunende functie heeft de gemeenschappelijke controle-autoriteit tot taak de juiste toepassing van de bepalingen van deze Overeenkomst te toetsen. Zij heeft hiertoe toegang tot het gegevensbestand van de technisch ondersteunende functie.

3. De gemeenschappelijke controle-autoriteit is tevens bevoegd een onderzoek in te stellen naar toepassings- of interpretatiemoeilijkheden die bij de werking van het Schengen-informatiesysteem kunnen rijzen, naar problemen verband houdende met de door de onafhankelijke nationale controle-autoriteiten uitgeoefende controle of verleende kennismening, alsmede geharmoniseerde voorstellen uit te werken, teneinde aan bestaande problemen gemeenschappelijke oplossingen te geven.

4. De gemeenschappelijke controle-autoriteit rapporteert aan de instanties waaraan de nationale controle-autoriteiten rapporteren.

Artikel 117

1. Indien een persoon door de werking van een nationaal bestand van het Schengen-informatiesysteem schade lijdt, is iedere Overeenkomstsluitende Partij te zijnen aanzien naar nationaal recht hiervoor aansprakelijk. Dit is eveneens het geval wanneer de schade door de signalerende Overeenkomstsluitende Partij is veroorzaakt, doordat deze onjuiste gegevens heeft aangeleverd of omdat de opneming onrechtmatig was.

2. Wanneer de gedaagde Overeenkomstsluitende Partij niet de signalerende Overeenkomstsluitende Partij is, dient laatstgenoemde desgevraagd de toegekende schadevergoeding terug te betalen, tenzij de gegevens door de aangezichte Overeenkomstsluitende Partij in strijd met deze Overeenkomst werden gebruikt.

Artikel 118

Iedere Overeenkomstsluitende Partij treft uiterlijk op het tijdstip van inwerkingtreding van deze Overeenkomst in haar nationale wetgeving de nodige maatregelen ter verwezenlijking van de beginselen die zijn neergelegd in het Verdrag van de Raad van Europa van 28 januari 1981 tot bescherming van het individu in verband met de geautomatiseerde registratie van persoonsgegevens en met inachtneming van Aanbeveling R (87) 15 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 17 september 1987 tot regeling van het gebruik van persoonsgegevens op politieel gebied.

Artikel 119

1. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen verbindt zich ertoe om voor haar nationale bestand van het Schengen-informatiesysteem passende maatregelen te treffen, opdat:

- a. onbevoegden de toegang tot de voor de persoonsregistraties gebezigde automatiseringsapparatuur wordt ontzegd (controle op de toegang);
- b. wordt voorkomen, dat gegevensdragers door onbevoegden kunnen worden gelezen, gecoopieerd, veranderd of verwijderd (controle op de gegevensdragers);
- c. onbevoegde opslag in het geheugen, alsmede onbevoegde kennismening, wijziging of verwijdering van opgeslagen persoonsgegevens wordt voorkomen (controle op de opslag);
- d. wordt voorkomen, dat geautomatiseerde registratiesystemen door middel van datatransmissie-apparatuur door onbevoegden kunnen worden gebruikt (controle op de gebruikers);
- e. wordt gewaarborgd, dat de personen die tot gebruik van een geautomatiseerd registratiesysteem gemachtigd zijn, uitsluitend toegang hebben tot gegevens waarop hun machtiging betrekking heeft (controle op de toegang);

- f. wordt gewaarborgd, dat kan worden nagegaan en vastgesteld aan welke instanties persoonsgegevens door middel van datatransmissie-apparatuur kunnen worden overgedragen (controle op de overdracht);
  - g. wordt gewaarborgd, dat naderhand kan worden nagegaan en vastgesteld welke persoonsgegevens wanneer en door wie in een geautomatiseerd registratiesysteem zijn opgenomen (controle op de opneming);
  - h. wordt voorkomen, dat bij de overdracht van persoonsgegevens, alsmede bij transport van gegevensdragers de gegevens op onbevoegde wijze worden gelezen, gecopieerd, gewijzigd of verwijderd (controle op het transport).
2. Iedere Overeenkomstsluitende Partij dient bij overdracht van gegevens aan buiten het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen gevestigde instanties bijzondere voorzieningen inzake gegevensbeveiliging te treffen. Hiervan dient aan de gemeenschappelijke controle-autoriteit mededeling te worden gedaan.
3. Iedere Overeenkomstsluitende Partij wijst ten behoeve van de gegevensverwerking in het nationale bestand van het Schengen-informatiesysteem slechts personen aan die een passende opleiding hebben genoten en een veiligheidsonderzoek hebben ondergaan.
4. De voor de technisch ondersteunende functie verantwoordelijke Overeenkomstsluitende Partij treft voor deze functie de in de leden 1 tot en met 3 genoemde maatregelen.

Kostenverdeling

Artikel 120

1. De kosten verbonden aan de inrichting en werking van de technisch ondersteunende functie als bedoeld in artikel 93, lid 3, met inbegrip van de kosten voor de communicatie tussen de nationale bestanden en de technisch ondersteunende functie, worden door de Overeenkomstsluitende Partijen gemeenschappelijk gedragen. Het aandeel van iedere Overeenkomstsluitende Partij in de kosten wordt bepaald aan de hand van het aandeel van ieder van hen in de eenvormige grondslag voor de belasting over de toegevoegde waarde in de zin van artikel 2, lid 1, onder c., van het Besluit van de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen aangaande het systeem van eigen middelen van de Gemeenschappen van 24 juni 1988.

2. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen draagt de kosten verbonden aan de inrichting en werking van haar nationale bestand.

TITEL V

VERVOER EN GOEDERENVERKEER

Artikel 121

1. De Overeenkomstsluitende Partijen zien erop toe dat het goederenverkeer over de binnengrenzen niet door hun wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen op ongerechtvaardigde wijze wordt belemmerd.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen vereenvoudigen het goederenverkeer over de binnengrenzen door de vervulling van de met verboden en beperkingen verband houdende formaliteiten te doen samenvallen met het vrijmaken van de goederen tot binnenlands verbruik. De belanghebbende kan deze vrijmaking naar keuze hetzij in het binnenland hetzij aan de binnengrens verrichten. De Overeenkomstsluitende Partijen beijveren zich om deze vrijmaking in het binnenland te doen afhandelen.

3. Voor zover de in lid 2 bedoelde vereenvoudigingen op bepaalde gebieden geheel of ten dele nog niet kunnen worden verwezenlijkt, streven de Overeenkomstsluitende Partijen onderling of in het kader van de Europese Gemeenschappen ernaar de daartoe noodzakelijke voorwaarden te scheppen.

Het bepaalde in dit lid geldt in het bijzonder voor de controle op de vergunningen inzake beroepsgoederenvervoer en de verkeerstechnische bepalingen, de veterinairerechtelijke en welzijnscontroles, de controles inzake gezondheidsvoorschriften met betrekking tot vers vlees, de fytosanitaire controles en de controles inzake het vervoer van gevaarlijke goederen en afvalstoffen.

4. De Overeenkomstsluitende Partijen streven er voorts naar de formaliteiten inzake het buitengrensoverschrijdende goederenverkeer onderling af te stemmen en de naleving daarvan overeenkomstig eenvormige beginselen te controleren. Daartoe werken zij nauw samen in het Uitvoerend Comité, in het kader van de Europese Gemeenschappen, alsmede in andere internationale fora.

Artikel 122

1. De Overeenkomstsluitende Partijen zien overeenkomstig het Gemeenschapsrecht voor bepaalde planten en plantaardige producten af van de door het Gemeenschapsrecht voorgeschreven fytosanitaire controles en certificaten.

Het Uitvoerend Comité stelt de lijst vast van planten en plantaardige producten waarop de in de eerste bedoelde vereenvoudigingen van toepassing zijn. Het Uitvoerend Comité kan deze lijst wijzigen en bepaalt het tijdstip waarop de wijziging in werking dient te treden. De Overeenkomstsluitende Partijen geven elkaar kennis van de getroffen maatregelen.

2. Een Overeenkomstsluitende Partij kan bij gevaar van het binnenbrengen of de uitbreiding van schadelijke organismen om tijdelijke wederinvoering van de door het Gemeenschapsrecht voorgeschreven controlemaatregelen verzoeken en zelf daartoe overgaan. Zij geeft daarvan overwijd, schriftelijk en met redenen omkleed, aan de overige Overeenkomstsluitende Partijen kennis.

3. Voor de op grond van de wettelijke bepalingen inzake soortbescherming vereiste verklaringen kan het fytosanitaire getuigschrift blijven gebruikt worden.

4. Desgevraagd geeft de bevoegde autoriteit een fytosanitair getuigschrift af, wanneer de partij geheel, dan wel gedeeltelijk voor de wederuitvoer is bestemd, voor zover voor de desbetreffende planten of plantaardige producten aan de fytosanitaire voorwaarden is voldaan.

Artikel 123

1. De Overeenkomstsluitende Partijen versterken hun onderlinge samenwerking met het oog op de veiligheid van het vervoer van gevaarlijke goederen, en zij verbinden zich ertoe de nationale bepalingen ter uitvoering van de geldende internationale overeenkomsten te harmoniseren.

Bovendien verbinden zij zich in het bijzonder, ter handhaving van het huidige veiligheidsniveau, tot :

- a. de harmonisatie van de vakbekwaamheidsvereisten die worden gehanteerd ten aanzien van voertuigenbestuurders;
- b. de harmonisatie van de modaliteiten en de intensiteit van de controles tijdens het vervoer en in de ondernemingen;
- c. de harmonisatie van de wettelijke delictomschrijving en de wettelijke bepalingen inzake de strafmaat;
- d. de permanente uitwisseling van gegevens, alsmede van de met de getroffen maatregelen en uitgeoefende controles opgedane ervaringen.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen versterken de onderlinge samenwerking met het oog op de controle op de binnengrensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke en niet-gevaarlijke afvalstoffen.

Daartoe streven zij ernaareen gemeenschappelijk standpunt in te nemen, zowel ten aanzien van de wijziging van de communautaire richtlijnen inzake de controle op en het beheer van overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen als ten aanzien van de opstelling van communautaire besluiten inzake niet-gevaarlijke afvalstoffen, ten einde een toereikende afvalverwijderingsinfrastructuur tot stand te brengen, alsmede afvalverwijderingsnormen op een hoog niveau te harmoniseren.

In afwachting van een communautaire regeling voor niet-gevaarlijke afvalstoffen worden de controles op de overbrenging daarvan verricht door het volgen van een bijzondere procedure, waardoor de overbrenging tijdens de afhandeling ter bestemming kan worden gecontroleerd.

Het bepaalde in lid 1, tweede volzin, is van toepassing.

Artikel 124

1. De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe besprekingen te voeren, ten einde de huidige vergunningplicht voor uitvoer van strategische industriegoederen en technologieën af te schaffen en, zo nodig, door een soepele procedure te vervangen, voor zover het land van bestemming en eindverbruik een Overeenkomstsluitende Partij is.

Onverminderd deze besprekingen streven de Overeenkomstsluitende Partijen ernaar ter naleving van de noodzakelijke controles nauw samen te werken, met inachtneming van de nationale wetgeving onderling informatie uit te wisselen en de daartoe noodzakelijke coördinatie, de inrichting van een coördinatiemechanisme daaronder begrepen, tot stand te brengen.

2. De Overeenkomstsluitende Partijen beijveren zich om met betrekking tot de andere dan de in lid 1 bedoelde strategische industriegoederen en technologieën de uitvoerformaliteiten in het binnenland te doen afhandelen, enerzijds, en hun controleprocedures te harmoniseren, anderzijds.

3. In het kader van de doelstellingen als bedoeld in de leden 1 en 2 treden de Overeenkomstsluitende Partijen in overleg met de overige belanghebbende Partnerstaten.

Artikel 125

Het aantal en de intensiteit van de controles aan de binnengrenzen op de door reizigers medegevoerde goederen worden tot een zo laag mogelijk niveau beperkt. De verdere beperking en uiteindelijke afschaffing daarvan is afhankelijk van de geleidelijke optrekking van de aan reizigers verleende vrijstellingen, alsmede van de verdere ontwikkelingen inzake de overige op het grensoverschrijdende reizigersverkeer van toepassing zijnde bepalingen.

Artikel 126

1. De Overeenkomstsluitende Partijen maken afspraken welke ertoe strekken onderling contactambtenaren van hun douane-administraties te detacheren.

2. Detachering van contactambtenaren heeft ten doel de samenwerking tussen de Overeenkomstsluitende Partijen in het algemeen en in het kader van de bestaande overeenkomsten en van de besluiten van de Europese Gemeenschappen betreffende de wederzijdse bijstand in het bijzonder, te bevorderen en te bespoedigen.

3. De contactambtenaren hebben een adviserende en ondersteunende taak. Zij zijn niet bevoegd tot het zelfstandig uitvoeren van op douanegebied genomen maatregelen. Zij verstrekken informatie en voeren hun opdrachten uit in het kader van de aan hen door de Overeenkomstsluitende Partij waarvan zij afkomstig zijn gegeven instructies.

TITEL VI

UITVOEREND COMITÉ

Artikel 127

1. Voor de toepassing van deze Overeenkomst stellen de Overeenkomstsluitende Partijen een Uitvoerend Comité in.
2. Onverminderd de bijzondere bevoegdheden die het krachtens deze Overeenkomst worden toegekend, heeft het Uitvoerend Comité algemeen tot taak toe te zien op de juiste toepassing van deze Overeenkomst.

Artikel 129

Het Uitvoerend Comité vergadert bij toerbeurt op het grondgebied van elk der Overeenkomstsluitende Partijen. Het vergadert zo vaak als dit nodig is voor de goede uitvoering van zijn taken.

Artikel 128

1. Iedere Overeenkomstsluitende Partij heeft één zetel in het Uitvoerend Comité. De Overeenkomstsluitende Partijen worden in het Uitvoerend Comité vertegenwoordigd door een voor de uitvoering van deze Overeenkomst verantwoordelijke Minister ; zij kunnen zich zo nodig doen bijstaan door de deskundigen die aan de beraadslagingen kunnen deelnemen.
2. Het Uitvoerend Comité beslist bij eenparigheid van stemmen. Het regelt zijn werkwijze ; daarin kan worden voorzien in een schriftelijke procedure voor de besluitvorming.
3. Het Uitvoerend Comité kan ten behoeve van de voorbereiding van de besluitvorming of andere werkzaamheden werkgroepen instellen samengesteld uit ambtelijke vertegenwoordigers van de Overeenkomstsluitende Partijen.

TITEL VII

SLOTBEPALINGEN

Artikel 130

De bepalingen van deze Overeenkomst zijn slechts van toepassing voor zover zij verenigbaar zijn met het Gemeenschapsrecht.

Artikel 131

Het bepaalde in deze Overeenkomst is van toepassing onder voorbehoud van de bepalingen van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen, zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967.

Artikel 132

1. Een Overeenkomstsluitende Partij die het voornemen heeft met een derde Staat met betrekking tot de grenscontroles onderhandelingen te voeren, brengt de overige Overeenkomstsluitende Partijen daarvan te gepaste tijde in kennis.

2. Een Overeenkomstsluitende Partij mag met één of meer derde Staten slechts tot vereenvoudiging of afschaffing van de grenscontroles strekkende overeenkomsten sluiten, dan met de voorafgaande toestemming van de overige Overeenkomstsluitende Partijen, onder voorbehoud van het recht van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen gemeenschappelijk dergelijke overeenkomsten te sluiten.

3. Het bepaalde in lid 2 is niet van toepassing op de overeenkomsten betreffende het kleine grensverkeer, voor zover in deze overeenkomsten de op grond van artikel 3, lid 1, vastgestelde uitzonderingen en nadere bepalingen in acht worden genomen.

4. Het bepaalde in de leden 1 tot en met 3 is niet van toepassing op de verhouding tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de Duitse Democratische Republiek.

Artikel 133

Voorbehouden bij deze Overeenkomst zijn niet toegestaan, met uitzondering van die bedoeld in artikel 61.

Artikel 134

De bepalingen van deze Overeenkomst zijn voor wat betreft de Franse Republiek slechts van toepassing op het Europese grondgebied van de Franse Republiek.

De bepalingen van deze Overeenkomst zijn voor wat betreft het Koninkrijk der Nederlanden slechts van toepassing op het grondgebied van het Rijk in Europa.

Artikel 135

1. Deze Overeenkomst dient te worden bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd. De akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring worden bij de Regering van het Groothertogdom Luxemburg nedergelegd ; deze geeft aan alle Overeenkomstsluitende Partijen kennis van de nederlegging.
2. Deze Overeenkomst treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgend op de datum van nederlegging van de laatste akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring. De bepalingen inzake de instelling, werkzaamheden en bevoegdheden van het Uitvoerend Comité zijn vanaf het tijdstip van inwerkingtreding van toepassing. De overige bepalingen zijn van toepassing op de eerste dag van de derde maand volgend op het tijdstip van inwerkingtreding.
3. De Regering van het Groothertogdom Luxemburg geeft alle Overeenkomstsluitende Partijen kennis van de datum van de inwerkingtreding.

Artikel 136

1. Iedere Lid-Staat van de Europese Gemeenschappen kan Partij worden bij deze Overeenkomst. De toetreding wordt geregeld bij een overeenkomst tussen de desbetreffende Staat en de Overeenkomstsluitende Partijen.
2. Deze overeenkomst wordt door de toetredende Staat en ieder der Overeenkomstsluitende Partijen bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd. Zij treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgende op de nederlegging van de laatste akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring.

Artikel 137

1. Elk der Overeenkomstsluitende Partijen kan de depositaris een voorstel tot wijziging van deze Overeenkomst doen toekomen. De depositaris doet de overige Overeenkomstsluitende Partijen mededeling van dit voorstel. Op verzoek van één der Overeenkomstsluitende Partijen toetsen de Overeenkomstsluitende Partijen de bepalingen van deze Overeenkomst, wanneer naar hun oordeel een fundamentele wijziging in de op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze Overeenkomst bestaande omstandigheden is opgetreden.
2. De Overeenkomstsluitende Partijen stellen in onderlinge overeenstemming de in deze Overeenkomst aan te brengen wijzigingen vast.
3. De wijzigingen treden in werking op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum van nederlegging van de laatste akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring.

Ten blijke waarvan de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

Gedaan te Schengen

op vijftien december negentienhonderdneuentachtig

in de Duitse, de Franse en de Nederlandse taal, zijnde de teksten in elk van deze talen gelijkelijk authentiek, in een origineel dat zal worden nedergelegd bij de Regering van het Groothertogdom Luxemburg, die een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift daarvan aan alle Overeenkomstsluitende Partijen toezendt.

Voor de Regering van het Koninkrijk België

Voor de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland

Voor de Regering van de Franse Republiek

Voor de Regering van het Groothertogdom Luxemburg

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden

Ter gelegenheid van de ondertekening van de Overeenkomst ter uitvoering van het tussen de Regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, van de Bondsrepubliek Duitsland, en van de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten Akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, hebben de Overeenkomstsluitende Partijen de volgende gemeenschappelijke en eenzijdige verklaringen afgelegd welke integrerend deel uitmaken van deze Overeenkomst :

1. Gemeenschappelijke verklaring inzake artikel 4 :

De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich ertoe al het nodige te doen om deze termijn gelijktijdig na te leven en te vermijden dat veiligheidsleemten ontstaan. Vóór 31 december 1992 zal in het Uitvoerend Comité worden nagegaan in welke mate voortgang zal zijn gemaakt. De Nederlandse delegatie attendeert erop dat voor een bepaalde luchthaven moeilijkheden met betrekking tot het naleven van deze termijn niet mogen worden uitgesloten, zonder dat hieruit veiligheidsleemten ontstaan. De overige Partijen zullen hiermee rekening houden, zonder dat hieruit moeilijkheden voor de interne markt mogen voortvloeien.

In geval van moeilijkheden zal het Uitvoerend Comité de beste mogelijkheden voor gelijktijdige toepassing van deze maatregelen in de luchthavens aan een onderzoek onderwerpen.

2. Gemeenschappelijke verklaring inzake artikel 72, lid 2 :

Voor zover een Overeenkomstsluitende Partij in het kader van haar nationale beleid inzake de voorkoming en behandeling van verslaving aan verdovende middelen en psychotrope stoffen afwijkt van het in artikel 72, lid 2, neergelegde beginsel, nemen alle Overeenkomstsluitende Partijen de noodzakelijke strafrechtelijke en bestuurlijke maatregelen teneinde de illegale in- en uitvoer van die middelen en stoffen in het bijzonder naar het grondgebied van de overige Overeenkomstsluitende Partijen tegen te gaan.

3. Verklaring van de Bondsrepubliek Duitsland

De Duitse Democratische Republiek is in de relatie tot de Bondsrepubliek Duitsland geen buitenland.

Onder verwijzing naar de door de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland op 25 maart 1957 bij het EEG-Verdrag afgelegde verklaring aangaande de bepaling van het begrip "Duitse onderdaan" preciseert de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland dat alle Duitsers, ook die uit de DDR en Berlijn (Oost), voor binnenkomst in het Bondsgebied, de deelstaat Berlijn daaronder begrepen, niet aan de visumplicht zijn onderworpen en voor een voorlopig of langdurig verblijf geen vergunning behoeven.

De Regering van de Bondsrepubliek Duitsland gaat ervan uit, dat al deze personen, wanneer zij zich door middel van een paspoort of "Paßersatz" (document ter vervanging van een paspoort) van de Bondsrepubliek Duitsland legitimeren, in de overige Lidstaten van de Europese Gemeenschap niet aan de visumplicht zijn onderworpen.

4. Verklaring van de Bondsrepubliek Duitsland inzake artikel 132

De vreemdelingencontrole bij binnenkomst op het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen wordt met inachtneming van de grondwettelijke bepalingen van de Bondsrepubliek Duitsland gewaarborgd.

5. Verklaring van de Bondsrepubliek Duitsland

Deze Overeenkomst doet geen afbreuk aan de in het Duits-Oostenrijkse akkoord van 20 augustus 1984 getroffen regeling inzake controlevereenvoudigingen aan de gemeenschappelijke grenzen voor onderdanen van beide landen. Deze regeling dient ter vrijwaring van de veiligheidsbelangen van de Staten, die Partij zijn bij het Akkoord van Schengen, op zodanige wijze ten uitvoer te worden gelegd, dat deze faciliteiten in de praktijk tot Oostenrijkse onderdanen beperkt blijven.

6. Verklaring van het Koninkrijk België inzake artikel 68

Voor de overdracht van de tenuitvoerlegging van in andere Overeenkomstsluitende Partijen gewezen strafvonnissen wordt in nationaal verband niet de procedure als bedoeld in de Belgische wet betreffende de overbrenging van gevonnisde personen tussen Staten gevolgd, doch een bijzondere, bij de bekrachtiging van deze Overeenkomst vast te stellen procedure.

7. Gemeenschappelijke verklaring inzake artikel 122

Overeenkomstig het Gemeenschapsrecht zien de Overeenkomstsluitende Partijen af van de door het Gemeenschapsrecht voorgeschreven fytosanitaire controles en certificaten voor de planten en plantaardige produkten die :

- a. onder nummer 1 zijn opgesamd, dan wel
- b. onder nummers 2 tot en met 6 zijn opgesamd en van oorsprong uit één der Overeenkomstsluitende Partijen zijn.

1. Snijbloemen en plantedelen voor sierdoeleinden van :

Castanea
Chrysanthemum
Dendranthema
Dianthus
Gladiolus
Gypsophila
Prunus
Quercus
Rosa
Salix
Syringa
Vitis

2. Verse vruchten van :

Citrus
Cydonia
Malus
Prunus
Pyrus

3. Hout van :

Castanea
Quercus

4. Groeimedium als zodanig, geheel of gedeeltelijk bestaande uit grond of vaste organische stoffen zoals plantedelen, turf of schors bevattende humus, doch niet uitsluitend bestaande uit turf.

5. Zaaizaad

6. Levende planten zoals hierna vermeld en voorkomende onder de hierna vermelde GN-code van de douanenomenclatuur, gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 7 september 1987.

GN-code

Omschrijving

0601 20 30	Bollen, bloembollen, knollen, wortelknollen en wortelstokken, in blad of in bloei : orchideën, hyacinten, narcissen, tulpen
0601 20 90	Bollen, bloembollen, knollen, wortelknollen en wortelstokken, in blad of in bloei : andere
0602 30 10	Rhododendron simsii (Azalea indica)
0602 99 51	Planten voor open grond : vaste planten
0602 99 59	Planten voor open grond : andere
0602 99 91	Kamerplanten : bloeiende planten in knop of bloem ; met uitzondering van cactussen
0602 99 99	Kamerplanten : andere

